శ్రీరస్తు.

శుకసప్తతి

ప్రథమభాగము

కదిరిరాజ్యప్రభువగు

పాలవేకరి కదిరీపతినాయకప్రణీతము.

సుల్తాన బజార్, హైదరాబాద్. ఆం. ప్ర.

చెన్నపురి:

శ్రీరామాప్రెస్సున

ముద్రితము.

1935

Printed at the
Sri Rama Press, Madras.
1935—750.

ప్రథమముద్రణపీఠిక

ఈగ్రంథకర్త పాలవేకరి కదిరీపతినాయకుఁడు. కృత్యాది పద్యములు దొరకనందున నిక్కవి కాలనిర్ణయాదుల కిచట ననువుపడలేదు. కదిరిరాజ్యమును బాలించిన ప్రభువు. ఈకదిరి యనునది నెల్లూరుమండలములోనిదని చారిత్రకులగు రావు బహద్దరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారు తమయాంధ్ర కవుల చరిత్రములో వ్రాసియున్నారు. మనకుఁ గడపజిల్లాలో నగపడుచున్నది. ఇక్కవికవిత్వము స్వభావసిద్ధములు సమయోచితములునగువర్ణనలతోఁ గ్రొత్తరుచులనుబుట్టించుచుఁ బ్రౌఢమై హృదయంగమమైయున్నది. సంస్కృతాంధ్రములు రెంట యందును సమానప్రజ్ఞకలవాఁడు. హంసవింశతియందువలె నింపతిగా వర్ణించి యుండలేదు. కాని యవసరముకలిగినప్పుడు చమత్కారములను విడిచిపెట్టలేదు.

ఇప్పొత్తము మాకు మొదట పుదుక్కోటసంస్థానము లోని పుస్తకభాండారమునుండి దివానుగారగు మహారాజశ్రీ దివాన్ బహదరు సిలంరామదాసునాయుడు, బి. ఏ., బి. యల్., గారిచే దయాపూర్వకముగా పంపఁబడినది. ఆతాళపత్ర గ్రంథము శిథిలమై యుండినందున శుద్ధప్రతి లేక మద్రాసు గవర్నమెంటు ఓరియంటల్ మాన్యుస్క్రిప్ట్సు లైబ్రరీలోనున్న దానికొక ప్రతి వ్రాసితెచ్చితిమి. అదియు నసంపూర్ణముగానే

యున్నది. ఆప్రతి విద్వచ్ఛిరోమణియు భాషాభిమానియునగు సి. పి. బ్రౌనుదొరవారివలన వ్రాయింపఁబడినది. అందు వారచ్చటచ్చట వ్రాసిన తమ యభిప్రాయములు నీక్రింద నాంధ్ర తాత్పర్యముతో నుదహరించి ఫలితార్థమును గ్రహింపుఁడని పాఠకులను విన్నవించుచున్నారము.

"This Sukasaptati or Tales of the Parrot in Telugu, being a series of amorous tales. Twenty in number, the book not having been completed, this is very rare and merits publication, as abounding in common colloquial expressions.

This edition was prepared under my directions in the year 1831."

(తా॥ శుకసప్తతి లేక చిలుక చెప్పిన కథలు అనునవి తెనుఁగులోఁ గొన్ని చక్కని శృంగారకథలు. పుస్తకము పూర్తిగా లేదు. ఇవి యిరువదికథలు, సాధారణముగా వాడుక భాషలో వ్రాయఁబడినందున మిగుల యరుదైనదియు ముఖ్యముగాఁ బ్రకటింపవలసినదియును. ఈప్రాఁతప్రతి నానియోగమువలన 1831 సం॥ న సిద్ధము చేయఁబడినది.)

మఱియొకతావున (గ్రంథాంతమున) నీక్రిందివిధ వ్రాయఁబడియున్నది.

SUKASAPTATI.

A series of Telugu stories illustrating th various dialects of the Telugu language.

This valuable work is very rare indeed and never met with a perfect copy. The present one h

been collected with five manuscripts procured with difficulty in various parts of this peninsula.

Had it been composed in times when Telugu learning was patronized, it would have been better preserved; but the compositions of a dark age however valuable are seldom preserved with any care.

This book, "The Seventy Tales of the Parrot" has the same title with the well known Sanscrit composition of which, however, it is not a translation but an imitation. The work seems incomplete, the author not having finished the whole, it is perfect as far as it goes. (Thus there are not in fact 'Seventy' Tales.)

The discrepancies in the various manuscripts of the book are very great indeed, whole lines being substituted one for another. It will therefore be very difficult to select a pure text.

The Hamsa vimsati is a work of the same description and the close resemblance in many passages shows that one must have been borrowed from the other.

Since writing the foregoing remarks I have persuaded Zuluri Appayya, a very eminent Telugu scholar to revise and correct the work. He has done this very carefully and successfully. He considers it to be superior in style and good taste

to the Hamsa vimsati which, however, contains a greater variety of words and technical phrases.

He objects however very justly to the title of the work and proposed to say the THIRTY Tales of the Parrot not the SEVENTY Tales, for the book was never completed.

I have since obtained another manuscript (1839) which contains some additional passages.

(తా॥ శుకసప్తతి ఆంధ్రభాషాప్రబంధములు ప్రకటించు కథలుగలయొక తెలుగు గ్రంథము. ఈ యమూల్యగ్రంథముయొక్క ప్రతులు చాలనరుదు. నిండుప్రతి యెక్కడను నాకు దొరకలేదు. ఈనడుమనాకు దొరకిన ప్రతులనుబట్టి యీపుస్తకము సిద్ధము చేసినాను.

ఇది భాషను రాజాలంబనము చేయుచుండిన కాలములలో వ్రాయబడి యున్నయెడల భద్రముగా గాపాడబడి యుండును. అవలంబనలేని యితరకాలములలో వ్రాయబడిన గ్రంథము లెంతవిలువగలవైనను జాగ్రత్తపఱుపబడియుండ లేదు.

"శుకసప్తతి" యనుపేరుగల ప్రసిద్ధగ్రంథ మొకటి సంస్కృతమునం గలదుగాని యాపేరునే యిదియును గలిగి యున్నను దానికి భాషాంతరీకరణము మాత్రము గాదు. దాని ననుసరించి వ్రాయంబడినది. ఈగ్రంథమసమగ్రముగా గనఁ బడుచున్నది. దీనింబట్టి చూడఁగ నిదే దీనిని బూర్తిచేసినట్లు తోఁచదు. ఇందు డెబ్బదికథలు లేవు.

25860

వివిధప్రతులలోఁ బరస్పరవిరోధములు చాలగలవు. చరణములకుఁ జరణములే మార్పులుండుటచే నేది శుద్ధ ప్రతియో నిర్ణయించుట కష్టము.

హంసవింశతియును నిట్టిగ్రంథమే. చాలపద్యము లందు నిందును సరిపోలియుండుటచేత నొకదానిని గాంచి యొకటి వ్రాయఁబడిన ట్లెంచవలసియున్నది.

నే నీగ్రంథమును బరిష్కరించుటలో మిగులసమర్థతగల తెలుఁగుపండితుఁడగు శ్రీజూలూరి అప్పయ్యగారిసహాయమును బొందియున్నాఁడను. అతఁడు మిగులజాగ్రత్తగను జయప్రదముగను నీకార్యమును జరపినాఁడు. హంసవింశతిలో జాతీయ పదములు విశేషముగా నీయఁబడియుండినను దానికంటె నీగ్రంథమే రచనయందును మాధుర్యమునందును హెచ్చుగానున్న దని యాతఁడు తలంచుచున్నాఁడు.

అయినను నీగ్రంథమున కీపేరు తగియుండలేదని యాతఁడు తలఁచియున్నాఁడు. అది సత్యము. దీనిని శుకసప్తతి యనుటకంటె శుకత్రింశతి యనఁదగునని నుడివినాఁడు. ఎందుచేతననఁగా గ్రంథము పూర్తిచేయఁబడి యుండలేదు గనుక.

తెనుఁగులో శుకసప్తతియను నొకవచనకావ్య మంగడులలో దొరకునుగాని యిది దానినిబట్టి వ్రాసినపద్యకావ్యము కూడఁ గాదు.

1839సం॥ లో మఱికొన్ని యెక్కువ పద్యములుగల ప్రతి నొకదానిని సంపాదించినాఁడను.) అని దొరగారు వ్రాసియున్నారు.

ఇంకను మఱికొన్ని పద్యములు చేర్చి [illegible]
నను నవి తప్పులుతప్పులును సందర్భహీనములునుగా నున్న
అవిద్యానను నాలగవయాశ్వాసము కడవఱకును లేవు. [illegible]
గ్రంథము బూర్తికాలేదు. కావున నీ 4-వ యాశ్వాసములో [illegible]
కథ కడవఱకుఁ బూర్తిచేసి [illegible] [illegible].
పెద్దకథలు 21 నున్ను చిన్నకథలు [illegible]
కథలుగలవు. ఎక్కుడైనను [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ద్వితీయముద్రణపీఠిక.

ఆర్యులు చేయుపనులన్నియు స్వార్థరహితములు నిహా రసాధకములును. వారు రచియించిన భారతాద్యుద్గ్రంథములు మొదలు కవిచౌడప్పశతకమువఱకు నీతిబోధకములును, ధర్మోప దేశకములును, దన్మార్గమున మోక్షసాధకములు నగుచున్నవి. యా గ్రంథములయందలి విషయమేదైనను దుద కూహించి చో నది యేదో ధర్మమునో నీతినో బోధించునదియై తీర లయును. అందుఁ గొన్నింట ధర్మాదులు స్ఫుటముగా నగ డును, గొన్నింట నూహించినం దోఁప గర్భితములై యుండును. ంచతంత్రము, హితోపదేశము, విక్రమార్కచరిత్ర మను ద్వాత్రింశత్సాలభంజికలకథలు, తదంతర్యాతములగు బేతాళ పంచవింశతి, రేచుక్కపగటిచుక్కకథలు, హంసవింశతి మున్నగునవియెల్ల నీతిబోధకములే. పంచతంత్రాదులు కొన్ని స్త్రీపురుషసామాన్యము లగువిషయములం దెలుపును. హంస వింశతి, యీశుకసప్తతియుఁ గేవల స్త్రీలకొఱకే యని యూ హింపవచ్చును. ఇందుఁ గామోద్రేకమునఁ బరదూతికాప్రేరణ మునఁ దప్పుత్రోవలంబడఁ బోవుపడఁతులను సన్మార్గమునకుంద్రిప్పుటకుఁగా ననేకోదాహరణములం దెల్పి శీలభంగము కాకుండఁ జేయుటయే ముఖ్యోద్దేశమైయున్నది. ఇవియన్నియుం బంచతంత్రమువంటికట్టుకథలే. ఈకట్టుకథలకు మూలము మహా

భారతములో భీష్ముఁడు చెప్పిన జంతుజాలవిశేషములకథలే కావచ్చును. మఱియు హంస, చిలుక చెప్పుటచేఁ బిట్టకథలునై యున్నవి. కల్పితములేగాని జరగినవై యుండవలను లేదు. కొన్ని శృంగారము గుప్పించి కథచెప్పినను దుదకు నీతి కనఁబఱుప బడుచుండును. అవి నీతికథలను బురస్కరించికొని నీతి చెప్ప బడుచుండును. ఒక్కదానిలోనికథలసామ్యమింకొక్కదానిలోఁ గనఁబడుచుండును. ఇంగ్లీషుభాషలో నిట్టికథలున్నవో లేవో కాని అరబ్బీభాషలో "అలఫ్ లైలా" (అరేబియన్ నైట్సు) వేయిరాత్రులకథ లీరీతివియే. హిందూస్థానీలోఁ "తోతా మైనా కథలు" (తోతా మైనా) గలవు. వానిలో నొకటి పురుషదూష ణముల నెంచి వారల నిందించిన రెండవది పురుషులపక్షము వాదించుచు స్త్రీలయవగుణము లెన్నుచుండును. ఎవరిపక్షము వారు సమర్థించుకొనుట చిత్రము. మనకథలకన్నింటికి సంస్కృ తములో మూలములు గలవు. బృహత్కథ, కథాసరిత్సాగరము నిట్టివానికి మూలములు కావచ్చును. ఇందే దేశమువా రే దేశము వారి ననుకరించిరో యూహించుట దుష్కరము. బుద్ధిమంతులు సర్వత్ర కలరు. ఏదేశపుఁబండితునకైనను లోకమునకు నీతి బోధించుటకు ధర్మోపదేశము చేయుటను సద్బుద్ధి పొడముచు చుండును. వారువారు బోధించుమార్గములు భిన్నములుగా నుండును.

ఈశుకసప్తతి పేరునకు డెబ్బదికథలనియున్నను నాకు దొరకినవి కొంచె మెచ్చుతక్కువ యునకథలతోఁ గూడ

వానిలో సగమున్నవి. లభించినంతవఱకుఁ జాలమనోహరము లుగా నున్నవి. మొదట నేను శ్రీపోలవరము సంస్థానాధీశుల సరస్వతీపత్రికకై చెన్నపురి దొరతనమువారి ప్రాచ్యలిఖితపుస్తక భాండాగారములోని పెక్కుతాళపత్రమాతృకలనుండి దీని కొకప్రతికను వ్రాసితెచ్చి ప్రకటించితిని. అప్పటికిఁ గృత్యాది పద్యములు లభింపలేదు. నాయుద్యమము నెఱిఁగియున్న బ్రహ్మశ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణకవి, ఎం. ఏ., గారు తాము వివిధమండలములలో బహుభాషాగ్రంథ పరిశోధనముం గావింప నేగినతరి సంపాదించిన కృత్యాదిపద్యము లెనుబది మూఁడును బంపిరి. అప్పటికి సరస్వతీపత్రిక నిల్చిపోయినది. కావునఁ గొంతకాల మాపద్యములు ప్రకటింప నవకాశము లేక పోయినది. కాకినాడలో శతావధానులు తిరుపతిశాస్త్రి గారితనయులయొద్ద భద్రముచేయఁబడిన యీపద్యములను నేనే పరిషత్పత్రికలోఁ బ్రకటించుభాగ్యమునందితిని. ఆపద్య ములుగూడ నిందు మొదటఁ జేర్పఁబడి యథాస్థానమున శో భిల్లుచున్నవి. ఇందుఁ గొన్నివ్రాఁతతప్పులును, లుప్తభాగము లును గలవు ఈపద్యములు లభించువఱకు గద్యములోని-

"శ్రీముఖాదిరీనృసింహకరుణాకటాక్షవీక్షణ సమాగత కవితాధారపాలవేకరికులకలశాంభోనిధి సుధాకరతాడిగోళ్ల కరియమాణిక్యనృపహార్యక్షపౌత్ర... కదురథరామండలాఖం డలపుత్ర...కదిరీపతినాయకప్రణీతంబు ... అనుమాటలంబట్టి విశేషములం దెలిసికొన ననువుపడలేదు. ఆపాడిమాటలకు

వివరణ మిాకృత్యాదిపద్యములంబట్టి యిట్లు తెలియవచ్చు చున్నది.

చంద్రవంశ క్షత్రియులలో నచ్యుతగోత్రజులు పాలవేకరివారను నింటిపేరుగలవారుండిరి. వారికి రాజధాని తాడిగోళ్లపురము. *మొదట పాలవేకరి పెదయోబళరాజు రాయలవారిచే నశ్వవారణరత్న నవరత్నహారాంబరాదులచే బహూకరింపఁబడి, పిదప అళియరామరాజు చేసిన యుద్ధములకుఁ గర్తయై "గదెరాకమున తెర్క మొదలుగల్గు" బహురాజ్యమేలి సమగ్రమహాహవోగ్రసప్తకసహస్రచాపభృత్సైన్యాజితమదాహితెంగాగనుద్రుంద్రై" కోడుగలు మొదలగుగ్రామములను శ్రీఖాదిరినృసింహామూర్తికి సమర్పించి వన్నెకెక్కినవాఁడు. ఈరాజుకుమారుఁడు నారవిభుఁడు. ఇతనికిఁ దొమ్మండ్రు సుతులు. వీరిలో నొక్కఁడగు నోబళుఁడు ప్రసిద్ధికెక్కెను ఈ నృపునియగ్రమహిషి బాలమ. ఈదంపతులకు, కరిమాణిక్యరాజుద్భవించెను. ఈతఁడు రామదేవరాయలసరిగద్దియం గూర్చుండుమన్ననంగాంచి యనేకబిరుదములంబడసెను. కరిమాణిక్యరాజునకు లచ్చమ్మ, రాచమ్మ, రంగమ్మ, భద్రమ్మ యని నల్వురుపత్నులు వీరియందు వసంతరాజు, రామరాజు, నారపరాజు, కదురరాజు నను నలుగురు సుతులు జనించిరి. వీరిలో వసంతరాజునకు రామరాజు తనయుఁడయ్యెను. ఈరామరాజు శ్రీరంగరాయలచే మత్స్యమకరధ్వజాదిచిహ్నములంబొందెను.

*శాసనములలో Tadigotla యని కనఁబడునదియే తాడిగోళ్లకావచ్చును.

ఈరామరాజుతనూజుఁడు రఘునాథరాజు. కరిమాణిక్యరాజు రెండవకుమారుఁడు రామరాజు. ఈతనితమ్ముఁడు నారపరాజు. నారపరాజు తమ్ముఁడు కదురక్ష్మాపాలుఁడు. ఈకదురరాజునకుఁ గదురమ్మయే దేవేరి యైనది. ఈసనామదంపతులకు కదురక్ష్మాపాలుఁడు, వేంకటరాజునని యిరువురుతనయులు. ఈయిరువురు సోదరులలోని కదురక్ష్మాపాలుఁడే యీశుకసప్తతిగ్రంథకర్త కదిరీపతి. ఖాదిరీశబ్దమునుండియే కదుర, కదిరిరూపములుకల్గినవి. ఈవంశావళింబట్టి వసంతరాజుకుమారుఁడైన రామరాజు (రెండవ) శ్రీరంగరాయలచే బహూకరింపఁబడినట్లు చెప్పఁబడినందున శ్రీరంగరాయలు 1572-85 నాఁటివాఁడని తెలియవచ్చుచున్నదికావున రామరాజుపౌత్రుఁడు కదిరీపతికవి 17-వ శతాబ్ద ప్రారంభమునాఁటివాఁడగునని తలంపవచ్చును.

ఈకదిరీపతికవి తనగ్రంథములో నన్నయభట్టారకుఁడు మొదలు తనవఱకుఁగలకవుల మర్యాదల నన్నింటిని బహువిధములఁ జేర్చినాఁడని యొక్కమాట చెప్పినంజాలును. స్వభావవర్ణనల కీతఁడు పెట్టినదిపేరు, సామెతలగని, జాతీయములకు నిధి. అనఁగా ననఁగా నొకపురము-బిడ్డయొ పాపయో చిదిమిపెట్టినయట్లు-పుడకలువిఱిచి - చింతాకుముడుఁగుతఱి - మూసినముత్తైము-మిట్టిమీనైయదల్చు-బడాపగలఁజూచి-ఎట్లు నోరాడెనో-సీధర్మసత్రపుబ్రాహ్మణుండ - కడుపుచుమ్మలుచుట్టు - పంటఁ

బగపట్టెర్-ఇత్యాదిగా ననేకములు వాడినాడు. హాస్యరసము కడ కడుపుచెక్కలగునట్లు నవ్వువచ్చును. హిందుస్థానీపదములం బ్రయోగించెను ఇంగిలీసులముఖాములు, పరాసులు ననునితరభాషాపదములు గలవు. సంస్కృతవాక్యములు - "స్వామిద్రోహి మిదం భారం" "విపది ధైర్యమథాభ్యుదయే క్షమా." ఇట్టివి తెనుఁగుపద్యములలో సందర్భోచితముగా సులువుగా నుపయోగించును. సందర్భమునుబట్టి యొకచో వచ్చినపద్యములే వేఱొకచో వాడినాడు. ఈకవియున్న ప్రపంచజ్ఞాన మితరకవులలోఁ బలువురకు లేదు.

పురాణాదులు సూతుండు శౌనకాదిమునులకు చెప్పినట్లుండఁగా నిటీవలి గ్రంథములను రచించినవారు చెప్పువాడొక్కఁడు, వినువాఁడొక్కఁడు నుండవలయునని నిర్బంధపడుచున్నారు. కొందఱు దైవములకుఁ గృతియర్పించియు, నవలను నొసంగియు, సూతుండు శౌనకాదిమహర్షులకుం జెప్పినదానిని నవధరింపుమని చెప్పఁదొడఁగిరి. దానినిబట్టి యిప్పటికిటకాలపు పేదరాసిపెద్దమ్మకథలకుఁగూడ నేనారదుండో యేయింద్రునకో చెప్పినట్లుగా నతుకుచున్నారు. ఈశుకసప్తతికథలు కేవల (నీచ) శృంగారకథలు. వీనిని గౌరికి శంకరుఁడు రహస్యముగా జెప్పినాఁడని "ధౌమ్యమహర్షి వర్యుండు నిరవధికసుకృతశాలధుర్యుండై యిట్లనియె" నని వచించుట యెంత సాహసముగా

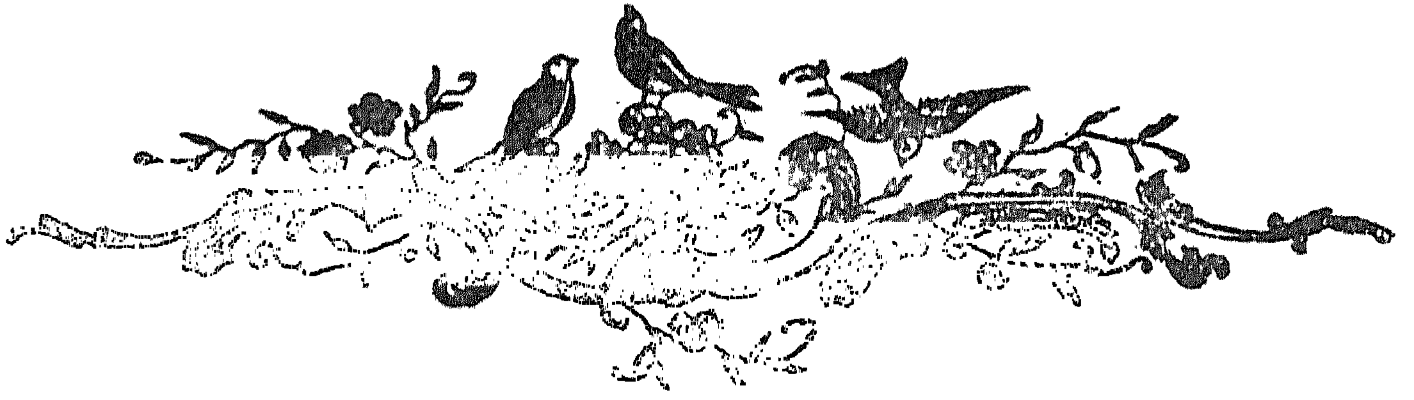
నున్నట్లు తోఁపదు. వ్రతకథలకును గొంద ఱేశివుఁడో యేవిష్ణు వో లోకానుగ్రహకాంక్షతో నీవ్రతాచరణమునఁ బుణ్యము గలుగునని దారములేక మట్టియూడతోరము గట్టుకొన్నను, బియ్యపుపిండిలేక నివ్వరిగింజలు రెండునూఱి నైవేద్యము చేసినను జాలును, స్వర్గము చేతిలోనికి వచ్చునన్న చిట్టిచిట్టి వ్రతములు సెలవిచ్చినట్లు కలదు. అందేదో పుణ్యమో పురుషార్థమో యున్నదనుచున్నారుగావున వానికి నమస్కారము. ఇట్టిసినిమకథలుకూడ నట్టిమహర్షులు నట్టియుత్కృష్టదైవతములు చెప్పినట్లు కల్పించుట యుచితముగానుండదేమో యని కొందఱి కైనను దోఁచకమానదు.

హంసవింశతికర్త తనగ్రంథములోఁ బర్యాయపదముల నన్నింటిని గుదిగ్రుచ్చి కథకడ్డువచ్చునట్లుచేసి పాఠకులను బాధపెట్టినాఁడని కొందఱనుచున్నారు. కథ కానిఘంటువు కొంతవఱకు కడ్డుతగులుచున్నమాట సత్యమే. ఈకవి యట్లు చేయుక, యంతకంటె నెక్కుడుమాటలను సందర్భోచితముగ నుంచియుండిన చేర్చి కథ కడ్డురాకుండఁ జేసి పాఠకుల మెప్పునకుఁ బాత్రుండయ్యె ననవచ్చును. ముప్పదికథలలోనె యిన్నిచమత్కృతులున్నవియే, డెబ్బదిలో నెన్నియున్నవో! అవి మనకు లభింపలేదు కదా యని విచారపడవలసివచ్చినది. ఈచక్కని వాఙ్మయమున రంజిల్లు సితనిముఖమున నేరామాయణమో, భాగవతమో మనము వినుభాగ్యముపట్టిన నెంతమనోహరముగ నుండునో గదా!

ప్రథమముద్రణములోని ప్రమాదములు కొన్ని [illegible]
సవరింపఁబడినవి. పాఠకులే యిందలివిశేషములను గ[illegible]
గాక యని విస్తరింపలేదు.

[illegible]

క్రొత్తపల్లి సూర్యారావు.

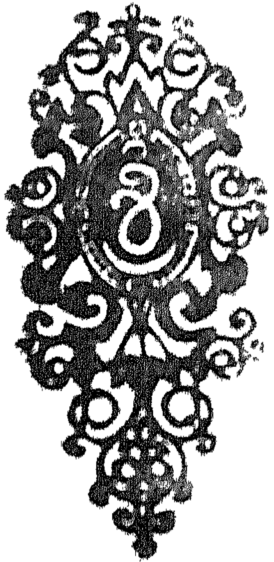

శ్రీ ర స్తు

శు క స ప్త తి

ప్ర థ మా శ్వా స ము*

కృ త్యా ది

క. కమలాతోఁ గూడి వెలుఁగు
సీత గాఁప్రోచి నొంద లక్ష్మణా
శ్రీకర బాహాదండమునఁ
జేవఁ బూధనుష్మత యింద్రచాపశో
భాకృతిఁ దాల్ప మేరుశిఖ
రాగ్రయనీరదాలి సింహాపీ
ఠీకమనీయరూపఁ డౌ జయుప
ఠిష్ఠుని శ్రీరఘురాము నెన్నెదన్. 1

మ. సరసావాసురాంకవ్యాగేంద్రపీఠి నెలమి న్వర్తించి ప్రాంచత్కృపా
కరవీక్షాంసుసచంద్రిక న్సకలలోకశ్రేణి నీడేర్చుచున్

---

*ఈ ప్రథమాశ్వాసము కృత్యాది 83 పద్యములును నిటీవల శ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణకవి, ఎం. ఏ., గారిచే సంపాదింపఁబడి యాంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్రిక 18 సం॥ సంచికలోఁ బ్రకటింపఁబడినవి.

వరసౌభాగ్యధురీణ యైన జనకరాడ్వంశాబ్ధిజాత న్సువ
ర్ణరుచిస్ఫూర్తిసమేత సీతఁ ద్రిజగన్మాతం బ్రశంసించెదన్. 2

మ. మును శేషత్వముఁ బారతంత్ర్యమహిమంబుం దాల్చి లక్ష్మీ
ప్రియుం, గని సేవించి యతండు రాముఁ డయి యీ
ధాత్రి నుండంగ నింపున శేషత్వముఁ బారతంత్ర్య
మహిమంబుం దాల్చి సేవించి మించిన శ్రీలక్ష్మణదేవు
నాత్మఁ దలంతున్ శ్రీవాక్ప్రభావాప్తికిన్. 3

మ. సిరులొప్పంగ రఘూద్వహుండు సుజనస్తోమంబు సేవింప నుత్త
మ్మై నరుదారరత్నమణిభద్రపీఠమునఁ గొల్వై యున్న చో ఛత్ర
చామరముల్ మ్రోల వహించి చిత్తములరింపం జాలి భక్తాళి
బంధురపాపౌఘభయఘ్నులౌ భరతశత్రుఘ్నుల్గనుం బ్రోవు
తన్. 4

సీ. పరిపక్వసహకారఫలమా సముద్దండ
మహనీయమార్తాండమండలంబు
తూలికాఘుటితకందుకమా సభశ్శుంబి
దృఢతరద్రోణధాత్రీధరంబు
బిసకాండవిసరమా యసమత్రిలోకవి
ద్రావణాసురమహారాజబలము
క్రీడానివాసమా కృతశాంబరీభయం
కరనక్రవరగర్భగహ్వరంబు

తే. బళిర యీలీల యని సురల్ ప్రస్తుతింప
నలరి శ్రీరామచంద్రపాదారవింద
వందనానందరససుధాస్పందహృదయుఁ
డగుసుధీమంతు హనుమంతు నభినుతింతు. 5

క. వాణి న్వీణాపుస్తక
పాణిఁ శుకవాణి విపులభాసురపులిన
శ్రోణి న్బలభిన్మణిజి
ద్వేణిం గమలభవురాణి వినుతింతు మదిన్. 6

ఉ. ముద్దులుగుల్కు శైలసుతముందఱ శైశవలీల నాడుచో
నొద్దికనున్న తండ్రి తలయూఁచ జటామకుటాబ్జరేఖపై
నిద్దపునబ్జమోహమున నెమ్మిఁ గరాగ్రము సాఁచు వేలుపుం
బెద్ద గణేశుఁ గొల్తు మదభీప్సితకావ్యకళానిరూఢికిన్. 7

మ కవితాకన్యకల న్సువర్ణసదలంకార ప్రయుక్తిఁ యథా
ర్హావరప్రాప్తి నమర్చి కీర్తినిధులై యాచంద్రతారార్కమై
భువి వర్ధిల్లఁగఁ జేయుపుణ్యుల మదిం బూజింతు వల్మీకసం
భవులఁ వ్యాసులఁ గాళిదాసముఖులన్మత్కావ్యసంసిద్ధికిన్. 8

తే. ధృతి దురాచారమతి నేకదృష్టివలన
బహుపదార్థపరిజ్ఞానపటిమ లేక
కర్ణకటువుగ వదరెడు కాకవులను
గాకవు లటంచు నెంచి తృణీకరించి. 9

వ. ఇవ్విధంబున నిష్టదేవతానమస్కృతియును సకలసుకవిజన
పురస్కృతియును గావించి సముచిత సకలరసానుబంధబంధు
రంబగునొక్క మహాప్రబంధంబు నకళంకరాకానిశాకరకర
నికరానర్గళగళిత సుధారసధారామాధురీధురీణ వాగ్ధోరణీ
నిబంధనంబుగఁ జెప్పంబూని యున్న సమయంబున నొక్కనాఁటి
శుభావహగరియం బైనవిభావరీతుర్యయామంబున. 10

సీ. మరకతంబులయొప్పు మైనుప్పతిలనొప్పు
గోమువాఁ డెలనవ్వుమోమువాఁడు
వనజాతములబింక మెనయుకన్గవపొంక
మమరువాఁ డొకవింతకొమరువాఁడు
చికిలిక్రొంబగడంపు జిగిగుంపురవణంపు
మోవివాఁ డెనలేనిఠీవివాఁడు
మిసిమిబంగరుచేల పసమించుకటిఁ గ్రాలఁ
జెలఁగువాఁడు శుభాప్తి మెలఁగువాఁడు

తే. దివ్యకోదండశరకాండధృతకరాబ్జ
యుగమువాఁ డెన్నరానిసోయగమువాఁడు
జానకీలక్ష్మణులతోడ స్వామి రాముఁ
డెలమిఁ గలలోన నాచెంత నిలిచె నంత. 11

క. కని విస్మయసమ్మోదము
లెనయ న్భయభక్తియుక్తిహ్లాదయుఁడనగుచున్
వినయస్థితి నల్ల జగ
జ్జనకున కే నతు లొనర్చి సంప్రీతుఁడనై. 12

* * * * *

క. ఈవిధమున మాయనుమతిఁ
గావించితివేని సకలకవిబుధజనసం
జీవన మై నీవంశము
పావన మై వెలయు మత్కృపామహిమాప్తిన్. 13

వ. అని యద్దేవుం డానతిచ్చిన మహాప్రసాదం బని యంగీక
రించి యత్యంత భయభక్తి కరకప్రసప్రశిరస్కుండ నై

సాష్టాంగనమస్కృతులు గావించి యానందబాష్పంబులు
చిలుకఁబులకాంకితగాత్రుండ నై మేలుకాంచి యమందకంద
ళితానందనిష్యందహృదయారవిందుండ నై ప్రభాకరప్ర
భావిభాసురం బగుప్రభాతంబున సౌశీల్యాదిమాంగల్య
హేతుకాల్యకరణీయంబులు నిర్వర్తించి నిరంతరనితాంతతం
తన్యమానకాంతికాంతదంతురిత ద్వారబంధసందానితగంధ
సింధురకరానీతశాతకుంభకుంభసంభృతాంభో విజృంభమా
ణధారాభిషిక్తాంభోజవాసినీసంవాసితంబును నిశాత్యంతా
సమానవసవాసమాగతకోలంబకదంబవిలంబమానప్రసూన
మాలికాలలితనానాసూనవర్ణనీయవర్ణవిచిత్రచిత్రాంబరవితా
నవిద్యోతమానంబును బృందావనాళిందకళిందనందనీనంద
నోద్యానవల్లవసుందరీసందోహానందవిహరమాణ ముకుంద
క్రీడావిలాసచిత్రితభిత్తిప్రభాభాసితంబును వినూత్నరత్న
కంబళాస్తరణోపరిభాగవిన్యస్తప్రశస్తనిస్తులగాంగేయవిస్తీ
ర్ణోదీర్ణసూర్యపుటోపధానశయ్యారమణీయంబును నటనటీ
గాయనగాయనీనాట్యసంగీతసందర్శనాకర్ణనోత్కంఠాయా
తపురందరపురసుందరీసందోహవిభ్రాంతికృత్సాలభంజికాపుం
జరంజితవలభీప్రదేశప్రభూషితంబును వేదవేదాంగాద్యనే
కశాస్త్రరహస్యవిజ్ఞానధురీణవిపశ్చిన్మౌహూర్తికసుకవిగాయక
మంత్రిపురోహితవిలసితంబును భరతమతంగదత్తిలకోహ
లాంజనేయశార్ఙ్గదేవమతాదివివిధభరత శాస్త్రవిశారదకుశీల
వలలితంబును గమలరాగోపలఫలకాయమానచూతనూతన
పల్లవోల్లసితతోరణాలంకృతంబును హిమవాలుకాచూర్ణ
రంగవల్లీవిరాజమాన ప్రాంగణదేశదేదీప్యమానంబును సమం

చిత్తానవరతాగురుధూపవాసనావాసితంబును నై విరాజిల్లు
నాస్థానభవనరాజంబు వందిమాగధబృందంబు లనంత
కైవారంబు సేయం బ్రవేశించి బంధుమిత్రామాత్యసామంత
జనంబు లభ్యర్ణప్రదేశంబున వసియింపఁ జెఱంగులను
నుండి సముద్భటవీరభటవ్రాతసంఘంబులు కొలువ్వఁగఁ గొని
భూసురాశీర్వాదభాసుర మంత్రాక్షతంబు లుత్తమాంగం
బునఁ ధరియించి·విద్వజ్జనంబులకు నమస్కరించి స్వాప్ర
కారంబు విన్నవించిన విననవధరించి వారి కిట్లనియె. నీలమేఘ
శ్యామాకృతియగు రఘుపతి ధనుర్బాణపాణియై యగ్రంబున
నిల్చుటం జేసి దిగ్విజయంబు సకలజగన్మాత యగు సీత సన్ని
నంబువలన నిరంతరసంపత్సంపదవాప్తి యగు నజాగ్రజన్మ
సేవాశుభలక్షణుం డగులక్ష్మణాఖిలలోకనంబుకతన గురుభక్తి
యుక్తియును గలుగు నీస్వప్నంబు వివిధశోభనప్రాప్త్యం
బులు దెలుపుచున్నయది. నీయట్టికృతార్థున కిట్టిమహాత్త్వం
బు లబ్బుట యాశ్చర్యంబె మహానందసంభవుండగు ధైర్య
స్థైర్యశౌర్యౌదార్యగాంభీర్యలతాలవాలంబగు భవద్వంశా
వతారం బభివర్ణించెద మాకర్ణింపుము. 14

తే. సారమై శౌరికేళికాసారమైన
పాలమున్నీటివలన సంభవము నొందెఁ
గువలయామోదకారియై కుటిలచక్ర
హారియై సత్కళాధారి యైనరాజు. 15

క. ఆయమృతాంశుఁడు త్రిజగ
ద్గేయుం డగురోహిణేయుఁ గిల్విషహారణో

పాయక సంశ్రితనికరవి
ధేయుఁడు స్వధనామధేయు ధీయుతుఁ గాంచెన్. 16

క. అతనికిఁ గల్గెఁ బురూరవుఁ
డతఁ డాయువుఁ గాంచె నహుషుఁ డాపుణ్యునకున్
సుతుఁ డతఁడు కనియెఁ దనయుం
డతవిభవోన్నతి యయాతిఁ దద్వంశమునన్. 17

మ. భువనాధారవిహారి యైనహరి యాపుణ్యాత్మునామంబుచే
భువి భాసిల్లు కులంబునన్ హరిహరాంభోజాసనుల్మెచ్చ సం
భవుఁడై ధాత్రీసురాతిజాతిభయకంపంబెల్ల వారించి సం
స్తవనీయుండన నొప్పె నాతఁడు యదుక్ష్మాభర్త పొల్చున్
మహిన్. 18

ఉ. ఆనకకావతంసకుల మాత్మసముద్భవహేతుభూతమై
ధీనతఁ బోలవెల్లి జగతిం దగఁ దన్మహిమం బపారగం
ఘోఘునాఘుసంభరణభీమబలప్రతిభాప్తిఁ గాంతు నం
చాననుఁ బొలవెకరికులాఖ్య వహించె నుదంచితోన్నతిన్.

ఉ. ఆమహిమాన్వవాయవసుధాధిపు లచ్యుతగోత్రపాత్రులు
ద్దామభుజాపరాక్రమవిదారితఘోరమదారివీరులై
భూమి భరించి రాన్నృపుల భూతిమహోన్నతినేలె భోగసు
త్రాముఁడు నాడిగోళ్ళపురధాముఁడు శ్రీపెదయాంబళుం
డిలన్. 20

సీ. తనమాట శకయుగంధరలాటనృపవరు
ల్వినయోక్తిఁ గడు గారవించి మెలఁగఁ

దనకీర్తి దశదిగంతరపూర్తి నేవేళ
నిండారుపండువెన్నెలలుగాయఁ
దనధాటి రిపుమహీధవకోటి కద్రిగం
హారకుటీరములఁ గాఁపుర మమర్పఁ
దనదాన మర్థిలోకనిదాన మనఁ గర్ణ
ఖచరామరాగవైఖరులఁ బోసఁగఁ
తే. దనమహోగ్రప్రతాప ముద్దండచండ
భానుమండలి నొరయ సౌభాగ్యవిభవ
రాజ్యలక్ష్మీసహాయుఁడై ప్రబలెరూప
భావజనిభుండు పెద్దయాబళవిభుండు. 21

సీ. రాయదత్తాశ్వవారణరత్ననవరత్న
హారాంబరంబు లేయధిపుఁ డందె
నళిరామరాజేంద్రబలనద్రిపులఁ ద్రుంచు
కలని కేఁధీసుండు కర్తయయ్యె
(?) కదెరాకమున తెర్క మొదలుగల్గు
బహురాజ్య మేశౌర్యమహితుఁ డేలె
గురుదేవతాపాదసరసీరుహార్చనా
పరత నేనిపుణుండు ప్రాప్తిఁ గాంచె
తే. నతఁడు వెలయు సమగ్రమహామహోగ్ర
సప్తకసహస్రచాపభృత్సైన్యజితమ
హాహితెంగాగ నుద్రుండు(?)తాడిగోళ్ళ
జలధిచంద్రుండు పెద్దయాబళవిభుండు. 22

చ. నరచక్రేశుల నెంచిచూడ హనుమన్నా గారిచిహోద్భ్యులై
పరబాణాసనచాతురిం గనిరి తత్ప్రాగల్భ్య మెంతంచుఁ దా

నరచక్రేశత రాయదత్త హనుమన్నాగారిచిహ్నధ్వజుఁడై
పరబాణాసనచాతురిం దనరె నోబక్షోణిపాలుం డిలన్. 23

సీ. క్రోడుగ ల్మాదనైన గురుతరగ్రామము
లమహిమఁ జెన్నగు భోగమండపములు
సరసగుబాళించు వరధూపవాసన
ల్వివిధరాజాన్ననివేదనములు
కట్టాణిముత్యాలగట్టిచౌకట్లజో
డరుదైన నవరత్నహారలతలు
కడుదీప్తి మెఱయు నఖండదీపజ్యోతు
లనుపమ సుప్రసూనార్చనములు

తే. మొదలుగాఁ గల్గుకైంకర్యముల నమర్చె
శ్రీకరుం డైనఖాద్రినృసింహామూర్తి
కెనయఁ బ్రహ్లాదుఁ డీతఁడో యనఁగ భక్తి
గలిగి పెదయాబళేంద్రుఁడు వెలయ జగతి. 24

క. ఆ పెద్దయోబనృపతికిఁ
గోపకనద్భాస్వదంశుకుముదీభవదా
ఘోపాలసమదవదరి
క్ష్మాపాలకుఁడైన నారశౌరి జనించెన్. 25

సీ.

సలుపఁ డనుచు
జీవనం బొసఁగి రక్షింపఁ జాలుఘనుండు
చంచలాత్మకతగర్జించు ననుచుఁ

దాభోగిరై యనంతాభిధానుఁడు జగ
త్త్రాణాపహారియై

ణ్యాజనవృద్ధికోర్వఁ డనుచు
తే. జలజరిపు మేఘ శేషసూర్యుల హసించి
కాంచె నతచక్రభరణ మార్జించె ధైర్య
మవనిఁ బాలించె నిర్జించె నఘుజనాళి 26

చ. యోబవిభు నారనృపాలుని యోలగంబునం
గలితసుగంధమాల్యవసనంబులతో నెలవైనవక్కలా
కులె యొకరాయ మన్నెదొర
త నుతింప ఫణీంద్రునకైన శక్యమే. 27

సీ. తొలఁగినఁ గడుసూతుదొరలననాయాస
వర్ధితదుఃఖాశ్రువర్షములకుఁ
గొలిచినసరి

ములకు
నాశ్రయించిన భూసురాగ్రేసరులు సేయఁ
దొడఁగిన సవనాగ్నిధూమములకు
నిడిన సత్రముల నభీష్టమృష్టాన్నభో
జనజనజయజయశబ్దములకు

తే.

నేమిటి కిందని తెలిసి దాఁటె
నేడువార్ధులు గడవెళ్ళఁ దాడిగోళ్ల
నారవిభుని యశఃకాంత నడతవింత. 28

క. మేరుగిరిస్థైర్యనిధియా
నారనృపాలకు

హారులఁ దొమ్మండ్రుసుతుల నతులితమతులన్. 29

క. ఆరమణీయయశోవి
స్తారులలో వినుతిఁ గాంచె సకలధరిత్రీ
భూరితర భారవహా

30

సీ. వరదానవాగ్వైభవముల నీడనవచ్చుఁ
గర్ణుతో శేషదృక్కర్ణుతోడ
నంగసౌందర్యశౌర్యముల జోడనవచ్చు
మారుతో గిరిజాకుమారుతోడ

భవునితోఁ గమలసంభవునితోడ
కలితసాహిత్యకీర్తుల సరి యనవచ్చు
భోజుతో నిర్జితాంభోజుతోడ

తే. ననుచుఁ దను గీ

స్నానదాన
ధర్మగుణముల శోభిల్లు తాడిగోళ్ళ
నారనరపాలునౌబళనాయకుండు. 31

చ వననిధిమేటిదానము

లకువాఃపతి మీఱు సముద్రవారివా
హనకమఠేంద్రసైంధవుల కబ్బుఁడు మిక్కుట మాపగాధిరా
డ్వనధరపాశభృజ్జ 32

సీ. ఘనములై ముక్తిసాధనములై మానిపా
వనములై పొలుపొందు వనము లలర
శ్రుతులై పదార్థసంగతులై విలసనలం
కృతులై విరాజిల్లు కృతులు దనర
మురువులై మున్నీటిహారువులై చూడన
చ్చెరువులై వెలయు బచ్చెలువు లానర
నయములై మణిహేమమయములై యుత్సవా
లయములై మనుసురాలయములనగ

తే. ధరఁ బ్రతిష్ఠించి వెలసె సంగరధరాగ్ర
బహుళహాళహాళనిభకోపగహనదహన
భీమరిపుభూమివిభుమనోభీకరుండు
నారభూవరునౌబళనాయకుండు.

క. ఆవసుధాధిపుపట్టపు
దేవులలో సకలజలనిధిప్రావృతగో
త్రావలయదీనరక్షా
ప్రావీణ్యకళాప్తిఁ గాంచె బాలను ధాత్రిన్.

సీ. మగనికి సకలసంపదలు గల్గ మెలంగి
కమలయై నెగడె నీకంబుకంఠి
ప్రజల సత్పుత్త్రులపగిదిఁ గన్గొని యన్న
పూర్ణయై తనరె నీపువ్వుఁబోఁడి
యోర్పుగల్గి యొకింతయును గోపమెఱుఁగక
ధాత్రియై వెలసె నీతరళనయన
సుచరిత్రధర్మ మెచ్చోఁ బాయ కలయరుం
ధతియై రహించె నీనలినయన

తే. యనుచుఁ దనతోడి సతులెల్ల నభినుతింపఁ
బరఁగుఁ బరమపతివ్రతాభరణమగుచుఁ
దాడిగొల్లొబళక్షమాధవునిరాణి
భవ్యసద్గుణనికురుంబ బాలమాంబ. 35

క. ఆరమణీమణివలనన్
గారవమున నోబవిభుఁడు గనియెఁ గుమారున్
ధీరుని నవమన్మథశ్రీం
గారునిఁ గరెమాణికేంద్రుఁ గరుణాసాంద్రున్. 36

మ. కరెమాణిక్యనృపాలుకీర్త్యుదధికిం గంజారితారాసము
త్కరము ల్ఫేనము లింద్రదంతి జలనాగం బీశతాలాంకని
ర్జరమాన్యావళి నీరుపాపగమి భాస్వద్రత్నసాన్వాదిభూ
ధరము ల్రత్నములబ్జజాండములు మత్స్యాండంబు లయ్యెన్
ధరన్. 37

సీ. ఏవదాన్యుఁడు రామదేవరాయలసరి
గద్దియ నొడ్డోలగమున నుండె
నేమనుజాధీశుఁ డితరనృపాలరా
జ్యస్థాపనాచార్యుఁ డై చెలంగె
నేపరాక్రమవంతుఁ డెదిరిన శత్రుభూ
పాలుర నడవులపాలుపఱిచె
నేమహామహుఁడు శ్రీరామనామధ్యాన
నిష్ఠాగరిష్ఠప్రతిష్ఠ గాంచె

తే. నతఁడు చతురబ్ధివలయితకుతలభార
భరణవిభవప్రచురబాహుబలవిహారి.

తాడిగోల్లొబళనృపాలతనయమౌళి
నీతిగీష్పతి కరియమాణిక్యనృపతి. 38

క. అలకరెమాణిక్యేంద్రుని
బలుధాటికి నల్కి యవనపతు లందఱు న
వ్వలయాచలపశ్చాత్స్థలి
నిలువఁగఁ బాశ్చాత్యు లనెడునియతి ఘటిల్లెన్. 39

సీ. తాళి చౌకళి కుంచె కాళాంజి చామర
ద్వయము ముత్తెపుఁదురావాహానముపి
రంగికత్తి మొదలౌ రామరాయుతుమా
వరదత్త బిరుదాంకవార మంది
కదనభూతలభయంకరకరాగ్రసమగ్ర
కరవాలహతరిపూత్కటుఁ డనంగఁ
దాడిగోళ్లన్వయోదధినిశాకాంతుండు
కరియమాణిక్యభూకాంతుఁ డలరు

తే. నభయదానార్థనతవినుతావనీశ
పాకభిల్లోచనానందబాష్పకణమ
రందబంధురపాదారవిందుఁ డగుచుఁ
జక్రవాళావృతాచలచక్రమునను. 40

క. ఆకరెమాణికరాయ
క్ష్మాకాంతునికాంత లమిత కమనీయశుభ
శ్రీకాంతలు సంపత్ప
ద్మాకాంతలు నల్గు రెన్నఁ దనరుదు రెలమిన్. 41

తే. అందు లచ్చమ్మ లచ్చమ్మయగు గుణమున
వలపురాచమ్మ రాచమ్మ కలిమి కెలన
ధృతకురంగమ్మ రంగమ్మ పతిహితమున
నాసుభద్రమ్మ భద్రమ్మ యాదరమున. 42

శా. శ్రీకృద్ధీకరమాణికేంద్రుఁ డినధారేయుండు తేజోఘనుం
డాకాంతామణులందుఁ గాంచెనువసంతాధీశురామాధిపుం
బాకారిప్రతిమానవైభవయుతు న్నారప్రభు న్నారదా
శ్రీకంఠాభయశోవిశాలుఁ గదురోర్వీపాలు లీలాంగజున్. 43

క. అం దగ్రజుండు వెలయుఁ బు
రందరభోగాఢ్యుఁ డమలరమణీయయశః
కందళజితముక్తాహరి
చందనమందారుఁ డనవసంతేంద్రుఁ డిలన్. 44

చ. సమరదిలీపుఁ డైతగువసంతనృపాలునికీర్తిశౌర్యముల్
సమరసధర్మమార్గణవిశాలవితీర్ణిమనంటి జంటగాఁ
గమలభవాచ్ఛభానుకరకాంతిత యెంతని పంతగించె నా
క్రమకలధౌతభూధరవికస్వరరూపము లేపుమీఱఁగన్. 45

క. ఆధన్యునకును సంభవుఁ
డై ధాత్రిభరించి భీకరాకృతి రిపురా
డ్బాధరసంఘాతేంద్రా
ణీధవుఁ డన రామమేదినీధవుఁ డలరున్. 46

మ. సమరక్షోణిని రామభూవిభుఁడు భాస్వల్లీల ఖండింపఁ ద
ద్విమతాధీశ్వరకంఠరక్తతటినీవేగాహతిక్షుబ్ధవా

ర్థిమహారావచరత్తటిద్రుశుకముల్ దీవ్యత్సుమాపాలనా
ర్థము గట్టించిన తోరణంబు లనఁగా రంజిల్లు నద్దిక్కులన్.

తే. ధాత్రి తనకీర్తి రంజిల్లు తాడిగోళ్ల
రామభూపతి శ్రీరంగరాయదత్త
మత్స్యమకరధ్వజాద్యుఁడై మహితధర్మ
భరణత రహించు రతిమనోహరునికరణి. 48

సీ. తనగుణాలతికాకదంబకంబునకు లో
కాలోకనగము పందిరిగాఁగఁ
దనశౌర్యచండభానుని కరాతిధరాధి
నాథులు ఘూకసంతతులుగాఁగఁ
దనదానసంతానమునకు శుభ్రాంశుధా
మములు భాస్వత్ప్రసూనములుగాఁగఁ
దనకీర్తిబాలకు వనజజాండకటాహ
మెల్లప్పటికి బొమ్మరిల్లుగాఁగఁ

తే. బరఁగు రణరంగరంగదభంగజవతు
రంగసారంగయోధశరాంగధుతప
రాగపరిభూతభీతారిరాజచయుఁడు
తాడిగోళ్లాపురీరామధరణివిభుఁడు. 49

మ. ధర రామక్షితిపాలు సెల్వున వసంతత్యాగకాలంబునన్
వరమాణిక్యపురాసులెల్ల భటవిద్వద్యాచకుల్వచ్చి యం
దఱునొక్కుమ్మడిఁ గొల్లలాడి కొనిపోఁ దచ్ఛేషముం దానిజో
దరమం దుంచుక రత్నగర్భ యను ప్రోద్యత్సంజ్ఞ చేమించదే.

క. ధామనిధితేజుఁ డగునా
రామనృపాలకుఁడు శరపరాభూతమహా

భీమరిపుస్తోమవపుః
స్థేముని రఘునాథవిభునిఁ జెల్వుగఁ గాంచెన్. 51

సీ. తనసదాచారంబు తనసదాచారంబు
సరణి నానాఘనోత్సవ మొనర్పఁ
దనశుభాలోకంబు తనశుభాలోకమ
ట్లతిలోకబాంధవోన్నతి ఘటింపఁ
దనకలావిభవంబు తనకలావిభవంబు
మాడ్కిని సర్వజ్ఞమౌళి నెనయఁ
దనసన్నిధానంబు తనసన్నిధానమ
ట్లనవద్యతర నిరంజనత వెలుఁగఁ

తే. బరఁగు యుద్ధధరిత్రీద్ధపటుపటహావి
జృంభణార్భటీదళితదిక్సింధురాళి
కుంభముక్తౌఘగుంభితకువలయుండు
రామభూపాలురఘునాథభూమివిభుఁడు. 52

చ. నరనుతమూర్తి యైనరఘునాథనృపాలునికీర్తిసంఘ మా
హరిశరజన్మ హంసభవ హారివిలాసము, తత్ప్రదాన మా
హరిశరజన్మ హంసభవ హారివిలాసము, తత్ప్రతాప మా
హరిశరజన్మ హంసభవ హారివిలాసము, ధాత్రి నెన్నఁగన్.

ఉ. ఆరఘునాథభూమివిభుఁ డంబరభూజసమాభవత్కన
ద్ద్వారవకీర్తియై కొలువఁ గంసహరాంశభవుండు రామధా
త్రీరమణుం డనేకజగతీపరిపాలతఁ బూనె సద్గుణా
వారణలీల సర్వజనవర్ణితదానకళాకలాపుఁడై. 54

క. ఆరామశౌరితమ్ముఁడు
నారనృపాలకుఁడు వెలసె నక్షత్రశర
ద్ధారాధరతారావర
హారామరతరుహిమాచలాంచద్యశుఁడై. 55

మ. అరిపద్మంబులచే మహోత్పలకళోద్యద్వృద్ధిచిత్తంబులం
బరమాహ్లాదముఁ జెందవచ్చు మదిలో భావించి రేఱేఁడు భా
స్కరతేజుండగు నారభూవిభుని సచ్ఛత్త్రాకృతిం దాల్చి తా
నరిపద్మంబుల మైత్రి గన్గొనియె నాత్మాలోకమాత్రంబునన్.

సీ. సురసరిత్సురహారస్థిరశరద్ఘనవయ
శ్శరనిధిచ్ఛవికసచ్ఛటులకీర్తి
ఘనరటత్పటహనిస్వనవినిర్దళితశా
త్రవపురప్రకటవప్రనికరుండు
రణవిఖండితరిపుప్రభుగళస్రవదసృ
క్తతరసప్రకరపూరితపయోధి
సలిలభృజ్జలజభిజ్జలధికల్పకవిక
ర్తనసుతస్తవనీయదానయుతుఁడు
తే. మన్నెమాత్రుండె నిజపాదమంజుకటక
ఘటితపటురత్నపటల విస్ఫుటవిదృశ్య
మానమత్తారిరాజన్య మస్తకుండు
నారభూపాలుఁ డమితసన్నహనబలుఁడు. 57

శా. ఆపృథ్వీపతిసోదరుండు కదురత్మాధీశవర్యుండు దో
షాపంచాస్త్రుఁ డనంతభూషణవిశేషస్ఫూర్తియుం బ్రాప్తల
క్ష్మీపాలత్వముఁగల్గి సజ్జనగణశ్రేయస్కరోద్యోగుఁడై
దీపించున్ శివకేశవాంశజుఁ డనన్ దివ్యప్రభావోన్నతిన్.

సీ. పద్మాప్తపద్మాప్తపద్మాప్తతుల్యుఁ డే
ఘనుఁడు సంపత్కృపాకలితరుచుల
హరిణాంకహరిణాంకహరిణాంకసముఁ డేర
సానాయకుఁడు బలైశ్వర్యకళల
హరిరాజహరిరాజహరిరాజనిభుఁ డేనృ
పాలుండు శౌర్యోక్తిభక్తిరతుల
మకరాంకమకరాంకమకరాంకసదృశుఁ డే
ఘనుఁడు దానాకారగౌరవముల
తే. నతఁడు గుణధాముఁ డభిరాముఁ డర్కధాముఁ
డమితజయభీముఁ డుద్దాముఁ డరివిరాముఁ
డతులవైభవసుత్రాముఁ డనఁగ భద్ర
నాముఁ డలరారుఁ గదురభూనాయకుండు. 59

క. సంగరజయుఁ డగుకదురనృ
పుంగవువాక్కీర్తులలరె భూస్థలిఁ హరజూ
టాంగనటద్గాంగరట
ద్భంగాభంగోద్ధనినిదధవళద్యుతులన్. 60

చ. హరనరవాహవహ్నిహరు లాకదురేంద్రుని కీర్తిదానశౌ
ర్యరసకృపావిశేషముల కల్కి కృశించి కురూపిమై సదా
మొరయుచుఁ జాల నల్లనయిభూమిధరంబున మూలచట్ల సా
గరమున విశ్రమింప నొదుగం దిరుగంబడియుండఁ జూడరే.

క. ఆమహిమాఢ్యునకుఁ బురం
ధ్రీమణియగు కదురమాంబ దీనావనయై
శ్రీమెఱయ మహిని వర్థిలు
తామరసాక్షునకు వార్థితనయ యనంగన్. 62

సీ. తారత్నగర్భాభిధానయయ్యును విభు
నవ్వుల బాయి మోయంగఁ జేసెఁ
దాఁ గల్మి యొసఁగెడు తరుణియయ్యును నిజ
ప్రాణేశుఁ బసులకాపరిగఁ జేసెఁ
దా జనకజయయ్యు ధవునిఁ గారడవిలో
జనకవియోగాప్తి నెనయఁ జేసెఁ
దా హైమవతియయ్యుఁ దనమనోనాథునిఁ
బునుకపేరులు దాల్చుకొనఁగఁ జేసె
తే. నని ధరాదేవి నిందిర నవనికన్య
నచలజాతను నిరసించి యాత్మపతికిఁ
గీర్తితాభీష్టవైభవస్ఫూర్తులొసఁగు
వదనజితపూర్ణశశిబింబ కదురమాంబ. 63

తే. పరమగుణశాలికదురనృపాలవరాళి
కదురమాంబికయందు శృంగారనిధుల
నందనులఁ గాంచెఁ గదురభూనాథు నిన్ను
వేంకటాగ్రణినతిదానవిబుధమణిని. 64

చ. ఇననిభ తాడిగోళ్ల కదురేంద్రుని శ్రీకదురాజసీశ సీ
యనుజుని వేంకటక్షితివరాగ్రణి నెన్నఁదరంబె ధాత్రిఁ బ్రా
ననయముఁ దత్ప్రతాపజలజాప్తునిచే వలయాద్రి రాడ్వలం
ఘనమగు శత్రుభూభుజులు గాంతురు సత్పథసౌఖ్యసంపదల్.

సీ. అనిమిషావాససంప్రాప్తిఁ జెందనివారి
కనిమిషావాససంప్రాప్తి యొసఁగె
విషధరస్థలినుండ వెగలైనవారికి
విషధరస్థలినుండ వెఱఁగుమాన్పె

స్వస్థానవిహరణాసహ్యులౌ వారికి
స్వస్థానవిహరణాసహ్య ముడిపెఁ
దతమహాబిలపదస్థలి లేనివారికిఁ
దతమహాబిలపదస్థితి గడించె
తే. నౌర తోలుదొ_ల్త డాసి యొ_మ్మదిమి గదిమి
చించి చెండాడి గాసిఁ జేసినదియయ్యె
విమతతతిపట్ల కదురభూవిభుని వేంక
టాగ్రణికరాసి యెంతదయాంబురాశి. 66

చ. సరసతఁ దాడిగోళ్ల పురశాసనుఁడైతగు వేంకటప్రభుం
డరివిజయప్రయాణ సమయానకనాదవిధూతతారకాం
బరమున కాత్మఖడ్గహరిమర్దితశాత్రవహ_స్తిమ_స్తకో
ద్ధరుచిరమౌ_క్తికప్రతతి తారలపెక్కు ఘటించు నిచ్చలున్.67

సీ. నవనవాగతశీతపవనవారమహోగ్ర
దవలవావళి చేత దర్ప ముడిగి
తలతలావృతసుకోకిలకులాననగళ
త్కలకలారభటిచేఁ గడుఁ గలంగి
ప్రసవసారసితసారసరసాశనమ_త్త
భసలసాధ్వసముచే భంగ మంది
స్మరశరాసనసముద్ధురశరాకులమన
స్సరసరాగముచేత శయ్య నొరగి
తే. ధరణి నెఱిఁగింతు రీరీతిఁ దాడిగోళ్ల
కదురవిభు వేంకటేంద్రుని కదనధాటి
కలికి దుర్గమ కాననస్థలులఁ బడిన
యాత్మనాథులపైతమి నహితసతులు. 68

ఉ. శ్రీనిధి తాడిగోళ్లకదిరీపతినాయని వేంకటక్షమా
జాని జయప్రయాణపటుసంభ్రమసంభృత భూరిభేరికా
ధ్వాన మమర్త్యలోకవనితాజనము ల్విని నూతనప్రియా
నూనసుఖోన్నతుల్గలుగునో యని యెంతురు సమ్మదంబునన్. 69

ఉ. ఆయనుజుండ ఖండవిభవాఢ్యుఁ డమందముదం బొనర్ప నా
రాయణపుణ్యమూర్తి వయి రంజిలితీవు శుభైకశాశ్వత
శ్రీయుత తాడిగోళ్లకదిరీపతినాయక వేంకటాంబయ
త్యాయతకీర్తి పూరితదిగంతర పట్టపుదేవి వై తగన్. 70

చ. అమితయశఃపయోధి కదురాధిపుశ్రీకదురక్షితీంద్ర చి
త్రము విను మొక్కవార్త సమరస్థలి దుర్మదవద్విరోధిరా
ట్సమదభవద్భయంకరభుజప్రవిభాసికరాసిసంహతి [కున్.
న్విమతులకంఠరక్తము స్రవించి ద్రవించు మనంబు రంభ

సీ. మేఘంబు లేనిక్రొమ్మెఱుంగులు కుముదారి
లేనియెండలు వార్ధి లేనిబాడ
బములు సురాద్రి లేని మణిసానువు లర
ణ్యము లేని దావానలములు కొలను
లేని కెందమ్ములు మ్రాను లేనిచివుళ్లు
గని లేని కెంపులు మనసిజారి
లేనికన్మంటలై లీల నిండెను ధరా
స్థలి నౌర యుష్మత్ప్రతాపరుచులు

తే. దహనసహకారకారాజదర్పహరణ
రణమహాభీమభీమాబ్జరమ్యకీర్తి
కీర్తితాలోకలోకైకకీర్తనీయ
ఘనగుణకలాప కదురేంద్ర కదురభూప. 72

క. తతరణమున నీవిమత
క్షితినాథు లనంతధవముఁ జెందరె భయసం
యుతులై నతులై హతులై
గతకల్మషతాడిగోళ్ల కదురనృపాలా. 73

చ. అమృతము శీతభానుగత మన్నది కాదు తృణస్థితం బటం
చమలమతి న్వచింతురు మహాత్ములు కాదని రేని నీరిపుల్
రమణఁ దదాప్తిమాత్రమున రక్షితులై మనుటెట్లు ధాత్రిభూ
రిమహిత తాడిగోళ్ల కదిరీపతినాయక లోకపాలకా. 74

సీ. తన పేరురంబు ద్రొక్కినవాఁడు సిగ్గుచే
సరిగాక తలయెత్తవెఱవ లేదొ
తనతలఁ దన్ని నిల్చినవాఁడు సామ్యంబు
జెందలేక కృశత్వ మంద లేదొ
తన వాలుజడలనుండి నది దీటుకురాక
బెట్టుగాఁ బెనుమొఱ్ఱ పెట్టలేదొ
తనుమోచి తిరుగఁజొచ్చినది తుల్యముగాక
ఘనభయంబునఁ బూరిగఱవ లేదొ

తే. తాను సరిచనఁ దలఁచి నీధవళకీర్తి
కెనయఁగా లేక సగమయ్యె నీశుఁడతఁడు
వసుధ సర్వజ్ఞుఁ డెట్లు సర్వజ్ఞమౌళి
కంజశరరూప కదురేంద్ర కదురభూప. 75

క. ధర్మగుణకలితమార్గణు
లర్మిలి నీచర్య లెంచ నలరితివౌరా
ధర్మగుణకలితమార్గణ
నిర్మథితవిపక్ష కదురనృపహర్యక్షా. 76

సీ. కావ్యనైపుణిశబ్దగౌరవప్రాగల్భ్య
మర్థావనాసక్తి యతిశయోక్తి
నాటకాలంకార నయమార్గసాంగత్య
సాహిత్యసౌహిత్య సరసముద్ర
సకలప్రబంధవాసన సువాక్ప్రౌఢిమా
న్వితచతుర్విధసత్కవిత్వధాటి
లక్ష్యలక్షణగుణశ్లాఘ్యతాపటిమంబు
నైఘంటికపదానునయనిరూఢి

తే. గనిననీకు నసాధ్యంబె గణుతిసేయ
ధాత్రి శుకసప్తతి యొనర్పఁ బాడిగోళ్ల
ఘనకులకలాపకదురేంద్రుకదురభూప
చెలఁగి వాక్ప్రౌఢిచేఁ గృతిసేయుమనని. 77

వ. అని విద్వజ్జనంబు లానతిచ్చిన నేను నమందానందరసభర
భరిత హృదయారవిందుండనై. 78

క. కుంభిన్యాత్మభవాకుచ
కుంభపరీరంభణాత్తకుంకుమపంకో
జ్జృంభితసంకుమదాగురు
శుంభద్వక్షునకు భానుసుతరక్షునకున్. 79

క. బంధురదశకంధరగ
ర్వేంధనజిద్గంధవాహహితునకుఁ బటుద
ర్పాంధకహరబంధునకుఁ గ
బంధాసురనిబిడతిమిరభాస్వంతునకున్. 80

క. చండద్యుతినిభమణిమయ
కుండలున కజాండభాండ కోదండకళా
మండలపండితదనుజా
ఖండలఖండనసమర్థున కాండునకున్. 81

క. భర్గేష్వాసనదళనా
నర్గళదృఢబాహువీర్యునకుఁ బూర్వవచో
మార్గచరిష్ణుమునీశ్వర
వర్గప్రణుతానివార్యవరచర్యునకున్. 82

క. షడ్వదనజనకసుమనో
రాడ్వినుతచరిత్రునకును రాజద్ధాత్ర
త్వడ్విజితాదిత్యునకు వి
రాడ్విగ్రహధామునకును రఘురామునకున్. 83

కథాప్రారంభము.

వ. అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన శుక సప్తతి యనుమహాప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదనిన.

క. వెలయు నలఘుప్రభావో
జ్జ్వలుఁ డింద్రప్రస్థపురి నసామాన్యమహః
కలితదృఢబాహుబలని
ర్దలితాహితరాజు ధర్మరాజు ధరిత్రిన్. 85

చ. అతఁ డొకనాఁడు నిండుకొలువై బలవైరిమహోన్నతిస్మరు
త్సుతుఁడుఁ గిరీటిమాద్రితనుజుల్తనదండన యుండికొల్వరా
జతతికిరీటకోటివిలసన్మణిమంజులదీప్తిపుంజరం
జితచరణుండు ధర్మజుఁడు చెంత వసించినధౌమ్యు నిట్లనున్.

క. తెలివి గలభూసురుండవు
కులగురుఁడవు మాకు మానికుంజర! వినుమీ
యలఘుమతి నొక్క కార్యము
తెలియ న్వివరింపవే సుధీజనతిలకా! 87

ఉ. భామలచిత్తము ల్దెలియ బ్రహ్మకునైన వశంబుగాదు త
త్కామితయత్నము ల్దలఁప ధాత్రి విచిత్రములండ్రు కావున
న్నామది యేతదీయకథనంబు వినం గడఁగె న్మహీసుర
గ్రామణి! యానతిమ్మనుఁడు రాజబిడౌజునితోడ వేడుకన్.

వ. అప్పు డాధౌమ్యమహర్షివర్యుండు నిరవధికకుతూహల ధుర్యుండై యిట్లనియె స్త్రీజనంబుల చిత్తంబులు లోకాతీతదుర్వృత్తంబులు, తదీయకృతసాహసకార్యంబు లనివార్యంబు లగుట నిక్కువం బిందులకు నొక్క యితిహాసంబు గలదు. తొల్లి మహాదేవుండు పార్వతీవరారోహ కతిరహస్యంబున నానతిచ్చినతెఱం గెఱింగించెద సావధానుండవై యాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 89

సీ. సౌధాగ్రతలకేళిజాగ్రన్మృగేక్షణా
స్ఫుటదృశ్యమానేంద్రపురవరంబు
జగతీదిదృక్షుభోజగవర్గనిర్గమ
ద్వారాయితస్వచ్ఛవారిఖేయ
మబ్జినీకాంతశుద్ధాంతీభవత్రాంత
సంతతోదారకాసారవార
మిందిరాసుతభవ్యమందురానీకర
మ్యామోదకారణారామసీమ

తే. యంద మగు మేరుమందరాహార్యమధ్య
తలమహీమండలమున నుద్దామభీమ
మేదురోద్భటభటసింహనాదచలిత
దిగ్గజవరంబు పద్మావతీపురంబు. 90

క. ఆనగరి న్విభవప్రతి
భానగరిపుఁ డైన చిత్రభానుం డేలు
న్మానక మృదుకరడమరు స
మానకరవ మరుల గిరులయఱుఁతం జేర్పన్. 91

మ. కలలోనైనను బల్కఁ బొంకఁడు సమగ్రక్రోధయోధారిరా
డ్బలముం గన్గొని చీరికిం గొనఁడు దుష్పాండిత్యముల్నేరఁడు
జ్జ్వలదుజ్జృంభశుభాంగవైఖరుల లేవన్నాత్న కందర్పుఁ డై
తలఁపం జొప్పడుఁ జిత్రభానుఁ డతఁ డేతన్మాత్రుఁ డేచూడఁగన్.

సీ. చంద్రమతీనాథుచందాన నలునిపై
ఖరిఁ బురుకుత్సునిగతిఁ బురూర
వునిమాడ్కి సగరులాగునఁ గార్తవీర్యుని
యనువున గయునట్టు లంబరీషు
పోలుపున శశిబిందువలె నంగుపోలికఁ
బృథునిభాతి మరుత్తురీతి భరతు
కరణి సుహోత్రునిహరువున రఘులీల
రామునిక్రియ భగీరథుని లేవ

తే. శిబితెఱంగున మాంధాతచెలువమున య
యాతిరీతి దిలీపుమర్యాద రంతి
సరణిఁ బాలించి యలరు నాచక్రవాళ
వసుమతీచక్రమమ్మహీవల్లభుండు. 93

మ. అకలంకప్రతిభాప్రతాపవిభవుం డా రాజకంఠీరవుం
డొకనాఁ డంతిపురిన్సువర్ణవలభిప్రోన్నీలమై కెంపుమా
నికపుంబొమ్మల నొప్పు పెండ్లిచవికన్నీలంపుటాగద్దియం
బికవాణీనికరంబు గొల్వ సుముఖాప్తిన్నిండుకొల్వుండఁగన్.

క. ఇఱుకువలిగుబ్బచన్నుల
యెఱుకుంజవరా లొకర్తె యెఱుకో యవ్వా
యెఱుకో యని తనచందం
బెఱుకపడంగా హజారమెలమిం గదిసెన్. 95

వ. అప్పు డప్పడంతుకతెఱం గమ్మహీంద్రుండు పరిచారికాజనం
బులవలన విని నవధరించి సమ్ముఖమ్మునకు రావించిన. 96

సీ. సవరనిపనివన్నెఅవిక పిక్కటిలంగఁ
గులుకు పాలుబ్బుగుబ్బలు చెలంగ
ముంజేతులను ముఖాంబుజమున నొకవింత
పొలుపు దెల్పెడు పచ్చబొట్టు లెసఁగఁ
గుఱుమాఁపుపయ్యెంటచెఱఁగులో నిడుకొన్న
ముద్దుఁబల్కులచిన్నిబుడుతఁ డమరఁ
దరతరంబులనుండి తనయింట వెలయు పు
త్తడిపైఁడిబుట్టి మస్తమున వెలుఁగ
తే. బొమలసందున నామంబుభూతిపూఁత
నెన్నొసఁటఁ బుక్కిటవిడెంబు కన్నుఁగొనలఁ
గాటుక రహింప వచ్చి యాక్ష్మాతలేంద్రు
చరణముల కొరగా మ్రొక్కి చక్క నిల్చి. 97

క. ఇది దారికట్టు మొనక
ట్టిది కాంతావశ్యకరణ మిది నీమది కిం

పాదవించు నో నరేశ్వర!
పదిలం బని తెల్పి కొన్ని బదనిక లొసఁగెన్. 98

క. తలఁపున నిది గారడ మని
తలఁపకుమా సింగఁ డల్లతటిగొండ దరిన్
దలమోచి తెచ్చినవి యివి
తలనుంచుము పసిఁడితాయెతల నుంచి నృపా! 99

వ. అని విన్నవించిన యమ్మత్తకాశినీకరాంబురుహదత్తం బగు నయ్యుత్తమదివ్యౌషధత్రయంబు రయంబునం గ్రహించి కరుణావలోకనపరుండై ప్రియవినయగంభీరభాషణంబుల నిట్టు లనియె. 100

శా. ఏయేభూములు చూచినావె కొరవంజీ రూపలావణ్యరే
ఖాయుక్తిం దగు కొమ్మ లెందుఁ గల రీక్ష్మామండలిన్ హావభా
వాయత్తైకవిలాసవైఖరుల మేలం దెవ్వరిం జెందున [గన్.
య్యాయావార్తలు తెల్పవే మది కమందానందముం జెందఁ

వ. అనిన విని యితండు చతుర్విధనాయికానాయకుండును బహువిధశృంగారశేఖరుండును సకలకలాధురంధరుండు నగు నని తనమనంబున వితర్కించుకొని యతని కి ట్లనియె. 102

సీ. కల్కిచిల్కలపోల్కిఁ గనుపట్టు శృంగార
నటన గుల్కెడుతూర్పునాటి చెలులఁ
బులుగడిగిన ముత్యములఁ బోలి గరగరి
కలు వహించిన పాండ్యకమలముఖులఁ
జిత్రరేఖలఁ దారసిలుచక్కఁదనముల
రాణించు కన్నడరాజ్యసతులఁ

బగడంపు జిగిసొంపు తగుతనుద్యుతి పెంపు
నలరెడు యవనశీతాంశుముఖులఁ

తే. గుందనంపుసలాకలయంద మొందు
నంధ్రకన్యల నిడిగాక యంగవంగ
కుకురుసౌవీరసౌరాష్ట్రకోకకుచల
వింతలన్నియుఁ గనుఁగొంటి విను నరేంద్ర! 103

తే. దేవ నవఖండమండలశ్రీవిజృంభ
మాణ మగునివ్వసుధఁ గల్గుమానవతుల
వరుస నందఱఁ గనుఁగొంటి వారిలోన
రేఖ గలయొక్క చెలి నేర్పరింతు వినుము. 104

ఉ. ఈనగరీవతంసమున నే తగువైశ్యుఁ డొకండు శాశ్వత
శ్రీనిధిగేహుఁ డై మదనసేనుఁ డనంగలఁ డద్భుతైకశో
భానవమోహనాకృతి ప్రభావతి వానిపురంధ్రి యొప్పు నో
మానవతీమనోజ! యసమానవయఃపరిపాకవైఖరిన్. 105

మ. దాని ఘనాఘనద్యుతివితానకనద్ఘనకేశపాశముం
దాని లసద్బిసప్రసవధాళధళీచకితేక్షణంబులుం
దాని సుగంధగంధిలసుధారసబంధురమందహాసము
న్మానవనాథ! మెచ్చుటకు మర్త్యు లమర్త్యులునైన శక్తులే.

క. ఆమృదులోరువిలాసం
బామోహనముఖవికాస మాదరహాసం
బామెడ యానడ యాజడ
యామేని మెఱుంగురంగు నలవియె పొగడన్. 107

సీ. భుగభుగ వాసింపఁ బొసఁగు పుత్తడిబొమ్మ
మాటాడ నేర్చిన మణిశలాక
కలికిచేఁతలనొప్పు కమ్మక్రొవ్విరిబంతి
తగుజీవకళల చిత్తరువుప్రతిమ
గమనశృంగారంబు గనుపట్టు లతకూన
కలదొలంగని తొలకరిమెఱుంగు
కరచరణాంగసంగతి గన్న శశిరేఖ
హావభావములఁ జెన్నలరు సరసి
తే. యగునని గణింప వినుతింప నలవిగాదు
దానిచరణాబ్జనఖరేఖతోనుబోలఁ
గలరె యీలోకమున నున్న కాంతలెల్ల
విను మహీనాథ యేమని విన్నవింతు. 108

క. ఒకపాటివేదసంసా
రికిఁ దగ దమ్ముద్దుగుమ్మ రిపురాణ్మణిమ
స్తకమకుటఘటితనవర
త్నకళాచకచకితచరణునకుఁ గాక నృపా! 109

క. అని విన్నవించినంతనె
మనమున నుప్పొంగి వైశ్యమహిళానవమో
హనరూపరేఖవిభవము
విని విస్మయ మంది మోహవిహ్వలమతి యై. 110

తే. ఎఱుకవగలాఁడి కోరినవెల్ల నొసఁగి
ప్రియవచోవైభవంబు గాన్పింపఁ బనిచి
కొలువు చాలించి బోటిక ల్గొలువ నంతి
పురి నొకానొక మణిసౌధమున వసించె. 111

ఉ. అంతట నవ్వణిగ్వరుని యంగనపైఁ దమి సొచ్చి యమ్మహా
కాంతపురందరుండు రతికాంతధనుర్లతికావిముక్తదు
ర్దాంతశరాళికి న్మదమరాళికిఁ జండతరాళి కెంతయుం
జింతిలి వేదనావశవిశీర్ణమతి న్విరహార్తి నొందుచున్. 112

సీ. చెక్కిటఁ జెయి సేర్చి చింతాకులాత్ముఁడై
వనిత నేక్రియఁ దెత్తునని తలంచు
నిట్టూర్పు నిగిడించు నేఁ డయో శుకపికా
ర్భటి కోర్వ లేనంచుఁ బలవరించుఁ
దనలోన తానేమొ తలయూఁచుకొని మెచ్చుఁ
గలవరించుచు బయ ల్గౌఁగిలించుఁ
జిత్తరువుననున్న చెలువంపుఁ బ్రతిమ న
ల్లదె ప్రభావతియంచు మదిఁ దలంచు

తే. నించు విలువంచి విరితూపు లేర్పరించి
పచ్చవన్నియచిల్కబాబావజీరుఁ
డుల్ల ముల్లోలముగఁ జేయఁ దల్లడించు
రాజముఖిమీఁదిబాళి నారాజమౌళి. 113

ఉ. ఎప్పుడు చూడఁ గల్గునొకొ యిందుముఖీవదనారవింద మే
నెప్పుడు విందునో తెలియ దేణవిలోచన కల్కిపల్కు లిం
కెప్పుడు గౌఁగిలింతు నలయింతి కుచాద్రు లురంబు సోఁక నా
కప్పుడుగాదె సౌఖ్యపర మందుటలంచు మదిం గణించుచున్.

క. ఉల్లము బెగడ ధరిత్రీ
వల్లభుఁ డిట్లున్న వేళ వనితామణులం
దెల్లగుణంబుల కిరవగు
పల్లవి యను పేరుగలుగు భామ సుబుద్ధిన్. 115

సీ. వసుమతీశ్వరుఁ డున్న దెసఁ జూచి పావడ
చెఱఁగున నెమ్మోము చెమట దుడిచి
సిగ పొందుగ నమర్చి చిన్నారివిడి కెంపు
తాయెతుల్చుట్టి కుళ్లాయి వెట్టి
చెవులయొంటులఁ జక్కసవరించి ముక్తావి
చిత్రహారంబుల చిక్కుఁదీర్చి
కలపంబలంది బంగరుగట్టికమ్ముల
వలిపె దుప్పటి వలివా టొనర్చి
తే. కేలుదమ్మికిఁ గపురబాగాలుఁ బండు
టాకుమడుపులు నొసఁగి లోకాభిరామ
వార్త లాకర్ణింపు నొడివి యప్పార్థివేంద్రుఁ
బలుదెఱంగుల నలరించి పలికె నపుడు. 116

క. స్వామి యవధారు మీమదిఁ
గామించు మనోరథంబుఁ గడతేర్చెద నిం
కేమిటికిఁ జింత యన విని
భామామకరధ్వజుండు పల్లవి కనియెన్. 117

తే. వైశ్యభామిని లావణ్యవైభవంబు
విని విరహవార్ధి మునుఁగున న్మనుప నెట్టు
లంటు చేసెదో యమ్మచ్చకంటి ననుచు
నిచ్చకమొనర్చి యుడుగర లిచ్చి పనుప 118

మ. చని యప్పల్లవి వైశ్యవల్లభుని భాస్వద్దివ్యగేహాంతరం
బున వర్తిల్లు ప్రభావతిం గనఁ దదంభోజాక్షి రాజావలం
బనసౌభాగ్యము గన్నధన్యుఁ డను నం బాటించి యేతేఱ నే
మి నిమిత్తంబొ యటంచు నిర్మలసుధోర్మివైఖరిం బల్కఁగన్.

క. నినుఁ జూడఁగోరి వచ్చితి
ననవుడు సంతోషమయ్యె నని మణిపీఠిం
దను నిలుప రాజదూతిక
యనియెఁ బ్రభావతికి సముచితాయత్తమతిన్. 120

తే. ఎల్ల సౌభాగ్యములు గలయింట వెలసి
మిగులఁ జక్కనివారిలోఁ దగినదాన
వగుదు నీబంధుజనము నిన్నభినుతింపఁ
గాఁపురము చేసితివి మేలు కమలగంధి. 121

వ. అదియునుం గాక పురాణదంపతు లగునీయత్తమామల సుమతిహారదత్తుల నాదరించు నీవివేకంబునకు మెచ్చితి సాక్షాన్మనోజుం డగు నీమనోహరున కనుగుణం బగునంత రంగంబునకు సంతోషించితి గురుబుధ బాంధవదాసదాసీ జనంబులం బోషించునీమహత్త్వంబుఁ గొనియాడ శక్యం బగునే యని వెండియు. 122

సీ. గుట్టుతో సంసారి మట్టునఁ జొట్టాలఁ
దనియింతు వని హారదత్తుతోడ
ఘనురాల చల్లనికడుపుదానవు నీవు
సుకృతశాలిని వంచు సుమతితోడ
మదనసేనుఁ డనంగ మఱి నీకె తగు నెంత
చెలువుఁడ వని దానిసెట్టితోడ
విశ్వాసమున నింట వెలయుపాటెల్లఁ బూ
నెద రంచుఁ దగిన బానిసెలతోడ

తే. నిచ్చక మొనర్చి హితవరియేపుచూపి
చొరవ గల్పించుకొని పరిశుద్ధురాలి

వలెనె తాఁ బోనిచో సారెపిలువనంపు
మచ్చిక యొసర్చె నమ్ముదిమాయలాఁడి. 123

క. అంత నొకనాఁడు రజనీ
కాంతశిలాఘటిత వేది కామధ్యమునం
గొంతతడ వుండి తగనే
కాంతం బగువేళ వైశ్యకామిని కనియెన్. 124

క. ఓమధురవాణి నీమను
వేమిటనుం గడమ గాక యెంతయు నొప్పెం
దామసుఁ డగువాగ్వనితా
కాముం డొకకొంత కొదవ గల్పించెఁ గదా! 125

వ. అది యెట్లంటేని. 126

సీ. బింబోష్ఠి నీచంద్రబింబాననము వాని
బెడఁగునోటను ముద్దువెట్టఁదగునె
కాంత నీ నిబ్బెంపుగబ్బిగుబ్బలు వాని
పరుసుచేతుల నొత్తిపట్టఁ దగునె
యబల నీకనకోపమాంగనల్లరి వాని
కలుసుమే నంటంగ నొరియఁ దగునె
రామ నీమధురాధరప్రవాళము వాని
వికటదంతముల కొప్పింపఁ దగునె

తే. కొమ్మరో కుందనపుఁ గీలుబొమ్మకరణి
నొఱపుగలదాన నీవు వానరమువంటి
మగనితోఁ గూడి రతికేళిఁ బొగులఁ దగునె
తగదుగా ధాత యీరీతి తగులుసేయ. 127

తే. తాననుభవింప నేరక తగిన ఘనుని
దండ నుండంగనీక నిధానమునకు
బూచి కాచుక యున్నట్లు పువ్వుఁబోఁడి
యెట్లు సంగత మయ్యె నీ కిట్టిమగఁడు. 128

వ. వినను గొదవ గా దిందుల కొక్క మహోపాయంబు
విచారించితి వినుము. 129

చ. వలపులతేనికి స్రవతువచ్చు విలాసము గల్గి యెల్ల వి
ద్యలఁ గలమేలిమిం దెలిసి యంగనలం గరఁగింప నేర్చి కో
ర్కులు సమకూర్పఁ జాలి కడుఁ గొండొకప్రాయము గల్గు
వాని ని, స్తులతరభోగభాగ్యములు చొప్పడ నీకొనగూర్తు
మానినీ! 130

క. అతని వివరింతు విను నీ
మతికి స్సమ్మతి యొనర్చు మనరాజు జగ
ద్ధితసుప్రతాపభాస్వ
త్ప్రతిభా భానుండు చిత్రభానుం డబలా! 131

సీ. భావజ్ఞమాళి ధాత్రీవరారోహావ
హస్తలైకైక బాహార్గళుండు
చల్లనిరాజు సాక్షాత్కారనవమోహ
నాంగసౌందర్య లీలాంగభవుఁడు
దాక్షిణ్యశాలి యౌదార్యధైర్యావార్య
సకలసద్గుణగణార్జవపరుండు
చేపట్టుఁగుంచ మక్షీణరంగదభంగ
శృంగారశాస్త్రప్రసంగలోలుఁ

తే. దమ్మహారాజదేవేంద్రుఁ డంతరంగ
మెల్ల నీసొమ్ముగ నొనర్ప నేమితపము
చేసితివొ నాపలు కొకింత చిత్తగించి
తలఁపు నెఱవేర్చు కొనవమ్మ కలికి కొమ్మ. 132

వ. అనిన విని సంభ్రమభయవిస్మయాక్రాంతం బగునిజస్వాంతంబు
నం గొంతతడవు విచారించి దరస్మితవ్రీడాభరంబు లీడుజో
డాడ వదనారవిందం బొకించుక వాంచి పంచశరశరప్రాయ
కటాక్షాంచలంబుల నొక్కించుక చాంచల్యం బంకురింప
నచ్చంచలాక్షి రాజదూతి కిట్లనియె. 133

క. ఏనింతనాఁటి నుండియు
మానవతులలోన మిగుల మానవతిని నై
యీనాఁటికిఁ గడచితి నికఁ
నానోఁచిననోము లే మొనర్పం గలవొ. 134

వ. అదియునుం గాక. 135

తే. అత్తయును మామ తలవరులై మెలంగ
మగఁడు పులివంటివాఁడు నెవ్వగ యొనర్ప
నమ్మ! యేఁ జెల్ల! యిక్కార్యమమరు టెట్లు
చాలుఁ జాలింపుమిఁక నీప్రసంగమనిన. 136

వ. విని తదీయవచనంబున స్వప్రయోజనావకాశం బయ్యె నని
137

సీ. మగని ప్రక్కనె యుండి తగఁ జేరి జోకొట్టి
మోసపుచ్చని దేటి ముద్దరాలు
పసులగోడలనైన వసుధనిచ్చిన లేక
యెక్కనేరని దేటి యెమ్మెలాఁడి
తలవరు ల్గనుఁగొన్నఁ దప్పు నొప్పు ఘటించి
బొంకనేరని దేటి పువ్వుఁబోఁడి
దొరలు గద్దింపఁ గల్లరివార్త నిజముగా
నిర్వహింపని దేటి సీటుకత్తె
తే. యుత్తమామల గృహకర్త లగుచు మెలఁగు
నట్టిధూర్తుల నెల్ల నోరదిమి గదిమి
పొంచి యుపనాథుతోడఁ గ్రీడించి మించి
చక్కటికి దిద్దుకొనని దేసరసురాలు. 139

తే. ఆఁడుపుట్టునఁ బుట్టి యింతంతయైన
దిట్ట గాకున్న నది కడతేఱు టెట్లు
బేలతనమున నీవింత గోలవేని
మానుమోబాల యిఁక నిన్నిమాట లేల. 140

వ. అనినఁ బులకానుషంగం బగునిజాంగంబువలన నంగీకృత భావం బెఱింగింప నయ్యంగనారత్నంబునకు నంగనాచియగు రాజదూతిక మఱియు మఱియు బోధించి చంద్రికాసక్త చకోరకంబునుంబోలె వైశ్యభామ కెదురుచూచుచున్న రాజపుంగవునకుఁ దదీయకథావృత్తాంతం బెఱిఁగింప మరలి చనునెడ నప్పణిగ్వరునకు దైవయోగంబున నతిదూర ప్రయాణంబు సంభవించిన. 141

చ. తనయులు వేల్పులై మెలఁగు తల్లికిఁ దండ్రికి భక్తియుక్తివం

దన మొనరించి ప్రాణసమతం దగు పెంపుడు ముద్దుఁజిల్క నె
మ్మన మలరించి విద్యుదుపమానశుభాకృతి నా ప్రభావతిం
గనుఁగొని పోయిరాఁదగిన కార్యముఁ దెల్ప నవీనదైన్యయై.

సీ. మలయుచో మధురాతిమధురాధరల వాఁడి
చిన్నారి గోరు నీచెక్కుమీఁద
నానుచో రంగస్థలాబ్జగంధులగబ్బి
మెఱుఁగుఁజందోయి నీయురముమీఁద
మించుచోఁ గాంచికాచంచలాక్షుల ముద్దు
మొనపంటిగంటు నీమోవిమీఁదఁ
జేరుచో నెల్లూరు నారీమణుల కెంపు
పసమించు నడుగు నీనొసటిమీఁదఁ

తే. నింట నుండిన నీసౌఖ్య మేల కల్లు
ననుచుఁ గన్నుల నూరార్చి యక్కుఁజేర్చి
మోవిచిగురంట నొక్కి తమ్మల మొసంగి
పోయిరమ్మని పనిచె నప్పువ్వుఁబోఁడి. 143

క. ఈరీతి వణిగ్వల్లభుఁ
డారూఢిగ నోడబేర మరిగినతఱి న
వ్వారిజముఖి కంతుశరా
సారవినిర్ఘాతజాతసంతాపమతిన్. 144

చ. మునుకొని మేరమీఱు వలపుం దనముంగల త్రోవచూపఁగా
వెనుక రతీశ్వరుండు పదవే యని యెత్తులు వెట్ట నెమ్మదిం
బెనఁగొను లజ్జయుం బొడముభీతియుఁ దన్నరికట్ట నంతలో
నినుఁ డపరాంబుధిన్మునిఁగె నీవెతలం గనలేని కైవడిన్. 145

తే. చరమదిగ్భామినీమనోహరతరాంగ
రాగవైఖరి మఱి సాంధ్యరాగ మెసఁగెఁ
గుసుమితనవీనజాతీనికుంజరీతి
నుడుగణంబులతోఁగూడ నొప్పె నభము. 146

క. తగనప్పు డజాండంబున
నిగిడెం గాఢాంధకారనిబిడమరీచుల్
జిగి కుందనంపుబరణి
న్మృగమదపంకంబుఁ గలయనించిన కరణిన్. 147

వ. అప్పు డయ్యిప్పులకుప్ప యగుప్రభావతీసతి విలాసవతీరతీ
శ్వరుం డగు నమ్మహీశ్వరునితో ననంగసంగరవాంఛ తరంగి
తంబై తురంగలించు తమకంబున. 148

సీ. నానావిధద్రవ్యనవ్యసంభారము
ల్గలగృహంబులకు బీగము లమర్చి
మొదవుల నన్నింటిఁ బిదికిన పాల్గాచి
యొనరఁ దోడంటుతో నుట్టిఁ బెట్టి
పనులు దీర్చిన తొత్తుపడుచుల నిష్టాన్న
తృప్తినొందఁగఁ జేసి యుండ్ల కనిచి
యత్తమామలు సుఖాయత్తులై పవళింప
మృదుపదంబులనొత్తి నిదురవుచ్చి
తే. జలక మొనరించి జిలుఁగుమేల్వలువ గట్టి
కలప మలఁది మితాహారకలనఁ దేలి
వీడియం బందుకొని యొక్కయూడిగంపు
బుడుత తనవెంట నడువ నప్పువ్వుఁబోఁడి. 149

క. తనకుం బ్రాణపదంబును
దనయునుఁగుం జెలియుఁ దనకు దైవం బగుచుం
దనరు తనరాజకీరముఁ
గని యవ్వాలఁ జనుట తగినకార్యం బనుచున్. 150

తే. కనకమణిపంజరశుకాగ్రగణ్యుఁ జేరి
కోరి యాత్మీయగాథాప్రకార మెల్ల
మెల్ల మెల్లన దరహాస ముల్లసిల్ల
నంతయును దెల్పఁ జిల్క యత్యాగ్రహమున. 151

క. కటకటఁబడి పక్షద్వయ
పుటచలన మొనర్చి మిగులఁ బొగులుచు మదిలో
నిటు నటు దెలియని చింతా
కుటిలస్థితి నింతి కనియెఁ గోప మెలర్పన్. 152

క. ఓహరిణనయన "స్వామి
ద్రోహ మిదంభార" మనుచుఁ దొలుతనె విబుధ
వ్యూహంబు పలుక విన మే
యాహా యీమాట వినఁగ నర్హమె మాకున్. 153

ఉ. *ఓవరవైశ్యవంశకలశోదధికల్పలతా లతాంగి నీ
వోవనివారిముందఱ నయో మగనిం గడకాళ్లఁ ద్రోచి నేఁ
డీవసుధేశునిం గలయ నెంచితి వెట్లు? పతివ్రతామణు
ల్వావులు పుత్తురమ్మ తలవంపులు చేయుదురమ్మ జాతికిన్.

సీ. దశకంధరుని మోహదశవిచారించెనే
సకలజగన్మాత జనకజాత

* ఓవరవైశ్యవంశకలశోదధిచారుహిమాంశురేఖ—శబ్దరత్నాకరము.

నహుషభూపాలు మన్నన కొప్పుకొనియెనే
స్త్రీరత్నమైన శచీపురంధ్రి
యల సింహబలుని మాయలఁ జిక్కి చొక్కెనే
విపులసద్గుణమాన్య ద్రుపదకన్య
శబరాధిపునిదురాశలకు లోనయ్యెనే
రతినిభాకృతి భీమరాజపుత్రి

తే. తొల్లిటి మహాపతివ్రతల్ దుర్మదాంధ
కాపురుషు లంగభవశరాఘాత వికల
చిత్తులై తమ్ముఁ జేరి యాచించినపుడు
సిగ్గు వోనాడుకొనిరఁటే చిగురుఁబోఁడి. 155

ఆ. ప్రాణహాని మానభంగంబు సగు నన
కెంతపనికిఁ జొచ్చితే మృగాక్షి
జగతి నీమనంబు "తెగువయే దేవేంద్ర
పదవి" యనెడుసుద్దిఁ బొదలఁబోలు. 156

క. పతిభక్తి గలుగుసతికిఁ
వ్రతములతో గొడవ యేల వఱలుసుకృతముల్
పతిభక్తి లేని చెనఁటికి
వ్రతములు చను వేయి యొక్కవ్యభిచారమునన్. 157

వ. కావునఁ గులాంగనాతిలకంబునకుఁ గలకంఠిసముచిత కృత్యంబు పాతివ్రత్యంబు నీవు వైపరీత్యం బగుప్రయోజనం బాచరించితి విట్టిన నిహపరంబులకు దూరం బగుదు వని సుభాషితంబులు పచరించిన నవ్వచనంబులు కర్ణపుటంబులకు జిలుగుటంపములుకులపోలుపు దెలుపఁ గలికి యులికిపడి రూక్షేక్షణంబుల నాశుకశుకణికణంబులు చిలుకఁ జిలుకం గనుం

గొనిన సప్తతంగపుంగవం బక్కటా! యిక్కురంగనయన
కనంగతత్త్వంబు సంభవించె నిది సామంబునం గాని చక్కం
బడ దని తలంచి లంబికావలంబనమహాయోగిచందంబునం
గొండొకతడవు నిశ్చలధ్యానపరాయణుం డై యుండి
వెండియు నయ్యంగన కి ట్లనియె. 158

క. వినవమ్మ భామినీమణి
మనమున నీ కితరసంగమము ప్రియమైన
న్మను గొంతి కమలబాంధవు
నెనసియుఁ బోన మెఱుఁగునట్లనే వర్తిలుమీ. 159

తే. కాక తలపెట్టిగొని యల గౌతమాంగ
నామణి సురేంద్రు నొకనాఁడు నంటుచేసి
యాపదలఁ జెందె సకలలోకాపవాద
మొందు టెఱుఁగవె యట్లు గాకుండవలయు. 160

క. నీపట్టు గలుగువాఁడై
యేపట్టుంగుంచమైన చలువుని నొకనిం
జేపట్ట రతులఁ దేలక
యేపట్టున రాజు నిచ్చయించితె యబలా. 161

సీ. రాజులు కుటిలసర్పమహోగ్రతరమూర్తు
లధరబింబము పంట నదుము టెట్లు
సార్వభౌములు చండశార్దూలసమచిత్తు
లింపు పేడుకఁ గౌఁగిలించు టెట్లు
*నృపలయోంధీశ్వరు ల్గజహాలతాళనకల్పు
లండనుపొంగి పాయుండు టెట్లు

* అవనీశులీశ్వరుల హాలాహలకల్పులు — పాఠాంతరము.

నరవరేణ్యులు భద్రకరిమదాంధమనీషు
లెనసి బంధరతాప్తిఁ బెనఁగుకొట్లు
తే. చక్రవర్తులు మానినీవక్రవర్తు
లతులతరగాఢసురతవేళాతివేల
తాడనచపేటము లోనర్పఁ దలఁచుకొట్లు
తెలిసి కలయికలోనఁగూడ మెలఁగవమ్మ. 162

క. వారలగుణానుగుణముగ
వారక కనుగలిగి నడుచువారల కెలమిన్
శ్రీరంజిలు జయ మొదవు ను
దారత నీపదు నెఱింగి యలపడు మబలా. 163

వ. ఇట్లెఱుంగునఁ దత్తరంబులేక వర్తిల్లుమని విన్నవించిన. 164

క. అభినవవినీతివార్తా
విభవం బభిరామకేళి వినుచున్న తఱిన్
నభము నభమైనఁ గనుఁగొని
యిభగామిని నాఁటి కరిగి యిలుసేరుటయున్. 165

వ. అంత నద్ధరాకాంతుండు తదనంతరకథాక్రమం బెట్టిది యానతిమ్మనుడు. 166

తే. అవధరింపుము సకలరాజాధిరాజ
నతపదాంభోజుఁ డగు ధర్మనందనునకు
సరసవైదికలౌకికాచారవిహిత
హితకథారమ్యుఁ డగుధౌమ్యుఁ డిట్టులనియె. 167

క. ఆగుణవతి మఱునాఁ డను
రాగాప్తిన్ రాత్రివేళ రమణీయకళా

భోగశుభాకృతి రతిశు
శ్రీగులుక న్రాజసేవ సేయుట కెలమిన్. 163
చ. కలువలు కొప్పున న్నగుమొగంబునఁ గస్తురిబొట్టు పట్టుకు
చ్చులయును జంద్రకావిబురుసాపనివల్వయు మైరహింపఁగా
నలవడు మేల్సుసుంగుపయి నంగరుచిచ్ఛట లొప్ప నప్పు డా
కలికి రమాకుమారు తురగంబుకడం దగఁ జేరె నంతటన్.
తే. చిలుక ముద్దులు చిలుక రాజీవనయన
ననునయించి వచించు నోయబల నృపకు
లేంద్రుఁ గదిసెద నని వచ్చు టేనెఱుఁగుదు
నుబికి చనఁదగ దితిహాస మొకటి వినుము. 170

మొదటి కథ.

క. అనఁగా ననఁగా నొకపుర
మొనరుం జంద్రవతి యనఁగ నుద్యోతవినూ
తనఖద్యోతని కేతన
ఘనకేతనరుచిరకనకకలశం బగుచున్. 171
తే. అన్నగరమేలు రత్నాకరాహ్వయుండు
వికటమత్తాహితవిఘాలుఁ డొకనృపాలుఁ
డతని నగరున నొడకాఁ డగుచు నొకఁడు
వెలయు వసుమంతుఁ డనుగౌర చెలువుమీఱ. 172
వ. వెండియు నయ్యఖండతరసంపత్కుబేరుం డగునతండు. 173
శా. ఏయూరం దనయంగడు ల్నెఱయ నేయేబేరులెందైన నా
త్రాయత్త్రైకధనంబు సంచిమొదలై యత్యార్జనం బొందఁగా
శ్రేయఃకీర్తులు సంటిఘుల్లఁ దను సుశ్రీమించఁగా నిల్పె న[నన్.
య్యాయం బేర్పడఁ గోటికిం బడగ లెన్నైనం బ్రమోదంబు

చ. వలసిన బేరము ల్తెలియవచ్చినవారును వాదుగల్గువా
రలు మఱి గుత్తగొల్లలును రత్నపరీక్షలవారుఁ గార్యము
ల్గలిగిన యింగిలీసుల ముఖాములుఁ జెంగట నుల్లసిల్లఁగాఁ
గొలువుననుండుఁ జూపఱులకుం గనుపండువు సంఘటిల్లఁగాన్.

క. *ఈళయు విళంగయును బం
గాళయు మొదలైన పేరుగలదీవులలో
మేలైనసరకు లాతని
కౌలునదిగు మాటనిజము గలవాఁ డగుటన్. 176

తే. అతనివలన మహీదేవుఁ డచట నొక్కఁ
డలఘువిద్యాధురంధరుఁ డగుఘనుండు
తగుఁ గళావంతుఁ డనువాఁడు తలఁప నతని
సరసవాక్ప్రౌఢి దొరలెల్ల సన్నుతింప. 177

సీ. హాళిపుట్టించు సుధ్యాత్సుధారసధార
లుప్పతిల్లఁ గవిత్వ ముగ్గడించి
ర_క్తిఁ గల్పించుఁ గర్ణరసాయనము గాఁగ
సమధికస్ఫూర్తి గీతములువాడి
యింపొనర్చు ధరాతలేశ్వరవరసభా
స్థలి సత్ప్రసంగవార్తలు ఘటించి
యద్భుతం బొసఁగు శబ్దార్థవైచిత్రిని
బంధనకావ్యవైభవము నొడివి

తే. యింతమాత్రంబె కాదు శ్రీమంతుఁడును ని
తాంతశుభవంతుఁ డగువసుమంతుఁ డలర

* ఈళయుం నిళింద యును బం, గాళియుం.

దండ నొకవేళ నీతిసంధానలీల
బుద్ధులన్నియుఁ దెల్పు నప్పుడమివేల్పు. 178

క. ఈరీతి సకలధర్మ*వి
చారుం డగునతనిమాట జవదాఁటక య
గ్గారమునుచున్నఁ దన్నగ
రీరత్నం బేలునట్టి నృపవరుఁ డెలమిన్. 179

తే. మంతు కెక్కిన యవ్వసుమంతు నను
యించి ప్రియభాషణంబుల హితవొనర్చి
జలధి కవ్వలదీవులఁ గలసమస్త
వస్తువులు బొక్కసముఁ జేర్పవలయు ననుడు. 180

ఉ. రాజొనరించు మన్ననకు రంజిలి యవ్వసుమంతుఁ డప్పుడి
గ్రాజమనోభయంకరపరాక్రముఁ డానృపుతోడ నేన య
వ్యాజత దీవికేగి కలవస్తువు లన్నియుఁ దెత్తుఁ బంపుమో
రాజకులేంద్ర యంచు సుకరంబున మున్ను వచించిపిమ్మటన్.

క. తననగరుఁ జేరి సమధిక
ధనధాన్యసుపుత్రమిత్రదారాలయమం
దనమైన కాఁపురం బిది
యను వగునే విడిచి చనుట కని చింతిలుచున్. 182

ఉ. కారుమెఱుంగు రాచిలుక కస్తురిసీణ పదాఱువన్నె బం
గారము రస్తుకుప్ప తెలిగంబుర వన్నెలలోని తేట యొ
య్యారపుఁదేంట యందముల కన్నిటికిం దగుపట్టుఁగొమ్మ సిం
గారపుఁబొంతి గొమెసుల కాంతన యో యొడఁబాయ నేర్తునే.

* విశారదుఁడగు—శబ్దరత్నాకరము.

తే. అనుచు మదిలోనఁ దలపోసి యడలునంతఁ
జెంతనాసీనుఁ డగుకలావంతుఁ డనియె
దొరలచెంగట వెనుకముందును దలంప
కార్యుఁడు వచింపఁ దగునె యేకార్యమైన. 184

క. మునుకొని తత్ప్రకృతంబును
దనశక్తియు దేశకాలధర్మము నృపువ
ర్తనమును రాణువసంచును
గని మాటాడంగవలయుఁ గద సభలోనన్. 185

వ. ఇత్తెఱంగునం బ్రవర్తింపక దైవయోగంబువలనఁ బ్రమా
దంబని తలంపక రాజసన్మానంబునకు సుబ్బి తబ్బిబ్బుగాఁ బచ
రించిన భవద్వచనం బమోఘంబు గావింపవలయుం గాక
నిరర్థకం బొనరించినం గొదవ యగుంగదా సకలజనశ్రేయ
స్కరంబును స్వకీయ జనజీవనాధారంబును బహుప్రసిద్ధి
యునుం గలుగునట్టుగా రాజోచితకార్యంబు నిర్వహింపు
మని విన్నవించిన. 186

తే. సమ్మదంబున వసుమంతుఁ డుమ్మలించి
కూర్మిబంధుల నందఱఁ గుస్తరించి
గోలయుఁ బతివ్రతాధర్మశీల యగుచుఁ
బ్రాణపదమైన యిల్లాలిపజ్జఁ జేరి. 187

చ. మది వెతఁజెంద బేడిసల మార్కొనుకన్నులు నీరుబుగ్గలై
పొదలఁగ ఘర్మబిందుపరిపూర్ణతనూలత కంపమొందఁగా
మృదుమధురోక్తితోట్రుగొన మేలుకనంబడ నిచ్చనూర్పున
మ్మదవతి నాదరించి వసుమంతుఁడు దా నలనాఁటి వేసవిన్.

క. పరికరముల మంకెనలును
బరిచారకు లరిసిపనులపట్టుగుడారుల్
సరిబేరు లైనగౌరలు
దౌరయుం జనవిప్రుఁ డతనితో నిట్లనియెన్. 189

క. చనుము బహుశ్రేయస్థితిఁ
గని పునరావృత్తి మహిమ గలిగి శుభాప్తిఁ
మను మింకొక్కటి తెల్పెద
వినుము మదీయప్రసంగ వివశాత్ముఁడవై. 190

తే. అతిరయంబున నొకకార్య మాచరించు
నతనియవివేక ముఖిలాపదాస్పదంబు
తెలిసి సత్కార్యభాగవర్తిష్ణుఁ డైన
ప్రాజ్ఞుఁడు కృతప్రలబ్ధసంపదలఁ బొదలు. 191

మ. అని పల్కన్విని యేతదర్థకృతపద్యం బప్డు తాళీదళం, బున
వ్రాయించి మెఱుంగుకత్తి యొఱలోఁ బొందించి తానత్త
ఱిం, జని పొంతం గనియె న్మహానటజటాఝూటస్ఫురన్నిర్గళ
ద్ఘనధారాపతనప్రకంపితమహాత్మాభాగ భాగీరథిన్. 192

వ. కని యప్పు డప్పుణ్యతరంగిణీజలంబులఁ గృతస్నానదానా
ద్యనుష్ఠానుండై కృతకృత్యుండగుచు నచ్చోటివాసి యిలా
వృత హిరణ్మయరమ్యకభారతప్రముఖబహువిధవర్షంబు లవ
లోకించి తత్తద్వైచిత్రంబుల కాశ్చర్యం బంది యవ్వలం
గడచి నడచి యనేక దుర్గవర్గకాంతారమార్గంబు లతిక్ర
మించి చనునప్పు డప్పురోభాగంబున. 193

సీ. స్వరనిష్ఠురాఘాతసంక్షోభమునకళ్కి
మైనాకుఁ డెవ్వాని మఱుఁగుఁ జొచ్చె
మునికోపనిర్ఘాతఘనతరైశ్వర్యంబు
నగభేది కెవ్వాఁడు మగుడ నొసఁగె
సకలజంతువ్రాత సంరక్షణఖ్యాతి
జలధరం బెవ్వానివలనఁ జెందె
సంపత్కటాక్షలక్షణకన్య నలరించి
దనుజారి కెవ్వాఁడు ధారవోసె
తే నతఁడు ముంగలఁ గననయ్యె నంబుచరకు
ళీరముఖసత్త్వచటులసంచారజనిత
బహువిధాభ్రంకషోర్మికాభయదఘుమఘు
మారవశ్రీకరుండు రత్నాకరుండు. 194

క. అచ్చోటఁ గడలిరాయని
నచ్చుగ వీక్షించి కౌతుకాయత్తమతి
న్మెచ్చుకొని చేరనరిగె వి
యచ్చరజనవినుతమైన యవ్వలి దీవిన్. 195

తే. అందలివిచిత్రవేషభాషాభిరాము
లగుపరంగులతోడి నెయ్యమునఁ జిక్కి
చొక్కి బహువత్సరంబు లచ్చో వసించి
పిదపఁ బ్రభుకార్యభారంబు మదిఁ దలంచి. 196

సీ. నవవిధదివ్యరత్నంబు లేనుంగులు
గోవ తేజీ ల్పచ్చకుంకుమంబు
కస్తూరి వీణెలు కజ్జజవ్వాది క
ప్పూరము బన్నీరుచెంబులు పటీర

తరులఖండంబు లందలపుఁగొమ్ములు జల్లి
సవరము ల్పాదరసంబు జాజి
కాయ యింగువ లవంగంబులు నోడపోఁ
కలు పంచలవణము ల్గంధకంబు

తే. కొచ్చివేఁపులు మానిసిక్రోఁతు లాది
యైన వన్నియు నోడల కనువుపఱచి
కడలి దాఁటించి చెల్లెలికట్టఁ గడచి
యంత నెఱవేఱె తనయూరిచెంతఁ జేరి. 197

తే. పటకుటీరాంగణములలో బహువిధైక
వస్తువులు కుప్ప లొనరించి వసుమతీంద్రు
చెంత కానుక లిడ నెంచు నంతలోన
నంబుజవనీమనోహరుం డస్తమించె. 198

మ. వసుమంతుం డపు డంతరంగజనితవ్యామోహభారంబున
న్వెసఁ బ్రాణేశ్వరిఁ జూడఁగోరి త్రిజగద్వీరుండు మారుం
డు తీవ్రప్రసుమాస్త్రప్రహతిః హాళాహాళి యొనర్పం దద్వి
యోగవ్యథా, వ్యసనాప్తి న్నిలుపోపలేక విరహవ్యాప్తి
న్వేగం జెందుచున్. 199

చ. అడలుచుఁ దాళ రానివిరహార్తి మెయిం దురిటిల్లు దానికీ, ల్జడ
పస దానిబేడిసపిసాళికనుంగవ దాని యంచరా, నడుపులు
దాని మోవిరుచినాణెము దాని మెఱుంగు దాని ను,న్నెడ
గును గుబ్బచన్నుఁగవ పెంపుఁ దనూలతసొంపుః జూడమిన్.

వ. వెండియు. 201

మ. ముకురంబుల్ నునుఁజెక్కు లక్కలికి నెమ్మోము న్సుధాబింబ
మ్మా,మను మేనైతగు గుబ్బచన్నులకు ఔన్నత్యంబు జాలదా
కన్ను లా,వికచాబ్జంబుల నేలు సయ్యబల నిచ్చల్ నిల్వలో
కింపకే, నకటా యేగతి నైచువాఁడ నని మోహాక్రాంత
చేతస్కుఁడై. 202

చ. ననునెడబాయ లేనియొయ్యనాఁగ వియోగభరార్తి నిప్పడే
యనువున నున్నదో నిజగృహం బెటులున్నదో యంచుఁ బా
టునం, గనఁదగునంచుఁ దీక్ష్ణతరఖడ్గధరుండయి గూఢవృత్తినం
బున వెసఁజేరె నంతిపురముం దను నన్యు లెఱుంగనట్లుగాన్.

ఉ. ఆరసికాగ్రగణ్యుఁ డపుడయ్యవరోధవిచిత్రకేళికా, గార
ము సొచ్చి చొక్కటపుఁ గంకటిపై నొకమోహనాంగజా
కారునితోడ దీపకళిక ల్వెలుఁగ న్నిదురించుచున్న యున్నీ
రజగంధిఁ జూచి యెదనగ్గురసంగడు విస్మితాత్ముఁడై. 204

క. కనుఁగొనల నిప్పు లురులఁగఁ
గనలుచు శివశివ యిదేమి కారణ మెటులం
గనువాఁడ నేరితో నే
మనువాఁడం గొఱఁతవచ్చెనని చింతిలుచున్. 205

క. కాంతల నమ్ముదురే ధీ
మంతు లిసీ సుతనులతలు మాయామృగముల్
హంతలు జగజంతలు నిసు
మంతయు లోకాపవాద మరయరు మదిలోన్. 206

మ. నిలువెల్లం గనకంబు ముద్దుపలుకుల్ రత్నసుధాబిందువు
ల్వెన్నెలపుంజూపులు చంద్రికారుచులటంచున్నమ్మి యున్నట్టి

లిఁకక్కలకంతులుఖ్ఖవి సాభిమానలని వక్కాణించితిం గానిదో
షలతాదోహదలై ప్రవర్తిలుట యోజం గానలేనైతిగా.

వ. అని బహువిధంబుల వితర్కించి. 208

క. రెండొకటిగఁ గంటిఁగదా
దండించుట నీతి యౌఁగదా యని కడును
ద్దండతరచండమతియై
ఖండా యొఱదుస్సివైచి కర మెత్తుటయున్. 209

తే. మును గళావంతుఁ డానతిచ్చినసుభాషి
తము లిఖించినచీటి దోర్దండచండ
మండలాగ్రంపుటొఱలోన మాటిపుండె
గాన నది నేల వ్రాలుటఁ గని యతండు. 210

క. ఇది యేమో యని కేలం
గదియించి ప్రదీప్తదీపకళిక వెలుఁగునం
జదువుచుఁ బ్రాక్తనవిద్వ
త్ప్రదనీతిశ్లోకమగుట భావించి వెసన్. 211

"తే. అతిరయంబున నొకకార్య మాచరించు
నతనియవివేక మఖిలాపదాస్పదంబు
తెలిసి సత్కార్యభాగవర్ధిష్ణుఁడైన
ప్రాజ్ఞుఁడు కృతప్రలబ్ధసంపదలఁ బొదలు." 212

వ. అని యివ్విధంబునం గనవైనఁ దచ్ఛ్లోకం బరసి నిజవధూ
మణిం దిలకించిన. 213

ఉ. మాసినదీర్ఘవేణి కుఱుమాసిన చేలచెఱంగలంక్రియా
వాసముగాని మేను వసివాఁడిన ముద్దుమొగంబుఁగాంచియ
య్యో సరసీరుహాక్షి మదయోగభరంబున నిట్లు ఖిన్నయై
గాసి వహించియున్నదని కంది వెస న్వసుమంతుఁ డత్తఱిన్.

మ. మది నొక్కించుక శాంతినొంది యొఱలో మాద్యద్విరోధి
వ్యథా, స్పదశౌర్యంబగు వాలుసేర్చి సతిపజ్జం జేరి నిద్రించు
నీ, మదనప్రాయుఁడు నన్నుఁ బోలిన జగన్మాన్యైకరేఖాంగ
సం,పదఁ జెన్నొందినవాఁ డిదేమొ యనుచుం భావించి
తానాత్మలోన్. 215

క. ఈనాఁ డయ్యెడు కార్యము
గా నేరదె తేపటంచుఁ గడునెమ్మది న
మ్మానధురంధరుఁ డతఁడా
స్థానస్థలమునకుఁ జనియె జలజాతముఖీ. 216

ఉ. అంత లతాంతచాపలత యంగభవుం డపు డెక్కుడించెఁ ద
త్కాంత ప్రభాతమయ్యెనని కాంతనిశాకరకాంతమందిరా
భ్యంతరవర్తియై తనుఁ డస్తగిరీంద్రముపొంతఁ జేరుప
ర్యంతము వేఁగి వేగ విహగాగ్రణి మ్రోలవసించి వేడుకన్.

క. కడమకథ నుడువు మనినం
బడఁతికి శుకలోకపట్టభద్రుఁడు తెలిపెన్
వడి నాఘనుఁడు నిశీథిని
గడతేఱె ప్రభాత మగుటఁ గని యవ్వేళన్. 218

వ. యథోచిత నిత్యకృత్యంబగుసత్కర్మకలాపంబు నిర్వర్తించి
తదనంతరంబ. 219

తే. లీల రత్నాకరుండు నిండోలగమున
నుండి తనుఁ బిల్వఁబంప నమ్మండలేంద్రుఁ
జేరి నానావిధద్వీపచిత్రదేశ
వివిధవార్తాప్రసంగము ల్విన్నవించి. 220

క. తెచ్చిన సమస్త వస్తువు
లచ్చుపడ న్సమ్ముఖమున నలవడ నిడి త
న్మెచ్చి కొలువెల్లఁ బొగడఁగ
నచ్చో వివరింపఁ దొడఁగె నధిపుం డలరన్. 221

రగడ.—

దేవ యవలోకింపుమిది తెలిదీవిఁ బొడమిన పద్మరాగము
పావనం బొనరించుఁ దను వనపాయరుచి నల పుష్యరాగము
తళుకుఁ దుమ్మెదతాళి కగునని తలఁపుమీ యీశాపునీలము
వెలఁదులకుఁ జేర్చుక్షతుదనొదవించుమురువగు నీప్రవాళము
గొప్పలగు చొకట్లకని చేకొంటి మివెకట్టాణిపూసలు
చెప్పఁ జూపఁగరావు మక్కాసీమ వీగుజరీతివాసులు
ఎత్తుకెత్తు మెఱుంగుకుందన మిచ్చి తెచ్చితి మీసిరాజులు
హత్తివాయుమనోజవంబుల నలరు నీసామ్రాణి తేజులు
కురుచలైనను నిచ్చమదమునఁ గొఱలు నీయేనుంగుగున్నలు
దొరయ నొకపరిపాటి దొరలకు దొరకవీవిడికెంపుమిన్నలు
కలువడంబులఁ గలయ వివి చొక్కంబులగు కస్తూరివీణెలు
తెలిసి వేయివరాల విలువలు దీర్చితిమి యీరుద్రవీణలు
నిలువునిలివెఁడు సోగవగపెన్నెరులకివి సమకట్టు జల్లులు
పిలుపులను గడుఁబ్రోదిసేయఁగఁ బెరిఁగినవి జవ్వాది పిల్లులు
గమ్మురని పన్నీరుతొలఁకెడుఁ గంటివేయివి గాజుపనఁటులు

చిమ్మి రేఁగెడు కప్పురపురవఁ జెందునీ యేడాకు టనఁటులు
వహిఁ దొలంగక నీటిపైఁ జనువహసనీయందలఁపుఁ గొమ్ములు
బహువిధమ్ములఁ జదువు నివిగోఁ బంచవర్ణము లగుశుకమ్ములు
పంచలోహపుగట్టిపనులను భద్రమైనవి యివె పిరంగులు
కంచుమించుగ నడవి మెకములగదుమునివిగో బలుసివంగులు
అల్లనేరెడు వాగుజలములనై నయవియపరంజిలప్పలు
మొల్లముగ రజతాద్రికెనయై మొనయు నీ తెలివెండి కుప్పలు
పట్టుపిడికేఁడు నెనయు జీనువుపట్టురవలివె జవిడికట్టులు
యిట్టలపురతివేళఁ గవకివ లెసఁగునీ బకదారిపిట్టలు
చికిలిపుత్తడి క్రొత్తహరువులఁ జెందు నివిగో సూరెపానులు
ఒకటఁగస్తురి మెకము లుండుట కొప్పు నీదంతంపుబోనులు
ఎసఁగ నన్నములోని విసముల నేర్పుఱుచునీ సింగిలీకలు
అసమశౌర్యధురీణులకు బిరుదందు రల్లవె హారిచెయీకెలు
సొగసు పటికంబుల నమర్చిరి చూడుమీసొగటాలచందము
పగడముల నీలముల నిరుగడ బలములవె చదరంగమందము
గాలికన్నను వేగఁజను చులుకనివి యివె కొల్లారుబండులు
మేలిమిగ రాహుత్తులకు నియమించినవి సింగాణివిండులు
త్రొక్కినారు పదేసిమణుఁగులు తొలుత నీకుంకుమపుగోనెలు
మిక్కుటపుఁ గస్తూరివలపుల మించు పునుఁ గిడఁదగినపూనెలు
మలయగిరికూటమునఁ గల వీమంచిసిరిగంధంపు మ్రాఁకులు
తళుకుఁ దళుకున మించునివె నిద్దంపుమగజాపిడుల బాకులు
ఆనవాల్గ్రోలుటకుఁ దగు నీయబ్బురపు నెలజాలగిన్నెలు
పూని యుడిగ మొనర్పనేర్తురుపొంత నీయుడిగంపుఁగన్నెలు

తీవి నలఖర్జూరములఁ బురుడించునల్లవె యోడపోఁకలు
శ్రీవెలయు గేదంగితేకులచెలువు గల వీపండుటాకులు. 222

క. అని గౌర పలుదెఱంగుల
వినిపించి యొసంగు వస్తువితతుల నెల్లం
గొని యెంచుకొని నృపాలుఁడు
మనమున నుప్పొంగి సబహుమానప్రౌఢిన్. 223

చ. విడిగల కెంపురారవల వింతపనుల్గలతాళి వజ్రపుం
గడియములు న్నృపాణులచొకాటపుచౌకళికట్టువర్గము
ల్గడుఁ బ్రియమొప్పనిచ్చి కుతుకస్థితినవ్వసుమంతు నప్పుడ
య్యోడయఁడుపంపనింద్రవిభవోన్నతుఁడై యతఁడింటికేగినన్

తే. అతనిపాణిగృహీతి మోహానతరాతి
రూపవిఖ్యాతి రతి రీతి నేపుఁజూపి
వెలయు గుణవతి తనప్రాణవిభునిరాక
కుబ్బి సంతోషరసవార్ధి నోలలాడి. 225

సీ. పసుపు నల్గుఘుటించి పైఠాణిసవరించె
జిగిమేని కొకవింత సిరి జనింపఁ
గడల రేఖ లమర్చి కాటుక దీర్చె వా
ల్గన్నుల కొకవింత కాంతి మెఱయ
నిలువుటద్దము చూచి తిలకంబు దిద్దె నె
మ్మొగమున కొకవింత ముద్దు గులుక
జవ్వాదిపదనిచ్చి క్రొవ్విరుల్ముడిచెఁ బె
న్నెఱివేణి కొకవింత హరువు లెసఁగ

తే. మఱియు నిలువెల్ల నొకవింత యొఱపు నెఱప
నింటఁగలచొక్కటపుసొమ్ములెల్లఁ దాల్చి
వినయలజ్జాభయంబులు నెనయఁ బ్రాణ
నాథునకు మ్రొక్కి నిలిచె నానలిననయన. 226

తే. అంతనతిలోకచారిత్రుఁ డగుసుపుత్రుఁ
డతివినయభక్తి తాత్పర్యయుతము గాఁగ
హితబుధాశ్రితగురుపురోహితులతోడ
జనకుకడ నిల్చి సాష్టాంగవినతిసేయ. 227

ఉ. ఎత్తి దృఢాంకపాళిఁ గదియించియు నిన్నటి యర్ధరాత్రి నీ
చిత్తజరూపుఁ డీయబల చెంతఁ దమిన్నిదురించుచున్న వాఁ
డిత్తఱి నన్నుఁ జేరె భయ మించుక యేనియు లేక వీని దు
ర్వృత్తిసువృత్తు లేనెఱుఁగు టెట్టులొకో యనిసంశయింపఁగన్.

క. కులవృద్ధు లప్పు డాతని
కళయొఱఁగి భవత్ప్రియాణకాలంబున నీ
కులకాంతాతిలకంబీ
యళికచ నెలమసలియుండు టది యెఱుఁగవొకో 229

తే. అంత నీశ్వరకరుణాప్తి ననుదినప్ర
వర్ధనంబైన తద్గర్భవనధి వలన
నవతరించె నితండు నీయారసుండు
కనుఁగొను మటన్న సంతోషకలితుఁ డగుచు. 230

క. సతిపాతివ్రత్యంబును
సుతునిగుణాఢ్యతయుఁ దెలిసి చుట్టపువారల్

మతి సమ్మతించునట్లుగఁ
జతురుండై మెలఁగె నతఁడు సరసీజాక్షీ. 231

తే. ఇత్తెఱంగున మన సెట్టి యింటిమీఁది
బాళినైనను నినుఁజూచు బాళినైన
నింతలో వచ్చె నేని నీవింట లేమి
కేమనుచు బొంకఁగలవు పూర్ణేందువదన. 232

క. ఈకథ వింటివి గద య
స్తోకమతిని దెలిసికొమ్ము సూత్రప్రాయం
బై కనుఁగొన నయ్యెడు కా
ర్యాకార్యము లని వచింప నటు వేగుటయున్. 233

క. ఱెక్కలు విదిల్చి లావులు
ముక్కునం దువ్వి మోదమునఁ గంధరముల్
మిక్కిలి దిక్కగనుంగొనఁ
గొక్కరొకో యనుచుఁ గోళ్లు కూయం దొడఁగెన్. 234

క. ముడిఁగె దొంగ లడఁగె ఱెక్కలు
విడిగెఁ బయోజమ్ము లుడిగె వెన్నెలలటు గ్రుం
కడిగె నెలవడిగెఁ గత్తిం
గడిగె మఱుం డినుఁడు తూర్పుకడఁ బొడమునెడన్. 235

తే. అంత నయ్యింతి యింత యంతనఁగరాని
వంతఁ దన యంతిపురిఁ జేరి కంతునిసిత
కుంతహతిఁ గొంతగుంది సాయంతనాప్తి
నెంతయు దురంతవిరహాసంక్రాంత యగుచు. 236

సీ. మెఱుఁగంచు కమ్మలు నిరసించు మితిలేని
వెలనొప్పు మణుల కమ్మలు ధరించి
సూలచేకటు లోకమూలవైచి సిరాజి
గనుపుల గళ్ళచేకటులఁ దాల్చి
యక్కచె వాదుల యరతుబొట్టట వెట్టి
పుత్తడి మెడనూలి బొట్టుమర్చి
చిఱుతపొప్పళిరోసి సరిగంచుపసరు పొ
ప్పళికుచ్చెల చెఱంగు వలువగట్టి
తే. సేస కొప్పునఁ గపురంపుచిత్రకంబు
గళమునఁ గుచాద్రులను దళుక్కగందవొడియు
వలవు గులికెడు సింగార మొలుకముద్దుఁ
జిలుకకడ నిల్చెఁ గోమటికులుకులాఁడి. 237

తే. చెంతనిటు నిల్చియున్న యక్కాంతఁ జూచి
చిలుక యొకవార్త వివరింపఁ దలఁచినపుడె
కలికి నన్ను పుడారాజతిలకుఁగూర్చి
మిగుల నుపకార మొనరింపఁ దగుననుండు. 238

ఉ. కాంతరొ యెట్లు కాఁదగిన కార్యము లట్లగు మున్నళావతీ
కాంతకు మోహనాంగు నుపకాంతుని నమ్మణిమండనక్షమా
కాంతుని నేనె కూర్చి యుపకార మొనర్చితి నే తలంపనొ
క్కింతయు నంతరాయ మగునే విధివ్రాసినవ్రాఁత కిమ్మహిన్.

—— రెండవకథ. ——

వ. అది యెట్లంటేని విను మీప్రకారంబునకుం దగిన జగద
సాధారణం బగునొక్క గాథ కలదు వివరించెద నిది సావ
ధానంబుగా నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 240

క. కమలాకరమను నొకపుర
మమరు సురవ్రజనుతధ్వజానీకమరు
ద్భ్రమదభ్రచయప్రమదా
సుమదామకటాక్షజనితసూనశరంబై. 241

ఉ. ఆపురి రాజ్యలక్ష్మి కిరవై మణిమండనుఁడేలు రూపరే
ఖాపరమన్మథుండు చతురబ్ధిపరీతధరాధురంధరా
రోపభుజార్గళుండు చతురుండు సమస్తమదాభియాతిసం
తాపకరప్రతాపుఁ డొకనాఁడతఁ డెంతయు సంతసంబునన్.

క. ఒక చక్కిఁ జక్రసమకుచ
లొకదండం దండనాథు లొకచో శకచో
శకళింగ వంగ గూర్జర
కుకుర నృపుల్గొలువ నిందుకొలువగు వేళన్. 243

ఉ. కొమ్ములు మ్రోయ మంటితమకుల్వొస బోరుకలంగఁ బార్శ్వ
భాగమ్ముల నల్ల నల్ల ప్రజ గ్రమ్ముకొన న్వొస జాగిలంపు మొ
త్తమ్ములు ముంగలన్నడువ దర్పమెలర్పఁగఁ జెంచుపాళెగాఁ
డమ్మనుజేంద్రు కొల్వునకు నచ్చెరువందఁగ వచ్చెఁ జెచ్చెలన్.

తే. కుఱుచవగ కేలుగవమోడ్చి కోరసిగయుఁ
గూడ ఔమ్మును మోఁకాళ్లుగూడ వంచి
కొలువు దొరలించుక హసింపఁ గువలయేంద్రు
చరణకంజమ్ములకు మ్రొక్కి చక్కనిలిచి. 245

సీ. నివ్వరిప్రాలు తేనియ పాలపండులు
కారెనుములపెర్గు చాఱపప్పు

పునుఁగుఁజట్టంబులు పునుఁగు కట్టుజవాజి
కమ్మకస్తురి పచ్చకప్పురంబు
నేకలంబులకోఱ లేనుంగుకొమ్ములు
బురుడుజింకలు పెనుపులుల గోళ్లు
హరిచ యీకలు నెమ్మిపురి జొంపములు తెల్ల
సవరము జల్లులు జాగిలములు
తే. పిగిలిపిట్టలు డేగలు బెట్టుడుతలు
పట్టుజిట్టలు ఫణిఫణాభద్రకుంభి
కుంభవరదంష్ట్రిదంష్ట్రికాకోటిగళిత
కలితముక్తాఫలంబులు కాన్క చేసి. 246

తే. సామి నావిన్నపము విని సారి వెడలి
యొక్కమలచెంత గడెతడ వున్నఁజాలుఁ
జెండు బెండాడి మెకముల బెండు పఱిచి
దేవరకు వేడ్క పుట్టింతు దేవునాన. 247

క. అని విన్నవింప వినియ
మ్మనుజేంద్రుఁడు సబహుమానమహిమఁ బుళిందుం
బనిచి నిజాంతగపురికిం
జని యాఖేటకవిధాన సత్వరమతియై. 248

సీ. పసరుపట్టుహిజారు మిసమిసలుఱుతకా
మ్మైఱుగు టంగికి వింత యొఱపు నింపఁ
గాశ్మీరపంకసంకలితాంగదీధితు
లక్కప్పుదుప్పటికిఁ జెంగావు లీన
జాళువాజిగి జిరాసరిపెణల మెఱుంగు
చిలుకతాళికి నొక్క సిరి యొసంగ

సిగతాయెతులనిగ్గు జిలుగు తాపిత సన్న
సరిగ జంటవుళ్ళాయి కొఱపు నెఱప

తే. నుదుటఁ గస్తురిరేక వీనులఁ గిరీటి
పచ్చరాపోగులుఁ గృపాణి పాణి నలరఁ
బాదముల జీనదంతపుఁ బావలూఁది
రాజకందర్పుఁ డంతఃపురంబువెడలె. 249

తే. సరివారలు దండ నారయ నాస్థానమండ
పమున నిలుచున్న యంతలోఁ బాదరసము
జోక గలతేజి నిండుసంజోకఁజేసి
యెదుట నటు దెచ్చి నిల్పె సాహిణి యొకండు. 250

క. మనమలరఁగ సత్తురగముఁ
గని కనుదమ్ములనె మ్రొక్కి కర్ణపుటరసా
యనసావిదల్ల సాహో
నిసదం బెసఁగంగ నెక్కి నృపుఁడు నిపుణుఁడై. 251

సీ. భేరీమృదంగశంఖారావములు మాఁగ
ధస్తవార్భటుల దిక్తటము లద్రువ
బిరుదకేతనపరంపరలు శిలోత్రాల
తాలవృంతములతో మేలమాడఁ
వెల్లపావడల దీధితులు ముక్తామణి
చ్ఛత్రరుచులపైఁ జౌకళింప
సాంబ్రాణి పొగలు నిచ్చలపు ధూమ్రంపుఁ ది
త్తుల దుమారములతోఁ గలసి మెలఁగఁ

తే. చామరద్వయచలనసంజాతవాత
కందళంబులు వదనారవిందఘర్మ
కణము లడఁపఁగ వెడలె నల్లడలఁ గదియు
సేనతో నద్ధారాసునాసీరుఁ డంత. 252

వ. ఆఖేటసమయసముచితసముత్సాహసన్నాహబహువిధచమూ
సమేతుండై చనునప్పుడు. 253

సీ. వంకులు గుదియలు వలత్రాళ్లు మ్రోకులు
బిసలు మాఱమ్ములు పెద్దవిండ్లు
పచ్చుకట్టెలగురు ల్బలుతుపాకులు నెద్దు
లేనుంగులు సివంగు లిఱ్ఱిపోతు
పిడుకకుంపటు లాకుతడికెలు ప్రోగుత్రా
ళ్వాడిగోడ్డండ్లు మవ్వంపుటురులు
పాఁదిగువ్వలు మోటుపలకలు పోటుగుం
జలు చిక్కములునురుల్జాగిలములు

తే. జిగురుగండెలు గాలపుఁజివ్వ వెదురు
లాదియగుసాధనంబులు నలవరించు
కొని హుటాహుటి నడలతోఁ బినుఁగులెల్లఁ
గదిసి నడిచిరి యమ్మహీకాంతునంత. 254

వ. అప్పు డప్రతిభాప్రభావుండై. 255

సీ. మంజులద్రుమలతాకుంజపుంజస్థలీ
ఘుటఘుటార్భటిలుఠత్కిటికులంబు
బహుమహీధరగుహాగృహవినిర్నిద్రము
ద్రానిర్యదురుమృగేంద్రవ్రజంబు

గండమండలవినిర్గతగళద్గంధాను
చరదళిప్రోల్లసత్కరిఘటంబు
సరభసోద్ధతపరస్పరహతాహతభగ్న
ఖురవిషాణోగ్రకాసరబలంబు
తే. చండతరఘోరశార్దూలసంఘ చటుల
చంక్రమక్రమదృగ్గాత్రజాతహరిణ
ధావనం బగు నొక్కమహావనంబు
మన మలరఁ గాంచి చొత్తెంచె జనవిభుండు. 256
తే. పాలము చోపుడు వెట్ట నన్నెలవరులకు
నెలవొసంగిన నృపమౌళిచిత్త మెఱిఁగి
చెంచు లాఖేటకక్రియాచుంచు లగుచు
నట్టు లొనరింప నప్పు డత్యద్భుతముగ. 257
మ. చకితేభంబు సముద్యమన్మృగమనాశ్వాసవ్యథాకీర్ణగం
డక మత్యంతహతాల్లుఠద్గవయమాధావకాయమానస్థలా
వృక మాక్రోశనకృన్మృగేంద్రము రణద్భీభత్సకృత్కోలము
త్సుకభిద్భావతరక్షువై గహన మచ్చో ఘూర్ణతం జెందఁగన్.
సీ. వడిగాలివడి నిల్వ వసపోక బలితంపు
సరిపెణ ల్గునియ వేసరక నిగుడుఁ
బట్టెడ సడలించుపర్యంతమును దాళ
కతులరోషాప్తి నిట్టట్టుఁ బెనఁగుఁ
బదియు నిర్వదియు ముప్పదియు నల్వది చొచ్చి
కదుపులు చెదరఁ జీకాకు సేయుఁ
గటికి నెత్తురులతోఁ గంద లుర్లి పడంగఁ
జేరి పందులపాల చేట్లు గఱచు

తే. నేలికలు వెంట వెస నంట నేపురేఁగి
కోపు మీఱి జవోద్వృత్తిఁ గూడఁ బఱచి
యెందుఁ జొచ్చినఁ జొరనీయ కీడ్చి తెచ్చి
సలుగులనుగూల్చెనొక కొన్ని జాగిలములు. 259

తే. భటుఁ డొకఁడు వింటఁ జుఱుకంటఁ బంది నేయ
మిట్టిపడి మించు మెఱసిన ట్టిట్లు తూఱి
యది భయదఘుర్ఘురారావ మడర నతని
రెండుతొడలును వెసఁ గత్తిరిలఁగఁ జంపె. 260

క. కొంతాన నొకఁడు బెబ్బులి
గొంతానం *గ్రుచ్చి మెచ్చుకొని తను దెలుపన్
వంతుకుఁ గడువడి నొకఁడొ
క్కింతయు బెదరక పిడెమున నెలుఁగుం బొడిచెన్. 261

క. బొఱియవడ వేఁపు లొకకిటిఁ
గఱచి కఱచి కూల్చినపుడు కండలు ప్రేవుల్
మెఱయఁ దమయేలికలకుం
గుఱిమేరయుఁ బాళ్లమర్చుకొనుపొంకమునన్. 262

సీ. వల చంగునను దాఁటి వడి నేగు నొకలేటి
కొంకి కొంకక త్రొక్కి కూల్చె నొకఁడు
కలగుండు వడ రొప్పిగవినుండి కుప్పించు
పులి గుండె లవియంగఁ బొడిచె నొకఁడు
పాదహత్తుకొని సమున్మదవృత్తిఁ జనుహత్తి
కొమ్ములంటఁ బెకల్చి కొట్టె నొకఁడు

* జిబిమి మెచ్చికొనఁ జేసినచోన్—శబ్దరత్నాకరము.

పేరెండ నొకకొంత నోరెండుకొనియుండు
  గండభేరుండంబుఁ గదిమె నొకఁడు
తే. వెండియు నొకండు నిశితోగ్రమండలాగ్ర
చండతరధారనుద్దండశరభకాండ
శశగవయఖడ్గముల నెల్లఁ జక్కుసేయఁ
గండ లురులఁగఁ గడుదులఁ జెండె నొకఁడు 263

క. ఈరీతి వేఁటకాండ్రని
వారణమృగపక్షి నెల్ల వడిఁ దఱిమెడిచో
ధీరుఁ డలరాజచంద్రుఁడు
కోరుకు లెసకొలుప సుభటకోటులకంటెన్. 2ి4

వ పులులం ద్రుంచికడుందులందునిమిదుప్పుల్మృగయూచంబులై
పొలియం జేసి వరాహసంఘముల రూపుల్మాపి సింగంపుగుం
పులనెల్లం దెగటార్చి యేనుఁగులతోఁ బోరాడి భల్లూకమం
డలి నిట్టట్టొనరించియుండునెడ దండన్విస్మయంబొప్పఁగన్.

ఆ. ఒక్కనక్క వల గతుక్కునఁ గొఱకి తా
నవలఁ జనఁగ వెంటఁ దవిలె బలము
వసుధ నక్కఁ గన్నవాఁ డెల్లవేఁటకాఁ
డనెడువార్త నిక్కమయ్యె ననఁగ. 266

వ. అట్టి యెడ. 267

ఉ. కోఱలు చప్పరించి కనుగొల్కుల నిప్పుకలొల్క నల్కమై
బోరున రొప్పి పైఁబడినపోతరపుంగిటి నొక్కకేలున
న్మోరట బిగ్గఁ బట్టి దృఢముష్టిహతి న్వడినొంపఁజూచి కే
ల్జాఱుటఁ బాఱె నమ్మెకము జాగిలముల్వెస వెంటనంటఁగన్.

ఉ. హాళి నృపాలమౌళి చతురంగబలంబుల ప్రాపు గోరకం
జాలపరాక్రమించి జవసైంధవము న్వడిఁ బోవ నూకి త
త్కోలము వెంటనంటిచనఘోరవనిన్వెసమాయమయ్యెఁగాఁ
బోలు ననంగ నమ్మేకము పోవుటకున్మదిఁ జింతనొందుచున్.

క. మును వెనుక తెలియ కత్తఱి
ననమండలిఁ దిరుగునతని వరవీరభటు
ల్కనుఁ జూడుఁడు ననుఁ జూడుం
డనువారలు వెంట నంట నర్హులు గామిన్. 270

సీ. దుర్దమసమ్మర్దకర్దమస్థలములఁ
జనరాక మదసామజముల డించి
చటులనికుంజపుంజములఁ గాలాడని
కతనఁ గంఖాణసంఘముల నునిచి
తండోపతండమై గండోపలము లుండు
పథములందుఁ గొలారుబండ్ల నాఁగి
వంకలో నలువంక లంకమల్లాఁట
సమకూడమికి నందలములు డిగ్గి

తే. దారి తెలియక ఘోరకాంతారభూమిఁ
జెట్టు కొకఁ డైరి యారాజసింధురంబు
పోలువుఁ గనుఁగొనవలసి యుమ్మలికవాడమ
నక్కడక్కడ సామంతు లరసి యరసి. 271

క. కలగుండు వడి పోలంబున
నిలువంబడి మ్రాఁకులట్లనే యున్నతఱిఁ
జలరుహబాంధవుఁ డస్తా
చలశిఖరముఁ జేరె నంత సంజ జనించెన్. 272

సీ. కకుబబ్జముఖులకుఁ గస్తూరిపూఁతలై
భూభృదోఘముల కంబుదము లయ్యె
భూరి ఘోరారణ్యములకు గజంబులై
యారామములకుఁ బికాళు లయ్యె
హర్మ్యపఙ్క్తులకు నిర్యద్ధూమరేఖలై
వరనదంబులకు శైవలము లయ్యె
భవనంబులకు నీలిపట్టు మేల్కట్టులై
కొలఁకుల కెలదేఁటిగుంపు లయ్యె

తే. ననఁగ సకలజగద్భీషణాయమాన
లీల వన్నియలను నొక్క నీలిమ్రింగె
ననుట నిజమైె యశేషవర్ణాంతరములఁ
గప్పుకొని యొప్పు చిమ్మచీఁకటులు నెఱసె. 273

వ. అంత. 274

చ. పరువడి భేకము ల్మొఱయఁ బ్రాగ్దిశనుండి కడంగి తెమ్మెర
ల్నెరయఁదళుక్కుటంచు నడునింగిఁ గడు మ్మెఱయ ఘనౌఘ
ముల్, తఱుచుగ దక్షిణం బొరయఁ దక్షణలక్షణము ల్గణించి
నేఁ, డరయ మహోగ్రవృష్టి గురియంగల దంచు నృపాలుఁ
డెంచఁగన్. 275

సీ. గళదనర్గళగళద్గళదుద్ధతధ్వాను
ల్గిలకొట్టి మండూకములు చెలంగ
ధగధగత్ప్రజ్వలత్పటుతటిల్లతికాళి
మిసమిస న్మెఱసి యాకసము నిండఁ

జిటచిటార్భటిసముద్భటనిరాఘాటసం
ఘటనమై కరక లొక్కటను రాల
ఘుమఘుమారావసంకులకులాచలగుహా
కుహరమై పెనుగాలిగుంపు వీవఁ

తే. బెళపెళారని బెడిదంపుఁబిడుగు లురల
ఘనఘనాఘనసంఘము ల్గ్రమ్ముకొనఁగ
ఝల్లుఝల్లునఁ బెనుజల్లు చల్లుచుండ
భోరుభోరున వర్షంబుధార లురిసె. 276

వ. వెండియు నయ్యఖండతరధారాపరంపర లొండొండ పుంజుకొని వసుంధరామండలంబు బెండుపడఁ గురియుచుండ మహీధరశిఖరశిఖాభ్యంతరంబులం బాఁదు లురలి పడు బృహచ్ఛిలాతండంబుల మహారావంబునకు గహ్వరస్థలసింహకిశోరంబులు గర్జించు కహకహారావంబులకు ననేకయక్షిణీ మహానిక్షేపసంరక్షక బ్రహ్మరక్షోగణంబుల దారాక్షేపణంబులకు భీతిలక శాకినీడాకినీ ప్రముఖ బహువిధ భూతబేతాళగణంబుల కోలాహలంబులకు శంకింపక యమ్మహారాజమార్తాండుండు కరాగ్రనిశిత కౌక్షేయకంబు నొఱవెలికి జళిపించినం బొడము ధగద్ధగాయమానప్రభాపటలంబులకుఁ దోడుసూపు విద్యుల్లతానికాయంబులవలనం జెట్టుగుట్టల సందులం దెరువు కనంబడ నక్కెలంగట నొక్కవటమహామహీరుహంబుం జేరం జని. 277

ఉ. ఆనృపపుంగవుం డటు మహాతరుమూలము డాసి తేజి నెం
తే నికటోర్వి డిగ్గి సముదీర్ణపరిస్ఫుటఖడ్గపాణియై

తానపు డేపున "స్వాపది ధైర్య మథాభ్యుదయే క్షమే"తి వా
ర్తానిపుణస్థితిం ధృతిధురంధరుఁడై యొకఁ డుండె నెమ్మదిన్.

తే. ఆదిగర్భేశ్వరుండైన యవ్విభునకు
మ్రానుపడి మేను బహుతరగ్లాని నొంది
కన్నుగూర్కెడునంత నగ్గహనభాగ
మేలుబేతాళుఁ డతిదుర్నిరీక్షుఁ డగుచు. 279

క. అనరప్రచార మమితం
బనుపమగాఢాంధకార మతిఘోరతరం
బనఁదగు మత్కాంతారముఁ
గననోపునె నుదుటఁ గన్నుగలవాఁ డైనన్. 280

వ. అని యనేక రోషానలజ్వాలాభీల వికటీకృత భ్రుకుటీలతా
కుటిల వదనుం డగుచు నచ్చోటికిం గదసినతనిం గనుంగొని
తదీయావయవంబులం గననగు సార్వభౌమముద్రికాముద్రి
తంబు లైన సాముద్రికంబుల నిరీక్షించి సకలశుభలక్షణ
లక్షితుం డితం డెవండో యని తనమనంబున వితర్కించుకొని
స్వకీయానుచరులతో ని ట్లనియె. 281

ఉ. ఈసుకుమారదేహుఁ డిపు డీవని నుండ నుపేక్ష చేసినం
దోసమువచ్చు మీరితనిఁ దోడ్కొనిపోయి చిరత్నరత్నశో
భాసమమైన యొక్క నృపహర్మ్యమునం బవళింపఁ జేసి సం
త్రాసము చెందకుండఁగొనిరండు ప్రభాతమువచ్చునంతకున్.

వ. అని నియోగించిన నంగీకరించి యతనిం గ్రహించుకొని
తదీయపరిచారకులాక్షణంబ శాంబరీవిడంబనంబునం గుకురు

కరూశ కాశ్మీర మగధ మత్స్య మాళవ మహారాష్ట్ర
సౌరాష్ట్రాది బహువిధదేశంబు లవలోకించుచున్నంత సక-
ళింగమహీమండలంబున. 283

క. కటక మనఁదగు నొకానొక
పుటభేదన మహితహృదయ పుటభేదనమై
కటకలిత దానధారా
స్ఫుటకరకరటీసహస్రములఁ దనరారున్. 284

క. అందు వెలుఁగొందు నయనా
నందం బగు రాచనగరు నముచిభిదుపలా
మందపరిస్పందరుచిం
గ్రందుకొనినసౌధ మొకటిఁ గని యాలోకసన్. 285

చ. చికిలికిరీటిపచ్చల రచించిన చిల్కలకోళ్ల నంద మా
సకినెలపట్టెమంచమున శయ్యపయి స్సుఖనిద్రఁ జెంది యుం
చుక తనుఁ దా నెఱుంగకను జొక్కెడు తన్నృపు సన్నుఁ
దైన పెండ్లికొడుకు నేచి చూచి యసలీలమయిం గడనుంచి
యచ్చుటన్. 286

తే. లీల మణిమండనుని బవళింపఁజేసి
కడకడల నుండునంతఁ దత్కటక మేలు
చారుచంద్రమహారాజచంద్రతనయ
కూర్మి మెఱయఁ గళావతీకోమలాంగి. 287

క. ఆరాత్రి పెండ్లి యగుట న
పారమహావిభవ మొప్ప బలవైరినిభుం

జేరుటకు నిజవయస్యా
ప్రేరిత యై మితము లేని శృంగారమునన్. 238

సీ. చలువ దువ్వలువకుచ్చెలయంచు ముత్తెము
ల్పదనఖప్రభకు సలాము సేయ
అవికకట్టడపు దోరపుఁ నిగ్గుజంటీలు
తనులతాద్యుతికిఁ గైదండ యొసఁగ
సొగసు నిద్దపుఁగమ్మమగ అాలధళధళ
ల్ప్రిబలాత్మీరుచికిఁ బరాకు దెల్పఁ
గమ్మనెత్తావి చొక్కటపుఁ గస్తురిబొట్టు
చికురసందీప్తి కిచ్చుకము వలుక

తే. రవల మట్టెలసద్దు దుర్వారపాద
కటకనినదంబు మొలనూలుగంటరొదలు
నడఁచి కొనలేని నడలతో నధిపుఁ డున్న
కేళిసౌధంబు గదిసె నక్కీరవాణి. 239

తే. అపుడు తనవెంట వచ్చు వయస్యలెల్ల
నొక్కొకనెపంబుననె యొక్కరొక్కరరుగ
వసుమతీంద్రు నిరీక్షించి ముసుఁగుతోడ
నిదురవోవంగఁ జూచి యన్నీలవేణి. 290

క. ప్రాణేశ్వరుండు కడుని
ద్రాణత నున్నాఁ డిదేమొ తనకన్నులకు
న్ప్రాణింపనొ యితనికి మగ
పోణిమియే లేదొ యనుచుఁ బొక్కుచు మదిలోన్. 291

ఉ. అండజయాన కూర్మివిభునండన యొక్క తివాసు మీఁదఁ
గూర్చుండి విపంచి మీటుకొనుచుండెడు నంతట నవ్వాసుం

ధరా, మండలనాథమౌళిమణిమండలుఁ డొయ్యన మేలు
కాంచి యుద్దండత దండనుండెడు లతాలలితాంగి నొకింత
చూచినన్. 292

ఉ. అగ్గజగామినీమణి ముఖాంబుజ మించుక వాంచి తమ్మిపూ
మొగ్గల నేలు పూపచనుముక్కులఁ బయ్యెదఁ జక్కఁ జేర్చు
చుం, దిగ్గున లేచి నిల్చి యువతీమకరాంకశుభావతారుస[న్.
మ్మగ్గుణహారు నానృపకుమారుఁ గనుంగొన నాతఁడాత్మలో

క. ఈరామామణి యెక్కడ
నీరత్నవిచిత్ర సౌధమెక్కడ నిటకేఁ
జేరుట యెక్కడ నని యని
వారణను మహాద్భుతప్రవర్తన మతియై. 294

ఉ. ఈమదిరాక్షినేలు విభుఁ డెవ్వఁడొకో ననుఁజేరఁగారణం
బేమియొ దైవమా యనిన నెంతని మెచ్చెదఁ దెల్లవాటిన
న్మామక భాగ్య మెట్లయిన మంచిది నేఁటికి దీనితో రతి
శ్రీమహనీయవైభవముఁ జెందెద నంచు వినిశ్చితాత్ముఁడై.

తే. అలజగన్మోహనాంగి నొయ్యారమెసఁగఁ
జూచి కడుదిట్టయగునట్టి రాచపట్టి
చెట్ట వట్టి నిజాంకంబుఁ జేర్పఁ జూచు
నంతనయ్యింతి విభుతనుశ్రాంతిఁ దెలిసి. 296

క. కుందనపు బిందియలనిర
వందిన పన్నీట జలక మారిచి జిలుఁగుల్
పొందుగ నమర్చి నృపసం
క్రందనునకుఁ గలపమలఁది కడుభక్తిమెయిన్. 297

క. సారతరంబుగ మధురా
హారంబుల నానవాల నధికక్షుధార్తిం
దీఱిచి వేగమె రాజను
మారున కాతరుణి యాను మదుపు లొసంగెన్. 298

తే. సరసురాలైన యలచారుచంద్రతనయ
నెలమి కళలంటి యలరించి యలవరించి
ప్రౌఢతరబాహ్యసురతసంబంధములను
భారవశ్యంబు నొందించి పార్థివుండు. 299

సీ. పూవుగుత్తులవంటి పూపచన్నులు గోళ్ల
నదిమినఁ గిచకొట్టు నట్టివేళ
మెఱుఁగనంటులవంటి చిఱుదొడ ల్పుడికిన
నంగంబు పులకించు నట్టివేళ
మృదుపల్లవమువంటి రదనాంశుకము పంట
నంట నొక్కినగెంటు నట్టివేళఁ
బొన్నక్రొవ్విరివంటి పొక్కిలిగిలిగింత
లలరింపఁ జిట్టాడు నట్టివేళ

తే. నదరనీయక యక్కున నదిమి చెక్కు
చిదిమి నెమ్మోము మోమునఁ జేర్చి బుజ్జ
గించి యుపలాలనారతిక్రీడవలనఁ
మగువ నలరించె నారాజమన్మథుండు. 300

క. అంత నవరసికుఁడగున
క్కాంతుని మన్ననలవలన గడిదేఱి వెసం
గాంతామణి తనమదిలో
నెంతయుఁ గసివోని వలపు హెచ్చినకతనన్. 301

ఉ. చెక్కిలి నొక్కిన న్నగుడఁ జెక్కిలి నొక్కు రదచ్ఛదాప్తిఁ బ
ల్నొక్క చుఱుక్కనన్ వ్రేసఁగనుంగొనుఁ గ్రూరకటాక్ష
దీప్తిఁ జేరక్కునఁ జేర్చి గుబ్బచనులంటఁ గవుంగిట నెత్తు
నప్పుడా, చక్కెరబొమ్మ మార్మలయు చైవులను న్విభుఁడుల్ల
సిల్లుచున్. 302

సీ. కొఱికిన మడుపుటాకులు మోవి కందిచ్చి
యధరాధరము పంటనంట నొక్కి
కిచకొట్ట బకదారి కివకివ ల్చెవిఁగుల్కి
కుదురుగుబ్బ లురంబుఁ గదియఁ జేర్చి
యతులితోత్కంఠఁ గంఠాశ్లేష మొనరించి
బహుబంధసురతసంభ్రమముఁ జూపి
పారవశ్యసుఖానుభవసంపదలఁ దేల్చి
యుపచారములఁ గొంత యుబుసుపుచ్చి

తే. వలచి వలపించి జీవితేశ్వరుని కేళి
మెచ్చి మెప్పింపఁ జాలి యమ్మీననయన
యండఁ బాయనిచో మణిమండనుండు
వెసఁ బునారతరతిసౌఖ్యవిభవుఁడైన. 303

చ. పులిపులియయ్యె నంగలత పొక్కె సుధాధరబింబ మింతికి
న్నలినలి యయ్యెఁ గొను జఘనస్థల మెల్లను సజ్జనజ్జనై
గులగులయయ్యె గబ్బిచనుగుబ్బలు ముద్దుమొగంబు వాఁడె
గెం,దలిరుకటారివాని బెడిదంపు దురంబు విభుం డొనర్పఁ
గన్. 304

తే. రసికశేఖరుఁ డారాజు రాజవదన
కందికుందిన నెమ్మోముకళ లెఱింగి

కడుఁ బ్రియమెలర్పఁ గౌఁగిట నిడుముకొని సు
ఖానుభవలీలఁ బవళించె నంబుజాక్షి. 305

ఉ. అత్తఱి నత్తలోదరి రతాంతపరిశ్రమ మొందెఁ గావునం
జిత్తజుఁబంటి నాయకుని చెక్కునఁ జెక్కు నురఃస్థలంబునం
గుత్తములైన గబ్బిచనుగుబ్బలుఁ గంఠమునం గరాబ్జముల్
హత్తుకొనంగఁ జేసి చెలువార వెస న్నిదురించె నంతటన్.

క. తెలతెలవాఱుటఁ గని ని
స్తులధృతి బేతాళభటులు తొలుతటి మగనిం
జెలిప్రక్కనునిచి సామ్రా
ట్కులమణి మణిమండలేంద్రుఁ గొని చని రబలా. 307

క. అని తెల్పునెడఁ బ్రభాతం
బెనయుట రవిరథతురంగహేషారవమో
యనఁ బతిరవము సెలఁగె
న్విని చింతాక్రాంత యగుచు వెస నిలుసేరెన్. 308

క. ఆకాంతామణి కుముద
వ్యాకోచం బెసఁగు వేళ నలనాఁడు ధరి
త్రీకాంతుఁ జేరనగుట
కేకమతిం జిలుకఁ జేరి యిట్లని పలికెన్. 309

ఉ. ఓమకరందబిందునికరోపమరమ్యసుగంధమాధురీ
శ్రీమృదువాణి కీరకులశేఖర యల్ల కళింగరాజక
న్యామణివార్త యేతెఱఁగున న్వినవయ్యెను దన్మనోవిభుం
డేమి యొనర్చెనో యచటి కేగనొకో మణిమండనుం డొగిన్.

క. అని పల్కఁ జిల్కదొర యి
ట్లనియెం బళి మేలు జాణవాదువటంచున్
వనితారత్నంబున కా
వనితామణిమండనుండు వడి నేగుటయున్. 311

తే. మెల్లనె కళావతీసతి మేలుకాంచి
ప్రక్క వేఱొక్క మగఁ డున్న బాగుఁ దెలిసి
యక్క యిది యేమి చోద్యమో యనుచు మిట్ట
పడి కళావికయై యొండుకడకుఁ జేరి 312

క. పువ్వారుఁబోణి మదిలో
నెవ్వాఱపడి చూచుచుండ నృపుఁ డుపవడమై
జవ్వాదులతికయో యన
నవ్వేలఁది వడంకఁ జూచి యతఁ డిట్లనియెన్. 313

క. మదనాగయాన మగతు
మ్మెదయంటిన కమ్మదమ్మి మెఱుపుగలిగియు
న్నది నీముఖాంబుజంబిది
కొదవగదా క్రొత్త పెండ్లికూఁతున కనుచున్. 314

సీ. చికిలి చందురుకావి చిగురాకునునుమోవి
నంటిన మొనపంటి గంటుఁ జూచి
నెఱికురు ల్చెదరి క్రొవ్విరిసరు ల్వసివాడ
నొప్పు దప్పిన గొప్ప కొప్పుఁ జూచి
వలిచన్నుగవ యిక్కువల మిక్కుటంబుగ్రై
గుదిగొన్న నెలవంకగుంపుఁ జూచి
తెలివాలుగల డాలుగలసోగకనుదోయి
నింపుగుల్కెడు నిద్రమంపుఁ జూచి

తే. యిది సదాచారమే రాజసదన మిదియె
యిది కులాంగనయే యంచు మది నొకింత
సందియము దోఁప నారాచచందమామ
యాగ్రహోదగ్రవిగ్రహుం డగుచు ననియె. 315

తే. నీజనని పుణ్యజనవర్ణనీయసాధ్వి
నీజనకుఁ డెన్న నభిమాననియతధనుఁడు
నీనగరు పోతుటీఁగకు నిలువరాని
దయ్యు వెల్లాటకత్తె వీవాట యరిది. 316

శా. నీజాడల్గని యోర్చుకోఁ దగునటే నీలాహివేణీ మహా
రాజస్త్రీజన మీవగ ల్వినిన నౌరా యంచు ని న్నెత్తురే
యేజాతి న్నినువంటి దంట గలదే యిద్ధాత్రిలో నంచు వి
భ్రాజన్మానధురంధరుండు నృపుఁ డుగ్రవ్యగ్రరోషాత్ముఁడై.

క. కులుచవగ చిక్కటూరిం
బరికింపక గొంతుచిదుము పనిఁ దలఁచి నరే
శ్వరచంద్రుఁ డాతలోదరి
కురు లొయ్యన నొడిసి పట్టుకొనియె లతాంగీ. 318

తే. అప్పు డాబారి గడతేఱునగు ప్రయత్న
మెట్లు చింతింపవలయు రాకేందువదన
యడుగు దప్పినచోఁ దప్పఁ బిడుగటంచు
నొడువ మును విందువే కద పుడమిలోన. 319

చ. అన విని మందహాసరుచిరాస్య ప్రభావతి పల్కె నీవగ
ల్గని విని యున్నవారి నడుగందగు నోశుకసార్వభౌమ యే

మనఁగలదాన నీవ కలయర్థముఁ దెల్పు మటన్నఁ గీర వి
ట్లను నలభూభుజంగవరు నంగన యప్పు డవాక్యశౌర్యనై.

క. విడు విడువుమనుచుఁ గ్రొమ్ముడి
విడిపించుక బలిమి నొడిసి విభునికరాసిం
గుడుసువలిగుబ్బచన్నుల
నడుమను మొన సేర్చి తెంపునన్వ్రీలుతలిసె. 321

తే. నృపకులేంద్రుఁడు వెఱఁగంది నెలఁత కేలి
వాలు కడఁ బాఱవైచి యో వాలుఁగంటి
గోల విటునంటి తెగువ నీకేల యనుచు
నెఱికురులు చక్కముడిచి కన్నీరుఁ దుడిచి. 322

ఉ. లాలనమాచరించి నవలానడుగన్నృపుతోడఁ బల్కె నే
తాళునిబోలు నొక్క పెనుదయ్యము నన్నుగఱంచి [illegible]
ఖిలతనింత చేసి వెఱపించి చనె న్నినుఁ బల్కరింపఁ [illegible]
జ్ఞాలత చాలదయ్యెఁ గలగంటిని [illegible].

క. నీవే మొకొలయొనర్చితి
పీవగనది సోఁకుడగుచు నేచఁ దొడంగ
న్నీవేగఁ దత్ప్రతిక్రియఁ
గావింపక యున్న నెట్లు కడచెద ననినన్. 324

తే. అట్టు లగునని తద్దోష మపనయింప
నభయకరమంత్రతంత్రము లాచరించి
రాజబింబాస్యఁ గూడి యా రాజు నేక
కంఠత వహించె నోకంబుకంఠి! యనిన. 325

చ. విని వెఱఁగంది క్రొత్తకథ వింటిని నేఁడిది చిత్రమంచు నె
మ్మనమున మెచ్చునంతరవిమండలమయ్యుదయాద్రిఁజెందినం
గని కనుదమ్ములన్ నిదురగ్రమ్ముకరా నిలుసేరి ప్రేమన
వ్వనరుహగంధి సంజకడవచ్చి శుకాగ్రణి చెంతనిల్చినన్.

క. మదిరాక్షీ యేతత్కథ
కొదవయగుట తగదు కడమ గూడఁ బలికెద
న్మదమున విని పొమ్మని య
మ్మదనునిసామ్రాణి పలికె మధురతరోక్తిన్. 327

క. మణిమండనవిభునినభో
మణిచండనిభు న్విభాసమానైకవనాం
గణముననిడి యవ్వీరా
గ్రణులాశుభవార్త యేలికకుఁ దెలుపుటయున్. 328

తే. అతఁ డతనిధైర్యచర్యాసహాయశౌర్య
బహువిధగుణంబు లెంతయుఁ బ్రస్తుతించి
సంధి యొనరించి యమ్మహాసార్వభౌము
ననునయించుట తగుకార్యమని తలంచి. 329

సీ. జనభయంకరసరోషజ్వాలికాధగ
ద్ధగదుగ్రరుచుల నెమ్మొగము వెలుఁగ
సకలపిశాచశిక్షారక్షణాక్షీణ
కౌక్షేయకము భుజాగ్రమునఁ దనర
శాకినీఢాకినీలోకలోకాతీత
బలపరంపర కెలంకులను నడువ
మనుజకోటికరోటిమాలికాభసితచ
ర్మాంబరంబులు మేన డంబు సూపఁ

తే. గోరమీసలు మిడిగ్రుడ్లుఁ గుటిలతరక
రాలదంష్ట్రాయుగంబు నుత్తాలబహుజ
టాలజాలంబు నెరయ బేతాళుఁ డపుడు
నిలిచె నాభూవిభునిమ్రోల నలఘులీల. 330

ఉ. అంతకుమున్న యన్నరవరాగ్రణి మేల్కని విస్మయోదయ
స్వాంత మెలర్పఁ గన్నులవెసంబొడసూపుమహాప్రతాపుఁ డీ
యంతకరూపుఁ డీతఁ డెవఁ డంచు మనంబున నెంచునంత న
ప్పాంత వసించి యమ్మహివిభు న్వినయోక్తుల నాతఁ డిట్లనున్.

క. బేతాళనాయకుఁడనో
భూతలవల్లభ మహాప్రభుత్వము గలని
న్నీతఱిఁ గనుఁగొనుటకుఁ బ్రే
మాతిశయత వచ్చినాఁడ ననిన సుముఖుఁడై. 332

వ. యథోచితప్రత్యుత్థానాభిగమనంబు లాచరించి కుశలంబడిగి
సుఖం బున్న యనంతరంబ యద్ధరిత్రీపాలునకు బేతాళుం
డి ట్లనియె. 333

ఉ ఓచతురాగ్రగణ్య భువి నున్ననరేంద్రులలో భవన్నిభుం
డీచతురబ్ధివేష్టితమహీ న్నహి యంచు జను ల్నుతింప నీ
యాచరణం బెఱుంగక మహాగహనాంగణభూమి నొంటిమై
నేచి చరింప నీతి యగునే తగునే యిటువంటి కృత్యముల్.

సీ. అన్యరాజన్యరాజ్యస్థితుం డగువేళ
సరివార ల్బంధింప దొరయువేళఁ
జౌరులు కనఁ బయల్పచరింపఁ జనువేళ
నారామములఁ గేళి నలరువేళ

సరగున దుర్గము ల్సాధింపఁ జనువేళ
వైరిభూభుజు లెత్తివచ్చువేళ
గుఱు తెలుంగనిజను ల్గొల్వవచ్చినవేళ
మృగయావినోదాప్తి మెలఁగువేళ

తే. మండలేశ్వరుఁ డుద్దండదండనాథ
చండభటవీర సామంతమండలంబు
లండనుండక వెస నొంటి నుండెనేని
గొదవ యగునండ్రు నీతికోవిదులు తలఁప. 235

తే. మత్తకరిదండ నెరయైన మావటీఁడు
బుద్ధియెఱుఁగని కొమరుని పొంతదాది
యతులగర్వాంధుఁ డగురాజునండ నాప్త
మంత్రి యొకవేళ నైన నేమఱఁ దరంబె. 236

క. బల మనఁగ నృపుని దేహము
బలమునకు న్నృపవరుండు ప్రాణం బగుటం
బలమును నృపుఁడును ధాత్రీ
తలనాయక భేద మనఁగఁ దగునే జగతిన్. 237

చ అనుపమధైర్యశౌర్యనిధియాన్నృపుఁడైనను జైత్రయాత్రగాఁ
జనునెడ దోఃప్రతాపబలసంఘములం ఘను లానిజాప్తులం
జనువుఘటిల్ల గొల్లముపసల్గఁ గులాగతనీతిమార్గవ
ర్తను లగుపెద్దల న్నగరిదండఁ బ్రచండతనుంచఁగాఁ దగున్.

వ. అదియునుం గాక దినదినప్రవర్ధమానుం డగుభూనాథుండు
ధారుణీతలంబు నిర్వైరమండలంబును నిశ్శేషజారచో
రంబును నిబిడీకృతగ్రామకూపతటాకకుల్యారామంబును

గావించి సన్మంత్రి మంత్రాలోచనంబునఁ బ్రసిద్ధుండై యేకా
తపత్ర ప్రభావంబుఁ గాంచి ద్వివిధవిరోధిశిక్షాదక్షుండయి
శక్తిత్రయాలవాలుం డగుచుఁ జతురుపాయసామర్థ్యంబును
గలిగి పంచతంత్రంబుల మర్మంబు లెఱింగి షడ్గుణైశ్వర్య
ధుర్యుండన వెలసి సప్తవ్యసనంబుల వర్జించి యష్టభోగంబు
లకుం దగిన నవనిధానంబుల భాండాగారంబులు నించు
మించి పదిం బదియుఁగా రాజ్యపరిపాలనంబు సేయుచున్నాఁడు
పార్థివరత్నం బంద్రు కావున నీ వేతద్విధంబునం బ్రవర్తిల్లు
మని మఱియు నిట్లనియె. 339

చ. ఇది మొదలింక నెందయిన నిట్లొకరుండవుఁ బోవఁ బోయిన
స్మదనమనోహరాంగ మణిమండన నీగుణవాన యంచు స్త్రీ
మదోరల విన్నవించి నృపుమన్ననఁ గాంచి యతండు పోవన
య్యదనుఁ బ్రాగ్వియోగబలమవ్విభుసింగని [illegible].

క. అందఱుఁ గృపార్ద్రవీక్షా
మందరుచిం గప్పుకొని యమానుషమహిమం
జెంది ముదమంది రాజపు
రందరుఁ డతఁ డూరు సేరె రాజీవముఖి. 341

తే. అని శుకాధ్యక్షుఁ డీరీతి నద్భుతైక
గాథ వివరింప నంతలోఁ గమలబంధుఁ
డుదయపర్వతశిఖరాప్తిఁ బొదల నంతి
పురవరంబున కరిగె నప్పువ్వుఁబోఁడి. 342

మూఁడవకథ.

చ. అలయలినీలవేణి విరహాతురయై మఱునాఁటిరాత్రి రా
చిలుకపటాణి నెక్కొడి వజీరునిఁ బోలిన యానృపాలునిం
గలయఁ దలంచి మేన నయగారము గీల్కొనఁ జేసి చేరె ని
ర్మలగుణశాలి యైన శుకమండలమౌళి సమీపభూమికిన్.

తే. అప్పు డారాజకీర మి ట్లనుచుఁ బలికె
మగువ మగవానిమేలు నమ్మంగఁ దగదు
మది నొకానొక యెడ రోష మొదవె నేని
నేర్పుగలదూతి యొకరీతిఁ దేర్పవలయు. 344

క. పతి సేవగించుసతికి
న్సతి నొల్లనిపతికి బద్ధసఖ్యము గలుగ
న్మతి నిర్వహించి కూర్చిన
చతురిక యగు దూతికాప్రసంగము వినుమా. 345

వ. అని యి ట్లనియె. 346

తే. అభ్రచుంబితమణిగణాదభ్రవప్ర
మై విజయభవన మనువీ డవనిఁ గలదు
ములికినాఁడను సీమఁగోమలులచూపు
ములికి నాటిన మరుఁడు దా మూర్ఛ నొంద. 347

క. ఆరాజధాని వెలయు ను
దారుం డనురాజు ప్రోవఁ దన్నృపు చెంతం
ధీరుఁడు తన ముక్కొకలఁ
దేఱిన దళవాయి యొకఁ డతిస్థిరబలుఁడై. 348

మ. పతికిం బ్రాణపదంబు బంధులకు నాకల్పప్రకాండం బన
ల్పితశౌర్యాబ్ధికిఁ గ్రేవ రాహుతులకు న్వెన్నాసయై శత్రుసం
తతి నెంతేఁ దెగటార్చి తన్మదమహోద్దండైక వేదండచం
డతురంగంబుల నెల్ల వస్తువులు దండన్నిల్పు నాభర్తకున్.

తే. భీమబలశాలి దృఢవర్మనాముఁ డైన
ఘనుఁ డతండు నిజస్వామి కనువుపఱచు
రాజపరమేశ్వరాష్టదిగ్రాజకుల మ
నోభయంకరబిరుదైక వైభవంబు. 350

క. ఇత్తెఱఁగున బహుమహిమో
దాత్తపరాక్రమము మెఱయఁ దగునాతనికిన్
మత్తరిపుదమనశౌర్యా
యత్తుం డొకకొమరుఁ డలరు నతినిపుణుండై. 351

చ. చదువులమేలు సాముపస చక్కఁదనంబు తెలుంగు సంపదం
బొదలెడు మేల్మి పేర్మిగల భూరిభుజాబలశౌర్యధైర్యము
ల్పదయతయు న్వివేకసరసస్థితు లాకృతిఁ జెందెనో యన
న్మదనమనోహరుండు సుకుమారవరుం డతఁడొప్పు నప్పురిన్.

తే. అతని కేలిక యైన యయ్యవనిభర్త
కూర్మికొమరున కొనరించుగో మొనర్పఁ
దల్లిదండ్రులు లోచనోత్సవము నొంద
నవ్విభుం డొప్పు జయకేతనాహ్వయమున. 353

వ. వెండియు నమ్మహాప్రభుకుమారుండు. 354

సీ. ఒకవేళ యవనచోళకళింగశకవంగ
గూర్జరు ల్గొలువంగఁ గొలు వొసంగు

నొకవేళ విగళన్మదోద్దండవేదండ
హయపరంపర నెక్కి యాడఁ దివురు
నొకవేళ దండనాయకచమూనాయకు
ల్హాళిమై నడువ వాహ్యాళి వెడలు
నొకవేళ రిపునృపాలకజాలసాలదు
ర్గమదుర్గహరణైకకార్య మరయు

తే. మఱియు నొకవేళ ధీరసామంతమంత్రి
పుంగవులతోడ విభునిసమ్ముఖము చేరి
తెలుపఁదగువార్తలన్నియుఁ దెలియఁజేయు
ననఘు గుణశీలుఁ డాబాలుఁ డహరహంబు. 355

క. కంతునిభరూపరేఖా
వంతుఁ డతం డిట్లు మెలఁగ వనితాజనతా
స్వాంతమనోహరకరమై
యంతట యౌవనముఁ దోఁచె నవ్విభుమేనన్. 356

ఉ. ఔర విలోచనాంబుజము లద్దిర ముద్దుల నెమ్మొగంబు సిం
గారము బాపురే బవరిగడ్డము మేలు నురఃస్థలోరు వి
స్తారము చాఁగురే యెగుభుజంబులపొంకమటంచుఁ బ్రేమచె
న్నారఁగ నారులెల్ల ననయంబుఁ గనుంగొని సంతసింపఁగన్.

తే. వానిఁ దనివారఁ జూడనివనజగంధి
చూచి తలయూఁచి మెచ్చని సురుచిరాంగి
మెచ్చి విరహార్తి నొందని మీననయన
గలుగ దొకతైన నవ్వీటిచెలులలోన. 358

క. ఈలీల నతఁడు వర్తిల
బాలిం దన్నృపతిమతాళి పరిణయకార్య
శ్రీలలితుని జేయుట కిది
వేళ యితని కగు నటంచు వెసఁ దలఁచుటయున్. 359

తే. అతని జననీజనకు లపు డంతరంగ
మున మహోత్సాహమునఁ బొంగి యనుపమాన
మానసంపత్కులాభిజాత్యానుకూల
మమరు సరిమన్నె దొరలయిం డ్లరసి యరసి. 360

క. లావణ్యా మంగరేఖయు
శ్రీవిలసల్లక్షణంబు శృంగారకలా
ప్రావీణ్యంబును గలకుల
పావనయగు నొక్కకన్యఁ బరికించుటయున్. 361

చ. అలజయకేతనుండు రుచిరాంగతిరస్కృతమీనకేతనుం
డెలమి మదిం దలిర్ప దయ నేలికయుం దలిదండ్రులయ్యెడం
దలఁచిన కార్యభాగ ముచితజ్ఞులచే విని నీతికార్యవ
ర్తులగు నియోగిపుంగవులతోడ రహస్య మొనర్చి యిట్లనున్.

ఉ. ఎక్కడిజోలి పెండ్లియగు టెట్లు సదుగ్ఖితరాజవంజవం
బక్కజమే సహింపఁగలనా లలనం గలనైనఁ జూడఁ దా
దృక్కథలాలకించి విను టెన్నఁడు లేదిది మీ రెఱుంగరే
యక్కట భామినీజనవిహారరత మానధురీణుఁ డోర్చునే. 363

సీ. కాలకూటజ్వాలఁ గబళింప నగుఁగాని
యతివలతోడ మాటాడ నగునె

పులులమీసముల నుయ్యాలలూఁగ నగుఁగాని
వారిజాక్షులచెంతఁ జేర నగునె
దంభోళిహతిసముద్ధతి కోర్వనగుఁ గాని
లేమలపల్కు లాలింప నగునె
బడబాగ్నిఁ బిడికిఁట నొడియంగ నగుఁ గాని
కుసుమగంధులపొందుఁ గోర నగునె

తే. కటకటా మూర్ఖమర్కటకరతలస్థ
కల్పతరుసూనమాలికాకల్పుఁ డగుచు
సరసుఁ డగుమర్త్యుఁ డంగనాజనమహోగ్ర
ఘోరసంసారవిషధిలోఁ గూలనగునె. 364

క. అని విడనాడఁగ నాతనిఁ
గనుఁగొని యోనృపకుమారకంఠీరవ యే
యనువున నొనరింతుము నీ
మన మలర నటంచు మంత్రిమణు లవ్వేళన్. 365

సీ. గార్హస్థ్య మిందిరాకాంతాకటాక్షవీ
క్షణలబ్ధికిఁ బ్రధానకారణంబు
సంసార మర్థార్థిజనమనస్సంతాప
కార్పణ్యము లడంపఁ గల్పశాఖి
దాంపత్య మతిశుభ్రతరజగత్పరిపూర్ణ
వరకీర్తిలతికాలవాలభూమి
యాజవంజవము దివ్యైకలోకానీక
పథము నందించుసోపానరేఖ

తే. ఘనతరకుటుంబ మఖిలోపకారకంబు
గాన సుచరిత్ర యగుకన్యకను వరించి

మానవిఖ్యాతిలాభసంపన్నుఁ డగుట
యెంతయును నొప్పు నట్లుగా దేని హాని. 366

తే. హరిహరహిరణ్యగర్భాదు లగుమహాత్ము
లెల్ల నెప్పుడు సంసార మిచ్చగించి
పుత్రపౌత్రపరంపరాభ్యుదయవంతు
లగు టెఱుంగవే యేకవీరాగ్రగణ్య. 367

వ. అని యనేకప్రకారంబులం బచరించిన నమ్మనీషివరుల విశేష
వచనంబు లంగీకరింపక దురంతచింతాపరతంత్రస్వాంతంబునం
గొంతతడవు విచారించి యంతఃపురంబుఁ బ్రవేశించి యావ
నారంభసంరంభంబునం బొడముదురాలోచనంబున విజృం
భించి దూరం బరయక యతం డర్ధరాత్రంబున. 368

తే. వేగఁ జనియెద నిక నొక్కవింత దేశ
మునకు భామాజనంబుల మోముఁ జూడ
నోపలేనని తీవ్రసంతాపహృదయ
మున రయోద్ధతి నయ్యంతిపురము వెడలి. 369

చ పలుచనిదంతపుం దళుకుపాదుకల న్సడలించి కుంచితాం
ఘ్రుల వలిపంపుఁ జేల మునికొంగొక యించుక యొత్తిచిత్త
మిం, పలరఁగ నొక్క యందలము నందుఁ దగం జనియె
న్విభుండు క్రేవలఁ దగ నొంటరీలు గొలువం గరదీపతతు
ల్వెలుంగఁగన్. 370

వ. ఇవ్విధంబున. 371

క. జనపాలునకును జననీ
జనకులకుం జెప్పకతఁడు చని కనియెను గం

ధనిబంధనేంధనాచల
మునకు సమీపంబు పాండ్యభూమండలమున్. 372

తే. కాంచి యచ్చటఁ బాండ్యభూకాంతరత్న
పాలితంబై ననవరత్నకీలితైక
గోపురం బైనగంధవతీపురంబు
వెలయు నప్పాంత నొక దేవనిలయ మొలయ. 373

మ. కని యంతం భ్రమరస్ఫురత్కమలినీకాసారతీరంబు నం
గనువిందై యనువొంది చైత్రరథశృంగారంబు గన్పట్టు ది
వ్యనవీనద్రుమపుంజరంజితమహోద్యానంబునుం గాంచి స
జ్జనమాన్యుండతఁడందు నిల్చెనొక ద్రాక్షాకాయమానస్థలిన్.

తే. అప్పుడయ్యేలదోఁటలో నతనిసరసఁ
బరిజనంబులు పరిపక్వఫలసుగంధ
కుసుమరసపల్లవంబులఁ గొల్లలాడి
యుల్లముల్లాసమును బొంద నుండువేళ. 375

క. తుకతుకనపుడలవనపా
లిక యగు బాలికమృగాంకలీలారేఖా
ప్రకటితకోపవిశంకట
వికటనటద్భ్రూకుటీసువిభ్రమ ముఖియై. 376

సీ. నిండారఁ బొడమిన బొండుమల్లియతావి
క్రొవ్విరు లెవ్వరో కోసినారు
ప్రబలంపు గాడ్పుచే రాలిన యెలమావి
దోరపం డ్లెవ్వరో యేఱినారు

తే. విను పరా కింతలేక నా విన్నపంబు
పూర్వభవమున నే నొక్కభువనమోహ
నాద్భుతసరోవరంబులో నధివసించి
రాజహంసంబు నై యుంటి రాజచంద్ర. 388

క. అప్పుడు మత్కులకామిని
తప్పనిప్రేమం బతివ్రతారత్నమున
న్నెప్పు డెడసనక కంటికి
ఱెప్పవలెం గాచి తిరుగు రేలుం బవలున్. 389

వ. అదియునుం గాక. 390

సీ. ఆఁకలి గొనునప్పు డబ్జనాళములలో
నూటి కొక్కటి తెచ్చి నోటి కొసఁగు
గమనించుతఱి మందగమనశృంగారాప్తి
నంటు వాయక వెంటవెంట నెయిదు
నుబుసుపోవనివేళ నుల్లోల కల్లోల
డోలికామాలికాకేళిఁ దేల్చు
బడలియుండినవేళ నొడలితాపము దీఱ
వలిఱెక్కసురటిగా డ్పలవరించు

తే. ముచ్చటలు దెల్పు రతికేళి కెచ్చరించు
సన్న దెలిపి విలాసప్రసన్నవదన
యగుచు వర్తించు నేను నావగఁ జరింతు
వరట మదికింపు దొలఁక భావజ్ఞతిలక. 391

తే. ఇట్లు వర్తించుచున్నచో నెలమి నన్నుఁ
గొలిచి విహరించు రాయంచ బలఁగ మెల్ల

గెలన నొకపైఁడి నెత్తమ్మికొలను జూడ
నొప్పునని తెల్పెఁ దద్వీక్షణోత్సుకమున. 392

మ. చని యద్దివ్యసరోవరంబున యథేచ్ఛాలీలవర్తించు హం
సనికాయంబులతోడఁ గొంతతడ వంచల్లీల వర్తించి త
త్కనకాంభోరుహవిభ్రమద్భ్రమరఝంకారధ్వనిం దత్తటీ
వనవాటీవిహారద్విచిత్రవిహగవ్యావృత్తి నీక్షించుచున్.393

తే. మఱియు నచ్చోట విహరించు తఱిని మంద
మందగంధవహాప్తి మై మఱచియుండు
నంత నను నెచ్చరింపక యరిగె బంధు
తతి మనంబున నిల్లాండ్రఁ దలఁచికొనుచు. 394

ఉ. అంతట నాశకుంతబల మవ్వరటాతతిఁ జేరి మోహసం
క్రాంతత నంబుజోత్పలకులాయముల న్విహరింపఁ జూచి వి
భ్రాంతతనొంది మత్ప్రియుఁడు రాని తెఱంగిది యేమొ
యంచు మత్కాంత ననుంగనుంగొనని తాపమున న్విరహాబ్ధి
మగ్నయై. 395

తే. అమ్మ నేఁజెల్ల; నెవతెయొ యువలనొక్క
కొమ్మ నాప్రాణవిభునేలుకొనియె నేమొ
కాకయుండిన నన్నుఁ జేరరాక యున్నె
యని ప్రలాపించి కనుమూసె నాక్షణంబ. 396

క. ఈవార్తలు సవసవగా
నే విని ప్రాణేశ్వరి యిదే నను నొంటిం
జో విడిచి చనుట తగదని
భావించి వియోగవహ్ని పరితప్తుఁడనై. 397

తే. నాఁటి యలహంసజన్మంబు వీటిఁబుచ్చి
మగుడ మానుషవేషసంభవుఁడనైన
నేఁటికిని దద్వ్యథూటిపై నెనరువాయ
నైతి నిఁక నేమనందుఁ బాండ్యక్షితీంద్ర. 398

ఉ. కావున నాఁడు నేఁ డితరకాంతల నేరిఁ బరిగ్రహింపనో
భూవర యంచుఁ దెల్ప నృపపుంగవుఁ డౌనని మెచ్చి బంధుసం
భావితలీల నాఘునుని భావ మలర్చి విశేషవస్తు సం
భావన లెల్ల నిచ్చి యులుపా లొనరించి పురంబుఁ జేరినన్.

వ. అంత. 400

తే. గరిమఁ దత్పాండ్య రాజన్య కన్యయైన
శాలికానామబాల యవ్వేళ నిజపు
రోపవనభూమి మునివృత్తి నొదిఁగియుండు
నలజయధ్వజవిభువార్త లాలకించి. 401

చ. నలనిభుఁ డీజయధ్వజుఁడె నావిభుఁ డంచుఁ దలంచునంతలో
వలపులతేఁడు కెంపుజిగివంపుమొగంపుఁబటాణినూకి క
న్నులు గలవింట నప్పుడు వినూత్నశరావలు లేసి యార్చె న
మ్మెలఁత మెఱుంగుగబ్బిచనుమిట్టల హారలతల్ చలింపఁగన్.

క. అంత నలయింతి విరహా
క్రాంతమతి న్నిమిష మొక్కకల్పంబుగ న
త్యంతతరదురవగాహన
చింతం దంతన్యమాన చిత్తాంబుజయై. 403

శా. మారుం జేర్కొని దూఱు గంధవహుఁ బల్మాఱుం దుటా
రించి వేసారుం జైత్రునిఁ గేరుఁ గేళివనసంచారార్థ మై

తెల్పినం, జాలుం గేకి పికాళిసంఘములు వాచావైఖరిం
బోరుఁ ద,న్నారీరత్నము తజ్జయధ్వజసముద్యన్మోహసంక్రాం
తయై. 404

తే. అలహరిద్రానిభాంగి సౌధాగ్రసీమ
నుండ కవనికి డిగియె రేయెండ కళికి
ప్రాణసఖు లెల్ల నెండకుఁ బళువు దలఁకి
నట్లు నీవేల తలఁకెద వనుచుఁబలుక. 405

*క. భావ మెఱిగింప నేరక
యావెలఁదుక యున్నఁ జెలువ లవ్విధ మెల్లన్
భూవల్లభునకుఁ దెలిపిన
నావేళ నమాత్యహితకృతాలోచనుఁ డై. 406

ఉ. కన్నియ యీ జయధ్వజునిఁ గాని వివాహ మొనర్ప నొప్పదే
ధన్యుఁడు నైనవాఁడు వనితాజనతైకపరాఙ్ముఖుండు సా
మాన్యమనీషి కీవగ యొనర్పుట కెద్ది తెఱంగు తెల్పుఁడో
మాన్యచరిత్రులార! యనిమంత్రులతో విభుఁ డానతిచ్చినన్.

క. పొసఁగ దిది యనుచు మంత్రులు
గుసగుసలంబోవ రాజకుంజరుతోడన్
వెసమృదులవాణి యనఁదగు
బిసరుహాముఖి యొకతె విన్నవించెం బ్రీతిన్. 408

ఉ. ఏలవిచార మింతుల నొకింత యెఱుంగని ఋష్యశృంగునిం
బాలికలండఁ జేరి యొకబాలికఁ బెండ్లి యొనర్చి భామినీ

*క. ఆవివర మెల్లఁ బాండ్య, క్ష్మావల్లభుఁ డెఱిఁగి శాలికాబాలికకున్
శీవివాహ మొనర్చుట, కావేళ నమాత్యహితకృతాలోచనుఁ డై.

లోలునిఁ జేయువార్తమహిలో నుపువన్విస రేమొ యట్లనీ
శాలిక నాసమగ్రగుణశాలికిఁ బెండ్లి యొనర్తు నావుఁడున్.

తే. ఆవిభుండు ప్రమోదసద్భావుఁ డగుచు
సెలవొసంగిన నిరుమ్రోలఁ జెలులు గొలువ
నవ్వరారోహనాందోళికాధిరోహఁ
జేసి కార్యప్రవర్తనోల్లాస మెసఁగ. 410

సీ. నేల జీరకయుండఁ గేలఁ గుచ్చెలఁ బూను
కొని యూడిగపుసతు ల్గునిసి నడువ
మడమెత్తు పయ్యెతో మంత్రాక్షతము లీయఁ
బొల్పడి భూసురభార్య లెదుర
నొక్కొక్కి లోరఁగుప్పై సునిచి యేకాంతంబుఁ
దెలుపుచుఁ గూర్మి నెచ్చెలులు సనఁగ
జయకేతనునివార్త సారె విచారించి
వచ్చి ప్రగ్గడకత్తె లెచ్చరింప

తే. సొంపుతోఁ బౌరకామినుల్గుంపుగూడి
యమ్మ యిదిగాక సౌభాగ్యమనుచు మెచ్చ
నప్పు డుద్యానవనవాటి కన్యఘాటి
నెలమిఁ దోతెచ్చి యాచోత నిలుచునంత. 411

చ. పిలపిల నాజయధ్వజుని బెద్ద లెహర్కొని రాసురాసుఁడో
యళికచలార భీతహరిణాయతనేత్రల మత్ప్రభుండు నా
వలనను జూడ నోడుననువార్త వచించిన మందహాసకం
దళవదనం బెలర్పఁగ ముదం బలర న్మృదువాణి యిట్లనున్.

క. మునుమున్న తద్రహస్యము
విని యున్నదిగానఁ బ్రౌఢవృత్తి నలసుధీ
జనములతో నను గాంతా
జనరత్నము మధురరసవచస్ఫుటఫణితిన్. 413

ఉ. ఈయెలదోఁట నుండఁదగ దింకొకచక్కి వసింపనేగుఁడో
ధీయుతులార! పాండ్యనరదేవతనూభవకేళికాగృహ
ప్రాయత నిందు నెప్డు నిరపాయమున న్విహరించుచుండు నే
డాయెలనాఁగ గ్రుమ్మరుటకై యదె వచ్చెఁ దలంగుఁడి త్తఱిన్.

తే. ఇంతమాత్రంబె కాదు పూర్ణేందుముఖులు
సమ్ముఖంబునఁ గార్యప్రసంగవశతఁ
బెండ్లియనుమాటఁ బేర్కొన్నఁ బెనిమి టనిన
మిట్టి మీఁనైయదల్చు నమ్మీనయన. 415

క. ఇది యేమినిమిత్తమొ యని
మది నెంచితి రేనిఁ దత్క్రమంబంతయు నీ
యదన వివరింతు వినుఁడిం
పొదవం దొల్లింటిజన్మ మొదవినవేళన్. 416

ఉ. తానొక హంసియై సరసతన్నిజవల్లభుఁ డుల్లసిల్లఁ జి
త్తానుగుణోన్నతి న్మెలఁగు నంతటిలో నొకనాఁడు చెంత నిం
పైనసరోవరంబుఁ గని యచ్చటికేగి విభుండు నిర్నిరో
ధానుపమానసౌఖ్యవిభవాప్తి మెయి న్వెసరాక చిక్కినన్.

క. మగఁ డేల రాఁడొ యొండొక
మగువం దగులుకొని నన్ను మఱచెనొకొ మనం
బగలెడు నని దిగులొందుచుఁ
దెగువం బ్రాణములు విడిచె దీనాననయై. 418

ఉ. వావిరి సప్తతంత్రికులవార్ధిసుధాకరరేఖయీధరి
త్రీవరకన్య యై యవతరించి విభుం డొనరించి నయ్యపే
క్షావిధ మెన్ను చున్న దని సారె వచించిన మంత్రు లద్భుతం
బై వెలయం జయధ్వజున కత్తెఱఁగెల్ల నెఱుంగఁ జెప్పినన్.

క. వినినంతఁ బెన్నిధానముఁ
గనుఁగొన్న దరిద్రుఁ బోలి ఘనుఁడా జయకే
తనుఁ డలతలోదరీమణి
తనసొమ్మని తలఁచి యతులితత్వరమతి యై. 420

తే. సమ్మదాశ్చర్యమోహము ల్సందడింప
నుద్దవిడి లేచివచ్చి యమ్ముద్దుగుమ్మ
యొద్ది యొద్ది యటంచు నయ్యించుఁబోణు
లలరఁ జని పాండ్యనృపకన్య యండఁ గదిసి. 421

చ. నినునెడఁబాయఁజాల దరుణీ యని నీయనివార్యవిభ్రమం
బనిమిషులందునైనఁ గలదా యని దాయనిరూఢి నెంచి న
న్మనసిజబాధకోర్వఁ దరమా యని మాయనిమోహదాహమే
యనువునదీర్చువాఁడ నహహా యని హాయని చేరి మ్రొక్కినన్.

క. వనితాలలామ లజ్జా
వినమన్ముఖకమలతం బ్రవీణత లేమిఁ
గని రాజదూతి యనియెం
గనికరమున నక్కుమారకందర్పునకున్. 423

చ. పసిరికపాము వంటి దని పల్కుదురీయలివేణి వేణి న
ప్పసమును నిండుఁగుండలయి భాసిలు నీలలితాంగి గుబ్బ లీ
ముసిముసినవ్వులాఁడి కరము న్వైసమూసిన ముత్తియంబు నీ
కుసుమసుగంధి కేవలము గోలసుమీ యనమీఁదలంచుమీ.

చ. అనుటయు దండనాథసుతుఁ డాన్నృపకన్యకనాదరించెఁ ద
జ్జనకుఁడు సమ్మతించె సరసస్థితిఁ బెండ్లి యొనర్చి వైభవం
బెనయఘటించి యొక్కవిమలేందుశిలామయసౌధమందుఁ జే
ర్చిన నెనరొప్పఁగా విడిద చేసుక యంత వసించి వేడుకన్.

క. మును నేనొనర్చు నేరము
మనమున నెంచంగఁ దగదు మగువా యనుచుం
గనకాంగి నూఱడిలఁగా
నని సెజ్జం గారవించి యధికప్రౌఢిన్. 426

సీ. కాశ్మీరపంకసంకలితాంక మై పొంక
మగు బాహుమూలంబు లంటియంటి
వరమృగీమదపత్రవల్లరీరుచి నొప్పు
నుదుటుసిబ్బెపుగుబ్బ లొత్తియొత్తి
నానావిధబహుప్రసూనైకగంధంబు
నివ్వటిల్లెడుకొప్పు దువ్విదువ్వి
తాంబూలరసరక్తిమంబైన యమృతంపు
బింబాధరము ముద్దువెట్టివెట్టి

తే. ఘనజఘనకంబు కంధరకదళికామ్రు
దూరువులవాఁడి కొనగోళ్ల నొరసియొరసి
యెలమి నలయించి మించి యయ్యలరుఁబోఁడి
నతనుసామ్రాజ్య మేలించె నవ్విభుండు. 427

క. ఈమాడ్కి నమితభోగ
శ్రీ మెఱయఁగ నొక్కనాఁడు చిత్తమున నిజ
స్వామియుఁ దలిదండ్రులుఁ దను
గోమించిననడతఁ దెలిసికొని యతఁ డెలమిన్. 423

తే. మామతోఁ దెల్పి కాంతాలలామయైన
శాలికాకన్యతోఁ గూడ సకలసైన్య
మిరుగడలఁ గొల్వఁ దనపురివరముఁ జేరె
నేలికయుఁ దల్లిదండ్రులు నిచ్చ మెచ్చ. 429

క. పతి సేవగించుసతికిన్
సతినొల్లనిపతికి బద్ధసఖ్యము గలుగన్
మతినిర్వహించి కూర్పఁగఁ
జతురిక యగు దూతి వలయు జలజాక్షులనన్. 430

వ. కావున నేతత్ప్రయోజనసంధానకారిణి యగు నీరాజ
దూతిక తాదృగ్విచక్షణలక్షణోపలక్షిత యగుఁగదా యిత్తె
ఱంగెఱుంగక యున్నఁ గార్యభంగం బగు నని వచియించు
సమయంబున. 431

తే. విమలతరతారహారము ల్వ్రేస నొకింత
చల్ల నగుటయు నలశరచ్చంద్రవదన
సదనసంచారమున కేగ జలజహితుఁడు
చరమగిరిఁ జేరె నంతలో నారపుమీటి. 432

చ. కులికెడుగుబ్బచన్నసిఁడి కుండలు నిండిన కుంకుమంబు జా
బ్బిలవలిపంపు మేల్రవిక పిక్కటిలన్ వలిపట్టుచీర ము
ద్దులు వెలయింప వింతనగదుప్పటి సైనలివాఁడమర్చి పా
వలు మునివ్రేళ్ల మెట్టి శుకవర్యుని మ్రోలలతాంగి నిల్చినన్.

క. ఆతఁడుఁ బుండ్రేక్షురస
ఖ్యాతరుచిన్ రాజకీరకంఠీరవ మా
కాతరనేత్రకుఁ దెల్పెన
తీతంబగు నొక్కకథ యతిప్రీతి మెయిన్. 434

క. ఓనీలవేణి మదిలో
మానవుఁ డొక్కటి తలంప మఱిదైవము తాఁ
బూనుఁ బెఱకార్య మొక్కటి
కానఁ దదీయాజ్ఞవలయుఁ గార్యార్థులకున్. 435

వ. అత్తెఱంగునం బ్రవర్తిల్లనియట్లయినం దొల్లిటిసమయంబున గుణవల్లభుండను మహీసురవల్లభుండు భల్లూకనఖభల్లహతుండైన యట్ల యగు నది యెట్లనిన వివరింతు నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 436

నాలుగవకథ.

సీ. అప్రతిమప్రభుం డగణితైశ్వర్యధు
ర్యత్వసాటోన్మహారాజరాజు
రూపరేఖామన్మథోపమానాంగుండు
ధరణీధరోద్దండధైర్యశాలి
యార్తరక్షణుఁడు సత్కీర్తికల్లోలినీ
డిండీరితశుభాంసుమండలుండు
నత్యుద్ధతప్రభావాంకుండు సకలస
జ్జనవర్ణనీయశోభనచరిత్రుఁ

తే. డలరు నొకరాజు కర్ణాటకాంగవంగ
నృపమకుటఘర్షితాంఘ్రినీరేరుహాగ్ర
నఖరశిఖరుండు భువిఁ గీర్తి ముఖుఁ డనంగఁ
దనరి యంశుమతీపురాధ్యక్షుఁ డగుచు. 437

తే. అతఁడు కమలాక్షియను ప్రియురాలివలనఁ
గన్న లీలావతీనామకన్య నెలమిఁ

బ్రోదిసేయంగ నలయించుఁబోణి వెలయు
మలయుపరువంపు జవ్వనం బలము కతన. 438

క. చిత్తరువు ప్రతిమయో తెలి
ముత్తియమో కమ్మపైఁడి బొమ్మయొ యన న
మ్మత్తచకోరాక్షి శుభా
యత్తమతిన్మోహనాంగి యై యుండు నెడన్. 439

చ. చెలి నునుగబ్బిగుబ్బలకు సిబ్బెపు తళ్కొకవన్నె వాలుగ
న్నులకు మిటారిచూపొకవినోదము గెందలిరాకు మోవికిం
గలికి తనంపునవ్వొకచొకాటము మేని మెఱుంగు తీఁగకుం
దలఁపు వహింపఁజేయు నెఱతావియొ కానొకవింతయై తగున్.

వ. ఆసమయంబున. 441

తే. అన్నగరమందు నెపుడు పురాశ్రితుండు
పల్లవాగ్రేసరుఁడు గుణవల్లభుఁడను
పేరు గలవాఁడు గలవాఁడు ధీరజనవి
రోహితుం డగు నొక్క పురోహితుండు. 442

వ. వెండియు నతండు. 443

ఉ. శాంతులొనర్చి గండకలుషంబుల నెల్లనడంచు శత్రుకా
లాంతకరూపమైన జపమాచరణం బొనరించి యమ్మహీ
కాంతునకు న్శుభంబు లెసఁగన్ జయముల్ సమకూర్చుసారసి
ద్ధాంతి యితండటంచు విబుధప్రకరంబు మదిన్ గణింపఁగన్.

క. అలకాలజ్ఞకులాగ్రణి
యెలమిం దద్రాజకన్య నేలాగుననో

కలఁగన్నయట్టు లోకనాఁ
డలపోకం జూచి మన్మథాజ్ఞావశుఁ డై. 445

క. అందనిమ్రానిఫలం బిది
యందుకొనుట యెట్టులొక్కొ యనుచు మనమునన్
దుందుడుకుచే ధరామర
కందర్పం డతఁడు మేలు గలవాఁ డగుటన్. 446

తే. అంత నత్యంత కాముకుం డగునతండు
ఛాందసుఁడు గానఁ దనమనస్తాప మెల్లఁ
దెల్లమి యొనర్పఁ దగదంచుఁ దెలియ నేర
కల్ల నగరింట నొకదాది ననుసరించె. 447

ఉ. ఈనరనాథకన్యపిఱుఁదింపుక ముట్టఁగనిచ్చి మేనునా
మేనున నంటఁ జేర్చి రుచి మించిన మోవి యొసంగె నేని భూ
దాన హిరణ్యదాన ఫలదానము లిచ్చినయట్ల విప్రుఁ డెం
తైనను దానయోగ్యుఁడుగదాయని నవ్వి తికించునాపుడున్.

తే. అది దిగుల్పడి యెట్లు నో రాడె నౌర
పలుక నీరీతి నో వెఱ్ఱి బాఁపనయ్య
ముక్కడియుఁ గమ్మలునుదాల్చి మురియుచున్నఁ
జూడఁజాలక యిట్లాడినాఁడ వేమొ. 449

క. అన విని తత్పదయుగళం
బునఁబడి నీధర్మసత్రపుం బ్రాహ్మణునిన్
నను మన్నించిన నిఁక నే
నొనరించిన ధర్మ మెల్ల నొసఁగెద నీకున్. 450

తే. అనుచుఁ గడలేటి పోవుచో నజ్జడాత్ముఁ
డన్యభామారతోత్సాహు డగుటఁ జేసి
లీలలీలావతీకన్యకాలలామ
నెత్తెఱంగునఁ జేకొందు నెట్లుమందు. 451

క. ఇవ్విధమునఁ దలఁచుచు నతఁ
డువ్విళ్లూరంగ శుభముహూర్తపుఁదఱి నా
పువ్వుంబోఁడికి బాల్యము
జవ్వాడి తొలంగునంత సమరతపాడమెన్. 452

మ. అపుడాకీర్తిముఖుండుఁ దత్సతియు నత్యానందసంధానతఁ
నృపకాంతాజనముల్మహీసురపురంధ్రీరత్నము ల్గొల్వఁగా
రపణం బుప్పతిలం దదంతవిభవారంభంబుఁగావించి యచ్చ
పలాక్షీమణికి న్వివాహ మొనరించంగార్యమూహించుచున్.

తే. రాజమౌళియుఁ దత్సతీరత్న మపుడు
తగుకులస్థుఁడు రూపకందర్పుఁ డైన
వరుఁ డెవఁడొకో యటంచు భావమున నెంచు
నంతఁ గపటాత్ముఁడైన సిద్ధాంతియనియె. 454

క. ఈబిడ సుముహూర్తకళా
ప్రాబల్యమునం జనించు భాగ్యంబున సు
శ్రీబలముఁ జెంది నీగృహ
మాబలజిద్భోగసమధికాస్పద మయ్యెన్. 455

వ. తదనంతరంబ. 456

తే బాలదుష్టవేళఁ బ్రథమరజస్వల
యయ్యెఁగాన దీని యవగుణమున

రాజ్యలక్ష్మిఁ బాసి అంపిల్లు నీయిల్లు
కలిమి పెంపుఁ బాసి పొలియు ననఘ. 457

క. అనవిని గుండియ యదర
న్మనుజేశ్వరుఁ డాప్తులైన మంత్రులతో ని
ట్లను నేనేర్పునఁ దీర్చెద
రనవుడు నద్దుష్టమంత్రు లవివేకమునన్. 458

తే. సీతపుట్టి లంక చెఱచినచందానఁ
బుట్టెఁదగనిముద్దుపట్టి యైన
బాలికాగ్రగణ్యలీలావతీకన్య
యిల్లుచెఱపఁ బొడమె నేమొ యనుచు. 459

చ. మును వెనుకేనియుం గనక మోసమునం గడుకార్యభంగ
మౌ, ననక సుకీర్తిహాని పద మంచుఁ దలంపక కన్యకామణి
న్వనధిపరీతయై పొదలు వాహినిలో నొక మందసంబునం
దునిచి రయంబున న్విడల నొత్తుట నీతి యటంచుఁ దెల్పినన్.

క. కీర్తిముఖనృపవరుం డప
కీర్తి జనించునని మిగుల ఖిన్నతనపు డ
వ్వార్త విన లేక బహుళత
రార్తి న్నిజకామినీసహాయత వనటన్. 461

క. కడుపు చుమ్మలు చుట్టఁగాఁ గన్నకన్నె
చిలుక నెడఁబాసి యేరీతి నిలుచువాఁడ
నెక్కడివివేకమున మంత్రులెల్లఁ గడిసి
కువలయేంద్రునితో గువ్వకోలుగొనుచు. 462

మ. మునుగుంతీసతి కూర్మినందను మహాంభోవాహినిం జేర్పదో
మనువంశాంబుధిచంద్రుఁ డాదశరథక్ష్మాభర్త శ్రీరామునిఁ

వనవాటి న్విహరింపఁ బంపఁడో కృపాస్వాంతైకవాత్సల్యవ
ర్తనముల్ చూడఁగ రాజనీతియొ నరేంద్రా యంచు బోధించు
చున్. 463

తే. *మానుమీ మోహమని తెల్పి మానవేంద్రు
చిత్త మొగ్గించి యొకమాటఁ జేసి యంచ
కొమిరె నిదురించుతఱి మందసమున నుంచి
వీడువెడలించుకొని తెచ్చువేళ నెదుట. 464

సీ. కలశోద్భవాసీత కలితపుణ్యాసమేత
యఖిల జగత్పూత గౌనమాత
జడధినాయకు నేలుబడి గన్న యిల్లాలు
నిఖిలపుణ్యపుంజాలు నిలుచుప్రోలు
అభ్రఘట్టనఖేలనాభీలకల్లోల
యఘతూలికాజాల మడఁచు కీల
ఫణిలోకవిజ్ఞానపాటవాంతర్మన
వినుతసత్య వితానమునకు నోస

తే. యధిపతి సమాగమార్థ ప్రయాణసమయ
సమధికోత్తుంగ భంగసంచారజనిత
ఘనగరుధ్వానపటపటాత్కారసార
భూరిసితపక్షభేరి కావేరి వెలయు. 465

ఉ. ఆవరవాహినింగని దురన్వయు లచ్చటి మంత్రులెల్ల లీ
లావతియున్న పెట్టియ నలంఘ్యతరం బగు తజ్జలంబునం
బోవిడిపించి భూవిభునిపొంతనె యొప్పటియట్ల యుండి రా
హా! వివరం బెఱుంగని దురాత్ములకృత్యము లట్టివే కదా

* 'మంత్రులందఱుఁగూడి యామానవేంద్రు' అని పాఠాంతరము.

వ. కావున. 467

క. నృపతి యగువాఁడు విద్యా
నిపుణుఁడు బహుకార్యభారనిర్వాహకు శాం
తపరజనమర్మభేదన
కపటమతిస్మంత్రిఁ జేయఁగానగు నబలా. 468

వ. అది యెంతైనం గల దత్తెఱంగునకు నిమిత్తంబేమి యట్లుండ
నిమ్ము తదనంతరవృత్తాంతంబు వినిపింతు నని యి ట్లనియె.

క. జనకుఁ డగువార్ధిరాజుం
గనుప్రేమం దల్లియైన కావేరికడం
జనుకమలపాణి యనన
వ్వనజాయతనేత్ర యేఁటివడి నేగుటయున్. 470

చ. తను మునుజూచి మోహపరితాపము గన్న పురోహితుండు
గ్రక్కున నిడివేళ యీకుసుమకోమలితో రతికేళివైభవం
బనువుగఁ గోర్కె దీర్చుకొన నంచు మనంబున నెంచి తత్తటీ
వనతలకుంజమంజులనివాసము న న్వెస నొంటి నుండఁగన్.
472

వ. ఆసమయంబున.

తే. ఒదిఁగి యలమందసములోన నున్నరాజ
కన్యకామణి మేల్కాంచి కలవరించి
బహువిధంబుల విలపించెఁ బంజరమునఁ
జిక్కువడియున్న క్రొత్తరా చిలుకవోలె. 473

సీ. జనకు నెమ్మనము వజ్రప్రాయ మాయెఁగా
మాయగావించి యీమాడ్కిఁ బనుపఁ

దల్లికి వీనులెంతయుఁ జల్లనాయెఁగా
నాయగాథప్రయాణంబు విన్న
దాదియపఖ్యాతిఁ దలఁపలేదాయెఁగా
దాయగాఁబోలు నింతయు సహింప
నాళీజనశ్రేణి కాత్మ కింపాయెఁగాఁ
బాయఁగారాని యీబారినొంద
తే. నకట! నాయీడు రాచకన్నెకల కెల్లఁ
గడఁగి నన్నాడుకొన నోరు గల్లె నేమ
నందు నిఁక నెందుఁజొత్తు నాహావిధాత
వ్రాఁత యవిలంఘ్యమనియెంచు వడిఁ దపించు. 474
క. అన్నీలవేణి యివ్విగ
నున్నంత సమీపభూమి నొకరాజు శుభా
భ్యున్నతుఁడు శశికశేఖరుఁ
డెన్నఁగ హిమధామనాముఁ డేపుదలిర్పన్. 475
తే. అతులితోత్సాహమున వేఁటలాడియాడి
కడఁగి యచ్చోటనే వీడువిడిసెఁ గానఁ
గర్ణయుగమునఁ దత్కన్యకాప్రలాప
కలకలధ్వని లాలించి జలదరించి. 476
మ. ఇదియేమో మనపాళెమెల్ల వగ నట్టిట్టి వేతం జెంద ని
న్నదిలోన న్వినయ్యె నాఁడు మొఱ కాంతారత్న మిందెవ్వ
తో, మది నూహింపఁగరాని దుర్దశ వహింపంబోలు నేఁడీవిప
త్పద మేమో వివరింపుఁ డంచుఁ గరుణాపూర్ణచేతస్కుఁడై.
ఉ. భూరిజలప్రచారులగు బోయలఁ బంపిన వారలాపయగ్గ
పూరమున న్నెలంగు కలముం బలె నుండెడు మందసంబు న

త్తీరము సేర్చి యందు సుదతీమణి యుండు టెఱింగి యద్దరి
త్రీరమణుం గనుంగొని విధేయతఁ దత్క్రమ మెల్లఁ దెల్పినన్.

క. విని యప్పు డానృపాలుఁడు
కనుకనినమ్మందసమునఁ గలకలవాణిన్
మన మలరఁ దోడి తెండని
తనదాదులఁ బంపె నోసుధాకరవదనా. 479

ఉ. అంత నతిత్వరైకమతి నజ్జరఠాంగన లేగి యమ్మహీ
కాంతుననుజ్ఞఁ బెట్టఁ బిగఁగట్టుల నెల్ల సడల్ప రోహిణీ
కాంతుని రేఖఁ గ్రొమ్మెయిలు గప్పుటఁ బాసి రహించినట్లు త
త్కాంతతనూవిలాసరతికాంత తళుక్కనఁ జెంతనిల్చినన్.

క. కని యత్యంతకుతూహల
మున నజ్జరఠాంగనాసమూహము వెసన
వ్వనితారత్నము కులగో
త్రనిరూపణమున్వచింపఁ బ్రార్థించుటయున్. 481

చ. కరతలసక్తగండఫలకస్థలయై చిగురాకువంటి వా
తెఱవసివాఁడ ముద్దువగఁ దిన్నని మో మరవాంచి దీనతన్
సురసురస్రుక్కి యుస్సురనుచుం దనవర్తన మెల్లఁ దెల్పినన్
సరసతఁ గొందఱందు నృపు చక్కటి కుద్ధతి నేగి వేడుకన్.

క. ఓరాజకులశిఖామణి
యారాజీవాక్షి చెల్వ మతిచిత్రము శృం
గారవతి యువతినృపక
న్యారత్నము దానిఁబోల నతివలుగలరే. 483

చ. చిఱుదొడలంద మాచికిలిచెక్కుల చొక్కట మామెఱుంగు
వా, తెఱసొబ గావిసీలమణివీథితులన్నుసుఁగొప్పుచంద మా
గురుతరశాతకుంభమయకుంభకుచంబులగుల్కుబింక మా
తెఱవకె యొప్పు నత్తెఱవ దేవరకే తగనొప్పు భూవరా.

క. అని తెలిపి రాజు చిత్తము
కని క్రమ్మఱ రాజకన్యకం దెచ్చుటకై
వినయోక్తుల నంతయుల
ర్చినఁజింతాజలధిమగ్నచిత్తాంబుజ య్యె. 485

సీ. ముకురద్యుతికపోల మకరికాలతలతోఁ
గమ్మకస్తురి చిత్రకమ్ము చెదర
వక్త్రగంధానుధావన్మిళిందములతోఁ
గప్పుపెన్నెఱికొప్పు కంప మొందఁ
గర్ణికాకుసుమరింఖన్మరందంబుతో
నిడువాలుఁగనుదోయి సిగ్గు చిలుక
గళదనర్గళఘర్మకణపరంపరలతో
నఱుతముత్తైపుసరుల్ గొరసి యూడఁ
తే. బీనవక్షోరుహములు లేఁగౌను ఘనని
తంబ మలరఁ బదంబు లందంద నడఁక
నడఁకువదలిర్ప నన్నరేంద్రాగ్రగణ్యు
కెలని కేతెంచె నలరాచకలువకంటి. 486

క. వచ్చుటయు రాజు చూచి వి
యచ్చరవరకన్య యేమొ యని మెచ్చుతఱిఁ
మచ్చరమున నమ్మదనుఁడు
పచ్చని విలుఁబూని నంటఁబగఁ బట్టెఁజెలీ. 487

తే. ప్రేమ నవ్వేళ నేకాంతసీమకరిగి
సరసుఁ డైనట్టి యమ్మహీశ్వరవరుండు
లీలదళుకొత్త లీలావతీలతాంగి
నించువిలుకాని రాజ్యమేలించి మఱియు. 488

క. ఆరామయందుఁ బాయక
యారాజవరుండు నిజపురాంతరగపురముం
జేరి సుఖంబున నుండె ను
దారతరోత్సాహుఁడై సుధాకరవదనా. 489

మ. అని రాచిల్కలతోఁడు పల్కునెడ నుద్యద్ఘోరగాఢాంధకా
రనివృత్తిఀ జగ మొప్ప నూరుజవధూరత్నంబు వీక్షించి యొ
య్యనఁ గేళీగృహాసీమకేగి రవియస్త్రాద్రిప్రవేశంబునం
దినవేళం దమిరేఁగి భూవిభుని నర్థిం జేరఁ జారుక్రియన్. 490

క. శృంగారరస మొసంగఀ
బంగారపుబొమ్మవంటి బాలిక యపు డ
య్యంగజరాజతురంగము
చెంగటి కేతెంచి వాగ్విచిత్రప్రౌఢిన్. 491

క. శుకసార్వభౌమ నేఁ డీ
సకలజ్ఞుం డైన రాజు చక్కటికరుగఀ
సుకరమయి యున్న దీదిన
మింక వేగమ తెల్పు మవలి యితిహాసంబున్. 492

మ. అనుచుం జిల్కలకొల్కి వల్క విని యత్యానంద మింపొం
ద నిట్లనియెం గీరకులప్రభుండు హిమధామాఖ్యుండు తా
నూరికిం, జనుచో నెచ్చెలియున్న మందసములోనం గ్రూర

సక్రోధచండనిరాతంకము నొక్కభల్లుకము నుండం జేసి
గర్వోన్నతిన్. 493

తే. అమ్మహావాహినీజవాభ్యంతరమున
విడిచి చనెఁ గాన నది నీటివెంట నరుగఁ
దొలుత నమ్మందగమనపై వలపుఁ జెంది
పొంచికొనియున్న యవ్విప్రపుంగవుండు. 494

క. కనుఁగొంటి నదె నిధానము
గనుఁగొన నొక మాళ్లబిందె గలిగెఁ గదా యే
మనవచ్చు దైవయత్నం
బని తలఁచుచు మోహనాంగి నత్యగ్రమతిన్. 495

మ. తనశిష్యాళ్వెనువెంటరా నడిచి యుద్దండస్థితిం దన్నదీ
వనమధ్యస్థలినున్న మంటపము తేపం దెచ్చి తత్తీరమం
దునవీనద్రుమలతానికుంజమున ముచ్చుల్లుల్కచో నుంచి య
త్యనురాగంబునఁ గామినీగమనమోహాసూనచేతస్కుఁడై.

సీ. వలుదలై మెఱయు పూర్వోరోజు ముద్దులవంటి
వలిచన్ను లెన్నఁడు ప్రుచ్చికొందుఁ
బుణ్యాహపల్లవంబులఁబోలు కెమ్మోవిఁ
గడుపేదక నెన్నఁడు గఱచికొందుఁ
గొనలు గల్గిన దర్భకోటి నేయడునెఱు
లట్టిగా నెన్నఁడు పట్టుకొందుఁ
బంచామృతముఁ గ్రిందుపఱచు వాక్సుధ చెవు
ల్తనివంద నెన్నఁడు ద్రావికొందు
తే. ననుచు నేఁగోరికొని యుండు నట్టితలఁపు
లన్నియు ఫలించెఁగా నేఁటికని తలంప

వీని జన్మంబు కిష్కింధలోన నేమొ
కావలయునంచు శిష్యవర్గము గణింప. 497

క. వేదము చదివినఫలముఁ
వాదించినఫలము సంధ్యవార్చినఫలముం
బైదలి నీకు నొసంగెదఁ
గాదనినం బ్రహ్మహత్యఁ గట్టుదుఁ జుమ్మీ. 498

తే. అని యనన్వయరీతి నెన్నైన వదరి
వదరి యొక్కింతయును నీతి మది గణింప
కతనుఁ డనుమృత్యు వెసకొల్ప నల్లమంద
సమునఁ గల చీలలన్నియు సడలఁజేసి. 499

*సీ. అవునషే నను వివాహముగమ్ము విద్వాంసు
రాల వయ్యెదవు శీతాంశువదన
వివరింతు నొక చిన్న విన్నపం బాలింపు
మభిమతార్థంబు నీకగు మృగాక్షి
యలయింపనేటికే యకట నీశిష్యప్ర
శిష్యుండ నగునన్నుఁ జిగురుఁబోఁడి
పంచాస్త్రుఁ డిదె నేఁడు బాధించుచున్నాఁడు
బ్రదికింపవే నన్నుఁ బంకజాక్షి

---

* రాజాపేటదగ్గఱి మద్దిరాలలోఁ దెచ్చిన ప్రతిప్రకారము.

సీ. అవునషే నను వివాహముగమ్ము విద్వాంసురాలవయ్యెదవు శుభ్రాంశువదన
అవునషే నను మనోభవకేళి నేలవే సొమ్మిదమ్మవుగదవె కోమలాంగి
అవునషే నామాటలాలింపవే పురోహితురాలవౌదువే యిగురుఁబోణి
అవునషే ననుఁబొందు మవిరళశ్రాద్ధాలయామాశనము తిందు వబ్జవదన

తే. బ్రాహ్మణోత్తము నిపు డింత భంగపఱచు
టెంతయు నధర్మ మని చింత కేగునంత
నుల్ల మగలంగ నయ్యుగ్రభల్లుకంబు
గుటగుట యటంచు రొప్పి యక్కుటిలఁ గాంచి 500

క. మెడఁబట్టుకొని తనూలత
జడియఁ గుదియించి నేలఁ జదికిలఁబడి యు
మ్మడియడపు టెంత పొరలిన
విడువక మృత్యువుకొనర్చె విందు లటంచున్. 501

క. అని కీరకులశిఖామణి
యనుగాథ కృతావధానయై విని యయ్యం
గన యిది విచిత్రతరమా
ననుచుం దరహాసితవదనయై యుండెను [illegible]. 502

తే. యేల నన్నింత యేచఁగ నేల వినుము, వనిత సిధర్మసత్రపు బ్రాహ్మణుఁడను
మనలనమ్మినవాడు బ్రాహ్మణుఁడటంచు, నేఁటికైనను దయఁజూడుమా సుదతి.

వ. అని మఱియును.

సీ. గోదానఫలదాన భూదానఫలములు చేరునంతటికైనఁ జేరుఫలము
వివరించి తెల్పెద విన్నపం బాలింపు మభిమతార్థంబు నీ కగునుగాక
ఆలయింప నేఁటికే యకట నీశిష్యుండ నగు నన్నుఁ గాఁగఁ గాదు మిగులఁ దోఁచి
పంచాస్త్రుఁ డిదె నేఁడు బాధించుచున్నాఁడు ప్రతికింపవే నన్నుఁ బ్రోవఁగదవె

తే. బ్రాహ్మణోత్తము నిపు డింత భంగపఱచు
టంతయు నధర్మమని చెంత కరుగునంత
యుల్ల మలరంగ నయ్యుగ్రభల్లుకంబు
గుటగుట మటంచు రొప్పి యక్కుటిలు నొడిసి.

మ. ప్రకటాకాశవిభుం డహర్ప్రభుని మత్ప్రాప్తైకనక్షత్రమా
లిక నీవేటికి దాఁచినా వనుచు హాళిం బల్కుచో నాతఁడ
త్యకలంకస్థితి నగ్నితప్తచటులం బౌలోహఖండంబు సా
త్వికరీతిన్ వెసనెత్తినట్లు రవి తీవిం బ్రాగ్దిశం దోఁచినన్. 503

క. అంతటఁ దననగరుకుఁ జని
కాంతాతిలకంబు ప్రౌఢగడువమి నెంతో
చింతిలుచు నుండునెడ భా
స్వంతుఁడు పశ్చిమపయోధి పడిఁ గ్రుంకుటయున్. 504

క. కలధౌతరత్నరశనా
కలితబహుళుద్రఘంటికాతతి మెఱయన్
వలతేని భద్రగజమనఁ
జెలి యారాఁచిల్క చెంతఁ జేరినయంతన్. 505

చ. కనుఁగొని యోసఖీజనశిఖామణి నేఁడొకగాథఁ దెల్పెదన్
విని చను మన్యనాయకుని వేడ్క మెయి న్రమియింపఁ బోవు
చోఁ, బెనిమిటిఁగన్నయంత నొకబింబఫలాధర ధైర్యవర్త
నం, బనువుపడంగఁ దెల్పు టరయ న్వివరింతు నటంచు
నిట్లనున్. 506

ఆ యి ద వ క థ.

క. *కనువింపై యొకపురవర
మనువందున్భువి మదేభహాయభటరథ రం
జనమై యఖర్వరిపుభం
జనమై పొలుపారుచు న్విశాలం బనఁగన్ 507

---

*కనకాంగీ కనకస్థల,మనఁగా నొకపురము గరము నలరును హార్మ్యాశ్రి
గ్రనిహితహరిమణితిమిరో, జ్జనితరహఃకేళిసౌధజాలంబగుచున్. అని పా.

క. ఆనగరీవరమేలు మ
హానటనిటలస్థలీబృహద్భానుమహః
శ్రీనిర్జితసమదరిపు
క్ష్మానాథుఁడు భీమసేన జనపతి కడఁకన్. 508

క. ఆరాజు రమ్ము పొమ్మని
గారా మొనరించి మనుపఁగా మోహనుఁడ
న్పేరుగలవాఁడు తగుగుణ
వారిధియగు నొక్కబచ్చువాఁ డన్వీటన్. 509

ఉ. మైనపుటంటు సవ్వఁగలమచ్చులచాలు రగల్లు కళ్లెలుం
దూనిక నాలుగేనుబ్బరలతోఁ దగువత్రములోనసున్న నా
నానగరోద్భవంబులగు నాణెము లుండెడుసంచిఁ గొంచు జ
ేరానకువచ్చు నన్నయధురంధరుఁ డంగడికిం గణింపఁగన్. 510

తే. *ఆతని కసుకరాలనతి రూపవతియునైన
భామినీమణి దనరు సౌభాగ్యసీమ
యాత్మనాయకపాదసేవాభిరామ
నవ్యగుణావలి శుభవతీ నామ యొకతె. 511

ఉ. ఆలలితాంగి పుష్పవతియై దివసత్రయముం గ్రమించిన
నాలవనాఁడు దాగురుజనంబులు కుంకుము సందు పొంకముం
బోలెడు చల్వయుంబసుపుముద్దయుఁ గైకొని తోడ రామహః
కేళిరథాంగయైన నదికిం జని మజ్జనమాడి వేడుకన్. 512

*ఆతనికులకాంత నవమోహనాంగవిజిత, కాంతరతికాంత రుచిరరేఖానికాంత
వఱలు వరపాదకమలసేవానిధాన, జ్ఞ యగుణవిధేయ శుభవతీనామధేయ.

ఉ. అత్తయొసంగ నొక్కకబళాన్నముఁ గైకొని పీటికాపచుల్
గ్రొత్త మెఱుంగులీను రదకోరకము ల్గబళించి జేని ప
ల్లొత్తులు బట్టబైట నిడనోపుచు వాతెఱ నీనె గట్టఁగా
నత్తరలాక్షి చూపులు నిజాంఘ్రుల నిల్పుచు వీథినేగఁగన్.

వ. ఆసమయంబున. 514

చ. చిటిలిన గంధముం దళుకుచెంపనువ్రేలు రుమాలు జాఱుదు
ప్పటియును నిద్ర దేఱుముఖపద్మము చెక్కిటి కాటుమూఁపుచెం
గట నులిగొన్న జన్నిదము కన్నుల కెంపు లతాంతపీటికా
పటిమ రహింపవచ్చె వరభద్రుఁడునా విటుఁడొక్కఁ డత్తఱిన్.

ఆ. వచ్చి మదికి మెచ్చువచ్చు నచ్చెలి బడా
పగలఁ జూచి వింత పదము వాడి
కేకరించి కొన్ని పోకలఁ బోయి య
చ్చెడె చూపు దన్నుఁ జేరకునికి. 516

క. నొగులుచు మరుబరిగోలలఁ
బొగులుచు నయ్యిందువదన పొందును గూర్పం
దగువారు లేరు దీనికి
నగువారే కాక యని ఘనం బగుచింతన్. 517

సీ. తనమాట యే మెఱుంగనియంగనకు జార
మమకార మొనరించు మందు గాఁగఁ
దనప్రౌఢి సందు గానని సుందరికి గోడ
చివ్వన దాఁట నిశ్రేణి గాఁగఁ
దన నేర్పు గురుభీతతతనితంబకు సాహ
సక్రియ కభయహస్తంబు గాఁగఁ

దనబుద్ధి బొంకనేరని పంకజాక్షికి
ధవునివాకట్టు మంత్రంబుగాఁగ
తే. నమరు నవ్వీట నన్నపూర్ణాభిధాన
మదనమాయామహాస్థానమంత్రసాని
దానితో మాటలాడి చూతము విచార
మేల యని వేళగని దాని యింటికడకు. 518

చ. చని వరభద్రుఁ డల్లగుణశాలిని జూచుటఁ దెల్పి దానిమో
హనమగు రూపమెంతకొనియాడెద నేఁడు దురంతకంతుకుం
తనిహతిఁజింతవంతఁబడితాంతలతాంతము చందమొందె నా
తనువి దెచూడు వేఁడుకొనెదన్నను గూర్పుముదాని నేర్పునన్

క. నాకనఁగాఁ గనకము భా
మాకనుఁగొనఁ జిల్లపెంకు మాత్రము దానిం
జేకూర్చిన నాతనువిదె
నీకుం గైవస మొనర్తు నీతోడు సుమీ. 520

మ.*అని సూచించినమంచిదంచు విని యయ్యబ్జాక్షినింగూర్ప నా
తనికిం బాసయొసంగివీడ్కొలిపితత్కార్యార్థమూహించిమో
హను గేహంబునకుం బ్రయోజనశతవ్యాపారముల్ దెల్పికొం
చునిరూఢంబగు రాకపోక లొనరించున్నాయ డాయింపుచున్.

క. అంతట నాశుభవతి కది
యంతింతనరాని యంతరంగంబున నా
ద్యంతమధురోక్తిచాతురి
సంతతము న్వింతసంతసం బెసఁగించున్. 522

---

* అని తెల్పన్విని మంచికార్యమని పాఠాంతరము.

క. ఆలలనామణి కాఁగ
య్యాళి యొకానొక్కవేళ నక్కఱతో సు
వ్వాలున్శోభనములు ధవ
ళాలు న్మొదలైన పాటలం దగ నేర్పున్. 523

చ. వనజదళాయతాక్షి మగవాఁడు పరాంగనపొందఁగోరువాఁ
డని వినవేమొ యట్టిచవు లంటినచో మఱిచొకసేయఁడే
నిను నటుగానఁ బూని మగనిం బెఱత్రోవలఁ బోవనీకు నే
ర్పుననని బుద్ధిగాఁగఱపు ముద్దియ సందియమందకుండఁగన్.

క. అంతట నొకనాఁ డొక వెల
యింతియు మోహనుఁడు నప్పులిచ్చినపనికై
మంతనమాడఁగ నమ్ముది
జంతయు వెసఁబోయి వానిసతికిం జెప్పెన్. 525

తే. చూపి యిన్నాళ్ళ నిటువంటి సుద్దిగాదు
కాదటందువు గద దానికాళ్ళమీఁద
సాగఁబడి మ్రొక్కి యిల్లాలిఁ జక్కఁజూడఁ
గావుమని బాసలీయఁగాఁ గంటి నేను. 526

ఉ. బిడ్డయొపాపయో చిదిమిపెట్టినకైవడినున్న నిన్నుఁదా
సడ్డయొనర్పకవ్వాలఁబిశాచమువంటి గరాసుఁగూడె నీ
యెడ్డెఁడు గుట్టుతోడ నిఁకనేనియు నాపలు కాలకించు నే
నొడ్డెద దీనికిం దగినదొక్కయుపాయము తోయజాననా.

క. తిట్టిన మెట్టినకైవడి
నెట్టంగని పొడిచినట్లు చేకూడమఱేఁ
నెట్టుకొని నేఁటినుండియు
గట్టిగ వేఱొకనిఁ గూడఁగావలె నీవున్. 528

చ. తెలియదుగాక నీకు సుదతీ రతినైపుణిఁ జూపవచ్చునో
కలకల నవ్వవచ్చునో వికాసపుముచ్చటఁ దెల్పవచ్చునో
బలువగ పారువాపలుకు పల్కఁగవచ్చునో కుల్కవచ్చునో
చెలువుని చెంగటం బరుని చెంగటఁ బోలెఁ గురంగలోచనా.

క. కొసరువగమాట లలుకలుఁ
గుసిగుంపులు తిట్లు మోరికొట్టులు జారుం
డసమసుఖంబుగఁ గైకొను
బసవెద్దగు మగఁడు మండిపడుఁ గుసుమాంగీ. 530

తే. నోరెఱుంగనియట్టి జంతువులుసైత
మంబుజానన యిచ్ఛావిహార మందు
బ్రతుకనేర్చిన తనువొక్కపతికొసంగి
బంగరమువంటి మనసుఁ గెంటంగ నేల. 531

క. అని చెలి పుడకలు విఱిచినఁ
గనుఁగొని యదిక్రొత్తగుమ్మ కావున మనసా
గ్గిన నదియును నేనొక్కనిఁ
గొనివచ్చెద నూరిబైటి గుడికడ కనుచున్. 532

క. చింతాకు ముడుఁగుతఱిఁ ద
త్కాంతం గొనితెచ్చి మేరుకార్ముకగేహా
ప్రాంతమున నిల్పి మఱి తా
నంతట వరభద్రుఁ బిలువనరిగె న్వేగన్. 533

తే. అరిగి యతఁడింట లేకున్న నాత్మఁబొగిలి
కొదవవచ్చె నటంచు నమ్ముదిపిసాలి

తిరిగి చనుదెంచుచోఁ గాంచెఁ దెరువులోన
వానిఁబోలిన నెఱనీటు కాని నొకని. 534

క. కని పోలివోవనిమగనా
లిని గూర్చెద నీకుఁ జాలలేవడిఁ బాల్మా
లినయది యనుచుం బిలిచినఁ
జని యాతఁడు కాంచె నాబిసప్రసవాస్యన్. 535

క. కనుఁగొని తనయిల్లాలని
మనమున నతఁడెఱిఁగె నంత మగువయు నాథుం
డని తెలిసెం దత్సమయం
బున నాశుభవతి మఱెట్లు బొంకఁగవలయున్. 536

క. తెలిసిన నేగుము తెలియని
యలవైనం బోకు కొంచెమా పరపురుషుం
గలయుటలు నిలువనాడం
గలదానికిఁ జెల్లుఁగాక కరివరగమనా. 537

వ. అని యివ్విధంబునం గీరసునాసీరుండు పలికి యూరకుండిన సవై దృశ్యాదృశ్యమధ్య యతిధ్యానాధీనయై యలక్ష్యనిక్షిప్త వీక్షణంబున నున్నమిత భ్రూలతంబుగాఁ గొంతతడవు విచారించి భూతలాధిపానీతయగు రాజదూతిం గనుంగొని యిందేమైననుం దెలియునె యనియడిగి ముఖవికారంబునం దాని యజ్ఞానం బెఱింగి రెండవచంద్రమండలంబునుం బోని తన ముఖం బెత్తి చిగురాకుమఱుఁగునం బొడముమొగ్గయుం బోలె మధురాధరంబుచాటునఁ దలసూపుదరహాసకందళం బుతో నచ్చిలుక కిట్లనియె. 538

తే. అరయ నిక్షేప ముంచినయట్టివారె
తెలియవలెఁగాక యొకరికిఁ దెలియఁదగునె
యింత యేమిటి కిపుడు నీయిడినచిక్కు
నీవె విడిపింపు మన శుకం బిట్టులనియె. 539

ఉ. అప్పుడు తద్వధూటి చలితాధరయై వరుఁ గుప్పతెప్పనం
జప్పుడుగా నదల్చి పరసారసగంధులఁ బొందనంచు నా
కొప్పనిబాస నిచ్చితి వహో యిటు లెంతకు నెత్తుకొంటి విం
కెప్పనికైన నమ్మఁదగునే ననుఁ జంపఁగఁ జూతు వింతటన్.

ఉ. నీమదిఁ జూడఁగోరి తరుణీజనధర్మముగాకయున్నచో
నేమని దీనిచేత నిటకేఁ బిలిపించిన వచ్చి తన్యభా
మామతి నిప్పుడిట్లు పరమానినియైన రమింపవచ్చి నా
తో మదిమోహమగ్నగతిఁ దోఁపఁగ నుండుట కిచ్చగించితో.

క. చుట్టాలకుఁ దెల్పుదు మది
దొట్టినకినుకం దలార్లతోఁ జెప్పుదుఁ గూ
పెట్టుదు దొరముందఱ నను
బట్టకు మని పఱవ నతఁడు బరువగుభీతిన్. 542

తే. పాదముల వ్రాలి నేనేమిపాప మెఱుఁగ
నీమహాదేవునాన పూర్ణేందువదన
రవ్వయొనరింపవలదంచు రమణిఁదోడు
కొనుచు గుట్టునఁ దనగృహాంబునకుఁ జనియె 543

క. అని చిలుక పలుకఁ గుతుకం
బున నౌరా యెంతబొంకు బొంకెను మృగలో
చన యని ప్రభావతీసతి
యనుపమమతి మెచ్చుకొనియె నవనీనాథా. 544

వ. అనిన నద్ధరాకాంతుండు తదనంతరగాథా ప్రకారం బెవ్విధం
బని యనుడు. 545

శా. విశ్వామిత్రమనఃప్రియంకరకరావిర్భూతదానక్రియా
శశ్వత్తోషితధారిణీసుర సురేశ స్తుత్యశౌర్యాతిల
బ్ధైశ్వర్యోజ్జ్వలవైభవోన్నత నతాయాసాపహృద్వీక్షహా
శాశ్వాస్త్రాసవిరామ రామబలగర్వారంభ నిర్వాపణా. 546

క. ధారాధరవర్ణ సుధా
ధారాపరిపూర్ణ వాక్య ధారావిబుధా
ధారానిజకాంక్షియక
ధారాదళితాహితవసుధాధరధారా. 547

మాలిని.—

జలధరనిభ దేహా సజ్యకోదండ బాహా
ఖలదనుజవిదారీ కంధిదర్పాపహారీ
కులగిరిసమధైర్యా కుంభినీనాథవర్యా
సలలితగుణజాలా జానకీకేళిలోలా. 548

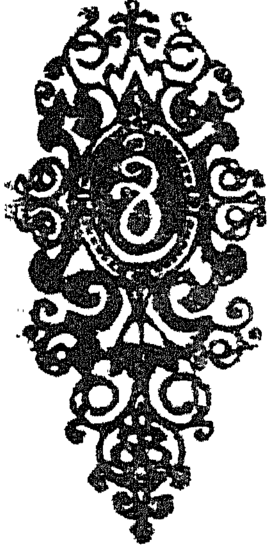
గద్యము. ఇది శ్రీమద్ఘనాద్రినృసింహాకరుణాకటాక్షవీక్షణసమా
గతసకవితాధార పాలవేకరికులకలశాంభోనిధిసుధాకర తాడి
గోళ్లకరియమాణిక్యనృపహర్యక్షపౌత్ర పవిత్రచరిత్ర కదుర
ధరామండలాఖండలపుత్ర విద్వత్కవిరక్షణానుసంధాయక
ఖదిరీపతినాయక ప్రణీతంబైన శుకసప్తతియను మహాప్రబం
ధంబునం బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శుకసప్తతి

ద్వితీయాశ్వాసము.

రామాంక ధరాజా
తారామవసంతసంతతామితవిభవా
దారా మాధుర్యవచో
ధారా మార్తాండధామ దశరథరామా. 1

తే. అవధరింపుము సకలరాజాధిరాజ
నతపదాంభోజుఁ డగు ధర్మనందనునకు
సకలవైదికలౌకికాచారవిహిత
హితకథారమ్యుఁ డగు ధౌమ్యుఁ డిట్టులనియె. 2

ఉ. అంతటఁ దెల్లవాఱిన దినాంత మొకానొకరీతిఁ గాంచి త
త్కాంత మెఱుంగు గుబ్బకవకస్తురిపూఁతను రంగుచెంద వె
న్నంతయు వేణికారుచుల నండగొనం గయిసేసి నీలచే
లాంతర దృశ్యయై హరిశిలావృతహేమశలాకఁబోలుచున్.

క. జనవరసురేంద్రుకడకుం
జనఁ జూచినఁ జూచి చిలుకజాబిల్లి యనున్
మనమున నొకకథఁ దలఁచితి
విని పొమ్మా కొమ్మ యింత వేగిర మేలా. 4

ఆ ఱ వ క థ.

తే. అనుచుఁ దెలుపఁ దొడంగె నోయంబుజాక్షి
మదన మనుపట్టనం బేలు మదవదరిస
మూహాములఘాలతలముల మోడ్చుఁగేలుఁ
బెనఁచ నేర్చిననందనుం డనెడురాజు. 5

క. ఆరాజశిఖామణి దే
వేరి శశిప్రభ యనంగ వెలయు న్మిగులం
బౌరందరమణిబృందము
దూఱం దరమైన నెఱుల దొరలెడు సిరులన్. 6

సీ. మగువసోయగపు నెమ్మొగ మెంచఁ గొలువున్న
వెలిదమ్మివానికిఁ దలము గాదు
పడఁతి నితంబబింబము నెంచఁ బుడమిమో
పరియైనవానికిఁ దరముగాదు
కలికి నెన్నడు మెన్న ఖచరుల కొజ్జయై
వఱలెడువానికి వశముగాదు
నలినాయతాక్షి లేనడ లెంచ నంచవ
య్యాళికత్తెకు నైన నలవిగాదు
తే. భామినీమణి గబ్బినిబ్బరపుగుబ్బ
కవనుతింపంగ నల్లబంగారుకొండ
వింటివానికిఁ గూడ దవ్వోలఁదిమూర్తి
వర్ణన యొనర్ప నింక నెవ్వారు గలరు. 7

క ఆపడఁతియు నందనధర
ణీపతియు న్నిజమనోజనితసంతోష

వ్యాపారాపారసుఖం
బేపార న్మెలఁగుచున్న యెడ నప్పురిలోన్. 8

క. దేవాలయంబు కలదు త
దావాసమున న్వసించు నంతర్జ్వలిత
శ్రీవత్సునకు రథోత్సవ
మావిష్కృతమయ్యెఁ బళ్యదఖిలామరమై. 9

వ. ఇత్తెఱంగున నభంగనభోమధ్యరథ్యాధ్వనత్సముద్యద్ధ్వజం బును నదభ్రమేరు భ్రమావలమానభానుకంబును నిజాంతర దంతురితవారజిక పాణవికదుద్గమమర్దలధ్వానన్నృత్యమాన వైమానికమానినీనికరంబును నగరథోత్తమంబుపై మధు విరోధి యధివసించినం దదుత్సవాలోకనాయాతనానాజన పదవ్రాతంబులతో నదృష్టపూర్వం బగుట నొగలందగు దారుకల్పితదారకాకారంబునకు దేవతామనీషం జేసి గోరంట యంటునం గెంపుసొంపు గ్రమ్ముకొను కేలుదమ్ము లెత్తిమ్రొక్క నెడ నందులకుఁ గ్రొత్తగుమ్మలనియాంతతాయు లొత్తు కొం(ద్రు)నుం దారును లేని జగడంబుల బహుళంబు లగు తుములంబులు గల్పించి గుంపులు చేసిన నాసందునం దమ తమ జనంబులం గానక కాందిశీకులైనవారల మీవారిం జూపెద మని తోడుకొనిపోయి విజనస్థలంబుల నొడంబడ కుండినఁ బుడమిం బడవైచి యీలువుగొని విడిచినం గ్రమ్మరి తమ్ము నన్వేషించునత్తమామలం గలసికొని తేలుగుట్టిన దొంగలం బోలె మెలంగు ముగ్ధాంగనలును బూర్వాను భూతలగునుపభర్తలం బ్రయత్నంబులం గాంచి కనుసన్నలం గొన్ని చిన్నెలు నెఱపిన నదిగని రోషకషాయితాక్షులై

యాక్షేపించుచు స్వజనంబులు సొచ్చి సమ్మర్దబాహుళ్యంబునం బోలి వెలమచ్చెకంటుల నంటుగల్గుటం జేసి వారల నవ్వాలకుం ద్రోసిచనినం జేయునదిలేక యిచ్ఛావిహారవిరోధియగు నిజకులాచారంబులం దలంచుకొని యుస్సురను విదగ్ధముగ్ధేందుముఖులును, బరపురుషభోగాయత్తచిత్తలగుటం గ్రందుకొను సందడిం బడి కంటికిం బ్రియంబైనవానిం గామించియు గోరంజీరియుం గొంత యాసతీర్చుకొని యంతట నతం డెఱింగినం గలంగి తొలంగి చనవెండియు నతండు వెంటంబడిన నదరంట జంకించు కామినులును, దైవనమస్కారంబులు దూరంబుచేసి పదుగురైదుగురు గుమిగూడుకొని కోడెకాండ్ర రూపాధిక్యహైన్యంబులుపన్యసించు సామాన్యకన్యకలును మఱియుం గటిఘటితార్ద్రవసనఖండంబులతోం బొర్లుదండంబు లిడువారలకు మార్గక్షుద్రశిలాకలాపంబు లవ్వలం ద్రోచివైచి యెండ మెండునం బెండుపడకుండ గడితంపుపచ్చడంబు లుల్లెడలవడువునంబట్టువారును నిట్టసిగలు మిట్టిపడ లలాటపట్టికలం బెట్టిన పట్టెవర్ధనంబులు వర్ధమానఘర్మజలంబులం గరంగ భక్తిపారవశ్యంబున నాయాసం బెఱుంగక వర్తించుభాగవతులకు వ్యజనవీజనంబుల దయాభాజనంబు లగుచు వీచువారును నాగంతులకు శీతలోదకంబులుం బానకంబులును నీరుమజ్జిగయుం దెచ్చి కైకొనుం డని ప్రార్థించి యిచ్చువారునుం గలుగు రాజవీథుల వేంచేయు నప్పుడు 10

క. చెప్పెడి దేమిక నొకచో
దెప్పరమగు నుక్కుజీను దిగవైచిన వే

నెప్పుకొని కదలకుండెడు
కప్పలి తీరునను దేరు గదలక నిలిచెన్. 11

సీ. ఇఱుకుమ్రాఁకులవైచి యేలెల్ల యనుచుఁ ద్రో
పించిన నింతైనఁ బెగల దయ్యెఁ
జూడవచ్చినవారిఁ బీడించి పెనుమోపుఁ
బట్టింప నింతైనఁ బొఱలదయ్యెఁ
దమతమభక్తి యెంతయుఁ బురికొల్పఁగా
జనులు ప్రార్థించిన సాగదయ్యె
నిమ్నోన్నతక్షితిని సమంబుగాఁ జేసి
జన్నెలమీఁదెత్త సడలదయ్యె

తే. భాగవతులెల్ల నుపవాసపరత స్రుక్కఁ
దెరలి చూపఱులెల్లఁ బందిళ్ళు సేర
నేగుదెంచిన నృపులెల్ల నిండ్ల కరుగఁ
జేరి యధికారులెల్లను జిన్నఁబోవ. 12

క. ఆకార్యము విని నందన
భూకాంతుం డేను మ్రొక్కఁబోవునికఁ జామీ
యీకొదవ గలిగె నని తన
రాకాచంద్రాస్య వెంటరా నరుదెంచెన్. 13

ఉ. అత్తఱి బాటదార్లపరపైన భువిం బడువారి నత్తను
న్మత్తగజంబుఁగన్న గరిమన్మొలత్రాడని గట్టనట్టినా
రెత్తిరి త్రాణకొద్ది పరువెక్కుడి వేసుకలంగ నంతను
దృత్తర మయ్యె వీథి ధవళోత్సులచే నవరోధము బలెన్.

తే. వెంటనరుదెంచు తనమచ్చికంటితీరు
సొట్లు శోధించి క్రీఁగంటఁ జూచికొనుచు
నీటువాటిల్ల నరిగలనీడఁ బెండ్లి
నడల నవ్వీథి కరిగె నప్పుడమితేఁడు. 15

క. ఆవేళ శశిప్రభ రే
ఖావిభవముఁ జూచి పౌరకమలేక్షణాలా
హా వ్రుట్టిపడినయట్లన్
దేవునిఁ గన మఱచి యిట్లనిరి తమలోనన్. 16

తే. ఆఁడుఁదనమెల్ల నొక్కటే యట్టిపట్లు
నిండి యొప్పులకుప్పయై యొసఁగకున్న
నిమ్మహారాజు చేపట్టు నేల యిట్టి
పడఁతి గల్గుట నీతఁడే భాగ్యశాలి. 17

క. అని పొగడుచుఁ గనుఁగొన న
వ్వనితలలోఁ డాఁగి యాధవళలోచనఁ గ
న్గొనియె నొకవర్తకుని నం
దనుఁడు ప్రవీణుఁడనువాఁడు తత్సమయమునన్. 18

క. చూచినయంతనె మదనుం
డాచపలుని నడ్డంగిచె నాతరువాతన్
వాచాగోచరదుర్మద
వైచిత్ర్యం బొగడ దండవైచెం బెలుచన్. 19

క. ఈరీతి నతఁడు బహుమో
హారూఢిం బొగులునంత నానృపతి నమ

స్కార మొనరించి పోవం
దేరొకనిమిషంబులోన నెలవున కరిగెన్. 20

క. ఆతరువాతఁ బ్రవీణుఁడు
జాతరవాతతమిళిందసమితికి సుమశ్రే
ఖాతతవారికి నిజకర
కాతరవారిజమరీచికలకే దలఁగన్. 21

క. ఆందోళన మొందుచు న
య్యిందుముఖిం బొందకున్న నిందవుగద యీ
బొందికిఁ బ్రాణము లని య
మ్మందుం డొకనేర్పు తనదు మదికిం దోఁపన్. 22

క. ఆరూఢి యశోదయనం
బేరుపడిన పేదరాలి పెద్దమగృహముం
జేరం జని యాయవ్వయు
రారమ్మని ప్రియ మెలర్పఁ బ్రముదితుఁ డగుచున్. 23

చ. సడిగొడిగట్ట లేని కనుచాటుమెలంకువతేఁగ బొజ్జఁగుం
గడుపులు దించ నింతులకుఁ గాంతవశీకరణౌషధమంత్రముల్
నొడువఁగఁ బల్లవాళిగతి లోకపుఁగాంతలు మోఁసపోయెనే
కడమయు లేక నింటఁగడకట్టితి నిన్ గొనియాడ శక్యమే. 24

క. నీ కీవఱకెన్నఁడు న
క్కాకున కీలేదు నిర్దయామతి నేలా
కోకొమ్మా యని పిడికెఁడు
రూక లొడింజల్లి యాతురుండై మఱియున్. 25

క. నందననృపాలుసుందరి
యందముఁ గనుగొంటి మొన్న నదిమొద లెదలోఁ
గందర్పదర్పమార్పమ
దిం దెఱకువ శరణుసొచ్చితి న్నీకిచటన్. 26

క. అని దీనాలాపములా
డిన నవ్వుచు నయ్యశోద డెప్పరమగు నీ
పని యైన నే నృపాంగన
నినుఁగూర్చెదఁ జూడు నాదు నేర్పని పలికెన్. 27

క. రాకాశశాంకవదన ప
రాకా యిఁక నయ్యశోద రాజాంగనతో
నేకై వడిఁ గూర్పఁగవలె
నాకాముకుఁ దెలిసె నేని యానతియిమ్మా. 28

క. అని చిలుక తేనియలు బో
రనియెడు జడివాన వెలిసినటువలెఁ బలుకం
దనయంతనె తానిల్చిన
విని కోమటిచిటుకులాఁడి వెస నిట్లనియెన్. 29

క. ఓరామచిలుక మాకీ
మారాము ల్కెట్లు తెలియు మగవారమె నీ
దారిఁ బలుపోకలం గడి
దేఱం దరువాతిగాథఁ దెలియం జెపుమా. 30

చ. అనవుడుఁ జిల్కతేఁడు విడియంపుదువారపుఁ గెంపుఁగన్నుజ
వ్వని నునుదొండపంటి జిగివాతెఱజాఱెన ముక్కునిగ్గు వా

సననెడ సేయఁ గుంకుమవసంతము సల్ల కథావిశేషమి
ట్లని తెలుపందొడంగె వసుధాధిపుదూతిక చిన్నబోవఁగన్. 31

సీ. నడునెత్తి మట్టిపాలిడి తాలిక లొనర్చి
కడలుకొల్పిన గొప్పజడలదిండు
నలికభాగమునఁ జింతాకు వెడల్పుగఁ
బూసఁగించుకొన్న విభూతిరేఖ
సందిట నిరువంక నొందుపైఁడి కుసుళ్ల
సందంబు నొందు రుద్రాక్షపూస
కటితటిఁ గావిపై గట్టిగాఁ బిరుచుట్టు
గట్టినకుఱుమాపుఁ గావికోక

తే. నాగబెత్తంబుఁ దామ్రపునందిముద్ర
యుంగరము జన్నిదపువాటు యోగపట్ట
యమరజంగముగా లయ్యె సఖులసల్ల
వావలీకృతసమ్మోద యయ్యశోద. 32

క. ఈలీలఁ గ్రొత్తజంగము
రాలై తనవెంట శిష్యుఁడై యొక్కఁడు రా
నాలలన యిల్లు వెడలెఁ
గోలయుఁ బలె నొక్కపెట్టకుక్కఁగొనుచున్. 33

చ. వెడలి పురంబునంగలుగు వీథులవీథుల సౌధయూథముల్
బడిబడిఁజుట్టి యాశునకభామఁ గనుంగొని యుట్టిపుట్టు నె
క్కడనులభించె నీకుమమకారముగాసము మేప్రపింపఁగాఁ
దడఁబడనన్నెఱుంగవుగదా యనుచుం జరియించి గోశునకున్

క. ఆనందనాఖ్యధరణీ
జానియగారంబు బలుమహాజారముఁ జేరం

గా నరిగి కృతప్రత్యు
త్థానత బహువిధములందుఁ దనుసేవింపన్. 35

తే. వారితోఁ గాశికాకృతావాస ననియు
నిపుడు రామేశ్వరంబున కేగుచున్న
దాన ననియు ఫలాహారమానసీయ
ననియు వసియింప వైరాగ్య మూర యనుచు. 36

తే. వారు చెట్టునఁ దనదాన యారఁబండి
నట్టి పరువంపురసదాడియరఁటిపంటి
గోలలు చక్కెర నెయ్యి మక్కువ నొసంగ
నన్నియును సన్నచే శిష్యుఁ డందుకొనియె. 37

క. చూపట్టఁగ గోమయమునఁ
జేపట్టొనరించి జడలఁ జెక్కసలింగం
బాపోకలాఁడి నైకొని
వేపికడన్నిలిపి భక్తివివశయపోలెన్. 38

క. ధూపంబు కడ్డివత్తులు
దీపంబు నొసంగి తనకుఁ దెచ్చినఫలముల్
చూపి యుపహారమిచ్చి ని
శాపతిధరుఁ గుక్కనొక్కసరిగాఁ గొలువన్. 39

చ. గుమిగొని పైలపైలఁబడికొంచు భటావళిచూడఁబోవ వె
చ్చము గొనిపోవుదాడులు నిజంబు గనుఁగొని యాశశి
ప్రభా, రమణికిఁ దెల్పనాయమ నిరంతరవిస్మయమంది చూ
తమా, క్రమమని వారిఁజేఁ బిలువఁగాఁ బనుపం జని మ్రోల
నిల్చినన్. 40

తే. ఆశశిప్రభ జంగమురాల యేమి
కారణం బిటు కుక్క లింగంబు నొక్క
సరిగఁ బూజింప నిది వింతసరణిగాఁగ
దోఁచుచున్నది తెల్పుమా దాఁచకనిన. 41

క. ఆమాయలాఁడి యపు డా
కోమలిమొగము గని గోడుగోడున నేడ్వం
గా మఱియు వెరవుదోఁపఁగ
నామంజులవాణి యనునయాలాపములన్. 42

క. ఊరార్చి యడుగ నమ్మది
బేరజమిది విన్న నీకుఁ బెనుదుగఖంబౌ
నేరీతినైన మఱి వినఁ
గోరిన నన్నొంటివినడుగు కువలయనయనా. 43

క అనుమాట విని వయస్యా
జనములు కడకరుగ నవ్విశాలేక్షణతో
మనకథ యవితథముగ విను
మని యంతస్మాయజోఁగురా లిట్లనియెన్. 44

చ. మునుపటిపుట్టువ న్మనము ముప్వర మొక్కతె కుద్భవింప నం
దనఘచరిత్రయైన మన కగ్రజనాథునిఁగాని తన్నుఁగో
రినమగవారలం దననిరీక్షులకుం బ్రియులైనవారలం
దనివిదీరంగఁ గూడనికతంబున నీగతిఁబుట్టెఁ గుక్కయై. 45

క. నీవపుడు వీఁడు వాఁడని
భావింపక గుడిసెవైచి పరులంబొందక్
దేవేరి వైతివా వసు
ధావల్లభమణికిఁ గేళితత్పరమతివై. 46

క. ఏనపుడు కోరివచ్చిన
వానిన్రమియించుట న్భవానీపతిసే
వానిరతియు జాతిస్మర
తానూనత్వంబుఁ గల్గి హర్షముఁగంటిన్. 47

క. కావున సహోదరీ మై
త్రీవిధి నీవేపితోఁ జరింతుర్ శివపూ
జావేళనైన నని యనఁ
గా విని యారాజముఖి వికాసోన్ముఖియై. 48

ఉ. గ్రక్కున మ్రొక్కి పూర్వజనికాలసహోదర లైనమిమ్ము నే
నక్కఱదీఱఁ గంటి నొకయక్కకు నిట్టి యవస్థ వచ్చెనే
యక్కట నేననన్యరతనై యొకరాజును గూడియుంటి ని
ట్లెక్కడవచ్చునొక్కొ యిఁక నెత్తుభవంబున నిట్టిదుర్దశల్. 49

సీ. అక్క నాకిచ్ఛావిహారంబు గూడ దీ
పట్టున దొరచెట్టఁబట్టియునికి
నింకొక్కజన్మమం దేనియు జాతిస్మ
రత్వవిఖ్యాతిచేఁ బ్రబలవలయు
నప్పటి కన్యవ్రతాభావజనితమై
శునకత్వ మెడలించుకొనఁగవలయు
నటుగాన ననుఁగోరినట్టి చక్కనిచిన్న
వాని దోతెంచి నావాంఛదీర్పు

తే. మాతఁ డవరోధగమన మెట్లనుచు వెఱచి
యొడఁబడకయున్న నాప్రాణ ముత్తరింతుఁ
దనకుఁ గానని యేనంటి ననుచు ధైర్య
మిచ్చి తోడ్కొని రమ్మిప్పుడేగు మనిన. 50

చ. చని యదియొక్కనాఁ డరిదిజంగమురాలయి శిష్యఁగాఁగఁ
గై,కొనుచుఁ బ్రవీణుఁ దెచ్చి యొనఁగూర్చినఁ బెచ్చుతమి
న్శశిప్రభా,వనరుహాపత్రనేత్రయును వాఁడును వేడుకమీ
అఁ గేళికిం, బనుపడి సౌఖ్యమొందిరి ప్రభావతి వింటె
యశోద నైపుణిన్. 51

క. ఈరీతి నేర్పుగలిగినఁ
బోరాదో మగనికన్నుఁ బొడిచినరీతిఁ
రారాదో లోకములో
వారికినీ కనుటగాదు వారిజనేత్రా. 52

మ. అని యూరీకృతమూకభావుఁడయి కీరాధ్యక్షుఁ డుండంగ నై
శ్యనియిల్లాలతివిస్మయాంబునిధియందోలాడుచి త్తంబుతో
డనిజంబౌనె యశోదవంటిది నిరూఢప్రౌఢ నేర్పూర్చినఁ
జనితస్వైరవిహారధీరసురతేచ్ఛాకాముకశ్రేణికిన్. 53

క. అని తెల్లవాఱవచ్చుటఁ
గని నిద్దురకరిగెఁ గీరకారుణిజన్నుం
డును నేటికిఁ దక్కెఁ గదా
కనకాంగికి మాన మని సుఖస్థితి నుండెన్. 54

ఉ. అంతటఁ జక్రవాకవిరహప్రదమౌ సమయంబు వచ్చినం
గంతుఁడు రాజదూతిసతికన్నను మున్నుగ నొచ్చరించు సం
భ్రాంతమనోజ్ఞయై యల ప్రభావతి యింద్రశిలావిభూషణా
నంతరుచిచ్ఛటల్ పెనఁగులై తనచూపులనంటి కోల్వఁగన్.55

క. కలపంబునలఁది కస్తురి
తిలకము పొలుపొంద రత్నదీప్తము లగుపా

వలు మెట్టి మేలిమిం గుఱు
వలువమరం గట్టి వింతవగ గనుపట్టన్. 56

తే. రాజు తొలునాఁటిరేయి విరాళిఁగొనుటఁ
దెలుపుచును వెంటవచ్చుదూతికయుఁ దాను
సరస కేతేర నక్కీరసార్వభౌముఁ
డరిది యపరంజిపనులపంజరము వదలి. 57

క. చను వేళ నిలిచి భామిని
యనరా దవశకున మనుట నైన న్నిపై
నెనరునఁ దెలిపెద నొకకథ
కనకాంగి వినిన నేర్పుగలుగు న్నీకున్ 58

వ. అని పలికి యాభామినీమేదురావలోకనాసారంబునం దదీయాంగీకారంబు నెఱింగి యప్పతంగపుంగవుండు హాసంబుతో నితిహాసం బిట్లని చెప్పం దొడంగె. 59

ఏడవకథ.

తే. అమర సౌవీరదేశంబునందు విటత
రంగితాభంగమోహాంబురాశి చంద్ర
కార్యకృద్వారభామాప్రకాశమాన
లపనమండల మగువిశాలాపురంబు. 60

క. ఆపురము నరోత్తముఁ డను
భూపాలుం డేలు నతనిప్రోపున వైశ్యుం
డేపారు నొకఁడు ధర్మ
వ్యాపారం బలర విమలుఁ డనునామమునన్. 61

ఉ. ఆతనియాలు డీలుపడనట్టిమనోజునివాలు వాలుకం
జాతముచాలు పూలుగలసంపగికొమ్మల గీలుగ్రాలు ము
క్తాతతిడాలు మేలుకొనుకల్వలతావలమేలు జాళువా
జోతులజాలు జాలుకొనుచూపులఁ జూపఱనేలుప్రోలునన్.

క. దానికి మోహానయను నభి
ధానము దగు విమలుఁ డాసుధాకరముఖితో
నానావిధసౌఖ్యప్రద
సూనాయుధకేళి నింపుసొంపు వహింపన్. 63

తే. వానికై చంద్రరేఖ యన్వ్యారవనిత
మునుపు తోడసోఁక కుండియు మోహమందు
వానియిల్లాలికై ధనవంతుఁ డనెడి
వన్నెకాఁ డట్టి మదివట్టి వలపుఁజెందు. 64

క. అంతట నొకనాఁ డలధన
వంతుం డేరీతి వైశ్యవనితామణితోఁ
గంతురణకేళిఁ దేలం
గాంతుం దైవకృపకలిమిగా కని మదిలోన్. 65

సీ. అప్వీట నమరుగా హాలావికృతహాస
కహకహధ్వనిసంగ గ్రామగంగ
యాయమ్మపురుషుఁ డభ్యర్థియైనవధూటి
నబలకార్యార్థిని యైనపురుషు
బలివెట్టికొలువ వారలకోరుకు లొసంగు
నటుగాక నొకవెలయాలి నంపి
యద్దేవికర్పింతు ననియెంచె నాచంద్ర
రేఖాబ్జముఖియు నారీతిఁ దలఁచె

క. ఆమీఁదఁ జంద్రరేఖా
భామామణి లేచి యులికిపడి భయమున సు
శ్రీమించఁగ ధనవంతుని
తో మాటలఁ దొట్రుపాటు దోలకం బలికెన్. 70

క. ఓరీ నాయాకారము
కూరిమిపటమునను వ్రాసికొంటి యది నా
మారుగఁ జూడర నాబం
గారయ్యా నీవు చల్లఁగానుండుము మిఁకన్. 71

క. అనవిని మది నిది వంచన
మని కని ధనవంతుఁ డింతయాగడ మే మ
య్యెనొకో నామీఁదా నే
నను జంపితి తెలుపు మనముసం బలరారన్ 72

క. కలగంటి నీవు వేఱొక
కలకంఠిం గూడినట్లు గావున నీకుఁ గాఁ
గలుగును బ్రాణత్యాగం
బెలమిం జేసికొన నిశ్చయించితి మదిలోన్. 73

చ. కనుఁగొనఁజాల వేఱొకతె కౌఁగిట నీవు సుఖంప నిప్పుడే
పనివిని వాసనావశత భావిభవంబున నైనఁ జెందెదన్
నిను నటుగా దటన్నఁ బరనీరజనేత్రలఁ బొందనంచు నిం
పునఁ జను దెంచి గంగగుడిముందఱ బాస యొసంగుమి త్తఱిన్.

క. అని చంద్రరేఖ పలుకం
గనుఁగొని నగవలర నట్లకాని మ్మని యాం
గనబోఁడి వెంటరాఁగా
ధనవంతుఁడు గంగగుడి కుదగ్రత నరిగెన్. 75

సీ. కాఁపుగుబ్బెతలు పొంగళ్లు వెట్టినపాల
కడవచాటికలపొక్కళ్ళఱాలు
వోరలు చెప్పించి బంతులుగట్టి యర్పించు
పొట్టేళ్ళ నెత్తురు బురద రొంపి
కోర్కెచెల్లినభుజంగు లొసంగఁ బెఱికిన
కుక్కుటపటలంపు ఱెక్కగుంపు
మంత్రముల్ ఫలియింప మాంత్రికుల్ పయిజోతి
నన్నెయుంచిన పంచవన్నెకోళ్లు
తే. పరఁగ గుగ్గులగురుధూపపరిమళంబు
శాకినీడాకినీభూతసంభ్రమంబు
పరదితప్రాణమృత్తికాతురగచయము
సలమ నాగంగగుడిఁజేర నరుగునపుడు. 76

క. తనుదనుమఁ దలఁచు తత్కా
మినికన్నను మున్నె యతఁడు మిసిమికటారిం
దునిమి బలియొసఁగ సాహస
మెనయం దలమొత్తిబాస యిచ్చెద ననుచున్. 77

సీ. బలుకప్పు నెరిగొప్పు పైనొప్పు బుడుతజా
బిల్లితో మృదుతనూవల్లితోడ
సునుపైఁట తెరచాఁటుగొనునీటుగుబ్బచ
న్కట్టుతోఁ గపురంపు బొట్టుతోడఁ
గరుణారస ముదారగతిమీఱఁ జూపట్టు
చూపుతో రతిఁగేరు రూపుతోడఁ
దలిరాకుజిగి జోక వెలినూకఁగల మేలి
కేలుతో నెలదేఁటి డాలుతోడఁ

తే. గెంపు పవడంపు జిగిసొంపు నింపుముద్దు
మోవితోఁ గుమ్మురను నిండుతావితోడ
సంతసము వింతగా ధనవంతుచెంత
శాంతయై రుద్రకాంత సాక్షాత్కరించి. 78

క. మెచ్చితి వరమడుగుమనం
దచ్చిత్రదయాత్వమున కతం డలరి సము
ద్యచ్ఛరిత విమలునాకృతి
యచ్చొత్తినరీతి నొసఁగు మని వేఁడుటయున్. 79

క. ఇచ్చితిఁ బొమ్మని కాళిక
విచ్చేసిన యపుడె యతఁడు విమలునిరూపం
బచ్చుపడఁ దాల్చి యందుల
కచ్చెరుపడి యింటికరిగె నతిగూఢగతిన్. 80

ఉ. అంతట నోడబేరమునకై విమలుండు చనంగ నెమ్మదిన్
వంత దొలంగఁజేసి ధనవంతుఁడు వాని గృహంబుఁ జేరె న
త్యంతధనంబుతోడఁ గల మంబుధిలోన మునింగె నయ్యెడన్
దంతురవీచికల్దరికిఁ దార్చిన వచ్చితి నంచుఁ బల్కుచున్. 81

క. ఊరిదొరబేరులెల్లను
నూరార్పఁగ నిట్లు వచ్చియుండెడువానిం
జేరి నిజనాథుఁడని క
న్నీరు వడిం దొరఁగ మోహినీసతి పలికెన్. 82

ఉ. అక్కట ప్రాణనాథ ధన మంబుధిఁ గూలినఁ గూలనిమ్ము వే
ఱొక్కతెఱంగునం బడయనోపమె విత్తచయంబు లేనిచో
నిక్కడి పేదవారి మన మెవ్వరిఁ బోలుదు మింతె చాలుఁ బో
గ్రక్కుననక్కఱన్మోగ మొగంబులు చూచికొనంగఁ గల్గెఁగా.

తే. నేఁటి కీపాటి నీవు నాత్రాటిమహిమ
నింటి కేతేరఁ జల్లగాఁ గంటి నింక
నిదియె పదివేలు వైభవం బెల్లనాఁడు
నల్లపూసలు చెవియాకు నాకుఁ జాలు. 84

క. అని ధైర్యమిచ్చి తగమ
జ్జనభోజనములను దృప్తి సలిపి దినాంతం
బున నాతండును దాఁగే
ళినిశాంతముఁ జేర నరిగె లీలాపరతన్. 85

క. ఈకైవడి నెచ్చెలి తన
యాకాంక్షలు దీర్ప నిర్భరానందముతో
నాకోడెకాఁడు చిప్పరుం
జేకత్తి నజీరు సద్దసేయక యుండెన్. 86

తే. వచ్చి విమలుండు నిస్తులవస్తుచయముఁ
గొనుచు నింటికి వచ్చిన ఘోరకలహ
మయ్యె ధనవంతునకు వాని కాగృహంబు
నాడియున నాడియనఁగ నేఁ గా దనంగ. 87

క. పురజనులు తమ్ముఁగనుఁగొని
యిరువురియాకార మొకటి యేర్పడుపఁగ నె
వ్వరివశ మనుచుం జూడఁగ
నొగముందఱఁ బడిరి వాదుతోడ న్వారల్. 88

క. ఆఘోర మేగతి వారల
వాదుడుపన్వాలయు వింటివో విన లేదో
పైదలి యనిసఁ బ్రభావతి
మోదము వెలిఁజిలుకఁ జిలుక మొకరికిఁ బలికెన్. 89

తే. వింటి నంతయు మేదినీవిభుఁడు వారి
కలహ మేరీతి నుడిపెనో తెలియరాదు
ధర్మసంకట మిదియేల తడవుసేయ
కవలికథఁ దెల్పుమయ్య కీరాగ్రగణ్య. 90

చ. అన విని చిల్కపల్కె వినవమ్మ ప్రభావతి యన్నరేశ్వరుం
డనఘుత మోహినిం బిలువనంపి భవత్పతి నిన్నుఁ బెండ్లియా
డినతఱి నుంకువే మొసఁగె డెందమునం దలపోసి తెల్పుమా
కనవుడు నూఱుమాడలనె నావిమలుండును నట్ల పల్కెనన్.

క. ధనవంతు నట్ల యడుగం
దన కది తెలియమికి నీళ్లు దా నమలిన నా
తని వెడల నడిచి ప్రమదం
బున నాదంపతులఁ గూర్చి పొమ్మని యనిచెన్. 92

క. ఇంతటి నేరుపు గలిగినఁ
గాంతా కడతేఱు జారుఁ గదియుట లేదా
కాంతుం డెఱిఁగిన నాతని
పొంతకు నే మొగముతోడఁ బోయెదు చెపుమా. 93

క. అని చిలుక యూరకుండినఁ
గనుఁగొని యక్కలికి దీపకళికలతోడం
దనమోము వెలుకపాఱం
జనియెన్నిదురింపఁ గేళిసదనంబునకున్. 94

తే. పల్లవియుఁ దెల్లవాఱ నప్పార్థివేంద్రు
కడకుఁ జని చిలుకసేయు విఘ్నములఁ దెలిపి

యతఁడు ప్రార్థించి పుత్తేర నరుగుదెంచెఁ 95
బొలఁతి చెంతకు నంతకుఁ బ్రొద్దుగ్రుంక.

ఉ. గందపుఁబూతఁబోలు ఱవికందగగుబ్బలమీఁటు హారపుం
జందెపువాటుమాటు బుఱసాపని పయ్యెదనీటుఁ జాటుసే
యందగు మేల్ముసుంగమరనల్లఁ బ్రభావతివచ్చె మీఁనుడాల్
పొందినరాచవాని యొఱలోనికటారిఁ దుటారమాడుచున్.

ఉ. వచ్చినఁ జూచి కీరముఱవారముమీఁఱ ముఖారుణద్యుతుల్
బచ్చెనపన్ను నానృపతిపాలికిఁ బోయెదవేమొ పొమ్ము నీ
యిచ్చకు వచ్చినట్లు రమియింపుమొకానొక మాటపుట్టినన్
నెచ్చెలి లేదుబంతియను నేర్పున దిద్దుకొనంగఁ జాలినన్. 97

చ. వదినెలపోరుమాన్ప నిజవల్లభు నిద్దుర పుచ్చ మామనో
రదమఁగ నత్తగారికి భయంబొనరింప మఱందినూరకే
గదమఁగఁ దోడికోడలి కొకానొకనిందఘటింపవచ్చుఁబో
కదిసిన నేర్పుచేత బెళుక న్వొరవొందిన జారకాంతకున్. 98

ఎనిమిదవకథ.

ఉ. ఇందులకొక్క గాథ గలదింతటిలోఁ బతిపాటిపోవఁడో
యిందునిభాననా వినుమ యిందిరకుం దిరమైన యిల్లు సం
క్రందనరాజధానికెనగాఁ దగుశూరవరావలోకమా
రందసమాఖ్యచే నొకపురంబు పరంతపరాజు ప్రోవఁగన్. 99

తే. అచట జనవల్లభుండన నమరు నొక్కఁ
డంగసౌష్ఠవమున రతి యానవంగ
నలరు మెండైన నిండుప్రాయంబుకలిమి
రస్తుమీఁఱుచు నాతని గేస్తురాలు. 100

తే. వీటఁగల కోడెకాండ్రెల్ల వింతరతుల
జవులమరగించి భయము లజ్జయును వీడ్వ
జారవిద్యలఁ గడు గడిదేఱి యామి
టారి విడినడ్డమఱు తేజి డాలిమీఱి. 101

క. తిండికతంబునఁ గండలు
మెండుగఁ దాఁ బెంచి మగఁడు మొదలఁ దనుఁగన ను
ద్దండత నది మిండనికిఁ
వండిన కుడు మనఁగ దుడ్డువై ఖరి మెలఁగున్. 102

చ. పలుమఱు నేటినీటి కని బానిసఁ బిల్చెద నంచు నూరిలో
కలికని కూరగాయ కొసఁగానని సంచొక లేని కార్యమే
పలుకుచుఁ గోడెకాండ్ర కనుపండువుగా నడయాడుఁ బ్రోగన
వ్వాల నిఁక మాట లేల తలవాకిటఁ గాఁపుర మున్నదానికిన్.

చ. కలయని వింతవాఁ డెవుఁడుగా నడతేఁగ డాని యన్న్యాలు
బెళుకుచు నమ్మచెల్ల తగని చెఱంగిడునట్టి పోఁకడాదిని
దలఁపున నేమిసేయునొకదా యని ... డఁ బుచ్చి నా
చ్చులు దులకింప వాఁడు తనుఁ జూచినఁ బుస్కు నసన్వు ...

తే. తనదుచిన్నెలకై యాసఁ దడవు సేయ
నడుగవచ్చిన మనసు రానట్టివాఁరి
రట్టుగావించి మగనాలిఁ బట్టదాని
తార మొట్టోయటని దుష్టు తూలనాడు. 105

క. కంటికిఁ బ్రియ మగువానికిఁ
గెంటని తమకమునఁ గామిని భూతి మునకఁ
వెంటఁబడి కౌఁగిలింపక
నింటికిఁ బో దప్పధూటి కెంతటి తమిరో. 106

క. పతిఁ బ్రక్కఁబండినప్పుడు
రతిఁగొంగక నిదురవోదురా యయ్యో నా
చతురుఁడ గుఱకలు చాలుఁక
గతి చెప్పు మటంచు వానిఁ గడుబాధించున్. 107

క. ఇట్టివగనడుచుతనవగఁ
జుట్టములకుఁ దెలుపు మగని సుద్దులు విని యా
దిట్ట చని వారితో మఱి
యెట్టువిడుం దన్ను నాథుఁ డొల్లఁడటంచున్. 108

తే. మఱియు నమ్మాయలాఁడికొమటి నెలంత
లందఱును గువ్వకొల్గొని యగడు సేయ
వారిఁ గూర్చుండఁ బెట్టి నావర్తనంబు
దెలియదే కద మీకంచుఁ బలుకఁ దొడఁగు. 109

ఉ. అన్నెముపున్నె మేనెఱుఁగనమ్మ మతిం బతినాదుపాలికిం
బెన్నిధిగాఁగఁ జూతు మెఱమెచ్చులుగావొరనెట్టివాని నేఁ
గన్నులనైనఁ జూడ నిదికల్లయొ సత్యమొ చూచుచున్నవాఁ
డన్నలినాప్తుఁ డింకొకటి యారజ ముట్టిపడ న్నెలంగుదున్.

తే. అట్లు మెలఁగుట యేమిటి కంటిరేని
నింక నెక్కడిసిగ్గు మాయింటి యతని
కాసపుట్టింప మెలఁగుదు నట్టులయ్యు
బూచివలెఁ జూచునను వానిఁ బొడిచిత్రోయ. 111

చ. కలిగినవాఁడుగా మఱనికన్నను వన్నియగల్గువాఁడుగా
కులమున మేటిగా సవతిగోరము గానమటంచునెంచి వే
డ్కలకెదురేగుదు న్మగఁడుగల్గియు లేని విధంబునేసి తా
నెలగలనైన నన్నుఁ గరుణింపఁడు భోగము వారిపొందునన్.

క. నాసుద్ది యింతగనిమది
దోసమనక తనదుసెట్టి తొత్తులకేమో
బాసలఁట బండికండ్లఁట
చేసన్నఁట విన్నవారు చెప్పిరి నాతోన్. 113

తే. పాన్పు కెక్కించి తనప్రక్కఁ బవ్వళింపఁ
గోరినేఁ జూడ తేలు తాఁగుడిచి కట్టి
యూరకే యిల్లు వెడలునాయునుఱుతాఁకి
దీపములుసైత మల్లాడుఁ దెలియవలార. 114

సీ. పతిపత్నినని మేనఁ బసుపుపూసికొనంగ
సొగసులాయని ముంతపొగ ఘటించుఁ
బెనిమిటి గలదాన నని కాటుక ధరింప
వేడుకలాయంచు విఱిచికట్టు
ముత్తైదువనటంచుఁ బత్తి బొట్టువహింపఁ
జిన్నెలాయని కాలఁజేతఁబొడుచు
ధవసంగత నటంచుఁ దులదువ్విముడిచిన
మురువులా యని ముడ్డిమూతి నులుచుఁ

తే. బొలుపు దిగనాడి నేచిన్నఁబోయి యున్న
నతని కెక్కడ కీడౌనొ యనుచు నాతఁ
డెంతచేసిన నేమాన కింటఁగలుగు
సొమ్ము మెయిఁబూని కానని చోటుఁ గందు. 115

క. ఇల్లిలనుండ నింటం
బల్లియు నను జౌకసేయు పలుకులు వినరే
యెల్లెడ లోకములో మగఁ
డొల్లనియాసతిని మారి యొల్లదనంగన్. 116

ఉ. నాకనరాదుగాక మలినత్వము పోగయి నేయు జోకలన్
రేకల నన్నుఁ బోలఁగలరే కలకంఠులు నేరరా యయో
పోకలు వారబాలికల పోలిక వారలమాయచేత నన్
జౌక యొనర్చు నాథుఁ డది చాలక దిట్టును గొట్టు నెప్పుడున్.

చ. కటకట నన్ను దూఱెదరుగాక వివేకము లేక మీకు ని
చ్చట మగవారు లేరెకద చర్చయొనర్పఁగ నాఁడుదానికే
మిటి కని నాథుఁ గూర్చువిధి మీర లెఱుంగ రెయిట్టిపోఁడిమే
యటమటమైనఁ దాళవశమా నెఱప్రాయపుఁబూవుఁబోఁడికిన్.

క. అని చిత్తిని మగఁడొల్లని
తను వేటికిఁ దనకటంచు దయపుట్టఁగ బో
రున బాష్పంబులు తెలిగనుఁ
గొనలం గురియంగ గోడు గోడున నేడ్వన్. 119

తే. వార లెల్లను బంగారువంటి నిన్నుఁ
బాసి పలుగాకులకుఁ గొంగుపఱచు చెలుల
నంటివర్తింప వానికేమాయె ననుచు
నంతయు నిజంబనుచు నిండ్ల కరుగు నంత. 120

క. జనవల్లభుండు బాంధవ
జనముల వెసఁగూర్చి భార్యచందము దెలుపన్
విని వారంద ఱిదేమని
నెనరున గద్దింపఁ జిత్తినీసతి కడకన్. 121

తే ఇంత యేటికి నీరేయి నితఁడు పడుక
టిల్లు వెలుపడి యెక్కడికేగుఁ దలుపు
మూసి గడియ బిగించెద మోసపోక
తెల్లవాఱిన మీరది తెలిసికొనుఁడు. 122

క. ఏనిల్లు వెడలిపోయినఁ
దాను గవాటంబె మూయఁ దలఁపఁడె యంతే
దానం దెలియదె తనవగ
నానేరము సెప్పఁడేటి నగుఁబాటిచటన్. 123

క. అన విని వారిది యగునని
చనుటయు నానాఁటిరేయి శయ్యాపయిన్నా
థునిప్రక్కనుండి తమిరేఁ
గినఁ జిత్తిని చనియెఁ దలుపు గెఱు కనకుండన్. 124

తే. అంత నిద్దురలేచి వైశ్యాగ్రగణ్యుఁ
డనుఁగుటిల్లాలు లేకుంటఁ గని కవాట
బంధన మొనర్చి తానుండెఁ బాన్పుమీఁదఁ
బంత మీఁడేటె ననుచున్న యంతలోన. 125

చ. చనుఁగవజోడుపోటాకభుజంగునకుం బదఘాతమొక్క జా
రునకుఁ గటాక్షనీలమణిరోచులొకానొక తేరకానికి
న్మనసిజకేళి యొక్కయుపనాథునకు న్దలిగించి వేగు జా
మునఁ జను దెంచెఁజిత్తినిసముజ్జ్వలకేళిగృహంబుఁజేరఁగన్.

తే. వచ్చి యరరనిరోధంబునలనఁజూచి
కాంతుచేష్టయెఱింగి చేగడియ దివియఁ
గూడ దెత్తఁగ రాదింకఁ గోరివచ్చు
చెనఁటిచుట్టాలచేత బఱీతనగుదు. 127

క. అని యెంచి వరుని వాకిటఁ
కనుపం దానిల్లుసొచ్చి యరరముమూయం
దనతప్పుఁ దప్పుఁ జిత్తిని
వనితా యేత్రోవ త్రొక్కవలయుం జెపుమా. 123

తే. అనఁ బ్రభావతి రసభంగ మగు నిదేల
మాటిమాటికి నడిగి నామన్కిఁ గొనఁగ
వినఁగఁ జిడిముడి పడియెడువీనుదోయి
చిలుక నాతోడ నీవది తెలుపు మనిన. 129

ఉ. కీరము కెంపుసొంపునడఁగించు మెఱుంగులముక్కు లెక్కచె
న్నారఁగఁ బల్కుఁ గల్కి వినుమత్తఱిఁ జిత్తిని చిత్తవీథిలో
ధీరతఁ బూని లేనితెగ దెంపు వహించుచుఁ బల్కెనల్కతో
నేరము లేనిదానికరణిన్బతి యింపున నాలకింపఁగన్. 130

తే. వెడలిపోయితి నివ్వీథి వెంట నరుగు
పెండ్లివారలఁ జూడ నాపిన్నతనము
గూల నింతటిలో వట్టి కోపమెత్తి
తలుపు బిగియించె మగఁడేమి తలఁచినాఁడొ! 131

క. చుట్టాలచెంత నాకుఁ
బట్టోనరింపంగఁ దలఁచెనా యందుకు వా
రెట్టును జాలరె కా నడి
గట్టఁగలరె నొసటఁ గన్ను గలవారైనన్. 132

ఉ. ఏనటువంటిదాననె యహీనపతివ్రత నేను గల్గఁగా
వానలుఁ బంటలుం బుడమివర్తిలు నింత యెఱుంగ లేక తా
నేనను రవ్వచేసినఁ దృణీకృత మింతె శరీర మొక్కమ
ట్టైన ననూనదుఃఖ మెనయఁ దనకాఁపుర మెత్తిపోవదే.

క. కానీ బహుతరతోయా
నూనంబై నట్టి బావి యున్నది నేను
స్నానంచు మిగులఁ జప్పుడు
గానపుడే యగ్గయాలి గ్రక్కునఁ జనియెన్. 134

క. చని నూతిలోపలగుభు
ల్లన నొకగుండెత్తి వైచి యల్లనఁ గనుచా
టున నిలువఁబడియె నిజమని
జనవల్లభుఁ డాత్మలో విచారముమీఱఁగన్. 135

క. ఎత్తెదగాకని చనియె
న్మత్తచకోరాక్షి కేళిమందిర మపుడు
ద్వార్త్రిఁ జారబాఁటి మూసిన
ముత్తెమువలెఁ దలుపుమూసి మొక్కలమిడియెన్. 136

క. అదిగని నివ్వెఱఁగున నె
మ్మదిగానక తద్వారుండు మ్రాన్పడి యుండెం
జదికిలఁబడి యంతట రవి
యుదయించిన వచ్చి బంధు లొక్కటఁ జూడన్. 137

తే. వారితో నది యోయన్నలార కంటి
రా వితవితగ నన్నింత యట్టు సేసి
తానె తొత్తులకాంక్ష మదంబుకతన
నిల్లుపట్టక తిరిగెడు నివ్విధమున. 138

క. అని పలుక వార లలుకన్
జనవల్లభుఁ దిట్టి వానిజాతికి వెలిగా
నొనరించిపోయి రోచ
కన్నికొమ్మా యింతనేర్పు గలిగినఁ బొమ్మా. 139

క. అనినఁ బ్రభావతి తనయా
త్మనె యారా యాఁడువారి తల్లియ యనిచి
త్తినిఁ బొగడి తెల్లవాఱుటఁ
గని చనియెంగేళిలసదగారంబునకున్. 140

వ. చని యథోచితవిధంబునం బ్రవర్తిల్లెఁ దదనంతరంబ క్రమ
క్రమంబున. 141

చ. హరనటనాతివేగగళితాలికలోచనవిస్ఫులింగమై
సరసిజబంధుఁ డస్తగిరిచక్కటి వ్రాలఁ దదీయకీచకో [నం
త్కరములు గాలు క్రొందగుపొగల్బలెఁ జీఁకటి పిక్కటిల్లె
బరమునమించుఁదత్స్ఫుటితమౌక్తికముల్బలెఁజుక్కలొప్పఁగన్

చ. అపుడు ప్రభావతీరమణి హారమణీఘృణి ధోరణీప్రసూ
నపటలయు న్వినీలవసనభ్రమరాళియు నై లతాకృతిం
గపురువహించి వచ్చిన శుకంబు "మనోరథసిద్ధిరస్తు తే
చపలవిలోచనే" యని యసహ్యాపు దీవననిచ్చి యిట్లనున్.143

తొమ్మిదవ కథ

ఉ. వింటివె యొక్కవింతకథ వీనుల కింపు ఘటింపఁజాలు ని
ష్కంటకరాజమౌళి వొరగా విదిశాపురి మించు నందు నే
వెంటఁ గొఱంతవోని పృథివీసురుఁ డొక్కఁడు సోమశర్మ పే
రింట నెసంగు భార్యయయి రేవతిపేరి వధూటి గొల్వఁగన్.

సీ. గాదెలఁ గొలుచు ముక్కాఁడుఁ బండెడు వళ్లు
నత్తోఁపు నడబావు లండ దొడ్డి
యాఁకుఁదోఁటలగుంపు పోఁకమ్రాఁకులుగుత్త
చేలు గొఱ్ఱెలకదుపాలమంద
చెఱకుగానుగమొద లైడకవర్ధిలు నేర్పు
బానిసె ల్బడవాళ్లు బంటుపైద
పారిగోడలు గొప్పపడసాల మేల్మచ్చు
గారముంగిలి వింతగాని పొరుగు

తే. రాగి నగలు సదాచారరతియు దేవ
పూజ నిత్యాన్నదానంబుఁ, బూసబొట్టు
చిదురఁ జల్లిన తులసెమ్మచిన్నితిన్నె
గలిగి కనుపట్టు నాతనికాఁపురంబు. 145

తే. *ఇట్లు వర్తింప నాతని యింతి గర్భ
కలితయై చిట్టుముల బయకలు మొగమునఁ
దెలుపుఁ గనిపింపఁ దొమ్మిదినెలలు నిండి
పసిఁడిరేకనఁదగు నాఁడుపడుచుఁ గనిన. 146

తే. పురుడు వెడలినవెనుక నాభూమిదేవుఁ
డాశిశువు జన్మనక్షత్రమరసి ఖిన్నుఁ
డైసురార్చన మొనరింప నరుగుదేర
కున్నఁ గనుఁగొని రేవతీయువతి చేరి. 147

క. ఇదియేమి మీర లిత్తఱిఁ
జదివితి రేమేమొ పడుచుజాతకమునకై
†యదిమొదలు చిన్నఁబోయితి
రెద నడరెడు భయము నుడువుఁ డేలా దాఁపన్. 148

క. అన విని యిది యేమియు లే
దనఘగుణా! మీఁద జారయగునిది యటుగా
వునఁ జింతించెదననఁ బతిఁ
గనుఁగొని యమ్మగువ నగవుగలమొగ మలరన్. 149

---

*గీ. కలికి యాతని కులకాంత గర్భచిహ్న
కలితయై చాలముద్దులు గులుకు మొగము

† యదిమొదలు చిన్నఁబోయితి
రిదియంతయుం నాకుఁ బలుకుఁ డేలా దాఁపన్

క. *జౌలెండ యేటి మాటలు
మేలే యిది బ్రదికినట్టిమీఁదటఁగద యా
జోలి యెట్టులైన నైదువ
రాలై మనపడుచుగాఁగ నమరినఁ జాలున్. 150

క. అని చని యాయమ జననీ
జనకులకుం దెలుప సంతసంబున వారల్
విని మనుమరాలుగావున
ననువారము దాని జారయని పిలుచుటయున్. 151

తే. ఊరివారెల్ల రావె యోజార యనఁగ
నదియె పేరయ్యె నాజార కంబుజాక్షి
యంత నది యింతయై యంతయై వినూత్న
పేశలాకారయై మించి పెండ్లి కెదుగ. 152

తే. అడుగవచ్చినవార లయ్యబలరూప
శీలకులగుణ విఖ్యాతి చాల మెచ్చి
జారయను పేరు విన్నంతఁ జాఱుటయును
బీఁట మీఁదిటిపెండ్లిండ్లు పెక్కులెడసె. 153

చ. పొలుపుగ మోసులెత్తుచను పూపలు ఱొమ్మున నిక్కనాఁకట
న్నలమలమాడఁగా జెఱఁగుమాసిన దోసము వచ్చునంచు న
గ్గలికలతల్లి కూడడఁగఁగట్టె మహీసురజాతిధర్మముల్, దెలు
పుచుఁ బెండ్లిపేరకట దేవుఁ డెఱుంగు మెఱుంగుబోఁడికిన్.

క. *పోలెండ యేటిమాటలు, జాలిం బడనేల మనము సరగునదీనిం
బోలంగ నొక్కతెఱఁగునఁ బాలింత మటన్న సతికిఁ బతి యిట్లనియెన్.

క. బాల యిది యాయెం వలరుచు, మేలిమి గా బ్రతికినట్టి మీఁదటఁ గదయా
జోలి యెటులైన నైదువ, రాలై మనపడుచుగాఁగ నమరినఁ జాలున్.

క. వేఱేపనులకువచ్చిన
వారిం గని పడుచు నడుగ వచ్చిరటంచుఁ
గారాబుకూఁతునకు సిం
గారించుం దల్లియాస్యకమలం బలరన్. 155

క. ధరణీసురమాత్రుఁడు పే
రరయక యరుదెంచి పెండ్లి యాడినఁ జాలుఁ
వరదక్షిణతో నిచ్చెదఁ
దరళేక్షణ ననుచుఁ దండ్రి తలచున్మదిలోన్. 156

తే. వార లీరీతి నుండిరో వామనయన
యంత బుధవంత మనునగ్రహారమునను
వినయవిఖ్యాతి మించు గోవిందుఁ డనెడు
బ్రహ్మచారి చతుర్వేదపారగుండు. 157

తే. ఆతఁ డుపనీతుఁడైన యనంతరంబ
తల్లిదండ్రులు వోవ సంతాప మెడలి
యప్పురివరమందె విద్యార్థి యగుచు
నఖిలవిద్యలుఁ దనకుఁ దానభ్యసించె. 158

క. అంతట నవ్వటుమణికిం
గంతుపరబ్రహ్మతావిఖండనచణవే
దాంతతిరస్కృతికరణా
నంతం బైనట్టిజవ్వనం బరుదెంచెన్. 159

వ. ఇవ్విధంబున సంప్రాప్తయౌవనుండై యతండు సమావర్తన
హోమంబుల వ్రేల్చువారలం గనుంగొని మోమువ్రేల్చియుఁ
గల్యాణకంకణధారులం గనుంగొని యేకారియు నాకబలి
సంవిధానంబు లాచరించువారలఁ గనుంగొని గ్రుక్కిళ్లు

మ్రింగియు నూతనవధూయుక్తులై యూరేగువారి నిరీ
క్షించి మనంబునం గుందియు నార్తవశోభనపరాయణులైన
వారలం గనుంగొని ఖిన్నత్వంబునొందియు వివాహ
వాంఛాధీనుండై కన్యార్థియై పోయి యొక్కచోట నక్ష
త్రానుకూల్యంబులేక మనోవైకల్యంబునందుచు నొక్క
యెడ జాతివిరోధం బైన వెలవెలం బాఱుచు నొక్క
చాయ రాశిమిత్రత్వంబు చాలకుండినం బెండువడుచు
నొక్కదారి గణవైపరీత్యంబైన నత్యంతం బనుతాపించుచుఁ
బుడమి యెల్లం జెల్లందిరిగి యలబ్ధమనోరథుండై యుండి
వెండియు. 160

తే. మునుపు చదివిన శాస్త్రసమూహ మెల్ల
నూఁచముట్టుగ నొజ్జల కొప్పగించి
యుద్వహనకేళి చింతింపుచునికిఁ జేసి
పలుకు నిద్దురలోఁ బెండ్లికలవరింత. 161

క. ఊరెల్లఁ బిలిచిరేని య
పారంబగుచింత మునిఁగి పలుకం డదిగోఁ
జేరె వివాహమఁటన్నం
దోరంబగు కాంక్ష నోరునోరే తెఱచున్. 162

తే. ఇట్లు చింతించి యవ్వటుఁ డేగుదెంచి
సోమశర్మగృహాళిందభూమి కొక్క
నాఁడు గ్రాసార్థమైరాఁగ వానినామ
మన్వయంబును నడిగియు నక్కుటుంబి. 163

క. మనయింటఁ గన్నెయున్నది
యనఘా యిదియేమి పెండ్లియాడెదవే మీ

కును మాకును బంధుత్వం
బనుతరమై బ్రహ్మనుండి యమరినదరయన్. 164

క. అని యనియు ననకమును పే
యనఘా యే బ్రతికితిని మదన్వయ మిదిపా
వనమయ్యె ననుచు నవ్వటుఁ
డనితరగతిఁ దత్పదద్వయంబున వ్రాలెన్. 165

తే. ఆతఁడును బొంతనము లెల్ల నరసి లెస్స
యున్నవని పల్కి యారేయి యొక్కలగ్న
మేర్పఱిచి యిరుగుపొరుగు నెఱుఁగకుండఁ
దనతనూభవ నతనికి ధారవోసె. 166

ఉ. అంతట దాని పేరు విని యల్లుఁడు మెల్లన మామగారి నే
కాంతమునందుఁ జేరి వినయంబున నీయభిధాన మెట్టులీ
కాంతకుఁ గల్గెఁ దెల్పుమనఁగా విని యాతఁడుదానిపూర్వవృ
త్తాంతముఁ దెల్పి దీనిఁ జెడుగై పడనీయక కాచికొమ్మనన్.

తే. మంచిదని నాగవల్లట మించినపుడె
యాలిఁ దోడ్కొని తనయగ్రహారమునకుఁ
బోయి తనగృహమధ్యంబు పోతుటీఁగ
కైన బోలయక యుండంగ నలవరించి. 168

క. తలయంటు నలఁగుఁ బెట్టుక
జలకములార్పు న్నెఱుంగు చలువలు గట్టుం
దిలకంబుదీర్చుఁ గలపం
బలఁదుంగోవిందుఁ డయ్యోయారికి దినమున్. 169

తే. ఇట్లు పోషింప నాశారదేందువదన
కెలమి దళుకొత్తు బెళుకుఁగన్నులును ముద్దు
లొలుకు నవ్వులు గులుకుగుబ్బలమెఱుంగుఁ
జిలుకుటెక్కులుఁ దగువయశ్రీనెసంగె 170

వ. అంత. 171

సీ. వీథి నేగెడు ప్రౌఢవిటుఁడు పాడెడువింత
యేలపదా లట్టె యాలకించుఁ
బొరుగింటిమగవాని పొలుపైనఁ బెనుగోడ
యివ్వలఁటోటిపై నెక్కిచూచు
నాయివారములకై డాయువారలతోడ
జోలిద్రవ్వుచుఁ బెక్కుసుద్దులాడు
వరుసతో మాటాడవచ్చువిప్రులప్రోల
రాకపోకల నొయ్యారంబు నెఱపు

తే. నింటికేతెంచు నెదురింటి యింతితోడ
దానిహృదయాధినాథువర్తనము లడుగు
రతు లెఱుంగకమున్నె యారాజవదన
వ్రాఁత తప్పింపఁజేయ నెవ్వరితరంబు. 172

తే *ఆగృహంబున నిచ్ఛావిహారమునకు
మనసు పరువులువాఱ నేమాడ్కి నైన
నందు గానక యినుపపంజరములోని
చిలుకపోలికఁ దలఁకు నక్కులుకులాఁడి. 173

క. ఆలలన జారలీలా
లోలితమతి యుడుపుటెట్టులో జాణవు నీ

* అనుదినంబును నిచ్ఛావిహారమునకు.

వాలోచన మెయిఁ దెలుపుము
బాలామనఁ జిలుకతోఁ బ్రభావతి పలుకున్. 174

క. *మగువయె విడిచెద ననిన
న్నగవాఁడా నిలుపువాఁడు మానము నీవే
వగఁ జెప్పెదవో విని తగుఁ
దగ దనియెదఁ గాని తెలుపు తత్కథ గొల్లన్. 175

చ. అన విని మంచిదంచు విహగాగ్రణి యిట్లను నట్టిభార్య న
ర్తనమున కార్తినొందుమతిఁ దద్ధనచేసునకాళియొక్కనాఁ
డనుపమవైభవం బలర నార్తవశాంతి యొనర్చి నిత్యశో
భన బహులాభకారి యగు బ్రాహ్మణభోజన మొనరిస్పటన్.

తే. చిలుకపుత్రోడ నిజకాంతఁ జేరఁ బిలిచి
నీకు నేర్పెడువారలు లేక యునికిఁ
దెలుపలేఁ గద కేళిమందిరమునొకట
తోయజామోద తెల్లను డాఁచువిధము 177

క. మొగమున మసిబొట్టులు కర
యుగమునఁ గప్పెరయుఁ గట్టెయు న్వ్రేలుసరుల్
దిగద్రిమ్మంగెద ననుపలుకులు
దగఁ జేరఁగవలయుఁ గేళిధామంబునకున్. 178

తే. అనిన నంగీకరించి తానానతిచ్చి
నట్లె యేతెంచుదానితో నతనుకేళి
దేలి ప్రతిరాత్రమును నట్లు తెఱఁగుమీఱఁ
బడుకయిలు సేరఁగా నేలుచుండె నతఁడు. 179

* మగువలవగలునుపలుకులు, మగవాఁడా నిలుపువాఁడు మానమునీవే.

ఉ. అంతటఁ గొన్ని నాళ్లరుగ నయ్యురగాయతవేణి యేటికిం
గాంతుఁడు వోవ వీథిఁబొడకట్టిన కేశవనామభూసురుం
జంతతనంబునం దలుపు చాటున నుండి కరారవిందసం
భ్రాంతిని సన్నచేసి వలరాయనిబారికి లోనొనర్చినన్. 180

తే. ఆతఁ డదియాదిగాఁగ నయ్యబలమగని
మొఱఁగి చావడిలోనిల్చి మొగముసూపుఁ
జిన్నలకు లోఁగు కంచంబుచెంత పిల్లి
కరణి నెదురింటివాకిటఁ గాచియుండు. 181

క. గోవిందుఁడు సవసవగా
నావిధ మించుక యెఱింగి యాత్మోపాయ
శ్రీవెలయింపఁగఁ దలఁచిర
సావేశమ్మున మెలంగు నంగనతోడన్. 182

క. ఎల్లుండి సమారాధన
చిల్లరవెచ్చములు గొనఁగ శీఘ్రమె యిదె యీ
పల్లియసంతకుఁ జనియే
నెల్లిటి కరుదెంతు పదిల మిల్లని పలుకన్. 183

చ. అది మదిఁదోఁచు వేడుక బయల్పడనీయక వేఁడికంటినీ
రొదవఁగ మోమువాంచనతఁ డోచెడుఁద్రిమ్మరిసమ్మదాశ్రువు
ల్గద యివి యంచు నాత్మను దలంచుచుఁ జింతిలనేలతేపె వ
చ్చెదనని బుజ్జగించి యతిశీఘ్రమునం బురి నిర్గమించినన్.

క. అతఁ డూరు వెడలిచను డ
య్యతివ పదింబదిగఁ దెలిసి యపుడాయెదుటఁ

ధృతినిల్చినకేశవుతోఁ
బతి యరుగుట తెలిపి గూఢభంగిన్మఱియున్. 185

క. ఈరేయి నన్ను నిలువున
నీరుగఁ గరఁగింపవలయు నేఁడున్నవి నీ
నేరుపు లన్నియు నని నయ
గారపువగలాఁడి యనుపఁగా నతఁడరిగెన్. 186

క. రవి గ్రుంకెఁ బంకజాత
చ్ఛవి డొంకెఁ జక్రవాకచక్రోల్లాసా
రవ మింకె జారరతమా
నవిబొంకె న్నాధునీతి నాథునితోడన్. 187

క. అంతట నగ్గోవిందుం
డెంతయుఁ గనకుండఁ బడుక యిలు సొచ్చి తద
భ్యంతరమున వస్తుసమా
క్రాంతం బగు నటుకమీఁదఁ గదలకయుండెన్. 188

తే. అంతటను గేశవుం డూరి యలబలంబు
మట్టుపడఁ జూచుకొని మాటుమణిఁగె ననుచుఁ
గటికి చీఁకటి నెఱనేస్తకాఁడుఁ దాను
ధృతి యొసంగఁగ దాని మందిరముఁ జేర. 189

చ. ఎదురుగ వచ్చియు న్బడుకటింటికిఁ దెచ్చియు మోవి యిచ్చి
యుం, గుదురుమెఱుంగు గబ్బివలిగుబ్బల గ్రుచ్చియు నాత
గానికిఁ, ముద మొదవించి యమ్ముదిత మున్పటికై వడిఁ గేళి
గేహముం, గదియఁ దలంచి లేచి చని గ్రక్కున రాకటుం
తామసించినన్. 190

క. నన్నిచట నుంచి చనియెం
గన్నియ మఱి రాక తడసెఁ గపటోపాయం
బెన్నెనొకొ యెవ్వఁ డెఱుఁగుఁ బ్ర
సన్నాంబుజముఖుల యింద్రజాలము లెల్లన్. 191

తే అనుచుఁ దద్భాసురుం డెంచునంతలోన
నురియ నిప్పులు రాలుకప్పెరయు మొగము
మీఁద మసిబొట్లుమించ నమ్మెలఁత రాఁగఁ
జూచి దిగులొంది యిదిగోఁ బిశాచి యనుచు. 192

తే. అతఁడు పరువెత్త నిదియేమి యార పోకు
పోకుమనుపల్కుతోడ నప్పుడది నడచి
వెంటనే యంట నీదయ వేగఁగాలి
పోవనిమ్మంచుఁ దనగేహమునకు నేగ. 193

తే. అంతలో దాని పెనిమిటి యటుక డిగ్గి
గూఢముగ నేగి పెరటి బల్లోడదాఁటి
వెలుపటికి వచ్చి యెవ్వరే తలుపు తెఱవ
వేయనుచుఁ బిల్వనచ్చెల్వ వేషమడఁచి. 194

క. గడియ సడలింప నతఁడ
య్యెడ నవ్వగలాఁడిఁ దప్పకీటించి యిదే
మడరెఁ బరపురుష వాసన
చెడుగా నోడువుమని కాలఁజేతం దన్నెన్. 195

చ. అది మొద లవ్వధూమణి పరాప్తికి దండము వెట్టె వాసనా
భ్యుదయము నాయకుం డెఱుఁగునో యని యెంతయుఁ గేళ
వాఖ్యసం, విదితతదీయమూర్తులయి వేడుకకాంద్రది తల్లి

తోడుగా, మది గణియించిరోచెలి సమర్పణమయ్యెనె వాని
నైపుణుల్. 196

క. అనినఁ బ్రభావతి యిదిగా
దనవచ్చునె పురుషులే యుపాయపరుల్ వా
రిని గెలువఁ దరముగా దని
యినుఁడుదయింపంగఁ బడుకయింటికి నరిగెన్. 197

క. అంతఁ గ్రమంబున నలినీ
కాంతుం డపరాబ్ధి మునుఁగఁగాఁ బుణ్యజనా
త్యంతార్తికరణపాపం
బంతయు వెడలె ననఁ దిమిరమడరెం దఱచై. 198

చ. అనుపమలీలనప్పు డసితావరణాంబరదీప్తిగుప్తయై
తనులత మబ్బులోని తెరతళ్కులమించు నదల్చుదూతిఁ దో
డ్కొని చనుదేరవచ్చునల కోమటికోడలికొమ్మఁ జూచి యి
ట్లను శుక ముత్పలాశముకుళాంచలచంచలచుంచుచంచువై.

చ. పనివడి రాజుఁ జేరఁ జలపట్టినదానవు చేరకుందువే
విను మఱి రాచవారు మదవిహ్వలులించుక నేరకున్నఁ గో
పనియతిచేత మొక్కపఱుపం దమకింపుదు రట్టులైన నా
థునియెడ బొంకఁగా వెరవు దోఁచినఁ బొమ్ము సరోజలోచనా.

పదియవకథ.

తే. అమ్మ దీనికి నొకయితిహాసమలరు
వినుము ధనపాలుఁ డనురాజు వెనుప వెలయు
మేదురోద్భటభటసింహనాదచలిత
దిగ్గజవరంబు పద్మావతీపురంబు. 201

క. అందు సువేషుండను ధృతి
మందరనిభుఁ డొక్కఁ డమరు మరుక్రొవ్విరితూ
పుం దెగడి సుమతియను వే
రందినసతి యందగత్తె యై వర్తింపన్. 202

తే. ఆతఁ డిల్లాలిపై మోహమతిశయిల్లఁ
బెల్లుగాఁ జెల్ల విడిచి వర్తిల్లు కతన
నరయఁ బాటించుకొని గణనాథుఁ డనెడి
బంటువానికి మానముఁ బ్రాణమిచ్చు. 203

తే. కూర్మిఁ జూపట్టుఁ జేపట్టుఁగుంచ మగుచు
వాఁడు వర్తింప నెఱనీటు వగలుపూన
నెంచి యించుక యైన నాసించదొరుని
రతుల కాసించదా చేడె ప్రాణవిభుని. 204

క. తలనొప్పి కడుపుకుట్టుం
బలుగురుపుం గాళ్లతీపు పాటించుచు న
చ్చెలి మూల్గుఁ బాన్పుమీఁదం
జెలువుఁడు దత్తచ్చికిత్స చేయన్నగుచున్. 205

క. *మున్నె కొలువున్నవానికి
జన్నె విడిచి యన్నెలంత చక్కనివరు నే
మన్నా రావన్నా పో
వన్నా యనుఁగాని యోయి యన దెంతైనన్. 206

క. కనుచాటుతిండి నడిపిన
పనులం గండలును బెరిఁగి బకుతండ్రిహిడిం

* తిన్ననిప్రాయమువానికి.

బుని కొడుకన గణనాథుఁడు
ఘనబలమున బిరుదుజెట్టి కైవడి మెలఁగున్. 207

సీ. చెప్పునిపని నీళ్లు చేఁదెదనని పోవు
సంతకుఁ బొమ్మన్నఁ జింతసేయుఁ
జేటఁ గైకొని యాళ్లు చెరిగెదనని పోవు
దండు వొమ్మన్న సంతాపమందు
వలదన్నఁ గందులు గొలిచిచూడఁగఁ బోవు
నగరికిఁ బొమ్మన్న దిగులుపడును
నొనరవేఁపగ నెండు సెనఁగ లెత్తఁగఁ బోవు
నూరికిఁ బొమ్మన్న నులుకుఁ జెందు
తే. నింటిలోపలి పనుల నెన్నైనఁ జేయుఁ
గడపదాఁటెడు పనియైనఁ గళవళించుఁ
బెట్టుపోఁతల సొగసాని సెట్టిసాని
యింటికడనుండి నట్టాడు బంటువాఁడు. 208

క. యిది యేమి సెట్టి యెఱుఁగఁడె
కద పెంచినచనువుబలిమికడఁ బనిముచ్చై
యెదురాడుచున్నవాఁ డని
మది నెంచుచుఁ బొడము కినుక మగుడ నడంచున్. 209

తే. అంతనయ్యూరిదొర ముత్తియములఁ జూచి
తెమ్మని సువేషు దవ్వులదివికేగు
మనుచుఁ గట్టడసేయఁగా నతఁడు వచ్చి
పయన మెఱిగింప సుమతి సంభ్రమమునొంది. 210

సీ. *మలయుచో మధురాతిమధురాధరలవాఁడి
చిన్నారిగోరు నీచెక్కుమీఁద
నానుచో రంగస్థలాబ్జగంధులగుబ్బ
మెఱుఁగుఁజందోయి నీయురముమీఁద
మించుచోఁ గాంచికాచంచలాక్షుల ముద్దు
మొనపంటినొక్కు నీమోవిమీఁదఁ
జేరుచో నెల్లూరు నారీమణుల కెంపు
పసమించు టడుగు నీనొసటిమీఁద
తే. †నింటనుండిన నీసౌఖ్య మేల కలుగు
ననుచుఁ గన్నుల నూరార్చి యక్కుఁజేర్చి
మోవిచిగురంట నొక్కి తాంబూల మొసఁగి
పోయిరమ్మని పనిచె నప్పువ్వుఁబోఁడి. 211

తే. అంత బుడిబుడి యేడ్పుతో నడలుదాని
బుజ్జగించి సువేషుఁ డప్పుడె ప్రయాణ
భయసముత్కంపితగ్లాని బంటువాని
నింటికడ నిల్పి పైనమై యేగుటయును 212

చ. ఇపుడుగదా తపంబు ఫలియించెనటంచు మహానురక్తిభా
వపరత రేఁబవళ్లు తలవాకిలి వేసినయట్టు లుండ స
న్నపువిరిదమ్మితేకువసన న్మరుతూపులఁదుప్పు మించఁగా
నపరిమితప్రమోదరసులై రమియించిరి వారలిద్దఱున్. 213

* ఈపద్యమె 39-వ పుటలో వాడినాఁడు

† నింట నేయుండఁ బెఱమచ్చెకంటినంటఁ, గూడకల్లాడు నీకనుకూలుఁడయ్యొ
నృపతి పయనంబు చెప్పఁట నీవుగోరు, పోదుములుగల్గు నిఁక నేమి పోయిరమ్ము.

క. ఇంటి మగఁ డయ్యె దానికి
బంటుతనం బుడిగి వాఁడు బానిస యయ్యెన్
నంటున బోఁటియు వానికి
నింటన్ మేలువడి సాఁగ నిచ్చం బరఁగున్. 214

క. ఈరీతి మెలఁగువారల
దారుల్విని రాజుకొడుకు ధవళాఖ్యాకుం
డౌరా గర్గోలుగన
న్నారిపయింబడుదు నని ఘనం బగుప్రేమన్. 215

క. ధనముల జాలెలు రతనపుఁ
బనితగు నొకవరుససొమ్ముఁ బనిచిన గణనా
ఘనకీవచ్చుఁగదాయవి
యని కోమటికొమిరె వాని యప్పనఁగొనుచున్. 216

ఉ. అమ్మక చెల్ల నేను వెలయాలనొ త్రిమ్మరినై పురంబునం
ద్రిమ్మరఁ జూచెనో తనకుఁ దేటమిటారపునిండుఁబ్రాయపుం
గొమ్మలు లేరొ నాముదుకగొకయుఁ గోమటియొడ్డివీఁకయుర్
సమ్మతమయ్యెనే యని యసత్యపుఁదక్కులుతక్కువెండియున్.

క. రమ్మను మిచ్చుటికిది
కానిమ్మని యనకున్న నగరమేలెడివార ౘా
నెమ్మదిఁ గనలుచు దండుగఁ
దెమ్మనినన్సెట్టి యేడఁ దెచ్చు న్వెఱతున్. 218

క. అని పనిచిన దూతికయుం
జని తెలుపన్రాజసుతుఁడు చరమాంబునిధిన్
మునుఁగ రవి నెఱయుచీఁకటి
గనుఁగొని కేలుట్టిపడఁగఁ గట్టాయితమై. 219

చ. తలవరులింతనంత వెడదాఁటులతో గగనంబు చించులీ
లలవిలసిల్లి వెంటఁ బదిలంబుగ రాఁ జని యూడిగంబులన్
వెలుపలనిల్పి తానొకడ వేగ నగారము సొచ్చి యోరవా
కిలియయియున్న తల్లలితకేళినిశాంతముఁ జేరి యచ్చటన్.

క. కనియెం బాన్పునఁ గినుకం
బెనఁగొని కాట్లాడుపికిలిపిట్టలచందం
బున సుమతియు గణనాథుఁడు
మనసిజరణకరణకేళిమగ్నతనుండన్. 221

క. కనుఁగొని యిది ననుఁ బిలువం
బనిచియు వేఱొకనిఁ గూడఁ బాడియెయని యె
ఱ్ఱనికనుఁగవతో ముడిచిన
కనుబొమ్మలతోడఁ జేరఁగాఁ జని వేగన్. 222

క బెడిదపుటడిదముఁ గైకొని
గడితపుటొఱదుస్సి వాఁడిఖడ్గము చేతం
దడఁబడ మొదలంటంగా
జడఁగోసి యతండు వేగఁ జనియె లతాంగీ. 223

క. అమ్మఱునాఁడె సువేషుఁడు
క్రమ్మరి యయ్యూరియేటికడనుండి ప్రమో
దమ్మునఁ దనరా కనుగుం
గొమ్మకుఁ దెలుపుమని బంటుకొడుకుం బనిచెన్. 224

ఆ. వాఁడువచ్చి మగఁడువచ్చినాఁ డనువార్తఁ
దెలిపినపుడె భీతిఁ గలఁగె సుమతి
నెఱులపోకకింక వరునితో నేమని
బొంకవలయుఁ దెలుపు పువ్వుబోఁడి. 225

చ. అనినఁ బ్రభావతీరమణి యద్దిర యయ్యెడ బొంకుబెట్లు నే
కనినదిగాదు విన్నదియుఁగాదది తెల్పినఁ దెల్పు లేకయుం
డిన మఱియూరకుండెదవు నేనిటువంటివెఱుంగఁజాలుచాల్
దినమును రాజుఁజేరఁజనఁదీరక నీకథ వించునుందు నే. 226

మ. అనినంగీరము కోపమేల వినవమ్మా కొమ్మ యమ్మాడ్కిఁ దె
ల్పినబంటుంగని యూరుజాబ్జముఖి మేల్వోయేండ్లు వర్ధిల్లు చ
క్కనినానాథుఁడువచ్చెనంచుమునుగల్గన్వచ్చియామేలు వా
ర్తనిజంబొందఁగఁ దెల్పితంచు మదిమేరల్మిఱు ధైర్యంబునన్.

తే. కాకి కల్జునెఁ దోడనె గాళి పలికెఁ
బొలిచె నట్టింటఁ గుమ్మరిపురుగు మెలఁగి
యిన్నియును గల్ల గాకుండ నేగుదెంచె
హృదయనాయకుఁడో యన్న యిదియె చాలు. 228

క. అని పతితో నేనటకుం
జనుదెంచినదాఁక మీరచట నే యుండం
బనిగలదనుమని పనిచినఁ
జనియెన్వాఁడంత నవ్విశాలేక్షణయున్. 229

క. ఇల్లలికి మ్రుగ్గువెట్టి మ
హోల్లాసము పల్లవింప నొక్కమెఱుంగుం
బళ్లెమునఁ గోసివైచిన
యల్ల జటాఖండ మిడియు నలరులతోడన్. 230

ఉ. ఐదువరాండ్లతోఁగదలి యాత్మమనోవిభుఁడాయఁబోయి య
పైప్పదలివేణితోఁ జెలఁగుపళ్లెర మారతిభంగిఁ ద్రిప్పి యా
మోదముఁజూపెనాతఁడదిముందఱఁ దెల్పుమటంచు వేఁడఁగా
నాదయితుం గనుంగొని దృగంచలమం దుదయించు సిగ్గునన్.

చ. చెడుకలగాంచి దానిఁ జని చెప్పితిఁ బెద్దలతోడ వారల
య్యెడననుఁ జూచి నీదుహృదయేశుఁడు వచ్చెనటంచు విన్న నె
క్కుడు నెనరొందఁ గీలుజడఁ గోసి నివాళియొనర్పు మప్పుడే
కడమయు లేదటంచనిరి కావున నిత్తఱి నట్లచేసితిన్. 232

క. నెఱులనఁగ నెంత తేపే
పురిగొని తెగబారెఁడేసి పొడమెడు మీరే
మురువుగ జడ యల్లెదరీ
కరణిన్మీరరుగుదేరఁ గాంచుట చాలున్. 233

చ. అనన తఁ డింతభక్తిగలయంగన యింట వసించి నాకుశో
భనములు గోరఁ గాఁగదయపాయము చెందక క్షేమలాభము
ల్గని యిలు చేరుటంచును దలంచి వధూమణియుక్తుఁడై నికే
తనమున కేగె వింటివి గదా సుమతీస్ఫుటచాతురిస్థితుల్. 234

చ. అనవుడుఁ జిల్కఁ జూచి వణిగగ్రణి రాణి సుపాణి ముత్తెపు
న్మినుకులురాల నవ్వి యొక నీరజలోచన యట్లొనర్చినన్
వనితల కెల్ల వచ్చునపవాదశతం బని పల్కునంతలో
నినుఁ డుదయింపఁగాఁ బడుకయింటికి నేగె నసిద్ధయత్నయై.

ఉ. అంతఁ గ్రమంబునన్ రవి నిజాంతరశౌరిని మామగారిగే
హాంతముఁ జేర్చుదారి నపరాంబుధిఁ గ్రుంకన వారితోత్సుక
స్వాంత ప్రభావతీవికచవారిజలోచన చేరి నిల్చినం
గంతుపఠాణియుం గతలకారితనంబున మీఱి యిట్లనున్.

క. చనియెద వక్కఱతో న
య్యను ప్రక్కకుఁ ద్రోవ నొక్క యిక్కట్టైనం
గని మొక్కవోక గ్రక్కనఁ
జనుదేఱ నుపాయ మెఱుఁగఁ జాలుదె బాలా. 237

వ. ఏతదర్థసమాయాతం బగునొక్కపురాణవృత్తాంతంబు గల దంచు మాటలఁ బీఁటవెట్టి యానెట్టిపట్టితోఁ జలపట్టి పచ్చ చట్టుపలపిట్టదిట్ట యిట్టనియె. 238

పదునొకండవకథ.

క. *నలినావాసం బనఁగాఁ
గల దొక పుర మబ్ధికన్యకామణికిం దా
వలమై మదసారంగో
జ్జ్వలఘుంకారవిదళితదిశాభాగంబై. 239

క. ఆనగర మేలు దుర్దమ
సేనుం డనునృపతి యతనిచెంతను శూరా
ఖ్యానుఁ డనునొక్క రాతు మ
హానతరిపుభీతిహేతు వై వర్తిల్లున్. 240

సీ. గీఱునామము చిన్నికోరమీసలు చెంపఁ
బనిమట్టుసిక బొందు పట్టునూలు
వెనుకకట్టురుమాలు వెడఁదగాయపుఁగాయ
దారిఁ గాన్పించు గందంబుఁబూఁత
కమ్మిపంచెయు గట్టికమ్మిదుప్పటి వల్లె
వాటు కెంగేలిలో వంకవంకి
పట్టుచేనపరంజిపరుజుతోఁ దగుకత్తి
పలుచని బచ్చెనపావుకోళ్లు

* క. గంగాతీరముచెంతను, బొంగెడుసంపదలచేతఁ బూర్ణంబగుచున్
శృంగారఖనియొ యిదియనఁ, జెంగల్వపురంబు పేరఁ జెలఁగుచునుండున్.

తే. చికిలిచౌకట్లు సరిపెణ ల్రక మెసంగు
నుంగరంబులు నొకవింత యొఱపు నెఱప
నేలి నాతనికొలువున కేగుదెంచుఁ
జూపఱు నుతింప నయ్యాయుధోపజీవి. 241

క. అతనికిఁ గలహప్రియ యను
సతి గల దయ్యతివ నడచుచందము లెల్లన్
మతినరయ నతనిపాలిటి
ప్రతిబంధపుఁ బేరఁటాలు పంకజవదనా. 242

క. ఆరమణినడత యొకటియుఁ
బేరొకటియుఁగాక యుండఁ బెనుదుఃఖముగాఁ
బోరాడ విసివి వేసరి
శూరుఁడు స్త్రీహత్యఁజేయఁ జూడనికతనన్. 243

తే. వెడలనడిచినఁ బ్రతిరాజవీర మనెడి
పురమునందున్న పితృగేహమునకుఁ బోవఁ
దలఁచి యయ్యింతి డింభకద్వయముతోడ
నరిగెఁ బథికులచే మార్గ మరసికొనుచు. 244

వ. ఇవ్విధంబునం గతిపయప్రయాణంబుల నరిగి యొక్కనాఁటి పయనంబున నది మార్గంబుదప్పి కాలిత్రోవంబడి యత్యుద్రనిద్రావిరామసమయసముదితహర్యక్షకిశోరక్షుధారావసమాకర్ణనాతిభీతగర్భస్రవదర్భకానవలోకిపలాయమానధేనుకావితానంబును, దదీయశ్రవణపవనచలితకీచకాన్యోన్యకర్షణసంజనితధనంజయశిఖాభిముఖధావనాశార్దూలంబును, దదీయభీషణాకారవికారావలోకనమాత్రత్రస్తతటాకగాహనపరాయణవరాహంబులును, దదీయపతనచలితజలజాగ్రసము

త్పతద్రథాంగసముత్తుంగపక్షపుటపటపటాత్కారసంభ్రాంత
సకలశకుంతంబును, వెండియు వలీముఖపరికంపితశాఖాగళిత
కుసుమరసవిసరంబులపై ముసురుకొనునసమభసలంబుల వినీ
లంబైన నేలయుఁగురంగనాభికాసద్యస్స్రుతమృగమదపంకి
లంబైనభూమియు నభేదత్వంబుఁ జూపఁ బరిస్రుతప్రసవ
పరాగంబును, సప్తచ్ఛదరంభాస్తంభపతితరజోవ్రజంబును
వేఱులేకమీఱఁ దరణికిరణవిదారితవేణుముక్తముక్తామణు
లును నచిరప్రసూతకుండలివనితాండంబులు నఖండంబులై
మెండుకొనఁ గాసరంబులకు వాసరంబులును, గవయంబుల
కు నిలయంబులును, దుప్పులకునెప్పును, జమరవాలంబులకు
విభ్రమస్థానంబును, భల్లూకంబులకు నుల్లోకంబును, ఖడ్గసం
తానంబునకు నిశాంతంబును, మయూరంబులకు జయారంభ
స్థానంబును నై సురసరణ్యానీతాగ్రయగు నొక్క యర
ణ్యానిం బ్రవేశించి కించిచ్చలనంబులేక యయ్యాకాశమధ్య
యభ్యగ్రఘురీమధ్యంబునం గూర్చుండి మార్గాన్వేషణంబు
సేయుచున్నసమయంబున. 245

తే. చెంతబారెఁడులోనికుంజాంతరమున
నొక్కబెబ్బులియుండి యయ్యువిదఁ జూచి
కూర్చినాహారమాఁకలిగొన్ననాకు
దైవమని యంతలో వేఱుతలఁపు వాడమ. 246

క. ఇదినాపద మిదినానద
మిదినాపాద చేరవెఱతు రెవ్వరు నేఁడీ
మదవతికి నెన్నిగుండెలో
కదలకనే యున్నయునికి కార్యమెఱుంగన్. 247

ఉ. ఈవన మెల్ల నేలెడు మృగేంద్రుఁడునై తము సాపరాధుఁ డై
సేవకుఁ డార్తినామయముఁగుఁ జెందినచో మదనుజ్ఞ మీఁదసం
భావితుఁజేసి వాని బహుమానముతోఁ గొనిపోవుఁగాని తే
జోవిభవంబు చూప వెఱచుం బలవంతుఁడ నేనుగావునన్.

తే. అట్టినన్నునుఁ జేరి భయంబులేని
పొలుపుతోనున్న దీపువుఁబోణి చెంత
ననుచుఁ గవుకునఁ బట్టరా దరయవలయు
యోజనయొనర్చి సేయుట రాజనీతి. 249

క. కార్యాకార్యము లెఱిఁగిన
యార్యుఁడు నామంత్రి జంబుకాగ్రేసరుఁ డా
ధైర్యనిధి సుమతినాయకుఁ
డర్యమపదభక్తుఁ డెచటి కరిగెనో యెఱుఁగన్. 250

తే. అతని రావించి నావిచారానువృత్తిఁ
జెప్పుదునొ దీని నేటి విచార మింకఁ
గమిచి నామేనిరక్తమాంసములఁ బీల్ప
సాఁగె నతిగాఢతరలుఠజ్జాఠరాగ్ని. 251

క. అని తెంపు చేసి కనకనఁ
గనుఁగొనల న్నిప్పు లురలఁగా వాలము భూ
మినిఁ దాటించుచుఁ దద్గళ
మును జూచుచు గుఱక యుఱుకఁ బోసటు లున్నన్ 252

క. అబ్బెబ్బులిఁగన వచ్చెం
దబ్బిబ్బు లికేమిసేయుదాన ననుచున
బ్బిబ్బోకవతి మనంబున
నబ్బురమును భయముఁ ద్రొక్కులాడఁగ నుండెన్. 253

క. ఆకలహప్రియ పులిచే
నేకరణిం బ్రదికి యూరికేగఁగవలయుఁ
రాకేందువదన తెల్పఁగ
దే కందముగాని నీయతిస్థిరబుద్ధిన్. 254

క. అనినఁ బ్రభావతి యింకనే
మని తెల్పుదు నాకుఁజూడ నగపడియెన యా
వనితపులివాతి; కేగతి
వినిపించెదొ దాని బ్రదుకువిధ మింకమీఁదన్. 255

ఉ. నావుడుఁ జిల్కపల్కు లలనా విను మత్తఱి సవ్యథూటి ప్ర
జ్ఞావతియాట నిప్పులి నిజంబుగ నన్గనుఁగొన్న యప్పుడే
చేవదలిర్పఁ బైఁబడక చింతయొనర్చుచుఁ బేలుపోయె నే
నేవగదాననో యనుచు నీయెడ భీతియుఁ జూపఁగాఁదగున్.

క. అనుచుఁ దనూజులనిద్దఱఁ
గొనగోటంగిల్లి వారు కోయనియేడ్వం
గనుఁగొని యూరార్చువిధం
బున నిట్లను వినివినట్టిపూనిక దోఁపన్. 257

తే. ఏలయేడ్చెద రాఁకటి కేమియొల్ల
రకట పులిమాంసమేకాని యన్నలార
మీకొఱకు వ్యాఘ్రములఁ జంపిమీఁఱుకతన
దూఱుమఱివ్యాఘ్రహంతయ నేర్పఁగంటి. 258

క. ఇలువాసి మీకు గ్రాసపు
పొలవాసిం గూర్ప రోసి భువిఘోరమృగా
వలికిందలఁకక యడవిం
బులికిం బులినగుచుఁ దిరిగి పులిపులినైతిన్. 259

తే. ఐననేమయ్యె నిచ్చోట నరయుచున్న
దానఁ బులులున్నవో యని కాన నింక
రెండుగలిగిన మీయిద్దఱకిని జాలుఁ
గాక యొకటుండినఁ జెఱిసగంబు గలదు. 260

క. అని పలుక జళుకు మదిఁబెనఁ
గొనఁగా మేనెల్ల ముచ్చికొనుచుం బులిమె
ల్లనె యవలికిఁ జని వెసఁ జం
గుననచ్చటిలతలు ద్రెంచికొనుచుం బాఱెన్. 261

క. అనినఁ బ్రభావతి మదిఁబ
ర్విననివ్వెఱ ముక్కుమీఁద వ్రేలిడి తలయూఁ
చి నిజంబుగ మగువలెపో
ఘనసాహస లనుచుఁ బ్రొద్దుఁగని పల్లవితోన్ 262

క. కనుఁగొంటివె యదిచక్కన్
మనసిజనృపకీర్తిరుచిసమాజపు మొక్కన్
మినుకులకులములయిక్కన్
వినుచక్కింజొక్కమైనవేగుంజుక్కన్. 263

తే. అనుచుఁ గేళిగృహంబున కరిగె మఱి ప్ర
మక్రమంబునఁ దరణిబింబంబు వ్రాలె
నపరవారాశిఁ దనుఁజూచి యచటిమీన
కోటిపలలం బటంచు ముక్కులను బొడువ. 264

మ. తనమేనం దగఁదోఁచుసొమ్ములయినం దజ్జ్యోతి లోఁగొం
చు నల్లనిమేలా బురునీసుకప్పడము చాలన్మించ నేతెంచుఁ
బచ్చనివిల్కానిజయాస్పదం బగుజిరాసంజొకతేజీవిధం బున
నవ్వేళఁ బ్రభావతీసుదతి చూపుల్వాన్నెలం బర్వఁగాన్. 265

క. చనుదేరఁ జిల్కతత్కర
మున వ్రాలి మెఱుంగుబోఁడి ముక్కుకొనఁ జుఱు
క్కున గీరి కడమకథయుఁ
విని పోయినలెస్స గాదె విమలేందుముఖీ. 266

వ. అని పలికి రాజసంభోగసమారంభవిజృంభమాణాధీనం బగు
నమ్మానవతీమానసంబుఁ ద్రిప్పి చెంగటం జెలంగుమెఱుంగు
టుపరంజిపీఁటపయిం గూర్చుండిన యక్కురంగనయన తరం
గితనిజవాంఛాఫలరసవీచికలం బ్రార్థింప నింతింతతరితీపు
చూపుచుఁ గీరపుంగవం బిట్లనియె. 267

మ. వినుమారీతిఁ బదాభిఘాతపతితోర్వీజాతమై భీతివీఁడని
శీఘ్రంబున దూరమేగి దగదొట్టఁ వ్యాఘ్రమాదండ ను
న్ననిగండోపలమెక్కి యక్కలికి యందం బందు నల్దిక్కులం
గనుపింప న్వెడగుండెకాయ లదరం గాలూఁదలేకున్నెడన్.

తే. కనియెఁ దన్మంత్రియైనసృగాలమౌళి
సుమతినామకుఁ డారీతిఁ జూచి యచట
కేమిటికి వచ్చెనో వానినేలినాతఁ
డనుచుఁ జెంగటిపొదఁజేరి యాత్మలోన. 269

సీ. తనయున్కి యెఱుఁగ కుద్ధతిఁ జెంతఁ జను లేటి
కొదమపైఁ బెట్టదు క్రూరదృష్టి
దగ్గఱి గంతులు తగవేయుచున్నట్టి
కుందేళ్లఁ బట్టని యందమేమొ
చెంగటఁ దిరుగుచుఁ జెంగునదాఁటెడు
దుప్పులఁ బట్టక తప్పెనేమొ

మొక్కలంబునఁ జేరి సొక్కుచుఁ దిరుగాడు
మనుబోతుఁ బట్టంగ మఱచె నేమొ
తే. యనుచుఁ దనలోన నూహించి యాత్మఁ జెదరి
చూచి ధైర్యంబు వదలక చోద్యమంది
చెంతఁ జేరఁగ భయమంది చాలఁ గలఁగి
తలుచు భ్రమవొంది యంతటఁ దానె తెలిసి. 270

ఉ. నాలుక వ్రేలవైచి వదనంబు వివర్ణవిధంబుఁ జెందఁగా మ్రోలఁ,
జెలంగియాడెడు గురుప్రముఖంబుల మీఁద నేమియుం
వ్రాలనిచూడ్కి గుండెయదర న్నిలుపోపక యున్నయట్టిశా
ర్దూలకులేంద్రుఁ జూడ భయదోషముఁ జెందినరీతిగన్పడన్.

క. నాయంతమంత్రి యుండి య
పాయం బగునట్టివేళ నధినాథుసుఖ
శ్రీయుతుఁ జేయక యుండుట
నాయమె యిదిపోదు పతిమనంబలరింతున్. 272

క. అని తలఁచి సుమతి చేరం
జని పులికిం గేలు మొగిచి సవినయముగ న
వ్వానినుండి యుబుసుపోకం
జను దెంచితి రేమొ యిచటి జాడలుచూడన్. 273

క. దొరయైనయతఁడు మఱచియుఁ
బరభూమికిఁ బోవరాదు పనిగల్గినచో
నురుతరనిజభటయుతుఁడై
యరుగందగు లేకయున్న నాపద లొందవున్. 274

క. అసహాయశూరులరు గను
క సముత్సాహంబు వొడమఁగా వచ్చితిరి
వ్వసుధయును గంటిరేకద
వసతికిఁ బోవుదము తడయ వలదిచ్చోటన్. 275

చ. అనఁ బులి యాతఁ డచ్చటిమృగాళికఠోరవచోవిశేషముల్
విననది లేదుగాన బహువింతలు తెల్పెద వంచు నెంచి నె
మ్మనమునఁ దోఁచుభీతిని నమందతరస్వర మొప్ప నాతనిం
గనుఁగొని పల్కె దైన్య మధికంబుగ దిక్కులు పాఱఁ
జూచుచున్. 276

క. విను తల్లికి నే మరలం
జనియించితి నేఁడు నీదుసల్లాపకథా
వనధిం దేలఁగఁ బుణ్యాం
బునికిం బ్రదికితిని కీర్తిభూషణమూర్తీ. 277

ఉ. సిగ్గులచేటు సుమ్మది వచించిన నాప్తుఁడ వాట నీకు నే
నిగ్గురుభీతిహేతు విపుడింతయుఁ దెల్పెద నన్యు లెవ్వరి
డగ్గఱ లేరుగా మనదిటంబుఁ గనుంగొన నంచు మెల్ల నే
యగ్గజయాన పల్కిన మహాకటుభాషలు విన్నవించినన్. 278

క. ఆఁటదిగాదది మృగముల
వేఁటాడ న్వచ్చుమృత్యువే తప్పదు నో
రాట మిదియేల యిచ్చట
నేఁటి కెడయొనర్చుకొనుట నీతియొ కాదో. 279

క. అని పలుక సుమతి యెంతయు
విని యకటా యెవ్వతెయొ వివేకవిహీనుం

డని యితని బేలుపఱిచెం
జనదు గదా పిఱికిదొరల సరసం గొలువన్. 280

క. పతికి భయమడరుచో నది
యతిశయముగఁ జేసి మాన్యుఁడై బ్రదుకుం గు
త్సితమంత్రి యతనిఁ గైకొను
నతిదుర్మతి యైన నాథుఁ డాప్తుఁడుగాఁగన్. 281

వ. కావున నేకాచారంబగు నమాత్యపథంబునం బ్రవర్తిల్ల నాకు నకారణభయభ్రాంతుండైన యతని కనుగుణంబుగా నడుచుట కర్తవ్యంబుగాదు బహుకాలం బేతదర్థంబునఁ బోషితుండనై యుండి యివ్వేరవుఁ దెలుపకుండిన సామాన్యులలో గణ్యుండనగుదు నితండు మదీయ వచనంబులు వినియెనేని మే లట్టు గాక దుర్బుద్ధియై మదీయస్థానహానిపర్యంతంబుఁ దలంచినఁ దలంపనిమ్మని నిశ్చయించి యాసృగాలంబు శార్దూలంబున కిట్లనియె. 282

తే. ఎలుఁగులకు వేరువిత్తు దుప్పులకు గండ
మేదులకు మిత్తి లేళ్లకు నెదురుచుక్క
కాసరంబుల పాలిటికంటినొప్పి
యసదు గాదుగదా భవదన్వయంబు. 283

చ. అలవి యెఱుంగ కొక్కపులి కల్గినవాఁడయి భీతిఁ జెందయ
క్కొలపగఁదీర్చుకోఁదలఁచి కోడెవయాళివజీరుఁ డెప్పుడుఁ
మెలఁగెఁడు వ్యాఘ్రచర్మమనుమీనెఱడాగు ధరించితోరతా
కలన భవత్కులంబునకుఁ గల్గదు జోడు మృగాన్వయంబునన్.

క. భిన్నేతరమగు సకలస
మున్నతవిభవాభిజాత్య మున్నదె కద ని

న్నెన్నతఱిఁ గొంచగాఁడవె
యన్నన్న నఖాగ్రనిర్జితారివి గావే. 285

తే. ఇట్టినీవాక్కభామ యేమేమొ పలికె
ననుచు వెఱచితి ననుటెల్ల నరయ నాకు
బుద్ధి శోధింపఁగాఁ బోలుఁ బొసఁగ దొరలు
తలఁప సేవకహృదయభేదకులు గారె. 286

తే. కాక వెఱచినమాట నిక్కంబ యేని
నేఁడు నీవంక శార్దూలనికరమునకుఁ
జెల్లఁబో మాంసకబళంబు బెల్లమయ్యెఁ
బ్రాఁతపరివారముల నోట బగ్గిపడియె. 287

క. మనుజాంగనయఁట తనయుల
కనవరతము పులులఁ ద్రుంతు ననెనఁట యిదియే
వినినంత శరీరముతోఁ
జనుదెంచితె యకట నీదుశౌర్యము గూలన్. 288

తే. రమ్ము నావెంటఁ గొంతదూరముననుండి
దంటతనమున నను వెన్నునంటి చూడు
నీకుఁ గై కాన్కఁ జేసెద నేఁడు దానిఁ
దత్తనూజులకంఠరక్తంబుఁ గ్రోలు. 289

క. అన విని శార్దూలం బను
విను మిచ్చుటఁ బ్రేలవచ్చు వెస దానిఁ గనుం
గొనినంత మాట వెడలునె
నినుఁబోఁటికి నే నెఱుంగనే నీబలమున్. 290

క. తగిలించుకొన్న పిమ్మట
నిగిలించుటె కాని కార్యమే మున్నది యూ

మగువఁ జననిమ్ము పోవుద
మగునె యసాధ్యమున సాహసాదృతి సలుపన్. 291

క. చలమున నది పైఁబడినం
జులుకనివాఁడ నని యుఱుకఁ జూతువు మఱి మాం
సలదేహుఁడ థావనచే
నలసితిఁ బరు వెత్తఁజాలనో నిటమీఁదన్. 292

క. నావుడు గోమాయు వనుꣳ
నీవిటు తప్పించుకొన గణించెదు కాయం
బీవగల డాఁచికొని యా
హా విను మెన్నండ్లు బ్రదుకుదయ్యా మృగేంద్రా. 293

క. బలవన్మృగమంత్రులయెడఁ
దలవంపుల కోర్వలేక తఱిమెద మదిలోఁ
దలఁపకు బహుభీతిని లె
మ్మలఘుపరాక్రమ మొనర్ప నందుం గీర్తుల్. 294

క. నను నమ్మవేని యిచ్చటి
వని తీఁగెలు చుట్టి పెనఁచి నాకున్నికుం
బెనవైచికొమ్ము ర మ్మిఁక
నిను జూచిన నవ్వధూటి నేలం గూలున్. 295

తే. అనుచు నక్క నిజాధీశు నతులశౌర్య
మెనయ బోధించి పెనవైచికొనుచుఁ దెచ్చెఁ
గురుబలావళిఁజేర నుత్తరుని ధైర్య
శోభితుని జేసి తెచ్చు నర్జునుఁడు వోలె. 296

క. ఈలీల వచ్చు నాశా
ర్దూలమృగాలముల భయముతోఁ గనఁ జేయం

జాలుట గలహప్రియ కిం
కేలాగునఁ గలుగవలయు నిందునిభాస్యా. 297

తే. అనుచుఁ జిలుక పలుక నాప్రభావతి యిట్టి
యవగడంబు మాన్ప నది యెఱుంగు
నిపుడు నీవెఱుంగు దింతియే కాని యీ
తెంపువగలు మాకుఁ దెలియ వనిన. 298

శా. కీరంబిట్లనునట్లు ఘోరతరభంగిన్ వ్యాఘ్రగోమాయువుల్
చేరన్రాఁ దిలకించి యవ్వనిత కించిద్భీతియున్లేక ధై, ర్యా
రూఢిన్ మృగధూర్తముంబలుకు నాహా సత్యవాక్యత్వమీ
డేలం దబ్బఱకాఁడ వైతి గద యిం కేరీతి సైరింపుదున్.

తే. పులులరెంటిని దెత్తు నీపుత్రయుగళ
మునకు నని నమ్మిక లొసంగి పోయియిప్పు
డొక్కశార్దూలమును దెచ్చి యొప్పగించె
దొల్లఁబో కానదేఁడు నీయుసుఱుఁ గిసురు. 300

మ. అనుచుం దిగ్గునలేచుదానిఁగనియవ్యాఘ్రేంద్ర మారౌరఛ
ద్మనసేసెం గద నక్క యెక్కరణి నమ్మన్వచ్చు నంచున్భయం
బున దానిన్వెస నీడ్చికొంచుఁబఱచెన్ భూభాగ మల్లాడఁగాఁ
దనకంచుం బరువెత్తుచోఁగలవె కాంతావంచనాసంపదల్.

క. అనఁ జిలుక కాప్రభావతి
మునుపటి వగకన్న నధికముగ వెఱపించెన్
వినుమా కలహప్రియ యిం
తనిరూఢం బైన నేర్పు దానికె చెల్లున్. 302

వ. అని పలికి విరహిజనమథనంబున మనసిజుండు పట్టించు *ధర్మ దారోదయంబునుంబోలి మిక్కుటంబగు కుక్కుటారవంబున నరుణోదయం బగుట యెఱింగి యక్కురంగనయన యంతఃపురంబునకుం జనియెం దదనంతరంబ. 303

క. వనజరుచిఁ గొనఁగ సమయం
బనుచోరుఁడు రోదసీగృహముఁ జొచ్చి భయం
బునఁ బఱవ నడఁచుదీపం
బునఁ బోల్పంబడుచుఁ బ్రొద్దు పొటుకునఁ గ్రుంకెన్. 304

చ. ప్రవిమలమౌక్తికంబుల తురాయి నిగన్నిగల న్మెఱుంగు చ
న్గవ మనుగొంపుదండల దగద్ధగలం బయ లొందనీక నీ
లవసనపు న్ముసుంగు పొదలంగఁ బ్రభావతి వచ్చె న త్తఱిన్
గవిసెన లోపలం జకచకల్గల దర్పణలక్ష్మిఁ గేరుచున్. 305

క. వచ్చుటయు నిచ్చలంబున్
బచ్చలపంజరము వెడలి పడఁతీ యిదె యే
నిచ్చట నున్నా నని యను
పచ్చనివిలుకాని తేజిఁ బరికించి వెసన్. 306

క. నిన్నఁటికథ మఱి యింకను
నున్నదియో యుండెనేని యుచితవచస్సం
పన్నతఁ దెలిపెదె గ్రక్కున
న న్నరపతిపొందు నేఁటికైన న్వలయున్. 307

క. అన శుక మిట్లను గుతుకం
బునఁ గథ కొదవ యన నెంత మూఁడేమాటల్

---

* ధర్మదార=యుద్ధముమాన్పుటకై పట్టించు కాహళధ్వని.

వినిపోమ్ము పోయి యచ్చట
జనపతి రతిఁ జొక్కి తామసము చేయకుమీ. 308

మ. అని యాశావశఁ జేసి యాశుకసుధాశాధీశ మీశానశీ
ర్షనదీశోభికుశేశయాంతరరసశ్లాఘావిశేషాపనో
దనశీలాతివిశాలశీతలగుణోదారోక్తిధారానిగుం
భనగంభీరముగాఁగ నిట్లనుచుఁ దెల్పంజొచ్చె నచ్చెల్వకున్.

క. కాంతా వింటివె కద వి
భ్రాంతపుఁబులి నక్కఁగొనుచుఁ బఱమట మునుపే
యంతం గలహ ప్రియ త
త్కాంతారము వెడలి తల్లిదండ్రులఁ జేరెన్. 310

శా. నిద్రాక్షీణ్యామనస్క యవ్వనిత యంటె న్వెంటనే యంచుఁ ద
చ్ఛార్దూలం బతిభీతిఁ బాఱెను లతాసంబంధ మాట న్మహా
దుర్దాంతోగ్రశిలాభిఘాతవిగళద్ఘోరాస్రధారాతిసం
మర్దాధ్వంబగు నక్కనీడ్చుకొని సంభ్రాంతాన్యజంతుత్వరన్.

క. ఈరీతిఁ బఱచి పరచిం
తారంభము మఱచి ధావనాయాసమునన్
నోరెండ నిలిచె నొకకాం
తారమునం బిఱికిగుండె తటతట నదరన్ 312

క. నిలిచి దగదీర్చుకొని హా
చ్ఛిలుకోపముతోడ నింతచేసిన దీనిం
దలవ్రచ్చుక మ్రింగెద నను
తలఁపున జంబుకముఁ గ్రూరతరముగఁ జూచెన్. 313

క. అప్పుడు సృగాల మద్దెసఁ
దప్పించుకొనంగ నేమి తలఁపఁగ వలయుం

జెప్పుము ప్రభావతీయన
నప్పులుఁగున కాసుధాకరానన పలికెన్. 314

తే. కాలిసంకెల లతికాని కాయబంధ
మప్పులి యటన్న నాగ్రహావ్యగ్ర మింక
జాఱిపోరాదు సాంత్వనసరణిఁ గూడ
దెట్లు తప్పించుకొను నక్క యిట్టియెడను. 315

వ. కావున సృగాలంబునకు శార్దూలవదనగహ్వరంబె యవ
శ్యంబు భావ్యంబని తలంచెదఁ గాని తత్ప్రాణగోపాయ
నంబునకు నుపాయంబు దోఁపదు మదీయ శేముషీవిశేషం
బింతియ, యనంతరకథావృత్తాంతంబుఁ దెల్పు మనినఁ గీరం
బిట్లనియె. 316

క. ఇది తెలియ కున్న బుద్ధికిఁ
గొదవనుట ల్గాదు జారుఁ గూడఁగఁ జనుతో
యదకచ కిట్టి విపద్దశ
యద నెఱిఁగి యడంపవలయు ననియనుట చుమీ. 317

క. అవ్వాలి కథ వినుమా యెల
జవ్వని యారీతిఁ జూచుశార్దూలపతిఁ
నివ్వెఱఁ గనుఁగొని జంబుక
మవ్వేళకు నొకనుపాయమాత్మం దోఁపన్. 318

మ. పులికిం గేలుమొగిడ్చి పల్కువిను మంభోరాశిగంభీర నా
పలుకు ల్దోహి మొనర్చెరా యనుచు నాపైఁ గోపమే కాని
రాఁ, గలకార్యం బెఱుఁగంగ లేవు సముదగ్రక్రోధయై
యావధూ, తిలకం బిచ్చుటి కేగుదెంచుఁ దనుజోద్రేకము
ధల్ మాన్పఁగన్. 319

క. మన మున్న చోటెఱుంగునె
యని తలఁప న్వలవ దుపలహతి గళితాస్మ
త్తనురక్తధారత్రోవం
గనుఁగొని యదె యడవిజాడఁగాఁ బఱతెంచున్. 320

క. మున్నొనరించిన నేరం
బెన్నకు తత్ఫలముఁ గంటినేకద యింక మీఁ
దన్నీకు శుభ మొనర్చెద
నన్నరయకు మింక వంచనాపరుఁగాఁగన్. 321

క. పెనఁ ద్రెంచి యెచటికేనియుఁ
జనుమా శార్దూలహంత్రి జాడ మెయిం గ్ర
క్కున వచ్చిన నినుఁ బొరిగొను
ననఘా జైవాతృకత్వ మందుము నీవున్. 322

క. అని పలికినపుడె నఖములఁ
బెన పటుకునఁ ద్రెంచివైచి బెబ్బులి పఱచెం
జనియెన్నక్కయు వేఱొక
వనమునకుం దెలియ వింటివా తెలిగంటీ. 323

క. అనినఁ బ్రభావతి నివ్వెర
గున మ్రాన్పడి యుండి తెలిసికొని చిలుకా యీ
యనపాయోపాయస్థితి
నను నడిగిన నాకుఁ దెలియునా యెంతైనన్. 324

క. అని యంతఁ దెల్లవాఱుటఁ
గని యంతఃపురము సేరెఁ గాంతామణియా
దినకరబింబము గ్రుంకిన
దను కాకీరమణి యొప్పిదంబున నుండెన్. 325

క. అంతటఁ జీకటి గని య
క్కాంతామణినృపతిఁ జేరఁగాఁ బోవుతమిం
జెంతకుఁ జేరినఁ గనుఁగొని
కంతుని నెఱతేజి ముద్దుగాఱఁగఁ బల్కెన్. 326

తే. ఎంత వేగిర మమ్మ పూర్ణేందువదన
మాటుమడిగినఁ జనుమ యమ్మనుజవిభుని
ధామసీమకు నిపుడు సందాఁక నొక్క
యమలతరమైన కథ వినుమనుచుఁ బలికె 327

పండ్రెండవకథ.

క. ధరపై రాజపురంబునఁ
బరఁగెడు నొకరెడ్డి గలఁడు పరిహితనామ
స్ఫురితుఁడు కృషికార్యధురం
ధరుఁ డలరుఁ హాళికావతంసుం డగుచున్. 328

క. ఆరెడ్డి కిద్దఱాండ్రు ప
యోరుహబాణుని శరంబులో యనఁగా శృం
గారిణియు సువేషయు నను
పేరుల మెలఁగుదురు సొంపు బెంపెసలారన్. 329

తే. చెలువుఁ డెప్పుడుఁ బగలెల్లఁ జేసి పనులు
కోరి మెలఁగుట రేలెల్లఁ గుంభకర్ణ
నిద్రఁ బొల్పడి రతికి సంధింపకునికి
వార లిద్దఱుఁ గడిదేఱి జారలైరి. 330

ఉ. చామని మేనులున్న నుపుఁ జల్లెడు మోములలోనఁ గల్గుబల్
గోములు మానపుం బొడవులుం బిడికింట నడంగు కౌనులుం

గోమలబాహువుల్మరులుకొల్పెడుచూపులుముద్దుమాటలుం
గాముని కొక్క చేవ యొసఁగన్విహరింతురువార లిద్దఱున్.

సీ. గొంటుపూసలు రెండుగుండ్ల ముంగరలు మై
జారుచీరలు పెనసన్నగొలుసు
పెద్దమట్టెలు మట్టిపిల్లాండ్లు బొబ్బిలి
కాయ లొత్తులతోడి కడియములును
గప్పుపల్వరుస లుంగరములు తూలెడు
గొంగులు బలుచెంపకొప్పు లంచు
కమ్మగవ ల్సన్న కాటుక రేకలు
నాభినామంబులు నానుచుట్లు
తే. పసుపుఁబూఁతలు గుబ్బలబాగు దెల్పు
బిగువుఱవికెలు చిగురాకుఁ బెదవులంటు
వీడియపుఁగప్పు లెప్పుడు వెలయ రతుల
బేరమాడుచుఁ గాఁపుగుబ్బెతలజోడు. 332

క. పనుల కొడ ల్వంగక కా
మిను లిద్దఱుఁ గూడి గొల్లమీటుచు దాదుల్
దినదినము మిసిమియిడఁగాఁ
గనుపింతురు గున్నగచ్చగాయలకరణిన్. 333

చ. దిటమున రెడ్డి పాటుపడి తెచ్చి యిడంగను గూటిప్రొద్దు సం
కటితఱివెన్నమజ్జిగలు కంకటి పైఁ బవలింటి నిద్రలున్
బెటుకులుఁ జెల్లిరా సొగసు వెట్టుచు మన్మథకేళిమీఁద నె
క్కటివడి జారసంగమసుఖంబునకే తమకింతు రిద్దఱున్. 334

చ. పెనిమిటి చేనిపాటుపడి పేర్చుశ్రమంబున నింటికేగుదెం
చినతఱి దాలితోఁకపయిఁ జేర్చిన కాఁగులనీరు మజ్జనం
బున కమరించి దేవతలపుట్ట మొసంగుచు బొడ్డుగిన్నెలో
మనుతురు రాగిసంకటి తలోదరు లద్భుతభక్తిఁ జూపుచున్.

ఉ. ఒక్కతె రెడ్డిప్రక్క విరహోక్తుల వింతలఁ గౌఁగిలింతలన్
జక్కిలిగింతల న్మెఱసి జంతతనంబునఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచో
నొక్కతె జారుప్రక్క మెలుపొందిన టెక్కులఁ జూపుచొక్కుల
న్మిక్కిలి చొక్కుచు న్మదనునిం జరితార్థునిఁ జేయు రాత్రులన్.

చ చెలువుని ముందట న్సవతి చిక్కనఁ బోరు ఘటించిలేని యీ
సులు ప్రకటించి మోసమునఁ జొచ్చెద రొండొరు మీఁది
చాడి మాటల మఱి మాటమాట జగడంబులు చూపి
యతండు పోయినం, గలకల నవ్వుకొందురు తమ కౌశల
మాతఁ డెఱుంగలేమికిన్. 337

క. ఈరీతినుండి యొకనాఁ
డారెడ్డన పనికిఁ దలుగు లమరించుటకై
నారలు గావలె నని పొరు
గూరికినై పోయి మఱ్ఱియూడలు దేరన్. 338

వ. తదనంతరంబ. 339

చ. చిటిపొటిమబ్బు లాకసపుసీమఁ గనంబడ గొప్పగొప్పలై
పటపట మ్రోయుచు న్నలినబాంధవబింబముఁ గప్పికొంచుఁ జీఁ
కటి ఘటియించి యధ్వగని కాయము బెండగిలం దటిల్లతా
కుటిలతఁ గొంచెపాటి చినుకు ల్దొరఁగించె ధరాతలంబునన్.

క. అనవధివనధివిహారం
బున నధికవ్యథల కార్శ్యమును బొందుతఱి

న్మనసిజుఁ డేయుశరంబుల
యనువున నవ్వేళఁ జిసుస లడరె న్నదులన్. 341

సీ. గొంగడిముసుఁగుతోఁ గొల్లలు చట్రాతి
పైని బండారాకుఁ బఱచికొనఁగ
నాలమందలు మేఁత కరిగి యేతెంచి యం
భారవంబులతోడ మందగొనఁగఁ
బొమగుడూఁటుల మాని యొదిఁగి క్రేపులగుంపు
జననీనికాయంబు చాఁటుఁ జేర
నొకటి నొక్కటి చూచి యుఱికి మేఁకలు చెట్టు
నీడలఁ గునికాడి నెమరు వెట్టఁ

తే. దనరు నంబుదకాండ వేదండయూథ
గర్జితోర్జితభూరిభూతాత్కారగళిత
వమథుశీకరవారదుర్వారమగుచుఁ
జలువతెమ్మెరలేతేర సన్నతూర. 342

తే. అప్పుడా కాఁపుపల్లెగుబ్బలొండ్రు పథిక
లును ఱుమనమును వకొన్న యమ్మునువల్లోన
రాఁడు పతి యంచు నిక్కరతులఁ దేల
మందిరమునకుఁ దెచ్చిరి మాఱుమగల. 343

తే. తెచ్చుకొని యిచ్చలోపల హెచ్చుకోర్క
లెన్నిగల వన్నియును దీఱ నెనసిచతుర
రతుల కఱవునఁ బడినట్టు లతులసౌఖ్య
వారినిధి దేలుచుండిరి వారలంత. 344

క. పరహితుఁడు మిన్నుఁగనుఁగొని
దురుసౌనిఁకమీఁద వానతూరల్నిజసుం

దరు లెదురెదురే చూతురు
మరుబారికిఁ జిక్కి కాన మగుడన్వలయున్. 345

క. గ్రక్కునఁ జని యక్కఱతోఁ
జక్కెరవిలుకాని కేళిఁ జతురుఁడనై నేఁ
డక్కాంతలనిద్దఱ నిరు
ప్రక్కలనునిచికొని మేలువడసెద ననుచున్. 346

క. తలపై నూడలమోపుగ
మొలఁగత్తియు నింటిమీఁది మోహము మదిలోఁ
దలఁకొనఁ జలికిఁ జలింపక
బలుబూతమువోలి పెద్దపరువునవచ్చెన్. 347

తే. వచ్చి యాత్మీయమందిరద్వారసీమఁ
దెప్పునను మోపువైచిన చప్పుడు విని
నరకఁ డదె వచ్చెననుచు నొండొరులతోడ
గుసగుసలువోయి రాతని కూర్మిసతులు. 348

వ. ప్రభావతీ యనిర్గమనావకాశం బగునిజగృహంబునం దల్లి
డిల్లు నుపవల్లభుల నప్పల్లవాధర లెవ్వడువున వెడలింపవలయు
నిదియొఱింగిన యంగనలకుం బరపురుషసంగమంబును బతి
ప్రమోషంబును సులభంబగునని పలికినం దెలుపనేరక వెల
వెలంబాఱు నమ్ముద్దియనెమ్మొగంబుఁ గనుంగొని యయ్యనంగ
తురంగం బవ్విధంబును నేన తెలిపెదనని యిట్లనియె. 349

సీ. ఆరీతిఁ బతివచ్చె ననివేగ శృంగారి
జీవధూటి సువేషతో విచార
మేటికి నీవు కవాటంబుఁ దెఱచి వా
డింటికి రాకుండ నేర్పుతోడఁ

గడప కడ్డముగాఁగఁబడి సివమాడుము
　　కొదవకార్యము చూచికొనఁగవచ్చు
నని యుపదేశింప నది యట్లసేయ వి
　　భ్రాంతుఁడై నిలిచినభర్తఁజేరి
తే. మఱ్ఱియూడలనుండి యమ్మగునమీఁద
గాలిసోఁకెనో యనుచు శృంగారిణియన
నంతలోన సువేషదంభాతిరోష
ఘోషయై వానిపైఁ బండ్లు గొఱికికొనుచు. 350

శా. ఓరీ నాపదమైనమఱ్ఱిమదరేఖోద్వృత్తిఖండించి తీ
వేరా యిప్పుడెపోయి మ్రొక్కఁబడిగా నీయూడలా చెట్టునన్
ధీరోదారతఁగట్టిరార మదిలో దేవేరిపైఁగోర్కెనిం
డారంగల్గిన నన్నెఱుంగవె పిశాచాధీశవిఖ్యాతునిన్. 351

క. అనవిని పరహితుఁడాత్మక
వనితామణి బ్రదికియుండినం జాలు వటా
వనిరుహము కడకు నిటపో
యిన నేమగుననుచు దానికెరఁగివినీతిన్. 352

క. ఇదె మఱ్ఱిమీఁదనిడి వ
చ్చెద నూడల్నెరకేను జేసిననేఁతల్
మది నుంచకు వటభూరుహ
విదితనివేశా పిశాచ విబుధాధీశా. 353

క. అని యతఁడు మఱ్ఱిపైఁ గ్ర
క్కనినిడఁ జన మారుకేళికొదవల్దీఱం
బనిచిరుపనాయకులనం
గనలేక నిటువంటినేర్పుగావలె నీకున్. 354

తే. అనినఁ జిలుకఁ జూచి యా ప్రభావతి చెల్ల
నేనెఱుంగ నయ్యొ యిట్టి నేర్పు
లిద్దఱగుట వార లింత చేసిరి గాని
యొకతె కెట్లుగూడు నో శుకేంద్ర. 355

మ. అని యక్కోమటికొమ్మ దేవనిలయప్రాంచన్మహామర్దల
ధ్వనిచే వేగుటెఱింగి యత్తఱి నిశాంతంబొంది యాసంజసం
జనితానంగశరార్తి వేఁగుచుఁ దమిస్రస్ఫూర్తి వీక్షించి త
జ్జనపాలాయతనంబుఁ జేరఁ జనుచో శౌకేశ్వరం బిట్లనున్.

పదుమూఁడవ కథ.

ఉ. అక్కపరాకు నీకుఁ బ్రమదాప్తి ఘటింపఁ దలంచి పల్కెదే
నొక్క కథోత్తమంబు విను ముజ్జయినీపురి నొక్క జెట్టివాఁ
డుక్కునఁ దీరినట్లు కఠినోగ్రశరీరముతోడ మీఱునే
దిక్కునమాఱులేక బలదేవుఁ డనం బలు వేరుదాల్చుచున్.

సీ. శీర్షవర్తులశిలాస్థిరమైన కేకినాఁ
 జిన్నారిపొన్నారి సిగపొసంగఁ
దను మేరుగిరిమీఁది తరుణాతపంబునాఁ
 బలుచని మట్టిదుప్పటి యొసంగఁ
గమనీయముఖచంద్రుఁ గబళించు చిల్వనాఁ
 డంబైన బవరిగడ్డము చెలంగ
బాహుభుజంగమపతి నాలుక యనంగఁ
 జేతసాణాకత్తి చెలువుమీఱ
తే. ప్రోల వీణయుఁ సాధన మురువునడలు
బిరుదు టందియ వెంబడి పిల్లజెట్లు

సమర దోరకొల్పు చేసి గేహమున కేగు
మత్తరిపుశైలదంభోళి మల్లమాళి. 358

క. ఘనశ్రీఁబొందియు నాతఁడు
దినదినమును గొంతకొంత దిరుగుచు రాఁగాఁ
దనవారు శత్రులై రట
గనుగొనఁగా వానిలక్ష్మి కడచనిపోవన్. 359

సీ. ధనవారములు చోరతతులపా లయ్యెను
సొమ్ములు కుదువను సొగిసి చనియె
గాదెలధాన్య మెల్లఁ జెదలకయ్యె గుత్తకై
యొనసినగ్రామంబు లెల్లనెండె
నప్పులిచ్చినచోట నటమటించిరి డాఁచి
కొనినపత్రంబులు చినిఁగిపోయె
వాడకంబులు గొన్నవార లేగిరి తోఁట
లెల్లను బరులచేఁ గొల్లవోయెఁ

తే. గప్పడంబెల్ల గాలిచేఁ గదిలి యురియు
నింట దోర్లెడు కుండలు నిసుపకట్ల
మానిముంతలునిలిచె నమ్మల్లపతికి
వార్ధికన్యాకటాక్ష మవ్వలికిఁ జనిన. 360

వ. ఇవ్విధంబున నక్షుద్రదరిద్రత్వంబు వహించియు నతండు
కుటుంబభరణాదరుం డై. 361

ఉ. మాసికవైచికుట్టినరుమాలును జాలనిదట్టి బట్టయు
న్నాసినయొడ్డెదుప్పటి దనర్పఁగఁ గోమటివారిఁ జేరి శం
కాసమవాప్తి నొల్లమనఁగాఁ దనుమర్దనమాచరించుచుం
గాసును గీసు దూసికొనుగాని విడం డతఁ డేమి చెప్పుదున్.

ఉ. కూలికి నూనెలంటి కలగూరలకై పొలమెల్లఁజుట్టి పా
ల్మాలక యాత్మబంధుజను లందరియం జని ప్రాఁతబట్టకై
కూళతనంబునం బ్రభులకుం దనుమర్దనమాచరించుచున్
వ్రాలుడుప్రొద్దుతోడ గృహవాటికిఁజేరు నతండు నిత్యమున్.

క. ఈరీతినుండు నాతని
గారాబుమిటారి తలిరుకై దువులదునే
దారికటారి సులక్షణ
పేరింటివధూటిలేమిఁ బిమ్మటఁగొనుచున్. 364

తే. కుడువఁగూడును గట్టుకోఁ గోకలేక
యితని కిల్లాలినై యుండ నేల యనుచు
సొగసు గనిపింప నల్లంబుఁజూపి నిలుచు
జారులకు నయ్యయ్యారి యాస్పదమొసంగి. 365

తే. కలిగినప్పుడెల్లఁ జెలువుని చెంగట
నడఁగిమడఁగి యుండు టరిదిగాదు
చేరి లేమి యప్పు డారీతి నుండెనా
యది పతివ్రతాజనాగ్రగణ్య. 366

క. ఈరీతి జార రతివాం
ఛాలాంఛన మొంది పింఛసమకచవికచ
ల్లోలస్వాంతతసద్గుణ
శీలుం బ్రేమఁగల మగనిఁ జేకొనకలరున్. 367

సీ. చేయప్పు లడిగి తెచ్చెదనంచుఁ జనికాంచుఁ
గోడెమిండనిఁ దప్పుగోలు మ్రొక్కుఁ
జెలువులో నీళ్ళు తెచ్చెదనంచుఁ జని తెల్పు
నుపభర్తకాత్మవియోగవహ్నిఁ

జీరచాకింటఁ దెచ్చెదనంచుఁ జని చేరుఁ
దరుణపల్లవుఁ డున్న తాపిచోటుఁ
జిక్కఁ ఎంజె యెరవు దెచ్చెదనంచుఁ జనియిచ్చుఁ
గమనాతురున కింపు కౌఁగిలింపు
తే. నిట్లు జారోపభుక్తయై యేగుదెంచి
మగఁడు విన లేమి చెంగట మందిరంబు
వెడలి తిరుగాడవలసె నిస్వీటవిధిని
దూఱవలదా యటంచుఁ గన్నీరునించు. 368

చ. పురమిది చూడనింత చెడిపోయెన యోమఱియాఁడుతోడఁ
బుట్టరె నను వంటిసాధ్విని బడాపగలంగనుగొంద్రు జారులె
వ్వారుగనుఁగొన్న లేమిఁ దలవంచి రయంబున వత్తునమ్మయో
పోరుగుపోలంతియంచుఁ బువుఁబోఁడి యను న్విభుఁ డాల
కింపఁగన్. 369

క. పడియుండఁ గంటి నని యీ
యెడల న్మామేనమామ యిచ్చెనటంచున్
బడఁతి యుపనాథుఁ డొసఁగిన
తొడవులు చీరలు ముదంబుతో ధరియించున్. 370

తే. నీవు మఱియింటిలోన గుండ్రించుచున్నఁ
గడుపునిండునె దొరఁజేరి గ్రాసమడుగు
పొమ్మనుచుఁ బల్కునాథు నప్పొలఁతిజార
కాంతుఁబొందుటకై సందుగలుగవలసి 371

క. ఈగతి మెలంగునంగన
లా గాబలదేవుఁడెఱిఁగి లలనా రావే

బాగాయెంగద చిన్నెలు
నీగరితతనంబుఁగంటి నే నివ్వేళన్. 372

ఉ. ఓసి గయాళికాన నను నుగ్రు నెఱుంగవె రోసమెత్తినం
దోసమెఱుంగ వీటఁ గలతొయ్యలులెల్లను గుంపుగూడి సం
త్రాసము చెంద నీగళము రాట్నముఁ నంబిగియించి యొంతునో
కోసుకతిందునో యనినఁ గోమలి నిశ్చలధైర్యధుర్య యై. 373

ఉ. గొంతుఁదనంబునం గులుకు గుబ్బలపయ్యెద చక్కఁజేర్చి యే
మంటివి నన్నువంటి సుగుణాకరకా చెడుబుద్ధి లెస్సగాఁ
గంటివిగాక నాదునడకల్కలగంటివొ కల్మివోవ వె
న్వెంటనెపోవునే మఱి వివేకము లోకములో నివారికిన్. 374

ఉ. లేవడిమీఁద బానిసలు లేనికతంబున నూరకుండినం
బోవమి నప్పుసప్పులకుఁ బోవుట వేఱుగఁ దోఁచె నేమొకో
కావలె నట్టులైన నవుఁగా దననేటికి నేఁటినుండినా
థా వెలికేగఁ బ్రాణవిభుఁ డల్గిన కార్యము సేయవచ్చునే. 375

తే. ప్రతిన వలికెద నేను నీపాదమాన
యకట మోసంబు లేదు కొండంతపనికి
నైన బతిమాలి నీవు పొమ్మన్న వెడలి
పోవ నూరక యుండు మీపోరుచాలు. 376

క. అన విని ముదితల హృదయము
గని యెఱుఁగమి నతఁడు నిజముగా నెంచెం ద
ద్వనితయును మదనవేదన
దినశేషము దీర్చె యుగముఁ దీర్చినరీతిన్. 377

చ. లకుచకుచాలలామ శుభలక్షణలక్షితకౌతుకప్రదా
యకమగు జారుగోరు దరహాసము మీసము మీఁదికేలు

దిగులుపడఁగఁ దూర్పు తెలతెల గావచ్చె
వారి కిట్లు తెల్లవాఱె నంత. 390

క. వినుమో ప్రభావతీ సతి
తననేరం బెట్లు తప్పదాటన్వలయుఁ గా
మనమున దీని కుపాయము
గననేరని నారి జార గారాదుసుమీ. 391

క. అని పలుకు చిలుకపలుకుం
గనుఁగొని వైశ్యాంగనాశిఖామణి యిచ్చో
నను నడుగు టుడుగు బెడఁగుగ
ననఘగుణా నీవె నొడువు మవ్వలికథయున్. 392

ఉ. నావిని కీర మిట్లను ఘనాఘనవేణి సనాతనప్రవీ
ణావలిఁ గేరు నీకుఁ దెలియం బడకున్నదె యైన మద్వచః
శ్రీ వెలయింపఁ గోరి తిఁకఁ జెప్పెద నప్పగిదిం బ్రభాతవే
ళావిభవంబు మీఱుడుఁ గలంగుచు జారుఁడు లేచిపోయినన్.

ఉ. అచ్చపలాక్షి యింటిమగఁ డంపఁగ నిప్పుడె బావినీటికై
వచ్చితి వచ్చి జారరతివాంఛలనుండితి నింతలోనఁ దా
నెచ్చటనుండి వచ్చె రవి యీతని కెక్కడఁ బ్రొద్దువోదు నా
యిచ్చ గలంగసాగెనిఁక నేమనియేను గృహంబుఁ జేరుదున్.

వ. అని వితర్కించి ధైర్యం బవలంబించి యొక్క కార్యంబుఁ గాంచి యీయుపాయంబున కీయుపాయంబ యుచితం బని తలంచి నిశ్చయించి కుంభంబు జలపూర్ణంబుగావించి సరజ్జుకంబుగా దిగవిడిచి తానును మెట్లవెంబడిఁ గూపంబులోనికిం డిగ్గి కటీదఘ్నంబు లగు జలంబులం గలపడుచు లూఁది ప్రభాతసమయోచితంబుగా వికసించు కమ్మని తమ్మియుం

బోలె నెమ్మొగం బెగయించి మీఁదఁ జూచుచు దృశ్యం
బగు భయపారవశ్యంబున నున్న యవసరంబున. 395

ఉ. ఒక్కకృషీవలాచలపయోధర నాయకుప్రక్క నిద్రకుం
జిక్కి విహంగమధ్వనులచే వెడమేల్కని తాలుమాలుగాఁ
గ్రక్కునఁ గట్టుకొన్న చిటికమ్ములచీర తగంగఁ దత్కటీ
భాక్కుచకుంభ కుంభమున బాగొనరం జనుదెంచెనూతికిన్.

తే. వచ్చి జలములు చేఁద నవ్వామనయన
యానవాబ్జంబుఁ వాంచి నిజాధినాథు
తోడిపాలయల్కఁ దోయంబుఁ దోలఁగివచ్చు
వరుణసతివోలు నమ్మల్లతరుణిఁ గనియె. 397

క. కని మొఱవెట్టినఁ జెంగటి
జనులొక్కట మూఁగ వారి సందడిపలుకు
ల్విని యాఁడువారు సేరం
జనుదెంచెం జెట్టి దట్టిచల్లడములతోన్. 398

తే. వచ్చి నిజభార్య చేసిన వగలు గాంచి
దిగులుపడి మున్నుగా నరుదెంచి యున్న
దాని యుపభర్తతోడుగాఁ బూని వెడలఁ
దిగిచి తోడ్కొనిపోయె నమ్మగువ నతఁడు.

క. ఏవంవిధ చాతుర్యము
నీవెఱిఁగితివేని మేదినీవరుఁ జేరం
బోవచ్చుఁ బోయి క్రమ్మర
రావచ్చుఁ బ్రభావతీ పరాకా యనినన్. 400

క. నాకేమి తెలియు నని య
క్కాకోదరవేణి కమలగంధాంధమరు

త్పాకము రాకనిశీథిని
పోకఁడ గని యంత నంతిపురమున కరిగెన్. 401

క. చని దిన మను వననిధినీఁ
దినయదియై రాత్రి పేరి దీవిం గని య
వ్వనజాక్షి యూఱడిలి నృపు
నెనయం జను దేఱఁ జిలుక యిట్లని పలికెన్. 402

శా. కాంతా సంతసమయ్యె నామది వధూకందర్పుఁడౌ నద్ధరా
కాంతుం జేరఁగ నుత్సహించియును మద్గాథాసుధాలోలుప
స్వాంతత్వంబునఁ జేరవచ్చెదు భవత్సౌలభ్యసాద్గుణ్యా మే
నెంతంచు న్గొనియాడ నేర్తు మఱి నీవే నీకు జోడిమ్మహిన్.

క. *క్రమ్మఱనొక కథఁ దెలిపెద
ధమ్మిల్లోత్ఫుల్లకుసుమధామంబులపైఁ
దుమ్మెదలు చిమ్మిరేఁగం
గొమ్మా తలయూఁచి మెచ్చికొమ్మా పిదపన్. 404

పదునాలుగవ కథ.

చ అని తెలుపం దొడంగె వినుమంబుధి మోహపురాణివాసమై
తనరెడు కృష్ణతీరమునఁ దామ్రపురం బను కాఁపుటూరుభూ
వనరుహగంధి నెమ్మొగము వైఖరిమీఱు విశేషకాంతి వ
ర్తనము వహించి మించు విదితంబుగఁ జూపఱకింపొనర్చుచున్.

చ. కొలుచు సమగ్రభంగి నొనగూడ దివాణపువారి చేతికాఁ
కలువహుసివోవఁగాఁ గఱవుకాల మెఱుంగక పూసబొట్టులం

* ఇది హంసవింశతిలోఁగూడఁ గలదు.

బలికలిసీళ్లుఁ జందనపుమానికెఁ గొల్చినమాళ్లు గల్గి శో
భిలుదురు రెడ్డిబిడ్డలు కుబేరుని పిల్లలనంగ నచ్చటన్. 406

తే. అచట నొకరెడ్డి వెలయు హాలాంకుఁ డనెడి
పేరుగలవాఁడు కులములోఁ బెద్దయింటి
వాఁడు బొంక నెఱుంగనివాఁడు వాఁడు
పట్టినదియెల్ల బంగారు పనులపట్లు. 407

సీ. అచ్చమై వాకిట రచ్చఱాయి మెఱుంగు
పంచతిన్నెలు గొప్ప పారిగోడ
కంపతెట్టులును రాకట్టు ముంగిలి మల్లె
సాలెదేవరయఱచవికె యొకటి
కోళ్ల గూఁడ్లును గొఱ్ఱు కుఱుగాడి యేడికో
లులు కాఁడి పలుపులు గలుగు నటుక
దూడలు పెనుమూవకోడెలు కుఱుకాఁడి
గిత్త లీనినమేటిగిడ్డనొడ్డి

తే. యిఱుకుమ్రాను పెరంటిలో నెక్కుచావి
మునుఁగలును జొప్పపెనువామి జనము రుబ్బు
ఱోలు పిడకలకుచ్చెల దాలిగుంత
దనర నిరతంబు వెలయు నాతనిగృహంబు 408

తే. అతనికి సుకేశి యనియెడు నాలి వెనుక
నచ్చె గుణవతి యనఁగ నిల్లాలొకర్తు

---

*ఉ. ఆందునవానికెల్ల నుహాలాంకుఁ డన నొకపెద్దరెడ్డిచె
ల్వొందు సుభోగుఁడై నగరిలోపల వన్నియగన్న యట్టివాఁ
డందునఁ బెద్దకాఁపనుచు నందఱుఁ గొల్వఁగ లెక్కలేని వె
ల్లందగుమిన్కులుం గలిగి యాతఁడు రాజిలుచుండు నప్పురిన్.

చిత్తసంభవు చేకత్తి చివుకువోవఁ
జేవదొరకినమాడ్కి నచ్చెరువుగాఁగ. 409

సీ. సాక్షాత్కరించిన జలదేవత యనంగ
నీలాటిరేవున నీటుచూపు
రథముపైఁ గనుపించు రతిదేవి యన జొన్న
చేనుఁ గాచుటకు మంచియ వసించుఁ
గేళికాగళితమౌక్తికము లేఱెడు వనాం
బుజపాణినా నిప్పపూవు లేఱుఁ
గాలచక్రముఁ ద్రిప్పు కమలనాభునిశక్తి
నా నూలువడుక రాట్నంబుఁ ద్రిప్పు
తే. మేఁతగొని వచ్చు తమ్మిరుమ్మీపిరంగి
దొరతురంగివిలాసంబు దొరయఁగొల్చు
గంప లింటికిఁ దెచ్చు నాకాఁపుబిగువు
టొగవగల గుబ్బలాఁడి యొక్కొక్కవేళ. 410

సీ. తిరునాళ్లకై పోయి తిరుపతిలోఁ గొన్న
నొక్కుపూసలపేరు టెక్కుసూప
జిగికుందనముఁ గూర్చి మగఁడు చేయించిన
మెఱుఁగుకమ్మలు వింతయొఱపు నెఱపఁ
దనుఁ జూడవచ్చుచోఁ దల్లి తెచ్చిన యట్టి
యల్లికనాను సోయగ మెసంగ
మొదటికోడలి దంచుఁ దుది నత్తయిచ్చిన
చుట్టుమెట్టెలజోడు సొంపునింపఁ

తే. గడియములు కెంపురవలయుంగరము వెండి
కుప్పె సౌరంబు కుల్కుమూపుకూనలమ్మ
చీర కుడిపైంటలోపలి సిస్తుఱవిక
యొసఁగఁ జరియించు నిట్టు లయ్యేమ్మెలాఁడి. 411

తే. దానివలలకుఁ జిక్కి మోదమునఁ జొక్కి
యుండెడుహాలాంకుఁ డొక్కనాఁ డుదయవేళ
మితి యెఱుంగక తుంపురు ల్మీఁదఁబడఁగ
జొన్నకూడును మజ్జిగ జుఱ్ఱిలేచి. 412

సీ. మొలకు సగంబును దలకు సగంబుగాఁ
గట్టిన యయగారి కరలచీర
పైనల్లకమ్ముల పచ్చడమ్మును దోలు
పావలు చేతిలోఁ బట్టుకఱ్ఱ
కత్తెఱగడ్డంబు కఱకు జుంజురు మీస
ములు రోమశంబైన పలకఱొమ్ము
మొలయుంగరము వ్రేల వలముగాఁ దీర్చిన
నాభినామము బీదనరము లమరు

తే. గడుసుఁబిక్కలు గలిగిన మడమలమర
వెంట నిరువంకఁ బెంపుడువేఁపు లరుగఁ
గాలనఁ దగు నెడ్లకొట్ట మీఱుంచికొనుచు
నింటివెలుపలి తిన్నియ కేగుదెంచె. 413

చ. దుసికిలజాఱు కోరసిగ దుప్పటిసీటు లలాటిపట్టికం,బొసఁగు
విభూతిపైఁ బసుపుబొట్టును దొట్టిన కల్లు చొక్కు వెక్కస
ముగ నెట్టివాఱిన వికారపుఁ జూపులుగాఁ గనంబడ, న్వేసఁ
జనుదెంచె నొక్కబవనీఁడు తదీయసమీపభూమికిన్. 414

తే. వచ్చి జమలిక వాయించి వరుసతోడఁ
దాతతండ్రుల చౌదరితనము లెల్ల
నెన్ని కైవార మొనరించి యింపు నెఱప
నతనిఁ గూర్చుండనిడుకొని యాదరమున. 415

మ. కలలో దేవర చెప్పె రేయి యెదుటం గన్పించి నెయ్యంబు వా,టిల నీపాలికి దేవుఁ డింక బవనీఁడే యంచుఁ దానాఁడ గా,వలె నేబాఁపన మొప్పెలైన సరియే వారెల్ల సాత్కా లునీ,వలె గోరించిరె నిన్నె కొల్తు ననుచు న్వర్ణించుచో నంతటన్. 416

తే. ముదుక తలపాగయును బాహుమూలమందు
గవిలె చర్మపుటొఱలోని కత్తిగంట
మలతి నీర్కావిదోవతు లమరి గ్రామ
కరణ మేతెంచి రెడ్డిచెంగట వసించె. 417

క. ఈరీతి నెల్లవారలుఁ
జేర హలాంకుండు రచ్చసేయఁ దదీయాం
ఘోరుహముఖి సరికాఁపుటొ
యారులఁ గూడుకొని నిజగృహాంతరసీమన్. 418

తే. దివసమంత వితాపోయె నవుర రారె
గుంపునంపును లేకుండ గుండుపోగు
గాఁ బదాఱింటితరమునుగాఁగ నూలు
వడకరే యంచు నొండొరు లొ్నాడివికొనుచు. 419

క. వడిదారము చెవులుం ద్రొ
క్కుడుపలకయు దిండు కదురు గుంజలునుం ద్రొ

క్కడుబొమ్మయునుం ద్రిప్పుడు
పుడకయునుంగలుగు రాట్నములు గైకొనుచున్. 420

తే. ఎడమదెస వొడ్డుగా వైచి యేకులెల్లఁ
గెలనఁ బలువగ వేఁపుడుగింజ లునిచి
చేవపీఁటలమీఁద నాసీనలైన
వారలై వావివరుసలు వదరికొనుచు. 421

సీ. గుంపునంపును లేక కొనసాగఁ బ్రోగువెం
ట మెఱుంగుఁజూపు పేరెములువారఁ
బ్రాయంపుపడుచులఁ బనిగొంటివే దూది
యనెడి పాటలఁ దేనెచినుకు లీన
నేకుతోఁ జెలఁగుకేలెత్తుచో భుజమూల
కాంతులు బయలు బంగారు సేయఁ
బుడుకఁ ద్రిప్పెడురయంబునఁ బైఁటజాఱుచో
మినుకుగుబ్బలు తళుక్కనిరహింప
తే. ముడిచికొన్నట్టి తెలిగంజి మడతచీర
లరిదితొడనిగ్గుచే పసుపంటినట్లు
పొసఁగఁ జరణాభ త్రొక్కుడుబొమ్మమీఁద
బచ్చెనఘటింప వడికి రప్పద్మముఖులు. 422

సీ. పోలిరెడ్డికి మగపోఁడిమి లేదుగా
గాది కేలాగునఁ గడుపునిక్క
వదరకే మగవారు వచ్చెద రదె చక్కఁ
జెక్కుకో పయ్యెద చెఱఁగుకొండి

యోసి లేవే మల్లి వేసాలుసేయకు
మగవార లెఱుఁగని మర్మమెద్ది
నీకేటి సిబ్బితి నెరరాగవై మించి
యడఁగఁ ద్రొక్కినదాన వత్తగారిఁ
తే. బెద్ది వినలేదె మనసుబ్బు పెరఁటిగోడ
దాఁటగా మామ గనెనఁట యేటిసుద్ది
యొసఁగి మగఁ డొల్లకున్న నదేమిసేయు
ననుచుఁ గసివోపఁ బలుమాటలాడికొనుచు. 423

తే. ఎన్నికలుపట్టి పుంజఁబు లేర్పరించి
పంటకట్టలు మఱితోడుపడగ లూఁచ
కండె లొనరించి చాలించి కాఁపుటింతు
లున్నయవ్వేళ నద్భుతం బుట్టిపడఁగ. 424

సీ. నునుపుగా దువ్వి తీర్చిన కెంపుబాలేందు
పసమీఱు నొసటి కెంబసుపుబొట్టు
మెడతోలు పావాలు నిడుదగవ్వలదండ
సన్నంపుఁ జికిలిదర్శనపుఁ జేరు
నెడమచేఁ బల్లిక నిడినబండా రన్య
పాణిఁ బట్టిన నాగపడిగకోల
కటిఁ గానెకట్టుగాఁ గట్టిన చెంగావి
నిద్దంపుగుబ్బల నీలిఱవికె
తే. పదయుగంబున గజ్జెలు బాగునెఱపఁ
బరశురామునిపైఁ బాటఁ బాడికొనుచు
సొంపుమీఱంగ నెక్కలో జోగటంచు
ముంగిటికి వచ్చి నిలిచె మాతంగి యొకతె. 425

తే. దానికై యిల్లుగల రెడ్డిసాని జోగు
పెట్టుటకుఁ బోయి పొదిగిలిపట్టి నిలిచి
గణకుఁ గని వాని ప్రాయంపు కలిమియెల్లఁ
గొల్లలాడుదునని యెంచికొనియె నంత. 426

సీ. మెలిపెట్టి చుట్టిన తెలిపరంగి ముడాసు
పైలపేటాడబ్బు పసులఁ జెలఁగు
బంగరువ్రాఁతలపట్టు హిజారు కం
బరు చీనినిమతానిపాదునొసలు
తనుకాంతి గనుపింపఁ దనరు నంగీజోడు
వలిపెంపు శాలువ వల్లెవాటు
పడుదలలోన డాబాకత్తి వదలుపా
పోసులు గోరంటఁ బొలుచు గోళ్లు
తే. నడుమసీలున్నతోలుడా ల్బెడఁగుసూప
నభయముగ వెంట నరుదెంచు సభరువాఁడు
నమరు ముస్తైదుతేజితో నరుగుదెంచె
దారుణాకారుఁడైన యుద్దారుఁ డొకఁడు. 427

తే. వచ్చి యయ్యూరివెలుపలి రచ్చరావి
క్రేవదుర్వారుఁడై 'తలారికి బులావు
ధగిడికే' యనుమాటకుఁ దలఁకి రెడ్డి
తోడివారలతోఁ జేని త్రోవఁబట్టె. 428

క. అంతటఁ దదీయగేహా
భ్యంతరముం జొచ్చెఁ గరణ మతిభయమునఁ ద
త్కాంత తదాకృతి గొంతకుఁ
గొంత విలోకించి మించి గుణవతి యాత్మన్. 429

తే. కోరినప్పుడె యీతనిఁ గూర్పవచ్చె
నొక్కొ నాపాలి యాదేవుఁ డొకరిపాలి
బంటుగా కిట్లు తురకరూపంబు దాల్చె
యనుచుఁ దలపోసి యేకాంతమగుటఁ దెలిసి. 430

క. అళుకక రమ్మని భయముం
దెలుపుచుఁ దద్భూమిసురుని దేవర యఱలో
పలనుంచి కమ్మలూఁగం
గులుకుచుఁ దాఁ గడపమీఁదఁ గూర్చుండె వెసన్. 431

తే. కలికిచూపుల మాటల కందువలను
జేరిక లొనర్చి మేకొనఁ జేసి వాని
నెనసి యప్పుడె దేవరయిల్లు పడుక
యిల్లు గావించె నంతఁ బూర్ణేందువదన. 432

క. అది మొదలుగ నాతనిచే
వదలక మఱి తానసంగ వాఁడనఁగా నె
మ్మది వేఱులేక తమిన
మ్మదవతి మన్మథునిలంకె మానిసి యయ్యెన్. 433

సీ. కలికిమాటలు కిలకిలనవ్వు లోరచూ
పులు మోవివిఱుపులు గులుకునడలు
బెళుకునందములు గొబ్బిళ్లపాటలు కొప్పు
సవరించు నేర్పు చేసన్నవగలు
గోటిచిమ్ములు తెచ్చికోలు నివ్వెఱలేని
వెఱపును నెచ్చెలి వెన్నుచఱపు
మోముద్రిప్పులు బొమ్మముడి బొమ్ముతాటింపు
రానిజంకెన కావరంపుఁ బొవరు

తే. మొలకసిగ్గులు వట్టి కొంకులును వలపు
చాటునిలకడ లలంతివేసటలుఁ జూపు
గడియలో వాని దారునఁ గన్నుయపుడె
కొమ్మ మారుని జంత్రంపుబొమ్మకరణి. 434

సీ. పొరుగూరి సంతకుఁ బోవువారలచేతఁ
దెప్పించుఁ బోఁకలు తెల్లనాకు
మితిలేని కూలి చాకెత కిచ్చి కైకొను
గడియకొక్కటి గాఁగ మడుపుఁజీర
లూరినంబికి మోహ మూరించి తెప్పించి
పూను మాపటివేళఁ బూవుబెత్తు
లగసాలె కేమైన నర్పించి పలుమాఱు
మెఱుఁగువెట్టించుఁ గ్రొమ్మిసిమికమ్మ
తే. లనుదినంబును దలగడు గవధరించు
నరిది గంధపు నెఱపూఁత లలవరించుఁ
గమ్మసారాయికై సంచకర మొసంగు
చిత్తజాయత్తయై కాఁపుచిన్నెలాఁడి. 435

వ. ఇవ్విధంబున నున్నంత. 436

క. ఆపల్లె నుల్లసిల్లెడు
కాపులకుఁ బురోహితత్వగౌరవమునకుం
బ్రాపగుచు నొకమహీసురుఁ
డేప్రొద్దు సుశర్మ యనఁగ నింపెసలారున్. 437

ఉ. అక్కట పొట్టచించిన నొకక్షుర మైనను రాదు టెక్కులుం
డక్కులు గాని య మ్మనిన డ మ్మననేరఁడు వేదమందు సొం

పెక్కిన యన్నివిద్యల నహీనుఁడ నేనని కాపువారిచే
మ్రొక్కులు గొంచునాతఁడు సమున్నతగర్వముహ్రాత్తివర్తిలున్.

చ. తెరువరులైనయట్టి పరదేశమహీసురు లర్థవాంఛఁ ద
త్పురమున కేగుదేర వెడదోస్యములం బచరించి వారిని
ర్భరగతినోడఁ గూయుఁ దమ బాపఁడె గెల్చెనటంచుఁ గాపుల
చ్చెరుపడ నాదు కంటికి దిసింతురె వీరని యాతఁ డుబ్బునన్.

క. జలముల మొసలియు గుహాలోఁ
బులి గందపుమ్రానిమీఁద భుజగముబలె నా
హాలిక గ్రామంబున నతఁ
డలరుం బరులెవ్వరైన నడుగిడకుండన్. 440

క. అతని కుటుంబిని పతిదే
వతయై వర్తిల్లు శీలవతి యనఁగ నరుం
ధతికిం బ్రతియై గుణసం
తతికిం గతి యగుచుఁ బురజనంబులు మెచ్చన్. 441

తే. అమ్మహీసురుఁ డొక్కనాఁ డాహాలాంకు
డెలమి వింతటి పండుగ కలిమి వెలయఁ
జేయునార్తలు వినుచుఁ దాఁజేనికడకు
నేగు తత్తఱ మొనగూడ నిల్లువెడలి. 442

సీ. అటుతఁ గిల్కొన్న ముత్తరములధావళి
యంసాగ్రమున గోనె యసిమిసంచి
కట్టినముతకనీర్కావిధోవతియునా
పై బిగించినయది ప్రాఁతబట్ట
తలచుట్టుకొన్న చింపులబైరవాసంబు
చెమటచేఁ గరఁగెడు నేసబొట్టు

మారేడుబుఱ్ఱలో మంత్రాక్షతంబులు
పదములవిజ్జోడు పాదరక్ష
తే. లొడిసి పంచాంగ మొకకేలఁ బొడుపువ్రేల
వెండియుంగరమును మెడవ్రేలుముఱికి
జందెములు నవ్యయాచ్యుతస్మరణమాస్య
సీమఁ గనుపింపఁ బఱతెంచెఁ జేనికడకు. 443

ఉ. వచ్చినఁబెద్దరెడ్డి సుగవాసివి మేలిపుడైన నీడకుఁ
వచ్చితె యంచు బావయనువాని ద్రస్తరలాడి బాపఁడా
యిచ్చటఁ జల్లువిత్తు ఫలియించునె వేళగుణం బెఱింగి నా
యిచ్చకు మెచ్చుగా వదరు మిప్పుడ నన్విని యాతఁ
డుబ్బుచున్. 444

ఉ. చెప్పిన నేమిలేదుగద చింపులదోవతిఁ జూడు మేను మీ
కెప్పుడు మేలుఁగోరి మఱియొక్కలిదేవికి గ్రామగంగకుం
జప్పిడిఁ దించు మ్రొక్కుకొనుజాడ లెఱుంగవె యిట్టిపట్ల నే
చొప్పున నాశ్రితుం గరుణఁజూడరుగా కదియేల యిత్తఱిన్.

ఉ. నిన్నటిరేయి నాయెదుట నిల్చెఁజుమీ కలలోన మీకు మే
ల్పన్నెడు పేరటాల్ని లిచి బాపఁడ రెడ్డికిఁ దెల్పరాదె న
న్నెన్నఁడు దిన్నెబెట్టి నుతియించుచుఁ గొల్వరటంచుఁ బల్కె నా,
కన్నుల నీరుదొట్టి పులకల్గనుపట్టెడుఁ జూడు మిప్పుడున్.

క. అన రెడ్డిమనసు గరఁగం
గనుఁగవ నీరొదవి జాఱఁగను బాపఁడ నే
వినలేను తాళు చెప్పకు
మని మునుపటి దానిచిన్నె లాత్మకుఁ దోఁపన్. 447

క. ఆలని యెంచక మనియెడు
కాలంబునఁ దల్లిమాట గడవక దానిం
నేలనిడి కాలరాచితి
నీలాగున వచ్చు ననుచు నెవ్వఁ డెఱుంగున్. 448

తే. అనుచు ధైర్యంబుఁ దాల్చి యాయమ్మసత్య
మప్పుడేకంటి నింకఁ దా నడిగినట్లె
తీనెఁబెట్టుక కొలిచెదఁగాని నేఁడు
మొదలు నామాఱుగా నీవు మ్రొక్కికొనుము. 449

తే. అనియె నీరీతిఁ దానికై యవనిసురుఁడు
సివముపుట్టించి యపుడు చేఁజేతఁదీసి
కొనియెఁ బుట్టెఁడు విత్తులు కొలుచు మంచి
వేళవచ్చితి ననుచు భావించుకొనుచు. 450

వ. అయ్యవసరంబున. 451

చ. తలపయిఁ బైఁటచుట్టపయిఁ దాల్చినపుట్టికలోనఁ బొల్చునం
బలిగల పంటియుంజిలుముపాయఁగ దోమిన కంచము న్నము
జ్జ్వలమగుచూపుడాలు ముఖవారిజవైరికి వెల్లపావడ
ల్బలెఁ దగ రెడ్డికోడలు విలాసముతోడుత నేగుదెంచినన్.

తే. అప్పు డవ్విప్రుఁ డలికఘర్మాంబుపటలి
జాఱి వీడెంపుచొళ్లుతో సంధిసేయ
బెరుఁగు నివ్వెరతో నోరు తెఱచికొనుచుఁ
దప్ప కీక్షించె దానిసౌందర్యమహిమ. 453

సీ. చూచినప్పుడె విలుపాఱవైచి సరస
తామరసభీమతరగదాదండమెత్తి

దండహ_త్తి మనోజుండు దండవెట్టి
నమ్మహీదేవు నెమ్మది రిమ్మవొడమ. 454

ఉ. అంతట రెడ్డిపంపఁగ మృగాక్షి గృహంబున కేగ దాని యా
ద్యంతశరీరసౌష్ఠవమునందు మెలంగు మనంబులోపలం
గంతులుగోరి కోరికలు గంతుల్పువైవఁ గృపీవలాజ్ఞ గే
హాంతర మొంది చెందు విరహాజ్వర ముజ్జ్వలమైనఁ
గుందుచున్. 455

తే. అద్ధరాదేవుఁ డాహాలికాబ్జవదన
గన్న కన్నుల కింటిలో గరితరూప
మెట్టులుండునో కాని సహింపఁడయ్యెఁ
దద్బహుళకృతోపచార విధంబులెల్ల. 456

సీ. కీలుగం టిదియేల పోలఁగా నునుఁగొప్పుఁ
గీల్కొల్పు కొమ్మంచుఁ గీజుపోరుఁ
బసుపుబొ ట్టిదియేల నొసటవిభూతిరే
ఖ యమర్చికొమ్మంచుఁ గంటగించుఁ
గానెక ట్టిదియేల కపురుగా మైజారు
చీరఁదాల్చు మటంచుఁ జిమ్మరేఁగు
లక్కాకు లివియేల చొక్కంపుటంచు క
మ్మలు ధరించు మటంచు నలుకఁ గాంచు
తే. భార్యతో నాయమయు వెట్టిపట్టి నేను
యనుచు నాలాగె కావింప నతఁడు హాలిక
లికుచకుచ వేషమే కాని యకట దాని
యొరపు లేదని యాత్మలోఁ బరితపించు. 457

తే. గేస్తురా లొక్కపరి రతికేళిమీఁద
మనసుపాఱినఁ గంకటి మైలచీరఁ
బఱచి విడె మొల్లరే యంచుఁ బలుకరింపఁ
గుక్కకూఁతుర వలదంచు వెక్కిరించు. 458

సీ. ఒడిలోనఁ బంచాంగ ముంచుకొన్నది గాన
కెటుపోయె ననుచు నూరెల్ల వెదకుఁ
బనిలేనిపని వీథిఁ జనుచుఁ గ్రమ్మఱు నాత్మ
గృహమంచు నెంచి యిల్లిల్లుఁ దూఱు
నపుడు భుక్తి యొనర్చి యవునషే సంకటి
తింటినా యని యింటి తెఱవ నడుగుఁ
గుసుచదోవతి గట్టికొని యెవ్వరో యిట్లు
గట్టిపోయి రటంచుఁ గలవరించు
తే. గడియలోఁ దెల్లవాఱె భాస్కరుఁడు గ్రుంకె
జాగు లేలంచు సందెపై సందెవార్చుఁ
గంతుమాయల నుమ్మెత్త కాయదిన్న
పొలుపు సారెకుఁ దెల్పు నప్పుడమివేల్పు. 459

వ. ఇవ్విధంబునం బునఃపునఃప్రవర్ధమానమన్మథోన్మాదుండై యమ్మే
దినీదేవుం డొక్కనాఁ డహర్ముఖంబున సంధ్యావందనార్థంబు
తటాకలితవిటపిచ్ఛటాకం బగుతటాకంబున కరిగి తదీయ
తోయజామోద మేదురమధువ్రతవ్రాతతీవ్రాతతారవంబులం
బొలుచుచున్నసమయంబున. 460

క. మేలికడానిసడాకల
పోలికగల యిరుగుపొరుగు పొలఁతులతో నా

పాలికబాలిక శశిరే
ఖాలిక యచ్చటికి నీటికై యరుదెంచెన్. 461

క. వచ్చిన మేనికిఁ బ్రాణము
వచ్చిన యట్లైన మెచ్చి వసుధావిబుధుం
డచ్చపలాక్షీమణికిఁ
ముచ్చటతోఁ జేతులెత్తి మ్రొక్కినయంతన్. 462

తే. అయ్యవారెవ్వరికిమ్రొక్కె నంచుఁబలుక
నెవ్వతెకు నేలమ్రొక్కునో యెమ్మెలాఁడి
నమ్మియేదేవరకు మ్రొక్కినాఁడొ యనుచు
నవ్వుచేడెలఁ గూడియన్నాతి చనియె. 463

క. వాలాయము దినదినమును
బాలామణి వచ్చుననుచుఁ బాలుఁడు ప్రాతః
కాలమునఁ దత్తటాకము
కూలంబున ముక్కుపట్టుకొని కూర్చుండున్. 464

తే. ఉండి నీటికివచ్చున య్యువిదఁజూచి
సన్నఁగామ్రొక్కుమ్రొక్కఁ దజ్జలజనయన
తనకుమ్రొక్కుటఁ దానాత్మఁ దలఁచితలఁచి
యేటి యాలోచనయటంచు నింటికరుగు. 465

క. అంతట వినుమొకనాఁ డ
క్కాంతామణి యతని మనసుఁగనవలె ననుచుం
జింతించి జోడుప్రాయపు
టింతుల నెడఁబాసి నీటి కేతెంచుటయున్. 466

తే. అతఁడు గనుఁగొని యిదిసమయంబటంచు
మఱియుమఱియును మ్రొక్క నమ్మందగమన

కడవయటడించి తెలిసెదఁగాక యనుచుఁ
జెంతకే తేర నాతఁడు చేర నరిగి. 467

క. ఆశీర్వాదము మేరుధ
రాశాసిభవత్కుచద్వయంబునకు సుధా
పేశలహాసాననరా
కాశశికి నీకు మేలుగావలె నబలా. 468

క. ఇన్నిదినంబులు ననియె
న్మన్నన నీవెన్నఁడైన మము నమ్మినవాఁ
డున్నాఁ డీ బాఁపండని
వెన్నెలచూపులను జూడవే కద నన్నున్. 469

చ. అనవిని నవ్వి యవ్వికసితాంబుజలోచన పైఁటకొంగు కే
లుననులివెట్టుచుం దళుకుతళుక్కనఁ జూపులఁజూచి రెడ్డినీ
ఘనతయుఱింగి తానడవఁగా నదిగాదని యేను జేయఁగ
ల్గినపని యేమియున్నదవులే దయఁబల్కితివేమొ యీగతిన్.

క. అదియుండనిమ్ము నేనడి
గెద నొక్కటి నీవు దినముఁగేలెత్తి ముదం
బొదవఁగ మ్రొక్కుఘటింతువు
గద యదియెవ్వరికిఁ దెలుపఁగావలె ననినన్. 471

తే. ఆతఁడిట్లను నోజనజాస్య నీకుఁ
గాక యింకెవ్వరికి మ్రొక్కఁగాఁగడంగు
సతులధర్మపవిత్రంబులైన నాక
రంబులనుమాట లిఁకనేల త్రవ్వవలయు. 472

క. అతిథినయివచ్చినాఁడ
ప్రతిభిక్షుయొసంగి నన్నురక్షింపఁగదే
సతినీపితృదేవతలకు
గతిగల్గెడుననిన హాలికకామిని కలఁకన్. 473

తే. అమ్మనేఁజెల్ల బాఁపనయ్యామతేమి
రజ్జులాడెదు మంచిగురస్తువగుదు
చేరిమాటాడినపుడె నాసిగ్గుపోయె
నౌరయంటివి లెస్సబాగాయెఁ గాదు. 474

తే. ఓడ కిటుపలె నీవింతవాఁడ వేని
మించి తగినట్టి బుద్ధిచెప్పించవచ్చు
గ్రామమునకెల్ల మాలిమికాఁడ వగుట
బ్రతికిపోతివి పోర బాఁపనగరాస. 475

క. అనుమాటలు చెవినిడకా
యన యిట్లనిపలుకుఁ దన్మృగాక్షీ మణితోఁ
జనుమనుచుఁ ద్రోయవిస్తరి
చినిగెడునన్నట్లు వలపుచెడ్డదిసుమ్మీ. 476

సీ. పల్లెవర్ధనము నీపాదాబ్జములు సోఁక
మ్రొక్కినఁగాదపే ముద్దుగుమ్మ
జందెముల్నీగుబ్బచన్నులంటఁగఁ గౌఁగి
లించినఁగాదపే మించుఁబోఁడి
వేల్మివేల్చినచేత వెసనీకువక్కాకు
లిచ్చినఁగాదపే యిందువదన
వేదముల్గడుఁ జదివిననోట నీమోవి
యానినఁగాదపే యబ్జనయన

తే. యింతకంటెను నన్ను నీవేమిసేయు
దనుచు నొండాడవేని ప్రియంబుఁగంటి
నీవుతెచ్చినకడవలో నీళ్లుదెమ్ము
ధారవోసెద నావిప్రధర్మమెల్ల. 477

క. వేదము చదివినఫలము
న్వాదించినఫలము సంధ్యవార్చినఫలముం
బైదలి నీకునొసంగెదఁ
గాదనినం బ్రహ్మహత్యకట్టెదుసుమ్మీ. 478

తే. అని యతఁడువల్క నచట నేకాంతమగుట
మరుఁడు ప్రక్కలుపొడిచి సమ్మతముఁజెందు
మనుచు నిర్బంధమొనరింప నతనికనియెఁ
గలికి నాలుగుదిక్కులుఁ గలయఁజూచి. 479

క. నసగొట్టు బాఁపనయ్యా
పిసవెఱ్ఱికిఁ దగులువడి తపింపఁగనేలా
బసవెద్దు గదలకుండెడు
వసతికి రమ్మచటికేను వచ్చెదఁబొమ్మీ. 480

తే. అనిన సంభ్రమమంది యయ్యవనిసురుఁడు
శీఘ్రమేవత్వదీయేష్టసిద్ధిరస్తు
స్వస్తిరస్తు తథాస్తు తథాస్తు బాలిక
వనజగంధి యటంచు దీవనలొసంగి. 481

సీ. వలుదలై మెఱయు పార్వణపుముద్దలవంటి
వలిగుబ్బ లెన్నఁడు వచ్చికొందు
బంచపల్లవముల మించినపెదవి యాఁ
కలిదీర నెన్నఁడు గఱచికొందుఁ

గొనలుగల్గినదర్భకోటి నేలిన కురు
లట్టిగా నెన్నఁడు పట్టుకొందుఁ
బంచామృతముఁ గ్రిందుపఱచు వాక్సుధచవు
లనివంద నెన్నఁడు త్రావికొందు
తే. ననుచుఁ గోరుచు నవ్వుచు నాడికొనుచు
సారె గేరుచుఁ జూచినవారు వీని
పుట్టు కిష్కింధలోను గాఁబోలుననఁగ
నాసుశర్మయు నాత్మగేహమున కరిగె. 482
తే. ఇవ్విధంబునఁ దనయింటి కేగి హాలిక
కాంత రమ్మనె బసవెద్దు గదలకుండు
చోటికక్కట యదియెట్టుచోటు తెలియ
నడుగ లేనైతినని ఖిన్నుఁడై కృశింప. 483
ఉ. శీలవతీశిరోమణి విచిత్రతరంబగు భర్తహర్ష మ
వ్వేళనుదోఁచు తద్వ్యథయు వేమఱుగన్గొని చేరి దీనతా
శ్రీలలితంబుగా నతఁడు చెప్పిన నించుక చింతసేసి వా
చాలసమానమాధురి విశాలము గాంచి రహించ నిట్లనెన్.
క. బసవెద్దుగదలకుండెడు
వసతియు నన్నదిది యన్న వనజారికళా
లసమానమౌళికొవెల
మసలక యటు పొందు నేఁటి మాపటి కనిసన్. 485
క. పరమామోదత నెంతటి
వెరవరి విది తెలిసినపుడె విద్వాంసునికూఁ
తురవగు దని యతఁ డా సుం
దరి వడ్డింపంగ భోజనముదీర్చి వెసన్. 486

సీ. సోలసీటను నీడఁ జూచుచుఁ బట్టిన
ర్థసము నిండఁగనక్షతలను మెత్తి
యడుసులోఁబడు వరాహముచంద మొదవంగఁ
దగ వేపచెక్కగందంబలంది
నరసినసిగలోన నంబివాఁడిచ్చిన
గన్నేరుపూవులు కొన్ని తుఱిమి
తడియాఱి యాఱకుండెడు ప్రాఁతదోవతి
బట్ట వేమఱుఁ బింజవెట్టి కట్టి
తే. కూర్మిసతి పెట్టెలో దాఁచికొన్నవల్ల
గరలపండుగుచీరఁ బైఁ గప్పుకొనుచు
నతనుఁ డెపుకొల్వ దేవాలయంబుఁ జేరి
ప్రొద్దుగ్రుంకకమున్నె సొంపులు జనింప. 487

క. ఈదారిఁజేరి యేచెలి
రాదాయె నిదేమి యనుచు బ్రాహ్మణుఁడు బహి
ర్వేదికి వచ్చుచుఁ గోవెల
లోఁ దూఱుచునుండె నంతలోనఁ దలారుల్. 488

తే. అతని తహతహ గనుఁగొని యారయ యాతఁ
డేవధూమణి రాకకో యిచట నున్న
వాఁడు మంచిది యదియును వచ్చినపుడె
పట్టుద మటంచుఁ బొంచిరో పద్మనయన. 489

ఉ. హాలికబాలికామణియు నంత నిజాంగముమీఁదనున్న ని
ద్రాళిమనోధినాథుని కరమ్ముల మెల్లనె డించి సాహస
శ్రీలసమానయై వెడలి శీఘ్రగతిం జనుదెంచి చొచ్చె దే
వాలయము న్మనోరథపరాయణుఁడైన సుశర్మ మెచ్చఁగన్.

క. గురికాఁడు రాక మన మీ
తరుణీభూసురులఁ బట్టఁదగ దని చుట్టుం
బురిగొనుచుండిరి యాతల
వరు లంతట నదియు నతనివాంఛలు దీర్చెన్. 491

క. ఆలోన యామికావళి
యాలోచన యొఱిఁగి మగని హాలికాళికచం
జాలిబడకుండఁ గావఁగ
శీలవతీకాంత కొంత చింత యొనర్చెన్. 492

క అని మఱియు నాప్రభావతిఁ
గనుఁగొని యచ్చిలుక పలికెఁ గలికీ యిఁక న
వ్వనితామణి వారలనే
యనువునఁ గావవలెఁ దెలియ నడిగెదఁ జెపుమా. 493

క. అని యడిగినకథ కద్భుత
మున మునుఁగుటఁ బలుకలేని ముద్దియమొగముఁ
గనుఁగొని యదియుం దెలిపెద
వినుమనియెం జిలుక యమృతవిధమధురోక్తిన్. 494

తే. అట్లు తలపోసి యొకయుపాయంబుఁ గాంచి
బళ్లెమునఁ బెద్దజోతి యేర్పఱుచుకొనుచు
నిల్లు వెలువడి దేవతాగృహము చేరఁ
దెగువమై వచ్చె శీలవతీలతాంగి. 495

క. ఆనాతిఁ జూచి తలవరు
లేనెలఁతయొ గండదీప మెత్తఁగ వచ్చెం
బోనిమ్మని కనుఁగొన స
మ్మానిని గుడిసొచ్చి కనియె మగనిన్నగువన్ 496

క. కని వచ్చితి వెఱవకుఁ డని
తనచేలము దాని కిచ్చి దానిపటంబుం
దనకటి ధరియించి రయం
బునఁ బల్లెర మీఁవుగొంచుఁ బొమ్మని పనిచెన్. 497

క. *పనిచిన మెచ్చుచు హాలికాం
గన యీశ్వరుమ్రొక్కు చెల్లఁగద యింక మము
న్మనపటివలె మనుపుము దయ
నని చని పతిప్రక్క ముగ్ధయై పవళించెన్. 498

ఉ. అంతఁ దలారు లాత్మవిభుఁ డచ్చటికిం జనుదేర జారవృ
త్తాంతము దెల్పఁ బట్టుఁడని యాతఁడసం గుడిసొచ్చి దివ్వటీ
ల్చెంతకుఁ దెచ్చి చూచి యిది శీలవతీసతి యీతఁ డెంచఁ ద
త్కాంతుఁ డటంచు సిగ్గువడి తప్పెఁ బ్రయోజన మంచుఁ
బోయినన్. 499

తే. రమణుఁ దోడ్కొని తనమందిరమునకరిగె
శీలవతియంచు వచియించు చిలుకఁ జూచి
యాప్రభావతి యప్పుడే యదిగోఁ దెల్ల
వాఱెనని యేగె నంత నగారమునకు 500

క. చని నాఁటిరేయి నరపతి
నెనయం దద్గేహసీమ కేగెడుదానిం
గనుఁగొని యొకకథ వినుమని
యనియెం గీరంబు పలుకు లమృతము దొలఁకన్. 501

*క. అప్పుడాశీలవతికేల నొప్పుపల్లె, మెలమి తానందుకొని కాఁపుటింతి శివుని
మ్రొక్కుచెల్లించువిధమున ముద్దునడల, గుడివెడలి చేరె నిల్లులుక్కుగుబ్బలాఁడి.

ప ధు సై ద వ క థ.

క. *కుముదబిలం బనునొక పుర
మమరు సురవ్యాజనితధ్వజానీకమద
భ్రమదప్రమదప్రమదా
సుమదామకటాక్షజనితసూనశరంబై. 502

---

*క. జగతిఁ బొగడొందు విద్యా
నగరంబునఁ బరమధూర్తనాయకులగుచున్
నెగడుదు రిద్దఱుభూసురు
లగణితులై విందుఁడనఁగననువిందుఁడనన్.

సీ. తల్లిబిడ్డలు నన్నదమ్ములనైన నాఱడిపోరుగల్పించి రట్టుసేయ
యామికావళికన్నుఁబ్రామి యంతఃపురాంగణములైనను జొచ్చికన్నపెట్టఁ
బతిభక్తి సతి నరుంధతివంటివాల్గంటినైన బెల్లించి వెల్లాలిసేయఁ
దప్పక శకునియంతటివానినైన జూదంబునగెల్చి పందెంబు గొనఁగ
తే. జీరకును గోష్టికును లంజవారితల్లి
పూఁటకొప్పించి తియ్యనిమాటలాడి
రాయి గరగించుచును నప్పురమున వార
లొకనికొక్కఁడు మెచ్చకయుందు రెపుడు.

సీ. పగడసాలలఁగోడిపడవులఁ బుట్టచెండాటల నిష్కారణాన్యనింద
మదిభోగములఁ జేరి మగడాలిచక్కటికథల దుర్వ్యవహారకర్మకలన
దీవుల నీరాటరేవుల రచ్చల మాటలజనవశ్యమంత్రశక్తి
బొమ్మలాటలవట్టిఁ బూటకంబుల వంతుపాటల కొక్కపఠనశక్తి
తే. పగటినిద్రల వెలయాండ్రఁ బట్టుపనులఁ జాడికూఁతల పరిహాససరణినడక
లేనిముడుకుల బెట్టుటఁబూనికొనుచుఁ బ్రొద్దుపోనిత్తు రెపుడును భూమిసురులు.

తే. అందుఁ దనరారు వీరాఖ్యుఁడైన యొక్క
రౌతు వానికి దోసిటిప్రాలముద్దు
గుమ్మ మదవతి యన నొక్కకొమ్మఁ గలదు
కమ్మపూవులరెమ్మ బంగారుబొమ్మ.

క. ఆలలన నాయకుని యుప
లాలనమునఁ దనివిలేక లలితాకారా

తే. వారలంతట నలకంచి వరదరాజు, గరుడసేవ నిరీక్షింప నరిగి
పరుసవెంబడి జని యన్యభామినీవి,లోకనాపేక్ష నెమ్మదిలోన

సీ. వృద్ధవేశ్యతనూజవిటుఁడిట్టుమాటల
వెలపువ్వుఁబోండ్ల నవ్వించుకొనుచు
నత్తకోడండ్ర కాట్లాటమాటలఁ
గులస్త్రీలసిబ్బితిచూపి చెప్పికొనుచు
వరునితో నిల్లాలు ప్రతిరాత్రి యాడుమా
టలఁ గులాంగన గుట్టు కలఁచికొనుచుఁ
గొట్లకే గొణిగెడు గుందనిమాటల
కొమిర బానిసెగుంపుఁ గూర్చుకొనుచుఁ

తే. గోడెకాండ్రెల్లఁ గూడిరాఁ గొంతతడవు
కథలు మఱికొంతతడవు శృంగారవతుల
చిత్తము లెఱుంగు నేర్పులఁ జెప్పికొనుచు
నరుగుచోఁ ద్రోవఁగడపి రయ్యవనిసురులు.

తే. పరుసడిగ్గినచోఁ దమవంతువగల
కాసపడి చూచు కొమిరయిల్లాండ్రచెంత
నగుచు నన్నెలవేల్పు లన్నంబు వార్చి
కొండ్రువారలు వండినకూరలిడఁగ. (పాఠాం)

వాలములగు జారుల కను
కూలముగా మెలఁగుచుండుఁ గోర్కులుదీరన్. 504

సీ. అత్తగారికిని దీర్ఘాయువిచ్చినయట్టి
బ్రహ్మదేవునిమీఁదఁ బండ్లుకొఱుకు
భర్తకుఁ బోరుగూరుపయనంబుఁ జెప్పని
ధరణీధవునిమీఁదఁ దప్పులెంచుఁ
జంద్రసూర్యులప్రకాశము మాయఁ జేయని
కటికిచీఁకటిమీఁదఁ మెటికవిఱుచు
బసులగోడలునాన్పి వసుధపైఁగూల్పని
ముసురువానలమీఁదఁ గసరుఁజూపు

తే. వదినెలకు రేలు మఱి పారవశ్యగరిమ
నెనయఁజేయని నిద్ర నేమేమొ దూఱుఁ
దపులుకోర్కులచే వెలిచవుల కరుగ
సందుగానక కుందు నయ్యిందువదన. 505

చ. కడకుఁ దొలంగినం గెలనఁగాఁపుగనుండెడు చేడెతోడ నీ
వెడపక వింతవానిరతికేగతి నేగుదుఁవమ్మచెల్ల యె [మె
క్కుడుభయమయ్యెడుం దలఁచికొన్న నెయంచని యిట్టిసౌఖ్య
క్కడఁగలదంచు విస్తరముగా నదిచెప్పినఁ గోడజారులన్.

చ జననము నందినం బురుషజన్మము కావలెఁ గాక యాఁడుదై
నను గుడిముద్రవైచికొనినం దగులేక కులాంగనాస్థితిం
దనరినఁ గామరూపమయిన స్వైలదాయని చింతసేయు న
వ్వనరుహపత్రనేత్రతలవ్రాఁతకుఁ దప్పులుగల్గనేర్చునే. 507

క. పెనిమిటియు నత్తవదినెలు
కనుఁగలిగి మెలంగ వెడలఁగా నెడలేమిం

దినదినముఁ దత్తలోదరి
మనమున నే యిట్టి నేలమాలెలు ద్రవ్వన్. 508

చ. వరునిం గన్ను మొఱంగి యిల్వెడలి పోవం బోయి జారోప
భో,గరతిం జొక్కఁగఁ జొక్కుచోఁ దలవరులడ్డించినం డాఁ
గ డాఁ,గి రయోదారత నిల్లు సేరి సతి భంగిం గుట్టుతో బంధు
మో,హారముం జెందఁగ నవ్వధూమణి యుపాయం బెంచు
నెల్లప్పుడున్. 509

మ. ఇది జారుం డిలు సేరఁగాఁ దగిన తావిచ్చోటఁ దత్సంగమా
భ్యుదయార్థం బిది యింటివా రెఱిఁగినం బొమ్మంచు వాని
న్రయం, బొదవం బంపఁగవచ్చు త్రోవయని తానూహించు
గేహంబున, స్మదనత్యంబుజలోచనామణి మదోన్మాదం బుదా
రంబుగన్.

క. ఈరీతి నుండి యయ్యం
భోరుహముఖి మగఁడు మోసపోవనికతనన్
జారరతికొక మహోపా
యారంభముఁ బూని దీనయ్యొవదిపోలెన్. 511

క. ఒకనాఁటిరాత్రి నిజనా
యకుతో గురుభూమిఁ దగుమవంబ జనానం
దక యెటువలె నున్నదియో
యకటా మాయన్న ధవళుఁ డరుదేఁడేమో. 512

తే. తొమ్మిది పదేండ్లు గావచ్చెఁ దోఁడుఁ జూచి
గురుతు సైతంబు మఱచితిఁ గోరి యటకు
మీరు నన్నంపఁగాఁబోరు వారు నిటకు
రారుగా చూచుటెట్లు వారలను నేను. 513

క. అని పలుక న్వారుఁ డూరా
ర్చినమాటలు వారితిన్నెఁజేరిన పథికుం
డనుపమధూర్తుం డొక్కఁడు
విని చూతము గాక దీనివిధ మని యంతన్. 514

తే. వేగ మఱునాఁడె యంగటివీథి కేగి
పచ్చడము చీరయును బండ్లుఁ బసుపుఁగొనుచు
వచ్చి వారింటి కేగి బావా యటంచు
వీరునకు మ్రొక్కి యతని నివ్వెరగుఁ గాంచి. 515

క. తివిరి జనానందక గా
రవమున నీయనుజఁ జూచి రారా పోరా
ధవళాయన వచ్చితి నన
నవహితుఁడై వీరుఁ డద్భుతానందమునన్. 516

క. ధవళుఁడ వీవేనా యని
కవుగిటఁ గదియించి నెనరుగలబంధుఁడవొ
దువు నేఁటికైన వచ్చితి
వవసర మిపుడైనఁ గలిగెనా యని పలుకన్. 517

తే. వారిమాటలు విని మదవతి మదీయ
వచన మేజాణయో విని వచ్చి యిట్లు
సందుకొన్నాఁడు కార్యంబు చక్కనయ్యెఁ
గాంత యొనఁగూర్ప ధవళుఁడే కలఁడటంచు. 518

తే. వచ్చి కల్పితసంభ్రమాచార్య యగుచు
మ్రొక్క దీవించునాతనిమోముఁ జూచి
యన్న యాశీర్వదించినయంతఫలము
నీవు వచ్చినకతమున నేఁడు గలిగె. 519

సీ. మనయమ్మ కడుసుఖమ్మున నున్నదే యయ్య
పెద్దవాఁ డయ్యెఁగా పేర్మి నతనిఁ
బోషింతురే మీరు పొర చూపు లేక నా
యరిది చెల్లెలి వచ్చి యత్తవారు
తోడ్కొని పోయిరే దూరంబుగాన యే
వార్తయు వినము మావదినె వేక
టని వింటి నే బిడ్డఁ గనియెను మగవానిఁ
గనియెనో యది మేలుగాక యాఁడు
తే. దాననై పుట్టి మిముఁ జూడఁ గానకిట్టు
లేను బడుపాటు చాలదా యెన్నఁడైనఁ
దలఁతురా నన్ను మీరు డెందంబునందు
నేల తలఁతురు మఱచిపోయితిరి నన్ను. 520

చ. చెలియలి పెండ్లి చేసితిరి చిల్లరపబ్బము లెన్నియైన శో
భిలెనను నెన్నఁడైనఁ బిలిపించితిరే పిలిపింపకున్న నే
మలరెడుకూర్మి నాఁడుఁబడు చానపడుం గద యంచుఁ
బచ్చపోఁగులు గలచీర యంప నోఁచఁగూడకపోయెనె
యేమి చెప్పుదున్. 521

తే. ఇపుడు మీపుణ్యమున నాకు నేమి కొదవ
యుండె నేను ధరింపఁగా నొకరి కీయఁ
గలదులే యందులకు నంట గాదు మీద
యాతిదాక్షిణ్య మిటువంటి దంటి నింతె. 522

క. అనవలసి యంటి నిన్నుం
గనుఁగొనుటే చాలు బడలికలు కనుపించెం

జను దెమ్ము కంచ మిడినది
యనుచుం గను గీఁటి పిలువ నాతఁడు మదిలోన్. 523

తే. కల్లవగ జూడక త్తెలఁ గంటిఁగాని
యింతమాయల జగజంత నెందుఁగాన
నెట్లు నమ్మెడి దౌర యీయింట దీని
కడమనడతలు తెలుతముగాక యనుచు. 524

క. చని యది వడ్డింపఁగ భో
జనకృత్యముఁ దీర్చి యంతఁ జలజాప్తుఁడు గ్రుం
కిన దానికన్ను సన్నం
గని కూటములో వసించెఁ గంకటిమీఁదన్. 525

చ. మదవతి యంత నాత్మవిభు మన్మథకేళిని దేల్చి కూటి చో,
క్కొదవఁగ నిద్రఁజెందు పతి నొయ్యన నారసి లేచి చెంబు
తో,నుదకముఁ గొంచు ధూర్తమణి యుండెడిచోటికి నేగి
మాయపు, న్నిదురవహించి యున్నయతనిం గరసంజ్ఞల
లేపి యి ట్లనున్. 526

క. ఏమోయి నిన్న నడిచిన
నామాటలు పొంచి విని ఘనంబై తగుమ
త్ప్రేమ యొనఁగూర్పవచ్చిన
సామివి గద నిన్ను మెచ్చఁ జనదే నాకున్. 527

ఆ. అందగాఁడ వగుదు వప్పుడె కంటి నీ
దారి మగఁడు నిద్రఁ దేఱె నన్ను
వెదకు నటకుమున్ను వేగఁ బోవలయు నీ
జోలి యేల ప్రక్కఁ జోటొసంగు. 528

చ. అనఁ విని వాఁడువల్కు భవదద్భుతచాతురిలో శతాంశమై
నను గలదా మదీయనిపుణత్వము నేర్పరులందు నిన్ను నె
న్నినఁ దగు మున్ను నాగుఱుతు నీవు నెఱుంగవు నిన్ను నే
నెఱుం,గనెకద యిట్టిచో నిజముగా నిలనాడితి గాన
మానినీ. 529

క. అది యెంతయైన నున్నదె
కద యీయద్భుతము జోక గలుగుట మే లా
ముదిత కొఱగానివా వి
ట్లాడవినచో మదనకేళి కొడఁబడఁ దగునే. 530

క. అన విని యది యిట్లను నా
మనముఁ గనన్వలసి పలుకుమాటలు చాలు
న్నన యిద్దఱి ఘనసాహస
మునకు న్ఫల మతనుకేళి మోదము గాదే. 531

క. చక్కనివనితాపురుషుల
కెక్కడివావులు మనోజుఁ డెక్కడనున్నాఁ
డక్కడఁ దగవులు నడచునె
మొక్కలితన మేల మేలములు వల దింకన్. 532

క. అని పలుక మఱియు నాతఁడు
మనసీయక యున్నఁ జూచి మంచిది పతిచే
నినుఁ దునిమించెద ననుఁ గనుఁ
గొనరా యని బోటి పోటుకూఁతలు వెట్టెన్. 533

క. గడగడ వడంకి యతఁ డో
పడఁతీ నీవానతిచ్చుపనిఁ జేసెద నా

కడ నెగ్గఁ దలఁపవ ద్దని
యొడఁబడిన న్మంచి దని సముత్సాహామున్. 534

క. మది నాతని రక్షింపఁగ
నది యెంచెఁ బ్రభావతీ మహామతి వాఁడే
కద యెట్లు కావవలెఁ బది
పదిగ విచారించి తెలియఁ బల్కు మ టన్నన్. 535

క. కోమటిమిటారి చిలుకా
నామతివిస్తార మేమనన్వచ్చు వచ
శ్శ్రీ మెఱయ నీవె తెల్పుము
నా మంచి దటంచుఁ గీరనాథుం డనియెన్. 536

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మదవతీవరారోహ యుపాయపరాయణయై యుండె నంతకమున్న కర్ణనిర్భేదనం బగుతదాక్రోశంబు నిద్రాభంగంబుఁ గావించుటయు నవ్వీరుం డదరిపడి లేచి కృపాణపాణియు వికటీకృతభ్రుకుటినిటలుండును నగుచు వచ్చునంతకమున్న యయ్యింతి సమంతికప్రవర్తియగు నా ధూర్తుని సవికారంబుగాఁ బడియుండు మని బోధించి యగాధవ్యథాబాధితయుం బోలె నిజనాథుని కెదురుగాఁ బఱతెంచి సాక్రందనంబుగా ని ట్లనియె. 537

క. పని గల్గి నీరపాత్రము
గొని ముంగిటి కేగుదెంచి కోయనుహూంత
ల్విని చేరిన వికృతాకృతిఁ
గని యున్నాఁ డన్న యేమి కతమో యెఱుఁగన్. 538

క. ఇన్నాళ్లు రానివాఁడే
యెన్నిక లోనఁగూర్ప నిచటి కేతెంచెనో మా

యన్ననుం గనుంగొన రావే
నిన్నని వచ్చుట నుపేక్ష నించుట తగునే. 539

క. అన విని వదరకువే యా
తని కేమియు లే దటంచు దాని పిఱుందం
జని పీనుఁ గతని యాకృతిఁ
గని త్రోవం గాలి సోఁకె గావలె ననుచున్. 540

తే. వెన్ను చఱచి ధవళ వెఱవకు రా యంచుఁ
బలుక నంత నతఁడు తెలివి నొంది
వారిఁ జూచి లేచి మీ రేల వచ్చితి
రేమి యెఱుఁగనైతి నింతతడవు. 541

చ. అనవుఁడు నవ్వి విటుఁడు నిజాంబుజలోచనఁ జేరఁ బిల్చి మం
తనమున నీతఁ డొంటికి మనంబున భీతి వహించె నేమొ నీ
వినుఁ డుదయించుదాఁక వసియింపు సహాయముగాఁగ
నంచుఁ బో, యిన నగి ధూర్తుతోడ రమియించె వధూ
మణి యాస దీఱఁగన్. 542

క. అంతటఁ దెలతెలవాఱెం
గాంతా యని పలుక వైశ్యకామిని యిచట
న్వింత గదె తెల్లవాఱె శ
కుంతల యని యంతిపురము గుట్టునఁ జేరెన్. 543

తే. చేరి రేయి మహీకాంతు చెంత నుగు
దానితోఁ బూని తోయజాక్ష్యన్నరంద
ధార లూరఁగఁ గీర మోహమణి యొక్క—
కథ వినుమటంచు వెస నరికట్టి పలికె 544

పదాజివకథ.

క. ఏలానగరంబున గో
పాలుం డొకఁ డమరు విష్ణుభక్తుఁడు ధర్మా
లోలమనస్కుఁడు తంత్రీ
పాలుం డనువాఁడు నిఖిలబంధుప్రియుఁడై. 545

సీ. పులుల వాకట్టుమందులు పాముబదనిక
లొప్పిదుగు చేపుఁడుమంత్రములను గోడె
దామెనపగ్గము ల్తలత్రాళ్లు నురిత్రాళ్లు
చిక్కంబులును జల్దిచిక్కములును
మాఱుమానిసిఁగన్న దూఱువేపులజోళ్లు
కొలికి చెప్పులు జమ్ముకూడ లలఁతి
పిల్లగ్రోవులు నెక్కువెట్టినవిండ్లు కం
బళ్లు దుప్పట్లును వల్లెత్రాళ్లు
తే. మొదలుగాఁగల పరికరంబులఁ గొఱంత
లేక భూమీరుహచ్ఛాయలే గృహాళి
గాఁగ వాఁడాలమందలఁ గాచుబాళి
నడవిమానిసి యై తిరుగాఁడు నెపుడు. 546

చ పిదికిన యాలపాల్వెదురుబియ్యము కావడికుండ నించి య
య్యదుపతికిం బ్రియంబుగఁ దదాహ్నతవహ్నిసమిత్పరంపరా
భ్యుదయము నొందఁజేసి పయిపొంగలి వెట్టి భుజించునాతఁ
డిం, పొదవఁగఁ దేకుటాకుల వనోర్విని మందలఁ గాచువేళ
లన్. 547

సీ. మేరలెంచక నూరివారిండ్లకేగి పా
లేరుఁగు వెన్నలు మ్రుచ్చిలించె ననుచు
నీరాడుతఱి నాఁడువారుకట్టినపాఁత
లెత్తుకపోయి చెట్టెక్కె ననుచుఁ
బ్రతుకుభాగ్యము క్రిందఁబడఁగ బాఁపన యిండ్ల
కరిగి యాఁకటికిఁ గూ డడిగె ననుచుఁ
గడపటఁ జుట్టాల గరితలపైఁటలోఁ
జెయివేసి యేమేమొ చేసె ననుచు
తే. వ్రాసికొన్నారు బాపనబైసిగాండ్రు
కొలముస్వామి విచారించుకోక యిట్లు
చేయునే యంచుఁ బెద్దలచేత వినెడు
కృష్ణకథలందు నిటువంటి వెల్ల వినఁడు. 548

సీ. తులసిపూసలు బోడితలయు నడ్డాదిడ్డి
పట్టెనామములు సంభ్రమమునొప్పఁ
బరువులెత్తిన యెద్దుపై నొంటి తముగురా
నములును వేణునాదములు పొసఁగ
రచియించు తప్తముద్రలును బైఁపైఁబల్కు
గోవిందలును హాస్య మావహింప
నతిరసంబులఁబుట్టి యవనతులైన వా
రలకొసంగెడు దీవనలు సెలంగఁ
తే. గొలమువా రెంచఁగల గొల్లకొడుకుఁ గనఁగ
బంటులునువోలెఁ జుట్టము ల్వెంటనంటఁ
గోరి మ్రొక్కులు చెల్లించుకొనుటకుఁగాఁగ
నాతఁ డేటేఁటఁ దిరుపతి కరిగివచ్చు 549

క. వానికి మనోహర యనం
గా నొక యంగన యొసంగుఁ గంతుని తేజీ
కూనయన వానిగేదగి
జీనీజముదాళి యనఁగ నేమ మెసంగన్. 550

క. శోభితముఖదారితశశి
వైభవ యాలోకన గురుప్రవర్ధితమదన
ప్రాభవ యెవ్వారితరమ
యాభీరగభీరనాభి నభినుతిసేయన్. 551

చ. చనుగవయొప్పు నెన్నడుము సన్నదనంబు మెఱుంగులీనుమో
మునఁగల తేట నెన్నడలముద్దును మాటల నేర్పు కోపుచూ
పునఁగల యందముం బిఱుదుపొంకముఁ గల్గినదానిఁ జూడఁగా
బ్బునఁ బది వేలమన్మథులు పుట్టుదు రప్పురిఁ బల్లవాత్ములన్.

శా. మైనిగ్గు ల్తెరయెత్తగా నమృతకుంభంబంది యేతెంచు మా
యానారాయణిలీలఁ దక్రఘట దీవ్యన్మస్తయై చూపుల
జ్ఞానమ్రత్త్వముఁ జెందఁ జల్లఁగొనరో చల్లంచు నేతెంచుచో
దానిం జూచిన కంతుఁడైన రతిమీఁదం దప్పు గల్పింపఁడే.

క. ఆలీలావతి తంత్రీ
పాలుఁడు దినదినము మందపాలై తిరుగన్
జాలివడి మనసుఁ బట్టం
జాలక పరపురుషభోగసంగతిఁ గోరెన్. 554

సీ. అరిది సిబ్బెపుగుబ్బ లన్యుచేతికి నిచ్చి
నప్పుడే చనదె శుద్ధాన్వయంబు
పవడంపుజిగిమోవి పరుపంటిమొన కిచ్చి
నప్పుడే చనదె గుణార్జనంబు

మితిలేని మెఱుఁగుమే నితఁడు కౌఁగిటి కిచ్చి
నప్పుడే చనదె మహాభిమాన
మతనిఁ గన్నొఱఁగి యీగతి జారుఁ బొందిన
సుద్దెఱింగిన రాజు బుద్ధి చెప్పు
తే. నింత యేమిటి కాజారుఁ డేలు టెంత
తెవులుగొన నమ్మరాదంచుఁ దెలిసికొనరె
యకట తిమిరంపునిండు ప్రాయంబు కతన
నెఱుఁగ రింతియొకాక రాకేందుముఖులు. 555

ఉ. అమ్మహిళాలలామ వినుమాగతి జారులఁ గోరి కానికా
ర్యమ్మగునైన మాకొలము రాధకు వచ్చినదూఱు నాకు రా
నిమ్మని నిశ్చయించి యెదురింటి గుణార్ణవనామధేయునిం
గ్రమ్మినబాళినంటి యెలప్రాయము చూఱలొసంగె వానికిన్.
సీ. ఒకతెల్వి వాడము నయ్యొఱపులాఁడికిఁ గమ్మ
తమ్మియందము గ్రమ్ము నెమ్మొగమున
నొకనవ్వు వాడము నయ్యురగవేణికి మిన్న
గన్న కెంపులవన్నె చిన్నిమోవి
నొకతళ్కు వాడము నయ్యువిదమిన్నకు మంచి
యంచగుంపులసంచు మించునడల
నొకనీటు వాడము నయ్యూరునితంబకు మేటి
రంగుబంగరపు బెడంగు మేన
తే. నత్తయానతి మజ్జిగలమ్ము వేళ
దానిదారున నీక్షించె నేని యింక
జాలిమాటలు తలమీఁది చల్లకడవ
పడుటసైతము నెఱుఁగ దప్పడఁతి యపుడు. 557

సీ. *ఆగుణార్ణవునియిల్లాలికి మెఱుమెచ్చు
కూర్మితో వండినకూరవెట్టుఁ
గమ్మనేతులు చల్లకడవలోపల డాఁచి
కొనిపోయి పురయామికుల కొసంగు
నేరంబులో మెడః నియతికానికి గట్టి
మీఁగడ కానుకగాఁగ నిచ్చు
నాజ్ఞవెట్టఁగఁ గర్తలైనబంధులకు నె
య్యంబున నడుగని యప్పులిచ్చు
తే. దనవిధంబంత మెల్ల నేతప్పదార్చు
వలసి యీలీలమెలఁగు నవ్వనజగంధి
జారవిద్యల కొడిగట్టు సతుల కింత
యెచ్చరిక యుండవలయుఁ బూర్ణేందువదన. 558

క. వినుము ప్రభావతి నేమ
న్ననఁదెలిపెదఁ జూపి మోపి యనుటయుఁ గాదా
యని తలఁపకు మీఁక నీకై
నను హెచ్చరి కింతలేక నడువం దగునే. 559

తే. తగనవధరింపు మవలికథావిశేష
మమ్మనోహర యిట్లు గుణార్ణవునకు
మేలువడియున్న నొక్కనాఁ డేలినాతఁ
డనుప నాతఁడు పొరుగూరికరుగుటయును. 560

క. ఆఘోషాంగన మదన
జ్యాఘోషం బితరవరసమాక్రమనిష్ఠా

*ఇంటవండినకూరలిడి సారెకును గూర్మి చెలువునితోడ మచ్చికలు సేయం॰

ద్రాఘిష్ఠంబై మించె ని
దాఘసమవియోగవహ్ని తనమది ముంచన్. 561

సీ. అదలించి పిదుకని యావులుండఁగ వేగ
దోహనధేనువుదూడవిడుచు
బానలోపలఁ బచ్చిపాలుండ మించిచే
మిరియిడ్డ పాల్పొయిమీఁదఁబెట్టుఁ
జేరి పక్వంబైన పెరుఁగుండఁ గవ్వంబు
పులిచల్లలోనుంచి చిలుకఁబోవు
వెసలలో మూనాళ్ల వెన్నలుండఁగ నాఁడు
కాఁచి డించిననెయ్యి కరఁగఁబెట్టు
తే. దివమునను సంజకడయంచు దివ్వెలెత్తు
దద్దరిలినట్లు నడురేయి ప్రొద్దుపొడిచె
ననెడుమతిఁ బాచిపనులు చేయంగఁబూను
వలపుపెట్టికిఁ జిక్కి యవ్వనజగంధి. 562

క. ఈరీతినుండ మచ్చిక
దేరన్వలసినవియెల్లఁ దెప్పించుటకై
వారసతు ల్బ్రాజుగులతోఁ
బోరామియొనర్పఁ బసులపొంగలి వచ్చెన్. 563

సీ. ఇంక నాల్గావంబు లిడనై తిఁగా యంచుఁ
గుమ్మరి నెమ్మదిఁ గుందికొనఁగఁ
గుడుమురూకలకెల్లఁ గొననై తిఁగాయంచు
జేరి తేరని యారివేర మొంద
గొాటియమందల నించుకొననై తిఁగాయంచు
గొల్లవాఁడూరకే క్రుళ్లికొనఁగఁ

బెనుపసుపే విత్తు కొనసైతిగాయంచుఁ
గాఁపు నిద్దుర లేక కళవళింప
తే. మొనసి వెలచూపిచూపకమును పె వారి
సరకు లమ్ముదువోయె నేజాతివారి
కేని బాటింపవలసి పేరెక్కినట్టి
యాదినంబున నంబురుహాయతాక్షి. 564

తే. అపుడు పొంగటికైన బియ్యంబుఁ దెమ్ము
శీఘ్రముననంచు నొకరూక చేతికిచ్చి
యత్త పొమ్మన నమ్మనోహరతరాంగి
సాంద్రమైనట్టి చెంగటి సంతకరిగె. 565

క. తండులములు గొని పుట్టిక
నిండం బెట్టుకొని రాఁడె నేఁ డైనను జా
రుం డని మదిఁ దలఁచుచు న
మ్మిండం డేతేఱఁ దత్సమీహిత మొదవన్. 566

క. కనుచూపు మేర దానిం
గనుఁగొని యమ్మగువ యగునొ కాదో యనుచుం
జను దెంచి గుణార్ణవుఁ డే
గిన కార్యము చక్కనగుటఁ గెరలిన తమితోన్. 567

క. అంత మనోహరుఁ గనుఁగొని
సంతసమున మనసు నిలుపఁ జాలక యపుడే
కంతురణకేళికై యుప
కాంతునితో నచట వల్లికాగృహసీమన్. 568

తే. చేరి పుట్టిక వెలుపలి చెట్టునీడ
డించి పొదలోని కరిగి యమ్మిండఁబోఁడి

జారుతోఁ గూడి తమ్మినేజావజీరు
దురమునను దన్మయావస్థతో రమించె. 569

చ. అదిగని యొక్కధూర్తవరుఁ డబ్బెర పొంగటి కంచు నెమ్మ
దిం, బెదరక మెల్లనే యరిగి బియ్యముఁ గైకొని యెంచరా
నినే,ర్పొఁదవఁగ గంపలోన సికతోత్కరము న్వెస నించి
పోయిన, న్మదవతి జారుఁ బొందెడు సుమాళమె కాని
యెఱుంగ దేమియున్. 570

తే. అంతఁ బొదరిల్లు వెడలి గుణార్ణవునకుఁ
బురముఁ జేరంగఁ బెఱత్రోవఁబోవఁజెప్పి
సందడిని గంపయెత్తి మస్తంబు మీఁదఁ
దాల్చి కొనివచ్చె నది యాత్మధామమునకు. 571

ఉ. వచ్చిన నత్తగారు తలవాకిటికిం బఱతెంచి యింతసే
పెచ్చట నేమి యంచని శిరోగ్రమునం దగుగంప డించి నే
మెచ్చితిఁ గోడలా యిసుక మేదినిఁ బుట్టదటంచు నెంచియో
తెచ్చితివంచు నాగ్రహమతి న్నిమకె న్వలెత్రాఁడుముంగిటన్.

క. ఆయెడ నాగోపాంగన
యేయనువున బొంకవలయు నెఱిఁగింపఁగదే
కాయద్యుతినిర్జితశం
పా యన నచ్చిలుకతోఁ బ్రభావతి యనియెన్. 573

క. చిలుకా యీచిక్కులు సం
ధిలుగాథలు నాకుఁ గానె నేర్చితివో కా
వలసి తలంపునఁ దలఁచితొ
తెలియదు గద యవలికథయుఁ దెల్పుము వేగన్. 574

వ. అనిన విని యాభామాలలామంబునకుఁ గీరసార్వభౌముం
డి ట్లనియె. 575

క. ఆదారి న త్త కినిసెనొ
లేదో యాలోన నుమ్మలించుచు నేనిం
కేదియుఁ జెప్పిన నిక్కము
గాదే కద యనుచు గోపకామిని యేడ్చెన్. 576

క. ఆమాటలు విని య త్త ద
యా మేదురహృదయయై ప్రియంబున నడుగం
గోమలి యి ట్లను గోకిల
కోమలకాకలిని గేలిగొనియెడి పగిదిన్. 577

తే. ఓపలేనన్న వినక కెం పొదవు చూడ్కి
నంపఁగా నేను మీకు మాటాడ వెఱచి
సంతకేగితిఁ గద యందు సరఁగఁ జెఱఁగు
ముడి విడువ రాక వెస జాఱి పడియెనమ్మ. 578

క. వెదకితి నచ్చోఁ గానక
కద యంతటఁ బ్రొద్దువోవఁగా భయమున నె
మ్మది నింటికిఁ జని తూర్పె
త్తెద నని యచ్చోటి యిసుము దెచ్చితి గంపన్. 579

చ. వెలుపల వడ్డికిచ్చినను వీసము వచ్చును నట్టులాయెనో
బలబలవేగ వచ్చు నలబాపని కిచ్చినయట్టు లాయెనో
యలయక నాల్గుచట్ల పెరుఁ గమ్మినఁ జేతికి రానిరాక నా
వలె నలసంతలోనఁ బడవైచినవారలఁ గాన నెచ్చటన్. 580

క. అని పల్కి నత్త కనికర
మున రావే యెంత లేదు పోయిన యపుడే
మనసొమ్ముగాదు వగవకు
మని యూరార్పంగ నది గృహంబున కరిగెన్. 581

క. ఇట్టివగఁ గనినఁ జనుమా
గట్టిగ నని చిలుక పలుకఁగాఁ దమితోడన్
నిట్టూర్పు నిగుడఁ గోమటి
పట్టపుదేవేరి కేళిభవనం బెనసెన్. 582

క. ఆపగలు గడవఁ బడుటయు
భూపతిభవనంబుఁ జేరఁబోయెడుతఱి నా
కోపనఁ గనుఁగొని సుమన
శ్చాపుని యెకిరింత సంతసం బుప్పొంగన్. 583

శా. కోగ్రగ్రావభిదాదికీర్తితగుణవ్యూఢోహా గాధత్రినే
త్రగ్రావోద్ధరణోగ్రబాహుబలగర్వగ్రంథిలంకాధినా
థగ్రీవగ్రసనోజ్జ్వలాద్భుతభుగస్త్రస్థేమ వాతూలభు
గ్భుగ్రాజత్పటుశౌర్యవైభవహృతాంభోధిప్రభుప్రాభవా.

క. భోద్రేక బ్రధ్నవచః
కద్రూభవభూరిభావుకప్రాభవ దై
త్యాద్రివరధ్వంస సద
క్షుద్ర కృపావీక్ష భానుకులహార్యక్షా ! 585

హంసయానవృత్తఖడ్గబంధము —

దారితారిభూరిధైర్యధామధామభూరుహః
భారతీశవంద్యశౌరి భాస్వదబ్జలోచనా

నారద స్తుత ప్రభావ నవ్య మేఘసన్నిభా
భారతీశ శాంకకీర్తిభా సుసూరిరంజనా ! 586

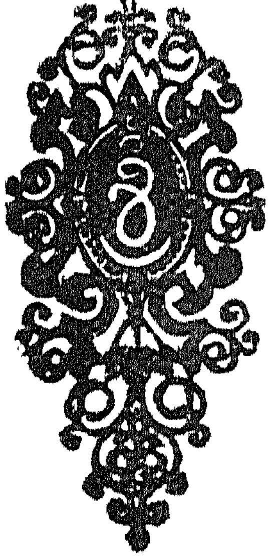
గద్య. ఇది శ్రీమత్ఖాదిరీనృసింహాకరుణాకటాక్షవీక్షణసమాగత కవితాధార పాలవేకరికులకలశాంభోనిధిసుధాకర తాడిగోళ్లకరియమాణిక్యనృపహార్యక్షపాత్ర పవిత్రచరిత్ర కదురధరామండలాఖండల పుత్రవిద్వత్కవిరక్షణానుసంధాయక కదిరీపతినాయక ప్రణీతంబైన శుకసప్తతియను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శుకసప్తతి

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీజానకీమయూరీ
రాజన్మేఘాయితాంగ రతిరాజశత
భ్రాజితసౌందర్యసుధా
రాజతగిరికీర్తిసాంద్ర రామనరేంద్రా! 1

తే. అవధరింపుము సకలరాజాధిరాజ
నతపదాంభోజుఁ డగుధర్మనందనునకు
సరసలౌకికవైదికాచారవిహిత
హితకథారమ్యుఁ డగుధౌమ్యుఁ డిట్టు లనియె. 2

తే. అటులు నిజగృహమున కేగి యబ్జవదన
పగలు గడపంగఁబడుటయుఁ బార్థివేంద్రు
కేళిగృహమున కరుగునవ్వేళఁ గాంచి
మరునియొకిరింత సంతోషభరిత యగుచు. 3

క. శుకకథ వినియెదె మఱి పోం
దికతో నటు నిల్పి తర్జనీనాసాయో
గకరణధురీణ మిది యని
యకలంకసుధావిధోక్తు లలరం బలికెన్. 4

క. ధర శాలివాహనుం డను
నరనాయకమౌళి పెనుప నలువై విభవా
కరము ప్రతిష్ఠానం బను
పుర మలరు న్వేల్పుతేనిప్రోలుం బోలన్. 5

క. అప్పురిఁ గుబేరుకలిమికిఁ
దప్పులు ఘటియించు సోమదత్తుం డను పే
రొప్పు నొకవైశ్యుఁ డలరుఁ గ
కుప్పటలిని గీర్తివల్లికోటులు ప్రాకన్. 6

సీ. నవరత్నములు సువర్ణమును వెండియును లో
హాంతరములు పటలాంశుకములు
గోవజవ్వాది కుంకుమపూవు పచ్చక
ప్పురముఁ బన్నీరుచెంబులుఁ బటీర
తరుఖండపటలి యందలపుఁ గొమ్ములు జల్లి
సవరము ల్పాదరసంబు జాజి
యింగువ లేలాలవంగము లోడపోఁ
కలును గోరోచనగంధకములు
తే. కొచ్చికుక్కలు మానిసిక్రోఁతులరిది
పంచెవన్నెలచిలుకలు బహువిధముల
పారువాతిన్నెలిఁకమీఁద బలుక నేల
పొదలు వానింటఁ బులిజున్ను మొదలుగాఁగ. 7

క. ఈళయు ముమ్మెంగియు బం
గాళము సైగోవ మొదలుగాఁ బొదలెడుద్వీ
పాళిఁగలసరకు లాతని
కొలున దిగు మాటనిజముగలవాఁ డగుటన్. 8

శా. ఏయూరం దనయాపణంబు మఱియింకే బేరి పేరైన నా
త్మాయత్తం బగువిత్త మేయడవియందైన న్నిజద్రవ్య మీ
చాయన్సంపద వృద్ధిఁబొంద ధనదస్పర్ధాళుఁడై నిల్పెఁబో[నన్.
యాయూరవ్యుఁడు గోట్లకుంబడగ లెన్నైనం బ్రమోదంబు

చ. వలసిన బేరము ల్దెలియవచ్చినవారలు వాదుగల్గువా
రలు తెగగుత్తగొల్లలును రత్నపరీక్షలవారు కార్యము
ల్గలిగిన యింగిలీషులముఖాములు చెంగట నుల్లసిల్లఁగాఁ
గొలువొసఁగు న్మహీశుగతిఁ గోమటి యాత్మగృహాంగణం
బునన్. 10

క. ఆతఁడు ధూర్తచకోర
ఖ్యాతంబగు నొక్కచిలుక నతులితగమనా
యాతేరితవిజ్ఞాన స
మాతుల శేముషిఁ గృపాళుఁడై పోషించున్. 11

తే. అప్పురంబునఁ గామసేనాభిధాన
యైన వెలచాన మీఱు జగ్గైకతాన
మీనకేతననలినప్రసూనశరస
మానతానూనవీక్షావితాన యొకతె. 12

ఉ. కారుమెఱుంగురాచిలుక కస్తురివీణె పదాఱువన్నె బం
గారము నచ్చుకుప్పె తెలిగంబుర వెన్నెలలోని తేట సిం
గారపుఠీవి లేనగవుగల్గిన చక్కెరకీలుబొమ్మ యొ
య్యారపుజీవగట్టి యన నచ్చెలి మెచ్చులు గాంచెనెంచఁగన్.
ప్రత్యక్షబాహాటపాంచాలనటనలు
గనుపట్టఁగాఁ బుస్తకములు చదువుఁ

గనుఁగొన్న రూపమచ్చున నొత్తినట్టులఁ
దళుకొత్త భావచిత్రములు వ్రాయు
నట్టువకాని యందముగాక వింతగాఁ
గోపులు గల్పించుకొనుచు నాడుఁ
జేరి తంబుర మీటి సారసుధాసూక్తిఁ
దేటలూరఁగ వింతపాటఁ బాడు
తే. జాతివార్తలు దొలఁక రసంబు గులుకఁ
గవిత రచియించుఁ గల్పించి కతలు నుడువు
మనసు గరఁగంగఁ దీయనిమాటలాడుఁ
జిలుకరౌతుకటారి యవ్వేలమిటారి. 14

సీ. పలుకుముద్దులకుఁ గోవెలజియ్యగాండ్రెల్లఁ
గుంటెనకాండ్ర వెన్వెంటఁబడఁగఁ
జనుజక్కవలు గన్న సన్న్యాసులైనను
దలవరివారితోఁ జెలిమిసేయఁ
దళుకుఁజూపులకు విద్వాంసులైనను నిజ
రామలతోడ రారాపొనర్పఁ
బొలుపున కాచార్యపురుషులైనను దమ
వేషభాషలమీఁద వెగటు పడఁగఁ
తే. దెఱపిగని చూచినట్టి పతివ్రతలును
నిజకులాచారవృత్తిపై నెటికె విఱువ
వింత యొయ్యారమెసఁగఁ గోవెలకుఁ బోయి
మరలి యింటికి వచ్చు నమ్మచ్చెకంటి. 15

చ. తొలఁకెడుతత్తఱంబువగతోఁ దొడనిగ్గు హిజారుమీఁదమె
ట్రిలువడినొంటికట్టున ఘటించినచీరసగంబు మూఁపుపై

నలవడబోటి దట్టి మొదలైనవి తేఁ దిరుమంజనంపు వే
ళలు దఱితప్పెనంచు నవలా భయమందుచు నిల్లువెల్వడన్.

క. కోడుమెత్తుకొంటకు గుడికిఁ
నడుచు న్వోలపడుచు నాభినామమునుం గ్రొ
మ్ముడిసౌరు న్మడిచారు
న్వడిజాఱుంబైటఁ వింతవగఁ గనుపింపన్. 17

సీ. తానున్న కేళికంతటికి గణాచారి
పెక్కుసుద్దులు మ్రోయు పెద్దబేరి
పేరుకోఁదగినట్టి యూరలేని యుటంకు
పరులబుద్ధులకుఁ జొప్పడనిమంకు
కల్లలు పచరించి గద్దించుతాటోటు
పూనియొక్కరి కీయలేని జూటు
కలహంబె కూడుగా మెలఁగెడుగయ్యాళి
నిష్ఠురత్వము సూపు నెఱకరాళి

తే. బేరజపుగట్టిజంత పాడూరిసంత
చలము సాధించు దిట్ట రోసాలపుట్ట
లోకములకెల్ల సూచి యల్లుండ్ర బూచి
యెంచఁగల యుచ్చుమల్లి యయ్యెంతితల్లి. 18

తే. దాని నుతియింపఁ దరమౌనె తాటకావ
ధూటితల్లియొ పూతనతోడఁబుట్టో
శూర్పనఖమేనగోడలో చూడ లంకి
ణీతనూజయొ యనఁగ వన్నియకు నెక్కె. 19

సీ. ఇరుగింటిదయ్యంబు పొరుగింటికినిగూబ
యెదురింటివారల కెదురుచుక్క
వాడకుంబగ యూరివారలతలనొప్పి
పెంపుడుకూఁతుండ్ర పెద్దపిడుగు
పరదేశులకుఁ బులి బాఁపలగాలంబు
యాచకకోటుల కాసవిఱుపు
దాసర్లమిత్తి సన్న్యాసులతెరబొమ్మ
జోగిజంగాలకు సొంటికొమ్ము
తే. పాఠకులకొట్టు నట్టువపాలియదురుఁ
గ్రోవి భరతంపుటయగారి గుండెదివులు
బట్టువాకట్టు బవనీలపాముకూన
యనఁగ విఖ్యాతిఁ గాంచు నాయాఁడుఁగూచి. 20

సీ. కూనివీఁ పనరాదు కోలమూతినిజాఁచుఁ
గొడిపెమో మనరాదు గోడఁగసాగు
బాకిమో మనరాదు పగసాటి బెదరించు
నొంటిపల్లనరాదు కంటగించు
నరవెంట్రు కనరాదు నాఁడెల్ల జగడించు
వాటుగా లనరాదు చేటుఁదెచ్చుఁ
జెవు డనఁగారాదు చేట యెత్తుకవచ్చు
గ్రుడ్డికన్ననరాదు గొట్టుసేయు
తే. వెఱ్ఱి యనరాదు పైఁబడి వెక్కిరించు
గామి డనరాదు మొగమున గంటువెట్టు
పెంకి యనరాదు వట్టిగుంపెనలుసేయు
ముద్ది యనరాదు గ్రుద్దు నయ్యొద్దుమొద్దు. 21

క. గడెతడవు వేసటలచే
సుడివడ కటు తనదు ప్రాంతసుద్దులు విన్నఁ
వడినిచ్చు నొక్కపుచ్చిన
యడగొంటుం బడుకక్రిందియాకులు రెండున్. 22

సీ. రమనేలినట్టి గురస్తునందు రదేమొ
నేలమిన్నులు గొల్వ నేర్చుటరుదె
మేనకాంగననంటుకాని మెత్తు రదేమొ
సృష్టికిఁ బ్రతిసృష్టి సేయుటరుదె
కడవఁబుట్టినవానిఁ గడునుతింతు రదేమొ
పాథోధిపుక్కిటఁబట్టుటరుదె
లంకఁగాల్చినవాని బింక మెంతురదేమొ
పెచ్చుమందులకొండఁ దెచ్చుటరుదె
తే. యనుచు మదితప్పితప్పి నీళ్లానిపూని
తోడిముదుసళ్లఁ బెక్కండ్రఁజూడఁ బెట్టి
పట్టి తలనొవ్వ రవ్వగాఁ బవలురేలు
వట్టిపగ్గెలు ప్రేలు నవ్వారజరఠ. 23

క. అది నెమ్మదివదలని చల
మొదవఁగఁ దనసుతకుఁ బైఁడి యొకనిద్దురకుం
పదివేలమాడ లీయక
కదియఁగ నీదెట్టి విటశిఖామణినైనన్. 24

క. ఆకామసేననవబి
బ్బోకము గనుఁగొనుట మదనభూతావేశ
వ్యాకులితమానసాంబుజుఁ
డై కుందుచు సోమదత్తుఁ డతివిరహమునన్. 25

క. అక్కలికి కొనఁగవలసిన
రొక్కము పురహరుఁడు దానరూపము రతిగాఁ
జక్కరవిలుతుఁడు వెఱపు
న్మొక్కలితన మెపుడుఁ దన్ను ముంపఁగ నుండెన్. 26

ఉ. అంతటనొక్కనాఁ డతఁడొయారముమీఱఁగఁ గామసేననే
కాంతమునందుఁ జేరి మనసారఁగఁ బుక్కిటివీఁడె మిచ్చి గి
ల్గింత లెసంగు కౌఁగిటి బిగింపుల నింపులనింపు పారువా
వింతరొదల్మొదంబునొదవించునటుల్కలఁగాంచి వేడుకన్. 27

చ. తన చెలికానితోఁ బసిఁడిదార్చ్యక యేనల కామసేనతో
నెనసితి నిన్న నంచు వచియించిన నాతఁడు దానియింటికిం
జని మది నిల్పఁజాలక ప్రసంగవశంబున సోమదత్తుఁ డా
డినవచనంబు లెల్లఁ బ్రకటించినచో వెలముద్ది యుగ్రయై.

క. ఏ నెఱుఁగకుండ నాసుత
తో నెనయుట యెట్టు లిట్టిదుడుకులు గలవే
కానీ రొక్కం బీయక
పోనో చూచెదము తన ప్రభుత్వం బనుచున్. 29

సీ. శ్లేష్మంబు కుత్తుకఁ జిట్టుబుట్టున కట్టు
కట్టును దగ్గు లగ్గలముగాఁగఁ
జన్నులు తలఁగడ సంచులవలె వెళ్లి
పయ్యెద మీఁద జంపాల లూఁగ
బీదనరాలతోఁ బెరుఁగువాఁగడుపులో
బల్ల నల్లడలందుఁ దుళ్లిపడఁగ

బుగ్గలాహిరియూటఁ బొడము వాసనతోడి
కంకినోటను జొంగ యంకురింపఁ
తే. దిరుకోళములోనఁబడిన క్రోంతియనుబోలె
వడఁకుకొంచును నెపుట నెవ్వారిఁ గన్న
గ్రుడ్లు మిడికించుచును గుడ్లగూబ రీతి
వేగఁ దనయిల్లు వెడలె నావృద్ధవేశ్య. 30

తే. అంతలోననె శాలివాహాను దివాణ
మునకు నేగుటకై బంధుజనులు గొలువ
వచ్చునలసోమదత్తు నవ్వారవనిత
జనని వీక్షించి సందడి జడియ కరిగి. 31

తే. వెఱ్ఱి నీరానుకతమున వెడలునట్టి
చొక్కుబోఁదట్టి యొకకన్ను వెక్కఁబెట్టి
దడిగఱవఁబోవు వేసిచందమునఁ బట్టి
పదుసమెచ్చఁగ నూరుజప్రముఖుఁ బలికె. 32

శా. అయ్యా యల్లుఁడ యెంత పెద్దఱికమయ్యా నిల్చిమాటాడనీ
వియ్యంజాలని సెట్టివా నెనరు లే దీపట్ల నిట్లైన నీ, వియ్యా
లందఱి కేదిదిక్కు మఱి నీ వెన్వెంటనేవచ్చు మా,యయ్యా
ల్చెప్పరె నీకు మాకుఁ దగవీయాందాయమే కంటివో. 33

క. నలుగురిలో నిట్లాపని
పలుకఁగఁ దగదైన వెఱ్ఱిపట్టినకతనం
దెలిపెద నీకే రోసము
గలిగిన బ్రతికితిమి మంచికార్యం బిదియున్. 34

క. ఇయ్యెడఁ గలిగిన రోవెల
యియ్యక నాకెఱుక లేక యిటు నే నింటం
దయ్యమువలె నుండఁగ మా
తొయ్యలితో నెట్లు కూడితో నే నెఱుఁగన్. 35

క. పైఁడేమి బ్రాఁతి యిదిగో
నేఁ డిచ్చెదు మ్రుచ్చు వగల నెలఁత రమింపం
బోఁడిమి చెడదే మఱి బురి
కాఁడవుఁ దగ కొదవలే జగంబు లెఱుంగున్. 36

తే. నిన్న నే నన్ను మొఱఁగి నాచిన్నదాని
నక్కటా యోడరేవున నమ్మికొందు
వేమిటికొ జాఱవిడిచితి వింతెకాని
యంత దబ్బఱకాఁడ వీవాదొ కావో. 37

తే. మంచిమణులను వెలఁ బొసఁగించువేళ
హెచ్చు వెలలను సొమ్ముచేయించు చోట
నగరి జాలెలు నీయింట నిగిడియున్న
వింత మాకేల మారొక్క మిచ్చిపొమ్ము. 38

క. అన సోమదత్తుఁ డద్భుత
మున నచ్చట నిల్చి వెఱ్ఱిముద్దియ కలలో
నెనసితి నీదు తనూభవ
ననుపమరతి నింతెకాని యన్య మెఱుంగన్. 39

తే. అనిన నమ్ముద్ది మంచి దట్లైన నేమి
నాతనూభవవలన ననంగసౌఖ్య
మబ్బెఁగద నీకు నిదియు లేదన్న నందు
వర్థ మిప్పించి యవ్వాల నడుగువెట్టు. 40

క. అని రట్టుసేయ నచ్చటి
జనములు సోమ్మిాయకునికి చనదని వగదెం
చినదాని దోడుకొనిపో
యె నతం డింటికిని రొక్క మిచ్చెద నంచున్. 41

క. చని ధూర్తచకోరము నకుఁ
దనవృత్తాంతంబుఁ దెలుపఁ దత్కారము న
వ్వి నిజంబుగఁ గెలిపించెద
నిను వెఱవకు మనియె వైశ్యనీరజగంధీ. 42

క. ఆవైశ్యునిఁ దత్కారం
బేవిధి గెలిపింప వలయు నెఱిఁగింపఁగదే
నీవే జాణ వటన్నను
భావించుచుఁ జిలుకతోఁ బ్రభావతి పలికెన్. 43

క. ఏలాగున గెలిపించెనొ
బాలికమెయిం బ్రహ్మలోకపర్యంతము నే
నాలోచన యొనరించితిఁ
జాలదు నాహృదయ మిది నిజంబుగఁ దెలియన్. 44

వ. అనిన విని యవ్విహంగమపుంగవం బనంతరకథావిధానం
బిట్లని తెలుపం దొడంగె నవ్విధంబున నాధూర్తచకోరంబు
దత్తప్రతిజ్ఞం బైనవిత్తంబు సోమదత్తుని చేత మూటగట్టించి
దానికిం గట్టెదుర నొక్క నిలువుటద్దంబుఁ బెట్టించి పెద్ద
లతో నవ్వేలముద్దిం బిలిపించి దర్పణప్రతిబింబితార్థంబుఁ
గైకొనుమని పలికిన నచ్చటివారును స్వప్నదృష్టంబునకు
నిదియె సమానంబని నిర్ణయింప నప్పణ్యవృద్ధయు నగణ్య

లజ్జానమ్రవదనయై సదనంబునకుం జనియెనని పల్కునవసరం
బునం బ్రభాతం బగుటయు. 45

క. అంతిపురంబున కరిగి ది
నాంతమున న్నృపతిఁ జేరి నరిగెడుతమితోఁ
జెంతకు వచ్చినకోమటి
యింతింగని చిలుకరాయఁ డిట్లని పలికెన్. 46

క. రమణీ యాధూర్తచకో
రముకథ యిఁకఁ గొంత కలదు రాజవియోగ
భ్రమమడఁచి తెచ్చికోల్నె
య్యము తోడుతనైన వినుమటంచుం బలికెన్. 47

క. ఆగతి నింటికిఁ జనియా
బోగము ముసలావె యాత్మపుత్రికతోనా
జాగెల్ల దెలిపి పరిభవ
యోగంబున మదికి ఖేద మొదవఁగ నంతన్. 48

సీ. పుట్టలమ్మ యటన్నఁబో యెంత లేదను
సందివీరుల టన్న జాముగోఱుగు
నెక్కలమ్మ యటన్న నొక్కటికొదవను
బోతురాజులటన్న బూతు నుడువు
ధర్మరాజు లటన్న దబ్బఱలే తిట్టుఁ
గంబమయ్య యటన్నఁ గ్రాసి యుమియు
గ్రామగంగ యటన్నఁ గాదామరో యను
దేవాదులన్న గద్దించి చూచు

తే. నిన్ని దేవళ్లఁ గొలిచి నేనేమిగంటి
పోయి పచ్చని పులుగానిపులుఁగు చేత

మోసపోయితి ననికుందు మొనయుఖేద
మారట మొనర్పు విసివి యయ్యారిబసివి. 49

సీ. నట్టింట దేవళ్లు పెట్టెఁ బెట్టినతిన్నెఁ
గొట్టించి వెసఁ బందిగూడు చేసె
మెడనున్న పాదాలు విడిచి యెవ్వరిఁగన్న
మొరుగుతలారికి మురువు చేసె
బానలో దాఁచిన పట్టుపుట్టము చించి
పొదుగుడు కోళ్లకుఁ బొత్తిచేసె
దేవాదుల కడెంబు డిగిచి కమ్మతగాని
పట్టికానికి మొలకట్టుచేసెఁ

తే. గాటితేనికి మీఁదుగాఁ గట్టి యున్న
గట్టివరహాని వరహానిగాఁగఁ జూడఁ
కాడఁబోఁగూడ కొక్కుమాటాడకుండ
గుండనికి రంగుబంగారు గోరుసేసె. 50

తే. అంతఁ దత్పుత్రి కీరమా యింతచేసె
దాని నంజుడు డిసకున్న నేను సాని
కూఁతురనె యంచుఁ దల్లిని గుస్తరించి
మఱియు నవ్వార్త యూరెల్ల మఱవనిచ్చి. 51

క. వలసిన సతికే చిన్నెలు
గలవో యచ్చిన్నె లెల్లఁ గనుపించుచు న
వ్వెలవెలఁది సోమదత్తుని
వలకు న్లోఁపఱిచి మేలువానిం జేసెన్. 52

తే. చేసి యొకనాఁడు మీఁయింటి చిలుక కతలు
చెప్పునందురు నామాట చిన్నఁబుచ్చు

కిపుడె తెప్పించరా దాని యెడను గలుగు
పొలుపు గనుఁగొని మరల నంపుదము గాని. 53

చ. అనవిని సోమదత్తుఁడు నిజాప్తులఁ బంచిన వారు దెచ్చినం
గనుఁగొని కామసేనయు వికాసపు మాటలుగా వచించి యెం
దును సరిలేక మించు నలధూర్త చకోరశుకాగ్రగణ్యముం
దనగృహసీమ మంచుకొని దబ్బఱ నెయ్యము నిబ్బరంబుగన్.

తే. కొన్నిదినములు చన రోషకుటిలహృదయ
వనజయై దీని మాంసంబు వండుమనుచుఁ
జిలుక నెవ్వరుఁ గనకుండఁ జేతికొసఁగ
బోనకత్తియ వెస పాకభూమి కరిగె. 55

మ. అపుడాధూర్తచకోరకీరవర మయ్యాపన్మహాంభోధి యే
నిపుణత్వంబున నీదఁగావలయు నీనేర్పెల్ల శోభిల్లఁగాఁ
జెపుమా చూతమటంచుఁ బల్కి తెలియం జింతింపఁగా నవ్వి
వైశ్యపయోజాస్యకుఁ జిల్క తక్కిన కథాంశం బిట్లు
తెల్పెం దగన్. 56

క. ఆరీతిఁ బాకగేహముఁ
జేరిన యావంటలక్క చిలుకం దఱుగం
గోరి పచనక్రియాచిం
తారతితో నీలకత్తి నలుగడ నెమకన్. 57

ఉ. అత్తఱిఁ దాని జూచి శుక మంగన యెంతటిపుణ్యమూర్తివో
బత్తిజనింప నాదుచెఱఁ బాపెదఁ గావున నిన్నువంటి య
త్యుత్తమకేను నేర్పెడు ప్రయోజనమున్నదెదైన నామనం
బుత్తలమందె నీకిటులయో జరయింతటి పాటొనర్చెనే. 58

క. నీను త్రికాలం బెఱుఁగుదు
మానిని పదినాళ్లలో సముంచితరేఖా
నూనవయి నిండు జవ్వన
మూనంగా నీకు హేతు వున్నది సుమ్మీ. 59

వ. ఇంత యెఱింగిన నీకీయపాయంబుఁ దప్పించుకొనరాదే యని యంటివేని యలంఘనీయంబగు విధివిధానం బిట్టిదని నిశ్చయించి యున్నదాన నది యట్లుండె నవయౌవనాపాదకం బగు నొక్కమంత్రంబు నా కభ్యాసం బైయుండు; నది నాతోడనె పోయెడుం గదా యను విచారంబు తీరకునికి నీకు నుపదేశించెద దానివలన నీకుఁ బ్రాయంబు వాడముట కడుగనేల నీవిచ్చినవారికిం గలదు కాలయాపనంబు సేయక యిచ్చోట గోమయంబున నలికి ముగ్గువెట్టు మనుటయు నావృద్ధ సంభ్రమాశ్చర్యానురుద్ధయై యచ్చిలుకఱేని నచ్చట నునిచి తదుక్త ప్రయోజనంబులకుం బోయిన. 60

క. ఆధూర్త చకోరము గరు
దాదృక్పటపటనినాద మడరం బరదు
స్సాధంబై వరమానా
బాధత్వర మెఱయఁగా నభంబున కెగిరెన్. 61

తే. ఎగిరి చెంగట నీశానగృహములోనఁ
గూళ్లువెట్టిన చిలుకలఁ గూడుకొనియె
దానిఁ గానక భయమంది బోనకత్తె
కార్కొవాకవపాకపాకం బొనర్చె. 62

క. ఆకామసేన మదిఁ జిం
తాకలుషత మాని సోమదత్తునితో నే

లేకున్నతఱి బిడాలం
బాకీరముఁ బట్టి చంపె ననుచుం బొంకెన్. 63

క. అటుకనుక నేర్పుగలిగినఁ
గుటిలాలక నేఁడు నీవు కోరినపనికే
గుట తగు లేకుండినచో
నిటనుండియె మరలు మని శుకేంద్రుఁడు పలికెన్. 64

తే. అంతలోనన యరుణోదయంబు మించ
నాప్రభావతి యంతఃపురాంతరమున
కరిగి యానాఁటి రేయి భూవరునిఁ జేర
నేగుచోఁ జిల్క యక్కల్కి కిట్టు లనియె. 65

తే. అతివ ధూర్తచకోరశుకావతంస
మంత చేసినఁ గామసేనాంబుజాత
గంధిఁ జెఱతు నటంచుఁ గంకణము గట్టె
నెట్లు చెఱపంగవలయు నీవెఱుఁగఁ జెపుమ 66

క. అని పలికి తెలియ నేరని
వనితామణిఁ జూచు కీరవల్లభుఁ డది దా
వినిపింపఁ దొడఁగె ననితర
జనితర సంస్తవ్యవచన సంభావ్యముగన్. 67

క. ఆరీతిఁ దలఁచి ధూర్త చ
కోరము తత్క్రియకు వేళఁ గోరుచు నుండన్
మారుని చెలిఁ జెనకెడు నా
య్యారముగల కామసేన యంతటిభక్తిన్. 68

క. ఒకనాఁడు కోవెలకు నే
గి కపర్దికి మ్రొక్క గర్భగృహమునఁ దన్నూ

త్రికి వెనుక డాగికొని యా
శుక మిట్లని పలికెఁ దద్వచోగతి గాఁగన్. 69

ఉ. మెచ్చితి నీదు భక్తికి సమిద్ధవిశుద్ధకళాభివృద్ధికిన్
దచ్చనగాదు నాపలుకు దప్పదు చొప్పడుఁ గాయసిద్ధి యే
నిచ్చెద నీవుఁ దల్లియు మఱెవ్వరితో నెఱిఁగింపఁ బోక యీ
వచ్చుసరోజశాత్రవుని వారమునాఁ డిటు రండు వేడుకన్.70

క. తొలునాఁడు బోడలై ని
శ్చలభక్తిం జోగులకును జంగాలకు మీ
యిలు చూఱవిడిచి యిటురా
వలయున్ వైష్ణవుల కొసఁగవల దేమైనన్. 71

క. వారు శివద్రోహులు గద
యీరసమున శైవమతము హెచ్చఁగ రా దం
చేరీతినైనఁ జెఱతురు
నారీమణి వారిమాట నమ్మకు మింకన్. 72

క. అని పల్క నాల్గుదిక్కులు
గనుఁగొని శంకరునిమాటగా నమ్మి కృపా
వననిధి హార త్రిభువనపా
వన ధీరస్వాంత యనుచు వర్ణించి వెసన్. 73

క. గుడివెడలి వైష్ణవులు గను
పడకుండఁగఁ జెలుల నరిగ పట్టుమటంచుం
బడఁతి తన యింటికడకున్
వడిఁ జని నిజజననిఁ బిలిచి నగుమొగమలరన్. 74

క. హరుఁ డానతిచ్చినాఁ డె
వ్వరితోఁ జెప్పకుము సోమవారమునాఁ డి

ర్వేరకు నెలప్రాయ మిచ్చుం
జరయు స్మృతిలేదు సంతసం బయ్యెఁగదా. 75

చ. అన విని వృద్ధవైశ్య పులకాన్వితయై నవయౌవనంబు నే
నెనసితినేని యాపదుకటిల్లు మదీయము నీవు వేఱె యిం
టను బవళింపుమన్న జగడాలకు రాకు మె యూర నీవు నే
నునుగడియింపఁ జొచ్చినఁ దనూభవ గోడలు పైఁడిసేయు మే.

సీ. ఇప్పుడే తెచ్చి నీ కిచ్చెదఁగాని యీ
తళుకుఁగమ్మలు నేనె తాల్చికొందు
నృపులచేఁ దెచ్చి నీకిచ్చెదఁగాని నీ
పెద్దముక్కఱ నేనె పెట్టికొందు
నృపునిచేఁ దెచ్చి నీకిచ్చెదఁగాని నీ
బాగడలజోడు నేఁ బూన్చికొందు
నెట్లైనఁ దెచ్చి నీకిచ్చెదఁగాని నీ
మట్టెలు నేఁగాళ్లఁ బెట్టికొందు
తే. నౌర నీవు గడించిన వసుచు నాకొ
సంగకుండిన మఱి నేను సంతరించు
సొమ్ము మీఁదట నీకీయఁ జూడు నా ప్ర
తాప మని పల్కి యుత్సాహచాపలమున. 77

సీ. కుఱుచ నెఱు ల్దువ్వికొని కొప్పు సవరించుఁ
బదువెత్తి కాటుక బరిణవెదకు
సొంపుతో నద్దంబుఁ జూచి పండ్లిగిలించుఁ
బడఁబోవుచును ముద్దునడలు నడచు
గోరంబుగా సారె గుంటకన్నులు త్రిప్పుఁ
జూపఱ నగు నోరచూపుఁ జూచు

గరిడి కేగెదనంచుఁ గాసె దాల్చఁగఁ బోవు
బాకినో రెగనెత్తి పాటపాడు
తే. నింటి కెవ్వారు వచ్చిన నెనయుఁ దనకు
నదిగోఁ బైఁడీయ వచ్చి రటంచు లేని
బింక మెక్కించుకొని సారె బిగియునపుడె
ప్రాయ మేతెంచె నంచు నప్పణ్యవృద్ధ. 78
తే. ఇప్పు డెట్లున్న దాన మీ రేల చెప్ప
రార లెస్సాయె నని యొద్దివారిఁ దిట్టు
గుంపుగొని చూచువారలఁ గొట్టఁబూను
వెరఁగుపడి యింటిబిడ్డల వెక్కిరించు. 79
వ. ఇవ్విధంబున బహుప్రకారదుర్వికారంబులు మీఱఁగుమా
రిం జేరి. 80
క. ఏమో తెలుపఁగ వచ్చితి
భామా యీలోన మఱుపుపాటిల్లెఁ గదే
యేమీ మఱవక తనకు
న్నేమంబును బ్రాయమిచ్చు శివుఁ డుండంగన్. 81
క. గడువీలో మన మేగతి
నడువన్వలె నేమిచెప్పినాఁడు శివుఁడు నీ
వడిగితివో లేదో తెలియం
బడుచువుగద నీకుఁ దెలియఁబడ దింతైనన్. 82
తే. పడుచవే గాకయుండినఁ బ్రాయ మిపుడె
యిమ్మనఁగరాదె సోమవార మ్మటంచు
గడు వొకటియేల యింతలోఁ గాలమేమొ
దేశమేమొ కదా యంచుఁ దెలియునటవె. 83

క. అనిన విని కామసేనా
వనజానన విన్నయట్టి వచనములెల్లన్
వినిపించిన నేమేమీ
యని యమ్ముదిజంత చింత యాకులపఱుపన్. 84

క. బ్రదుకెల్లఁ జక్కనగునని
మదినమ్మితిఁ గూఁతురా ప్రమాదము రాదే
తుది నిల్లు చూఱవిడిచిన
నిదియేమో మీఁదికార్య మెవ్వఁ డెఱుఁగున్. 85

తే. ఆశపడి బోడనైన నేనగుదుఁగాని
యింటిసొమ్మొక్క కాసైన నీయ నొకని
కొల్లనే జవ్వనంబు మొట్టో యిదెట్లు
తగదు నీమాట నే వినుదానఁ గాను. 86

క. అనఁ గామసేన యంతటి
పనిరారాదమ్మ కుముదబాంధవధరుఁ డా
డినమాటకుఁ దప్పటవే
యని సమ్మతిపఱిచి నిర్భరాహ్లాదమునన్. 87

క. త్యాగధ్వజ మెత్తించి స
మాగతయాచకుల కీశ్వరార్పణ మనుచున్
భోగము చెలి ధనమెల్లం
బ్రోగులుగా నొసఁగె సకలము న్వినుతింపన్. 88

సీ. పట్టెనామంబుఁ గీడ్పఱిచి నూతనవిభూ
తిని త్రిపుండ్రంబులు దీర్పవచ్చు
ద్వయము పోఁబెట్టి శైవపురాణపద్యపా
ఠకల వేమాఱుఁ బఠింపవచ్చు

వనమాలికలు పాఱవైచి రుద్రాక్షపూ
సలవేరు లఱుత నెక్కొలుపవచ్చు
విష్ణుసంకీర్తన విడిచి శంకర హర
శబ్దము లుచ్చరించంగవచ్చుఁ
తే. గాని భుజములు కాయలు గాచి యున్న
తప్తముద్రలు మఱుపెట్టఁదరమె యనుచు
వైష్ణవు లభావవైరాగ్యవైభవంబుఁ
బొంద నది శైవుల కొసంగె భూరిధనము. 89

వ. ఇవ్విధంబుగా నిజాంశుకావశిష్టంబుగా గృహప్రముఖంబు లగుధనంబులు సకలభూషణంబులును ద్యాగంబుగావించి యమ్మించుఁబోఁడి జననీయుతంబుగాఁ బ్రతీక్షించుచు నయ్యెం దువాసరంబు ప్రసన్నం బగుటయు. 90

చ. తిరుపతికొప్పు లందముగఁ దీర్చినబూడిదబొట్లు మంచి వే
ర్పఱిచిన మించునట్టి రుదురక్కలపేరులుఁ గావికోకలుఁ
హరశివశబ్దము ల్దగ మృగాంకకళాధరుగేహసీమకే
గిరి గుడిమేళము ల్పొదలఁ గిన్నరకంఠియుఁ దానితల్లియున్.

క. చని భావజారి సేవిం
చి నిజంబగుభక్తి నొంది చెంత వసింపం
గనుఁగొన వచ్చిరి బహుయో
జనదూరమునందుఁ గల్గు జనసంఘంబుల్. 92

తే. ఇవ్విధంబున భూజనులెల్లఁ జూడఁ
బ్రొద్దుకైవ్రాలుదాఁక నప్పొలఁతు లుండి
యేమొ సర్వేశ్వరుం డిట్లు తామసించె
ననుచుఁ జింతించుచున్న యయ్యవసరమున. 93

తే. గోపురముమీఁద ధూర్తచకోరకీర
మెక్కి ప్రజలార మీకేల తిక్కపట్టె
వీరిబగిసికి మఱి గారవించి హరుఁడు
కాయసిద్ధి యొసంగునే కల్ల గాక. 94

క. అని వారు తన్నుఁ దునుమం
బనుచుటయును వారికొంప చెఱచుటకై దే
వుని వెనుకనుండి తా నా
డినమాటకు వార లచ్చుటికి వచ్చుటయున్. 95

క. వినిపించిన నింతేనా
యని యందఱు నవ్వ లజ్జ నానతముఖులై
చని రవ్వేశ్యలు తచ్ఛుక
మునకుం గలనేర్పు నీకుఁ బొసఁగ న్వలయున్. 96

క. అనినఁ బ్రభావతి మది మిం
చిన వెఱఁగున నిన్నువంటి చిలుకలనేర్పు
ల్గననగునె యనుచు వేగుట
గనుఁగొని వెసఁ జనియెఁ గేళికాగృహమునకున్. 97

క. ఆనాఁటిరేయి బాళి
న్భానాయకమౌళిఁ జేరఁబోయెడుతఱిన
మ్మీనాయతాక్షిఁ జూచి ప్ర
సూనాంబకతురగ మతులసూక్తిస్ఫురణన్. 98

క. వేసారక మద్వచనసు
ధాసారము మెచ్చునీకె తగుఁగావున నీ
వీసారి యొక్కకథ విను
మోసారిజయ స్తనద్వయా యని పలికెన్. 99

పదునెనిమిదవకథ.

క. కలదభ్రంకషకేతన
చలదభ్రంబైన నైమిశం బనుపుర ము
జ్జ్వలవిభ్రమపరిపూరిత
కలశుభ్రకరాననానికాయం బగుచున్. 100

క. రజకుఁ డొకఁ డప్పురంబునఁ
బ్రజ మెచ్చఁ దనర్చు వీరబంధుం డనఁగా
నిజవంశోచితధర్మ
ధ్వజమై తగుపాటి వైభవం బలరంగన్. 101

మ. బహిరభ్యంచితరాసభోత్కరముభాభారావభాక్కుర్కురం
బహురీశోదయకాలధౌతవసనాయాతాచ్యుతాశీర్వచో
బహుళం బాయతకుంభకంబు గిరికాబాధార్థమార్జాలమై
గృహ మొప్పన్ రజకాగ్రగణ్యునకు దూరీభూతదారిద్ర్యమై.

ఉ. వేళమె కోడికూఁత యగువేళలఁ జల్ది భుజించి బండ్లు గం
గాళము కూడునీరుచవుకారముఁదే విడియంపుఁ జొక్కుతో
మైలల మోపు వీఁపున నమర్చిన రేవుగుఱాని నెక్కి వ
య్యాళిగఁ బోవు వాఁడు విమలాపతటాకసమీపభూమికిన్.

క. ఆవీరబంధువునకు
న్భావజభుజవిజయసాధనం బగునిల్లా
లై వెలయు నొక్కకోమలి
లావణ్యవరేణ్య యై కళావతి యనఁగన్. 104

చ. మినమిన లీను మేను నెఱమించుల కొంచెపుటంచుఁగమ్మలుం
గొనఁబగుముద్దుమోమునమకొన్న మెఱుంగులకట్లదండయుం
గనుఁగవఁ గల్గుతేఁటి యొడికంబును సందికడెంబు మించ న
వ్వనిత యువాంతరంగమృగవాగురయై మెలఁగుం గృహంబు
నన్. 105

తే. ఆకళావతి నిజనాయకాల్పరతుల
నీగి మారవికారంబు హృదయ మన్య
పురుషసంభోగవాంఛతోఁ బొందఁజేయఁ
దద్వశంవదయై నితాంతంబు మెలఁగు. 106

క. వెలవెట్టి వేఱకై కొన
వలదే కద యింటఁ బౌరవనితలచీర
ల్గలుగఁగ నందులలోపల
వలసిన యటువంటి వింతవన్నెలు చూపున్. 107

మ. పటసమ్మార్జనగీతరాసభచయప్రహ్లానశబ్దంబులో
క్కటనోర న్వెడలం బరున్న సతిసింగారంబు వీక్షించి నీ
విటు నిద్రింపు మటంచు లేచి చన నయ్యబ్జాక్షి యవ్వేళనూ
రట చేయు న్మదనాస్త్రకోటులకు జారక్రీడలం బ్రోడయై. 108

చ. తన సరిచాకెత ల్తనకు దాపుగ వారలకెల్లఁ దాను గుం
టెనలు వహించుకొంచు నెఱటెక్కులు నిండు విడెంపు
చొక్కులు, న్మనసుఁ గరంచు నేర్పువగమాటలు నేరని
తప్పుపాటలుం, గనఁబడ నవ్వధూటి పతికన్నులు మూసి
చరించు నిచ్చలున్. 109

క. సొగసుఁ గని దాని పెనిమిటి
మగటిమి యొఱేఁగియును మాటిమాటికి నకటా

సిగవోయినఁ బోనిమ్మని
తగులుదు రుపనాథులాసుధాకరవదనన్. 110

సీ. మిహిరావలోకన మేటికి వీక్షణా
యాపదుర్ధమదోష మడఁపకున్న
మృత్తికాస్నాన మేమిటికిఁ దదీయదే
హస్పృష్టికలుషాల నడఁపకున్నఁ
బమిపంచగవ్య మేపనికిఁ దదీయాధ
రాస్వాదనైర్మల్య మడఁపకున్న
వేలిమి యది యేల వింతఁగా దీనితో
భోగించు పాపంబు పోకయున్నఁ
తే. జటులగాయత్రి యేల తత్సంగమాది
నాంతదుష్కృతదోషంబు నడఁపకున్న
నిన్నియును నేటికని రజకేందువదన
వేదవిప్రులు తలఁతురు విదితముగను. 111

క. ఈరీతి మెలఁగుదాని యొ
యారముఁ గనియొక్కశూద్రుఁ డధ్వగుఁడు మహో
దారుఁడు చారణుఁ డనియెడు
పేరునఁ దగువాఁడు మదనభీతాత్మకుఁ డై. 112

క. చోరుని బుద్ధిది యైన
న్నారం బింటికడఁ దెలియఁ జని చూచెదఁగా
కీరమణి దారి యని యా
చారణుఁ డరిగెం దదీయసదనంబునకున్. 113

మ. చని కాంచెం గుసుమాక్షతంబు సదనాంచత్పానపాత్రంబు
భా,సినిజాసన్నసమున్నతాసనతదాసీనైకవృద్ధాక మ

ర్థినరాష్ట్రోపకరాతిసౌరభము మధ్యేకుండవిన్యస్తమ
గ్రనిచోదత్పరిమాణభాజనము నౌ కాదంబరీకుంభమున్.

వ. కనుంగొని నితాంతోదకంబును నిస్తుములంబు నగుట శాక్తే
యమతంబువారును బెద్దలమలు:గున మెలంగు కురంగ
నయన లనగుదేఱం దగిన మదిరామందిరం బని డెందం
బునం దలంచి నిజమనోవంచనాచుంచుచంచలలోచనాగ
మనంబుఁ గోరుచు నతఁ డందుఁ బ్రచ్ఛన్నవేషంబున నుండె.

క. సివసత్తులును దలారులు
బవనీలు న్మఱియు నాటపాటలవారుం
జవులు నుతించుచు మదిరా
సవముం గొని యొక్కఁ డొకఁడె జరగినపిదపన్. 116

సీ. ఇంటివా రెవ్వరో యొందు గాన మటంచు
నదిగొ కూర్చున్నదాయమ్మ యనుచు
నమ్మిక తాను గానక వచ్చితి నటంచు
నిది యెవ్వరుండెడి యిల్లటంచు
నంగడి కరుగుచో నరుదెంచితి నటంచు
వచ్చి జామయ్యెఁ బోవలయు నంచు
నరిది బిడ్డలకు మందడుగవచ్చితి నంచు
నే నందులకు వచ్చినా నటంచుఁ

తే. జేరి రవ్వేళఁ దమముని చెలఁగులందుఁ
గాసు దుడ్డును బంగారుపూస వెండి
తునక మొదలింటి చిఱువాఁడు గొనినదెల్లఁ
గొనుచు మగనాండ్రు తమకెల్ల గుట్టు మెఱయ. 117

తే. అట్టు లరుదెంచి తక్కువ యనుటగాని
దోసమాడుదురా యని యాసవంబు
మంచి దని యల్లవృద్ధ వర్ణించి లేఖ
లాసఁగి క్రోలిరి మైరేయ మోపినట్లు. 118

చ. కనుఁగవదోరగల్లుల వికారపుఁ జూపుల కోపు లానుతోఁ
డనె దళమెక్కు నాలుక తడంబడుమాటల పచ్చితేట మో
మునఁ బనిలేనినవ్వుల సముజ్జ్వలచంద్రిక లామతింప న
వ్వనరుహలోచన ల్నివము వచ్చినయందముఁ జూపి
రందఱున్. 119

తే. ఒకతె వృద్ధకు మధుమాల్య మొసఁగు టరయ
లేక కొమ్మని మఱియొక్కరూక యొసఁగె
నొకతె గ్రోలియు మైరేయ మొల్ల లెక్క
మరల నిమ్మని దాని వేమరునుగనలె. 120

సీ. కసినికోఁతలు గోసి గారింతు రని బూతు
తెలియఁగా వదినెలఁ దిట్టువారుఁ
బురిఁ బాసి వేఱు కాఁపురము సేయుద మన్న
వినఁ డని పతి దూఱి వనరువారుఁ
గడుపార మగనికే గంజిపోయ దటంచు
నత్త దుర్గుణ మెంచి యలరువారుఁ
దా నెవ్వతెయొ నన్నుఁ దఱిమి యీాడ్వ నటంచుఁ
దోడికోడలిఁ జెడనాడువారుఁ

తే. గెరి యొకకొంద ఱాత్మల మీాఱినట్టి
మాట లెల్లను మధుమదోన్మాదగరిమ

నలుక మెఱయంగ లక్ష్యసంప్రాప్తవీక్ష
ణాబ్జముల హాసవిన్యాస మమర మఱియు. 121

సీ. మగని నిద్దురపుచ్చి మఱివచ్చెద విచార
మడఁచి యింటికి నేగు మనియె నొకతె
నినుజూడఁగా నిఁకే నిలువలే నొకసారి
యటుచేరి నిల్వరా యనియె నొకతె
యమ్మ నేఁజెల్ల సయ్యాట మొందాఁక నే
నరిగెద విడువరా యనియె నొకతె
బతిమాలి నేనె పైఁబడు టింతియే కాని
యాలిపై దయచూడవనియె నొకతె

తే. యత్తవాకట్టుమంత్రంబు లడిగె నొకతె
విభుని జోకొట్టుమందులు వేఁడె నొకతె
మధువుచొక్కునఁ దేలి యామగువలందు
జారసాన్నిధ్య మపుడు సాక్షాత్కరింప. 122

క. ఈలాగున నాలాగున
లీలాలోలలగు నచటి లేమలతోఁ ద
త్కేళిం దగిలిన రజక వి
శాలేక్షణ వగలు గాంచి చారణుఁ డాత్మన్. 123

క. ఇది దాట్లమారి యగునని
పదపడి మఱునాఁడె యొంటిపాటున మేకో
లొదవింపఁ బాపి యింటం
దుదగానని ప్రేమ దానితో రమియించెన్. 124

క. వింత లగు లాలనమ్ముల
సంతస మెసఁగించి మించు చారణరజనీ

కాంతునిసన్నిధి నపుడ
క్కాంతామణి మనసు చంద్రకాంతం బయ్యెన్. 125
తే. అంత నయ్యింతి తప్పక యతనిఁ జూచి
యెంతనెఱజాణయో కాన నిట్టివాని
వీనిఁ బోనీయరా దని మేనుమేను
నెనయఁ గూర్చుండి వానితో నిట్టు లనియె. 126
క. మగవాని నమ్మవచ్చునె
యగపడి తనకార్య మైనయందాఁక విరా
ళిగదింతు రంత నెక్కడి
జగజోలి యటంచు నెరసి చనఁ జూతురుగా. 127
క. ఆఁటది వలచుట యరుదే
నాఁట న్మఱి వలచెనేని నాథుని బెనుపో
రాట మొనర్చినఁ గోసిన
గాటం బగుఁగాని యెడయఁగా లేదు చుమీ. 128
ఉ. అంత యెఱుంగనేర్చిన విటాగ్రణివై దటుగాకయున్న నా
యంతటిదానిఁబూని వెలయాలివలెం బతిమాలఁ జేయదే
యింతటిలోనె మీపురికి నేగక యిచ్చటఁ గొన్నినాళ్లు నా
చెంతనె యుండి నీవలపు చెల్లుఁబడిం గడతేర్పరా యికన్.
క. వెచ్చమునకు లేకుండిన
నిచ్చెద దిన మొక్కమాడ యిచ్చటి మఱినా
ముచ్చటలీ వీడేర్చినఁ
దచ్చనగా దేలమూలధనముం గరమున్. 130
తే. అనుచు మేకోలుగావించి యపుడెపోయి
తనగృహంబున గూటిలోఁదలుపుమూలఁ

బిడతలో నాయకుఁడు దాఁచిపెట్టినట్టి
మాడ లర్పించి వానితోఁ గూడి మెలఁగె. 131

క. ఆవీరబంధుఁ డంతట
భూవరు వెనువెంట దండు పోవుటయు నిజే
చ్ఛావిధిఁ జారుఁ గూడి క
ళావతి బహుభోగలీలలం దేలంగన్. 132

క. త్రోవనిటు వచ్చి వచ్చియు
నీవెలఁది వ్రతులయందు నెనసినవాఁడం
బోవలయు నూరి కనుచుఁ గ
ళావతితోఁ జారుం డలంఘ్యప్రేమన్. 133

తే. వచ్చి బహుకాల మయ్యె మావారిఁ జూడ
నూరు సేరంగవలయు నీయొద్దవాసి
పోవఁ గాళ్లాడ విఁక నేమి బుద్ధి యాన
తీయవే యన్న బెగడి యయ్యిందువదన. 134

క. ఏమంటి వూరి కేగెద
వా మంచిది పోక నిలుపవచ్చునె పొమ్మా
నామాటకు నౌ ననఁ గా
దీమిక్కిలిమాట లేల తెలిపెద వదియున్. 135

క. కాక నామీఁది తమి నీకుఁ గలిగెనేని
నీదువెంటనె పెట్టుకపోదు గరిత
నాత్మఁ గొంకుదువేని నీవరుగు మూరు
నెనసి నీవు సుఖంబుండు మింతెచాలు. 136

చ. అనుడు నతండు మోదమున కాఁడెద వింతియకాక నీవెవ
చ్చినఁ గనుసన్న నీపలుకు సేయుచునుందు జనంబు మెచ్చఁగా

నిను నఱచేత నుంచుకొని నేఁ బదిమాళ్లకుఁ గొన్నతొత్తు మ
ద్వనిత కలంచెనేని పెడవాడనె వైవనె యింత యేటికిన్.

తే. అనిన నంగీకరించి యయ్యంబుజాక్షి
యపుడె పైనంబు సంజోక లమరఁ జేసి
చారణుని వెంట నింటి విచార ముడిగి
చనియెఁ దొలికోడికూఁత ప్రొద్దునన లేచి. 138

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వధూమణి యుపనాథాదీనరయి యరుగు నెడఁ
దృతీయదినప్రయాణంబున. 139

సీ. పరికరోత్తరయుక్తపాథేయమును సజం
బీరమై యొకనాఁటి బియ్యమున్న
యసిమిలోఁ జలువ మాయక యుండ మడఁతవె
ట్టిన చల్లడము దుప్పటీరుమాలు
నొరపుగాఁ బొలుపొందు నురగవల్లి దళంబు
పూగపూరితమైన పొరలతిత్తి
ప్రేలఁ బ్రతిఘటనార్థ్రీకృతశంఖచూ
ర్ణంబైన లోహకరండకంబుఁ

తే. గాళ్ల బిడివాళ్లు నికటమార్గప్రపాన్న
రసనము స్వేదజనితమా రాగ మమర
నృపతిచే నంపకము గాంచి యిల్లుసేర
వచ్చె నావారిఁ దన్మనోవల్లభుండు. 140

క. అపు డారజకాంగన యే
నెపమున బొంకంగవలయు నీమదిలోన
న్నుప మగని చూచి తెలియఁగ
జెపుమా చూచెదము నీదు శేముషిబలమున్. 141

క. అనినఁ బ్రభావతి శుకపతిఁ
గనుఁగొని యపు డెట్లు బొంకఁగావలె నంచు
న్ననునడిగితి వింతేకద
వినిపింపుము తెలియ నట్టివిధమని పలికెన్. 142

క. ఈకథ తెలియ నెఱుంగుదు
నాకొక పెద్దఱికె మిచ్చినం గాదనరా
దేకద యైనను వినుమని
యాకీరం బనియె ననియతాదరగరిమన్. 143

శా. ఆరీతిం బతి చేరవచ్చుటయు నయ్యబ్జాక్షి వీక్షించి చిం
తారూఢం బగుభీతి దోఁచి దృఢధైర్యస్థైర్య యై వానికిఁ
న్నోరాడింప నశక్య మాకరణిఁ గందోయిం జలం బుబ్బిము
న్నీరై పాఱఁగ నేడ్చెఁ గ్రమ్మ్రకలకంఠీనాదభేదంబుగన్. 144

తే. ఏడ్వ నింతటి యపకార్య మేమి యనుచు
దిగులుపడి నిల్చుమగని నెమ్మొగముఁ జూచి
లెస్సవచ్చితి నినుఁబాయ లేను వేగ
వచ్చెద నటంచుఁ బల్కెనవాఁడ వయ్య. 145

క. మఱచితివె సుమ్ము శీఘ్రము
మఱలెంచెద ననుట యడుగు వాసినచో న
క్కఱవాయు ననుట నిజమని
యెఱుఁగరుగా పతులనమ్ము నిందునిభాస్యల్. 146

చ. పతిపరభూమి కేగిన నపారమనోవ్యథఁ గుందిధైర్యవి
చ్యుతి దివసంబు లెన్నుకొనుచు న్సతులుందు రెఱుంగలేఁడె
కా, యతఁ డొకవన్నెలాఁడి మొగమంటి కనుంగొనుచు

న్వీరాళీచే, సతమని నమ్మియుందు రిది సాజమెకా మగవారి
కారయన్. 147

తే. మన్న పురుషునిచెడనాడు మగువ మీఁదఁ
బోయి పులుగానిపురువయి పుట్టుననుచు
బాఁపనమ్మలు చెప్పినపాట మేలె
యనుచు నేనుందు నిను దూఱుకొనఁగ వెఱచి. 148

తే. ఇవ్విధంబున నుండి యింకేమియందుఁ
గానికలఁ గంటి యటుమొన్నఁ గన్నయపుడె
యుగము గ్రుంగినయట్లైన నొల్లఁబోయి
నిలువఁగూడకయెన్నియెన్నికలొ పొడమె. 149

ఉ. ఆయన యొంటిగాఁడు వెలయాంద్రతగుల్గలవాఁడు వాఁడి
మిం, బోయినచోట మాట పొఱపొచ్చెము సైఁపని రోస
గాఁడు గా, యీ యెడ నేమిపుట్టునొ సహింపఁగరాదు
విచార మంచు నా, థా యిఁక నేమి యేనగరి యైనను
బోయెదనంచుఁ గ్రక్కునన్. 150

శా. చూపట్టంగలదాన నొంటిమెయి నిచ్చోఁ బోవరాదంచు
నే, నీపుణ్యాత్మునితో డమర్చుకొని యిట్లేతేరఁగాఁ ద్రోవనే
నాపాలం గలదేవుఁ డీకరణిఁ జెంత న్నిల్పెఁగా నిన్నుఁ బే
ర్చే పెక్కేండ్లు సుఖమ్మున న్మనుము నాచిత్తంబురంజిల్లఁగన్.

తే. ప్రాణనాయక మదిదోపఁ బాపమునకు
మగడ వింతియకాక నామదికిఁజూడఁ
దండ్రివైనను నీవీవ తమ్ముఁడయిన
నింక నెన్నఁటికిని నిన్ను నెడయవెఱతు. 152

మ. అను నిల్లాలిని గౌఁగిటం బొదివి నెయ్యం బార నూరార్చి
యవ్వనితం దోడ్కొని వచ్చి యందఱి నెగు ల్వారించి
తంచుం బ్రియం, బున నాచారణు వీడుకొల్పి తనగేముం
జేరె నాతఁడు కామినియుం దానును నిట్టినేర్పవలెఁ
జుమ్మీ నీకుఁ గోకస్తనీ. 153

తే. అనుచుఁ గీరంబు వల్కె వైశ్యాంబుజాత
గంధి నివ్వెఱపడి యదిగాక జంత
యని ప్రమోదించి యరుణోదయంబుఁ గాంచి
యరిగె శశికాంత బద్ధశుద్ధాంతమునకు. 154

క. ఆమాపు వలపుత్రోపున
భామాపుష్పాస్త్ర భూమిపతిఁ జేరుటకా
రామ యరుదేర శుకము సు
ధామయమధురోక్తి నద్భుతంబుగఁ బలికెన్. 155

పంచోపాఖ్యాదవకథ

క. కనకాంబర కనకాంబరి
యనఁగా నొకపురము గలదు హర్మ్యాగ్రవినూ
తనహరిమణిఘృణితిమిరో
జ్జనితరహఃకేళిసౌధజాలం బగుచున్. 156

తే. ఆపురం బేలు నీలవాహనుఁ డనంగ
రిపుతమోహేళి యగు నొక్కనృపతిమౌళి
యతని చెంగట ధీరుఁ డనంగ బిరుదు
నిండు మాస్టీఁడు నెగడు మన్నీలు వాగడ. 157

సీ. తలపాగపారమీఁద జెలఁగెడునాయుధా
ర్చనసల్పినట్టి దాసనపుఁబూవు
నెడమచే గొలుసును దోడపుఁగత్తియుఁ బూల
బిరు దొందు కుడికేలఁ బెద్దకత్తి
దట్టితోఁజెక్కు నిద్దావంకి కుసుమ పూ
వన్నియ దుప్పటివల్లెవాటు
భుజములు విరులచేఁ బూజించు బోడికక
ల్మురువైన ముందరి బిరుదుడవిణ
తే. దండహంవీరతలగుండు గండ యనుచు
బద్యము పఠించు జీతంబు బంట్లుఁ జూడ
మూఁగికొను పౌరజనులగుంపులుఁజెలంగ
నతఁడు దొరకొల్వు చేసి గేహమున కరుగు. 158

క. ఇల్లిల నడచు నాతని
యిల్లాలు దనర్చు నొకతె హేమాంగి యన
న్వల్లభుని కన్న దీనికిఁ
జిల్లరవిద్యలకు బిరుదు చెల్లు ననంగన్. 159

తే. పరభయంకరబిరుద విస్ఫురితుఁ డైన
కాంతు నయ్యిందుముఖి తన కాలిక్రింది
కసవుగా నెంచు వెడమాయగప్పి జార
ధవులమాటలు వడఁకి యాఁవలధరించు. 160

చ. పతి యతిశౌర్య మెంచి యుపభర్తరతాప్తికిఁ జేరకున్న న
చ్చ్యుతమగు ధైర్య మిచ్చుచు నయో మగవాఁడ వటంచు
నెట్లు పుట్టితివిఁక నేమి తద్భుజపటిష్ఠతలోన లోటార మింతె
నీ,వతనికిఁ గొంక నేలని భయఃస్థితిమాంచి రమించుఁ దద్రతిన్.

క. ధవునకు నుపభర్తకు బాం
ధవము ఘటియించు జారుదండనె యాత్మీ
యవివేకవర్తనంబులు
చెవికింపులు గాఁగ మగనిచేఁ బొగడించున్. 162

తే. ఇవ్విధంబునఁ దనపోక లెఱుఁగనీక
మగనిజోకొట్టి నెరివచ్చి సొగసుజెట్టి
వాడలోఁ గూడు జారులవల్లెత్రాఁడు
చెలువున మెలంగు నక్కొమ్మ సొలపుగ్రమ్మ. 163

క. అంతటఁ బెఱరాణువ హాను
మంతుం డనుపేరఁ బరఁగు మాస్టీని మదా
క్రాంతుని గెలిచెద నని నిజ
కాంతుఁడు చనఁ దోడుసు మాలెఁగద యిపుడనుచున్. 164

తే. అలరి హేమాంగి పతివచ్చునంతలోన
వలచి వలపింపనేర్చు జవ్వనపు వన్నె
కానితోఁ గూడి కడలేనికాంక్షదీర్చి
కొనియెద నటంచు మదినెంచుకొనుచునుండ. 165

ఉ. ఆపురి నొక్కజెట్టి గలఁ డన్యవధూమధురాధరామృతే
చ్ఛాపరతంత్రుఁ డొక్కదివసంబున వీథిఁ జరించువేళ వాఁ
డాపువుఁబోఁడిఁ జూచి విరహాతురుఁడై తన సర్వశక్తు లుం
జూపియు దానిగర్వఁపునుచుక్కలు గాంచిరిరంసమించఁగన్.

తే. అర్కవాసరమందు నయ్యంబుజాక్షి
నడచుతటి వామపదముంచు పుడమిమీఁది

యినుము గైకొని తనయింటికేగి ప్రొద్దు
గ్రుంకునందాఁక వేగి నెక్కొన్న బాళి. 167

క. తనపడుకటిల్లు గోమయ
మున నించుక యలికి మీఁద మునుదాఁ గొని తె
చ్చినయినుము నించి పయిన
వ్వనితామణి రూప మొనర వ్రాసినవాఁడై. 168

తే. చుట్టు యంత్రంబు లిఖియించి శుద్ధహృదయ
పద్ముఁడు దిగంబరుండు దిగ్బంధనిపుణుఁ
డగుచు నర్చించి ధూపదీపాదు లొసఁగి
కోడి బలియిచ్చి కూర్చుండి గురుని దలఁచి. 169

క. మన మేకాగ్రముగా మో
హనమంత్ర జపం బొనర్చి యర్ఘ్యము లొసఁగన్
గనఁబడియె నప్పుడే మో
హినినవ్యప్రథమరస విజృంభణావృత్తిన్. 170

చ. కనఁబడి కొప్పువీడ వలిగబ్బిచనుంగవ పైఁట జాఱ బూ
సిననెఱితావి గందవొడి చిందఁగ నందెలు మ్రోయ దీర్ఘలో
చనరుచితోడ వీరమణి జగ్గిన వేఁడుచు ముద్దువెట్టుకోఁ
జనుటయు నిర్వికారమతిఁ జాగిలిమ్రొక్కి యతండు నిల్చినన్.

క. మెచ్చితి నీకోరిన సతిఁ
దెచ్చెదఁ దంత్రంబు కడమ దీర్చుము వెస నీ
విచ్చుట నని మోహిని చన
హెచ్చిన మోహమున మల్లుఁ డింపుజనింపన్. 172

క. మకరాంక పంకజాతాం
బక యని యంత్రంబుఁ దుడిచి భక్తి మెయిం ద

త్సికతోత్కరంబు నపఘుట
శకలంబున నునిచి లేచు సమయము నందున్. 173

మ. ఎనసెం దాప మిదేమొ యంచుఁ బొగులక్ హేమాంగిపై
నంత మోహిని యావేశ మొనర్చి తెచ్చి నిలుపఁ హే
రాళ మౌ బాళి నవ్వనితం జూచి యతండు తద్రతినని
ర్వాచ్యైక సౌఖ్యంబుఁ జెం, దిన యాపిమ్మట నమ్మిటారి మది
నెంతే తెల్విసంధిల్లఁగన్. 174

ఉ. ఎన్నఁడు వీని పొందెఱుఁగ నేగతి వచ్చితి వచ్చుమాత్రమా
క్రొన్ననవింటివాని యెలగోలు దురం బొనరించి డస్సిన
ట్లున్నది మే నిదేమిగతమో యెటులైన నిఁకేమి వీనిఁబైఁ
కొన్న మనంబుఁ ద్రిప్ప నొనఁగూడునె యున్నది చాలు
నిత్తజిన్. 175

క. తను ముంచినది సముద్రం
బన వినమే రూపవంతుఁ డైనం గాకుం
డిన నామదిగరఁచె న్నే
ర్చిన యప్పుడె యితఁడు నాకుఁ జిత్తజుఁ డరయన్. 176

తే. అని ప్రమోదించి తనహృదయంబుఁ దెలిపి
వాని డెందంబుదెలిసి యవ్వనితతలఁపు
లేమిసేకుఱుటకు బాసలిచ్చి వాని
మొగము వీక్షించి పలుకు నమ్ముద్దుగుమ్మ. 177

క. ఇచ్చటికే రారా దీ
వచ్చుటి కెపుడైనఁగాని యరుదెంచెదు లే
వచ్చునపవాద యంతటఁ
బొచ్చెము లేనట్టి మోహమున కెడఁగలుగున్. 178

తే. కాన సిగనొక్క చిఱుగంటఁ గట్టికొన్న
వాఁడ వగుచును వాఁకిట వచ్చి నిలిచి
గంట మొరయింపు విని యేను గదియవచ్చి
తలుపుఁ దెఱచెద నిమ్మాటఁ దప్పవలదు. 179

చ. అని సమయం బొనర్చి వికచాంబుజలోచన యింటికేగ నా
యన దినముం దదీయ వచనాదృతి నాగతిఁ జేరి తద్రతిం
దనరుచునుండు నంతనొకనాఁ డినబింబము పశ్చిమాంబుధిన్
మునిఁగినఁ జీఁకటుల్ నిజసమృద్ధతిఁ జూపెడువేళ వేడుకన్.

క. ఆ హేమాంగి నిజాలయ
దేహళి నిలుచున్నచో నతిక్షుద్బాధా
మోహితుఁ డొక తెఱువరి దృఢ
బాహుం డనువాఁడు భుక్తిపరతంత్రుం డై. 181

తే. మాడ యిచ్చెద నన్నచోఁ గూడు వెట్ట
రింత పచనస్థలంబైన నీయ రిట్టి
మాలకొంపకు వచ్చితి మాఱులేక
గంజివోయుదురే యిందుఁ గలుగువారు. 182

క. ఇలు నెత్తిఁగట్టుకొని పోఁ
గలుగుదురే దివికిఁ దాము గడపటఁ బొరుగూ
రుల వెంటఁ జనరె యపుడీ
యలమట వాటిల్లదే దయాస్థితివలదే. 183

క. మగవారు కఠినహృదయులు
మగువలు నాఁకొన్న వారి మాటలకు మనం
బు గరంగు నిందు రిచ్చటి
జగజంతలు మగలకన్నఁ జత్రాళ్లు సుమీ. 184

తే. మంచి దధికారి నగుచు నమ్మనుజవిభుని
గొలిచియైనను గొంపలు గూల్పకున్న
సడ్డసేయుదురే యంచుఁ జనెడువానిఁ
గాంచి హేమాంగి ప్రొద్దుపోకలకుఁ బిలిచి. 185

క. ఏమోయి యేల దూఱెద
వీమాడ్కిం బురమువారినెల్లను నీపే
రే మెచ్చుట నుండుదు వీ
గ్రామంబున కరుగుదేఱఁ గారణ మేమో 186

వ. అన నప్పలుకులకుఁ జంద్రికాసక్త చకోరకంబునుంబోలెఁ దిరిగి తత్సమీపంబున కరిగి యోపుణ్యాత్మురాల నీవైన నాదరించి మంచిమాటాడితివి గదా యిదియె నాకుం బరమ లాభంబు మధురాపురంబు నాకాణయాచికాఁపురంబు తామరతంపర మదీయగృహంబు శ్రీధాన్యకటకంబు మదన్వ యంబున కాకరంబు. కంబుధరపాదాంబురుహంబు వేదల తాలవాలంబు నగు శేషశైలంబున కరిగి క్రమ్మఱ వచ్చు వాఁడఁ బ్రొద్దుగాని ప్రొద్దున నీయూరిం జేరి నెప్పెఱుంగ మింజేసి యన్నవిక్రయపరాయణాయతనంబులుం గానక యాఁకటఁ గటకటంబడి గ్రాసంబు వేఁడినఁ జెడుపురువునుం బోలె విదలించువారలేగాని యాయాసం బెఱింగి రమ్మను వారులేరు మాడలుండినంత గూడు గాదుగదా వలసిన పదార్థంబుఁ దెచ్చియిచ్చెదఁ బాకం బొనర్చిపెట్టిన నీకుల కోట్లకుఁ బుణ్యంబయ్యెడు నని నుడివి యెడనెడ నప్పడంతి యల్పస్వరంబున నిజవయఃప్రమాణాదు లడుగుట వలనను మందమందంబుగా భాషించుమనుటవలనను గొంతకొంత

సందియంబు పొడమిన నడంచికొని తదాసీనుండై గృహం
బుఁ బ్రవేశించి దీపప్రభాభగద్ధగాయమానం బగు తదీయ
శరీరంబును ననన్యసంచారంబునుం గని దానియందు నిజ
భార్యానిర్విశేషంబు దోఁపఁ జూచుచున్న నక్కురంగనయన
డెందంబు గరంగిన దాని తెఱంగున మిడిసిపడు కోడె
జేడిసల పసం గులుకు బెళుకు చూపులు కొన్ని వానినెమ్మే
నం గ్రమ్మరించి కల్పితక్రీడాభరంబు లీడుజోడాడ నతని
కిట్లనియె. 187

తే. ఏమి యమరింతు నన్ని నాయింట నిండి
యున్నవిప్పుడ యమరింతు నోపననక
వండి పెట్టెదఁ బొమ్మన్న వాఁడు వట్టి
వేడుక జనింపఁగాఁ బణ్యవీథి కరిగి. 188

ఉ. కూరలు సన్నబియ్యమును గ్రుడ్డులకోళ్లను జింతపండు సం
బారము లుప్పు నెయ్యులుపుఁబప్పు మొదల్గొని తెచ్చి యన్ని
యు,న్వేఱుగ నింటిలో నులుపనించినకైవడి నుంచె లేఁతన
వ్వారఁగ నవ్వధూమణి రయంబునఁ బాకమొనర్చి యంత
టన్. 189

క. మామా యిన్నియుఁ దెచ్చితి
తేమానమిదేల వేగుదీపమువలదా
యాముదము దెమ్ము పొమ్మన
నామందవిచారుఁ డప్పు డంగడి కరిగెన్. 190

తే. అరుగ హేమాంగి యిది వీని కారగింపు
సేయఁగా నేమిగలదు మాజెట్టి కిడుట

కార్యమని యెంచి బోనంపుఁ గడవనించి
యంతలోవచ్చు దృఢబాహుచెంత కరిగి. 191

మ. అకటా యీయెడ నీకువండియిడఁ బుణ్యస్త్రీలు లేరైరె యే
టికి నాయింటికిఁ దెచ్చితన్నియుఁ జెనంటిం దోషి నేనంచు నిం
చుక శంకింపక హస్తము ల్విసికికొంచుం గించిదానమ్రమ
స్తకయై నిస్తులకైతవంబు పచరింప న్వాఁడు నిర్విణ్ణుఁడై.

క. ఇదియేమి బెడదవచ్చెనొ
గద యని పలుమాఱు వేఁడఁగాఁ గోదుకుచు న
మ్మదవతి యే నేమని చె
ప్పుదు నింతకుమున్ను పొరుగుపొలఁతుక నాతోన్. 193

క. తనమగనికిఁ దనకును నడ
చిన జగడముఁ జెప్పఁగా విచిత్రంబని యే
వినుచుంటి నంత వేఁపులు
తినియె న్నీమాఱు వండి దించినదెల్లన్. 194

తే. అనుడు నాతండు తత్సంగమాసఁజేసి
యెంతలే దింతె కద దీనికేల వగవ
నని యవాగుజలంబుల నధికజాత
రాగ్ని వారించి తరల కట్టాడుటయును. 195

చ. కనుఁగొని వీఁడునిల్చె నిది గాదని యెంచి యసహ్యరోషక
ల్పన మొనరించి యవ్వికచపంకజలోచన పాంథ యిందు ర
మ్మనుటయు నిల్లుసేకొనెద వద్దిర మత్పతి వచ్చువేళ నీ
కినుకలు సాగవిచ్చట జగేయన నాతఁడు భీతచిత్తుఁడై. 196

తే. లెస్స తెలువాటుగొట్టితి లెమ్మటంచు
గ్రుడ్లకొలఁదిగఁ గన్నీరుఁ గ్రుక్కికొనుచుఁ

దగినమాటకు నోరేది దానియిల్లు
వెడలె రఘురాముతమ్మునిఁ బిలిచికొనుచు. 197

వ. అట్లు వెడలి యతండు. 198

సీ. కంబళాక్రామితక్ష్మాభాగసవిధంబు
జేరువారలతోడఁ బోరువారు
నిజదేహబహువర్ణనీయవిచిత్రము
ల్చెవులొగ్గువారితోఁ జెప్పువారు
నాగామిదివసగమ్యపురాధ్వపరిమాణ
మదనెఱింగినవారినడుగువారు
క్షీరవిక్రయపరాభీరనారీకోటి
తోడ నవ్వులబేర మాడువారు
తే. నగ్గిఁ గొనితెచ్చి రథ్యాతృణాళివైచి
శీమతిమిరోద్ధతికిఁ బ్రతిష్ఠించువారు
నైన నానావనీసమాయాతపథికు
లమర గనుపట్టు రచ్చకొట్టమునకరిగె. 199

తే. ఏగి తత్తత్పథికుల నదెవ్వ రనుచుఁ
దెలిసికొన నేసయా పరదేశి ననుచు
నచట శయనించి తనమోస మాత్మ నెంచి
యుసురుసు రటంచుఁ బొరలాడుచుండె నంత. 200

తే. తత్సమీపంబుననె ఘోరదారుయంత్ర
సక్తపదుఁ డొక్కఁ డారసి జార యెన్ని
కాఁపురంబులు గూల్చితో కద యటంచుఁ
బలుక నావంటివాఁ డిందుఁ గలిగె ననుచు. 201

ఉ. ఆదృఢబాహుఁ డొయ్యనఁ దదగ్రగతుండయి పిన్నవాఁడ నీ
కీదెస యేల వచ్చెఁ బురి నెవ్వరివాఁడవు తెల్పుమంచు న
త్త్యాదృతి వీడెమిచ్చిన నతం డిదె చెంగటిశూద్రవీథిలో
నైదువయంట యొక్క కులటాంగనయున్నది పాపమూర్తియై

తే. దానితో నొక్క జగజెట్టి తగిలియుండు
వాని కుడిగంపువాఁడనై యేను గొలిచి
యుందు నది సైఁపలేక నేఁడొక్క ముచ్చుఁ
దనము నామీఁద మోపినంతనె తలార్లు. 203

క. వినవచ్చి దొంగగా యని
యొనరఁగ నిట బొండకొయ్య నుంచిరి కన్వే
గినవెనుకఁ దెలిసికొని య
చ్చుని ననుబొమ్మందు రింతె యది యట్లుండెన్. 204

తే. అయ్య మీ రెవ్వరననాతఁ డాత్మవృత్త
మంతయును దెల్పఁ జేఁజేత నప్పళించి
నవ్వి యాపిల్లబంటు నానలినవదన
సుమ్ము నన్నింత చేసె నసూయచేత. 205

క. నీవేల తగిలితయ్యో
బావా యిఁక నేమి యొకయుపాయము వినుమా
నీవాంఛదీరు భోజన
మావనరుహాగంధి రతియు నబ్బెడు నీకున్. 206

చ. ఇది సిగనంటఁ గట్టుకొని యేగి తదీయగృహంబు ప్రోల నీ
వెదభయ మింతలేక మొరయింపుము జెట్టియు నిట్లు సేయుఁ
డ, త్సుదతియొనప్పు నిచ్చకముఁ జూడు మటం చొక గంట

యిచ్చినం, బొదలి తదుక్తరీతి నటపోయి వెసఁ దృఢ
బాహుఁడయ్యెడన్ 207

తే. గంటమొరయింప నవ్వాలుగంటి తలుపు
తెఱచి తోకొనిపోయి మందిరములోన
నునిచి నీకడఁగోరి నేఁడొక్కపథికు
మన్నిగొంటి నటంచుఁ బ్రేమంబు నిగుడ. 208

క. అనఁటూకున నన్నము శా
కనికాయం బునుపఁ బాపి కట్టడి కానా
యనుచు భుజియించి దీపం
బునుపమిఁ దన తెఱఁగు తెలియకుండఁగ నంతన్. 209

క. రమణీయశయ్యపైఁ ద
త్కమలేక్షణఁ గూడి మదనకదనక్రీడా
త్యమితానందముఁ జెందెం
దమిదీఱఁగ బఁటువానిధర్మం బనుచున్. 210

ఉ. అంతట మల్లవర్యుఁడు లతాంతకృపాణనితాంతమద్గత
స్వాంతతవచ్చి నిల్చి తలవాకిట ఘంటిక మ్రోయఁజేయ న
య్యింతి యిదేమొ యంచు నొకయించుక చింతవహించి త
ద్విధం, బంతయుఁ గాంచి నిన్నెఱుఁగనా యనుచుం దృఢ
బాహుతో ననున్. 211

తే. మంచి దెవ్వనిచేతనో మర్మమెఱిఁగి
వచ్చి తండులకేమి నీవాంఛ దీఱె
జెట్టి యరుదెంచె వానిజోకొట్టి నిన్ను
బనుతు నందాఁక నట్టుకపై వసించు. 212

క. కదలకు మచ్చుట పాము
న్నది యందు రటంచు వాని నట్లుంచి రయం
బొదవ న్వాకిలి దెఱచిన
మదియలరం జెట్టి కేళిమందిర మెనసెన్. 213

తే. అంతలో నేమిచెప్పుదు నట్టియపుడె
వచ్చె హనుమంతగర్వదుర్వారశౌర్యుఁ
డైన రణధీరుఁ డేతెంచి యధికహర్ష
మెనయ వాకిలి దెఱవ నవ్వనితఁ బిలువ. 214

క. గుండె పటుక్కున వచ్చె వి
భుండిఁక నెట్లనుచు మల్లపుంగవుఁ బధికుం
డుం డెడునట్టుకపై వాఁ
రొండొరులం గానకుండ నునిచి వినీతిన్. 215

తే. గడియ సడలించి కన్నీటఁ గాళ్లుకడిగి
కొమ్మ కౌఁగిటఁ గదియించి కుస్తరించి
పడుకయింటికి నరిగి దీపంబుఁ బెట్టు
మని నిజోదంత మాద్యంతమును వచించి. 216

చ. తనభుజశక్తి మెచ్చి సముదారత నచ్చటి భూమిభర్త యి
చ్చినధన మెల్లఁ జూపి యిది చేరుటఁ జూడఁగ దీనివంకఁ జు
మ్మని వివరించి దెల్పుటకు నయ్యెఱదుస్సె కృపాణిఁ గేలఁగై
కొని ఝళిపించినం గడు దిగుల్పడి యాతనిదిక్కుఁ జూచుచున్.

క. అట్టుకపైఁ దగు తెఱువరి
జెట్టియుఁ దముఁ జూచె నేమొ చేతం గరవా
ల్పట్టెనని తలఁచి తత్తఱ
ముట్టిపడం డిగ్గనుఱికి యురువడిఁ బఱవన్ 218

తే. అపుడు సందియమంది రోషార్తహృదైన
పురుషుతోనది యేలీలఁ బొంకవలయుఁ
బలుకుమనినఁ బ్రభావతీపంకజాక్షి
తేటపడ నీవ యిదియును దెలుపుమనిన. 219

తే. చిలుక యిట్లను నప్పుడ చెలువ మోస
కారిపెనిమిటి యోవన్నెకారిమగడ
యేల చూపితివిప్పుడ యీధనంబు
ధనపిశాచంబులివి యథార్థమ్ము సుమ్ము. 220

క. ధనముపిశాచులు ఘంటా
ధ్వనితోఁ గాచుకొనియుండు ధనమన విన మే
కనుఁగొంటిమి గద గంటలు
చనునే బలివెట్ట కర్థచయ మిలుచేర్పన్. 221

తే. ఇంకనైనను బలిదెచ్చి యీయకున్నఁ
బొసఁగదని పల్క నతఁడు కాఁబోలుననుచుఁ
గాళ్లు నొప్పియుఁ జూడక కాఁపుటింటఁ
గోడిఁ గొనితెచ్చి బలిపెట్టి కోర్కెఁ జెందె. 222

చ. అనితెలుపం బ్రభావతి యయారె కథాస్థితియంచు మెచ్చి య
య్యినుఁడు సురేంద్రదిక్కుధర మెక్కుటఁ గేళినిశాంతసీమకుం
జని తమినాఁటిరేయి నృపచంద్రుని జేరఁగఁగోరి యేగుదెం
చినఁగని దానితోఁ బలుకుఁ జిల్కమరందరసంబు చిల్కఁగన్.

వ. ప్రభావతీనిజవదనవక్తృవ్యావార్తావిశేషంబు పసులచేతం బలి
కించి తనయందు నీషద్దోషంబు లేకుండం జేసిన బాలసరస్వతీ
నామధేయ యగుసమాత్యనందనకుం గలయనివాక్యప్రభా
వంబు నీకుం గలిగినంగాని యొప్పని యుప్పనికిం బోవుట

ముప్పుఁగదా యనిన నప్పుడంతి తప్పక కనుంగొన నప్పుత
త్రిగోత్రారి యిట్లని చెప్పందొడంగె. 224

ఇరువదియవకథ.

ఉ. ఉజ్జయినీపురంబు మెఱయు న్మణిహర్మ్యశిఖావిహారియో
షిజ్జనమొక్కచో జలము చేఁదికొనం దలవాంచఁ దన్ముఖో
ద్యజ్జలజాభియాతికి భయంపడి దేవనదీరథాంగముల్
పజ్జ ముడుంగఁ బాఱుఁ బృథుపద్మకుడుంగములం దడంగగన్.

ఉ. ఆపురమేలు పూర్ణకరుణాభరణుం డగువిక్రమార్కుఁడు
దీపితమంత్రశక్తి గడిదేఱిన భట్టి యుపాయమూర్తి బా
హాపరిపాలితం బటు సమగ్రశుభప్రతిపాదిగా బుధ
స్థాపక దానలక్ష్మి యను దాది యశోరుచికన్యఁ బ్రోవఁగన్.

ఉ. ఆతని కొక్కమంత్రి గలఁ డద్భుతశీలుఁడు పుష్పహాసవి
ఖ్యాతుఁ డతండు నవ్విన లతాంతపువాన యొసంగు నిస్తులా
స్తోతకరాద్భుతక్రియలు చూచినయప్పుడు మానసైకశో
కాతిశయంబు బల్మినిద దాస్యము హాస్యముగాన దెన్నఁడున్.

తే. అంత నొకనాఁడు విక్రమార్కావనీంద్రుఁ
డంతిపురమునఁ గదళిక యనెడు పేరఁ
దనరు మోహపురాణియుఁ దానుఁగూడి
పొత్తుల భుజింపఁగా నొక్కబోనకత్తె. 228

తే. ఒఱపుదనరారఁ జేఁపలయొప్పుఁగూర
యిడినఁ గదళిక చే యెగనెత్తి యాస్య
మవలగాఁ ద్రిప్పి యిదియేమి యారగింప
వనెడు పతిఁజూచి రానిజంకెనలు నిగుడ. 229

ఉ. ఎన్నఁడు నిన్నెఁగాని పరు నెన్నఁడుఁ గన్గొన గండు మీలని
ట్లెన్నిక లేక యంటి భుజియింపఁగ వచ్చెఁ బతివ్రతాత్వసం
పన్నిధి నైన నాకనుచుఁ బల్కిన పల్కెరమందు ద్రుళ్లియ
క్కన్నులకల్కిమాటకుఁ బకాపక నవ్వె విపక్వమీనముల్.

క. నవ్వినఁ గనుఁగొని పొదివిన
నివ్వెర చేతులను వార్చి నృపవరుఁ డంతన్
నివ్వటిలు సందియంబున
జవ్వాడుమనంబుతో హజారముఁ జేరెన్. 231

తే. చేరి మంత్రులరావించి చిన్నఁబోవు
మొగముతోడుత నద్భుతంబును వచింప
నేల నవ్వెనో యుడికినమీలు తెల్పుఁ
డనుచు గద్దించి యడుగ సయ్యల్పమతులు. 232

క. ఇది యేమొ యిపుడు తెలియదు
గద తగ వివరించి చూడఁగాఁ దోఁచినచోఁ
బదపడి చను దెంచియు విని
చెదమన వారలకు నృపతి సెలవిచ్చుటయున్. 233

క. పనిచినఁ జనువారలలో
ఘనబుద్ధి యనంగఁ బేరుగలమంత్రి గృహం
బున కరిగి హాస్య హేతువుఁ
గననేరక వగలఁబొగులగా నట్టియెడన్. 234

క. బాలసరస్వతి యతిమతి
శాలినియగు మంత్రితనయ చనుదెంచి యిదే
మాలోచన యని యడిగి త
దాలాపము లెల్ల విని మహాద్భుతమతియై. 235

వ. తన్మత్స్యహాసంబునకుం బూర్వంబునం బ్రవర్తిలిన కదళికా విక్రమార్కుల వాక్యంబు లామ్రేడితంబుగా విని యంజన ముఖంబున నిక్షేపంబునుంబోలె మనీషాబలంబునం దత్కారణం బెఱింగి యయ్యా యీయాశ్చర్యంబు వధూశాంబరీ విడంబనంబునం బొడమినయది పాముజాడ పామునకుంగాని పరులకుం దెలియఁబడని తెఱంగున నంగనలకుంగాని యిత్తెఱంగు గనుంగొన మీకుఁ గొలఁదిగా దీగుట్టు బట్టబయలు గావించినం బాపంబు ప్రాపించుఁ గావున విజనాంతరంబున నుపాయంబున భూనాయకునకేఁ దెలిపెద నని యజ్జనకుని వెంట వసనాచ్ఛాదితాందోళి కారోహణంబునం దెరమఱుగునం గూర్చుండి యక్కురంగనయన యనుప్రసంగంబు దిగిచి రాజపుంగవుతో నిట్లనియె. 236

తే. విక్రమార్కేంద్ర సర్వజ్ఞ చక్రవర్తి
వయ్యు నిక్కార్యమన్యుల నడుగఁదగునె
యడిగితేని నిజోదంత మవల నొడివి
యడలు పద్మినిఁ బోల్పఁ బట్టగుదువీవు. 237

వ. అనుచుం బల్కెఁ దదనంతరంబు ప్రభావతీరమణీమణి యరుణోదయంబుఁ గాంచి కేళీనిశాంతఁబున కరిగి యానాఁటి రేయి భూనాయకు పొందుడెందంబునం దలంచి యానందంబునఁ గందర్పశాంబరీమత్తవేదండంబు చందంబున మందమందగమనంబునం జనుదేర మన్మథతురంగంబు గనుంగొని యంతరంగం బుప్పొంగ నయ్యంగనామణి కిట్లను నట్లాబాలసరస్వతియు నావైసారిణహాస్యంబు నాకారరేఖా పరాభూత కుసుమశరాసనుం డగు నారాజన్యమూర్ధన్యుతో

నుపమానంబుగా యవనికాభ్యంతరంబున నుండి చెప్పం
దొడంగె నీవు నాకథ వినుము మఱి పోదువుగాక యని
యప్పతంగపుంగవం బిట్లని చెప్పందొడంగె. 238

ఉపకథ.

క. ఆకథ యేలాగనినం బ
రాను విశాలం బనాపురం బొకటి తగుం
గాకోదరయువసౌధా
నీకాయతకమలఖేయనిరుపమ మగుచున్. 239

క. అందొకశూద్రుఁడు సుమతి య
నం దగుఁ బద్మిని యనం దనర్చిన పరిపూ
ర్ణేందువదన యిల్లాలుగఁ
బెందెవులుం బోని లేమి పెటపెటఁ బేల్పన్. 240

సీ. చేయప్పు లనుచు నిచ్చినవారు కటువుగా
నడుగ నుంకించి నోరాడ కరుగ
నెవరైనజుట్టాలమనుచు వచ్చినవారు
బడలిక చేతఁ జెప్పకయె చనఁగ
నాయవారంబున కనుచుఁ జేరినవారు
పరిహాసింపక మున్నె తిరిగిపోవ
నెక్కలె జోగంచు నేతెంచువారు మా
టాడి చూడక వేగ మఱలిపోగ
తే. శిశువులెల్లను గలవారి చిన్నవాండ్రు
తినెడి చిఱుతిండి గని యది తెమ్మటంచు
గీజుపోరుట కెదఁ బెల్లగిల్లఁ బొగిలి
పొలఁతి యూరార్ప నతఁడు కాఁపురము సేయు. 241

తే. కొఱుకునకు లేక మూషికకోటి చేర
కునికి మార్జాలజాల మాతనిని కాయ
సీమవీక్షింపఁగా మరుభూమి యయ్యె
నౌర దారిద్ర్యమహిమ యేమనఁగవచ్చు. 242

క. ఈజాడ లేమిచేఁ గడుఁ
దేజము చెడి వంటచెఱకుఁ దెచ్చుచుఁ బరనా
రీజనుల కమ్మి యాతఁడు
గాజు గడపినట్లు దినము గడపుచు నుండెన్. 243

వ. ఇట్లుండి యతం డొక్కనాఁడు. 244

చ. వలనగు పుట్టగోచి బిగువాళ్లను సుంకపుకాసులు న్విభా
సిలు కరసానగొడ్డలియుఁ జిక్కమున న్సొరకాయబుఱ్ఱలోఁ
జలిదియు నుంచి బంధుజనసంతతిదర్శనభీతి లోఁగుచుం
గొళవులఁ జూచికొంచు నరిగె న్గహనంబునకై రయంబునన్.

మ. అపు డొక్కించుక మబ్బుగానఁబడి యింతై యంతయై మించివి
ష్ణుపదం బంతయు నాక్రమించి జనసందోహేక్షణాంధత్వకృ
చ్చపలంబై కడుగర్జితప్రబలమై సంజాతఝంఝామరు
ద్విపులంబై యొకవానవట్టె వసుధావిర్భూతపంకంబుగన్.

తే. అప్పు డాశూద్రుఁ డిదె వర్ష మరుగుదెంచె
నింక నెట్లని భీతితో నేగి యొక్క
దారుకల్పితహేరంబధామసీమఁ
గాంచి యందుండె బ్రతికితిగా యటంచు. 247

క. దళమయ్యె వర్షమంబుధిఁ
దలక్రిందుగఁ బట్టినట్లు ధారాశ్రేణీ

ఝళఝళలు న్మెఱుపుల బ
ల్ధళధళలున్ స్తనితఘళఘళ ల్వెలసిల్లన్. 248

సీ. పక్షపుటాంతరప్రాపితముఖపాళి
శాఖాగ్రవసదండజవ్రజంబు
బర్హివిభ్రమజాతభయపూర్ణబిలముఖో
ద్గమనాసమర్థాహిసముదయంబుఁ
గేదారకృతతటాకోదారప్రతిరతా
బ్జాలోల సంచరద్ధలికనికర
మర్ధముహూర్త సాహ్వాయితసికతావ
శిష్టాంబురాశి యాంశీచయంబు

తే. గిరిదరీసుప్తగర్జితోత్కరహాశాత్ప్రి
బుద్ధసంక్రుద్ధశార్దూలభూరినఖశి
ఖోరునిహతసమీపగండోపలంబు
వర్ణన మొనర్పఁదగియె నవ్వర్ష మపుడు. 249

ఉ. అంతట నాత్మలో సుమతి యంబుజబాంధవుఁ డస్తమింపఁగా
నంతలు నింతలుం గల మదాత్మజు లాఁకట నేమియైరొ మ
త్కాంత విభుండు తెచ్చుఁ గద గ్రాసమటంచుఁ దలంచు
చుండఁగా, వంత యొనర్చెఁ జల్లనగు వానలు నెండలు
జొత్తయిత్తజొన్. 250

క. దినదినము ననక యేవన
మున కేగక యున్న నింటఁ బ్రోయి రాఁజదుగా
వెనువాన యింతట న్వోలి
సిన నేగతిఁ బోదు జొత్తచేతులతోడన్. 251

క. నేఁటి కొకపూఁట కేనియుఁ
గూటికి లేకున్న తేపు గొడ్డలియెత్తం
బాటిల్లదు బలిమి నిరా
ఘాటత్వర నడవి కరుగఁగాఁ దరమగు నే. 252

క. అని తలఁచి నాల్గుదిక్కులు
గనుఁగొని సముదారదారుకల్పితగణనా
ఘునిఁ జూచి దొరకెఁగదరా
యనుచు న్వేసఁ జేరి యాతఁ డతికుతుకమునన్. 253

తే. చేరి యీచెవమ్రానిపిల్లారి నఱికి
చెక్క లొనరించి యంగడిఁ జేర్చి యమ్మి
యింటి కేగుట కార్య మింకేటిదేవుఁ
డేను గూటికి వగవఁగా నేమి కలదు. 254

తే. ఊరివారెల్ల నేఁటేఁట నొప్పగింపఁ
గడుపు విరియంగఁ దిని పండ్లు గుడుములెల్ల
వారికొంపలలోఁ దప్పిదారి యున్న
వెల్ల దినుమని తనతేజి కిచ్చు సెలవు. 255

క. కావున మఱి వీఁ డెక్కడి
దేవుండొకొ దేవుఁడైన దృఢతరకరుణా
శ్రీవెలయ సిరు లొసంగఁడె
యీవేళం దనకటంచుఁ గృతనిశ్చయుఁడై. 256

తే. పొడవుగా నెత్తి గొడ్డలి పూనిపట్టి
నఱకఁబోయిన నవ్విఘ్ననాయకుండు
నిలునిలువు మింత యేటికి నేఁటినుండి
దినము నూఱేసి మాడలు దెచ్చియిత్తు 257

వ. అని పలికి యాశ్చర్యమగ్నుం డగు నతని చేతికి నిజమాయా ప్రభావసంపన్నం బగు మాడలముడుపు తుండాగ్రంబున నొసంగి ప్రతిదినంబు నంబురుహబంధుబింబోదయంబున నరుగుదెమ్మెవ్వరితో నేవియు నివ్విధంబునుం జెప్పిన నీకు నాకుం బనిలే దని యనుచున్నంతలో నొట్టుపెట్టినగతి వాన వొట్టున వెలిసిన నదియును లంబోదరమహోదరంబుగా నెంచి యింటికిం జని తనవాలుగంటికిం ధనంబొసంగిన నొయ్యన వలయు వస్తువు లస్తోకంబుగాఁ దెచ్చికొని కృతకృత్యయయ్యె నది మొదలుగా సతండునుం బూర్వోక్తసువర్ణప్రదాయకుం డగువినాయకునలనం దినదినప్రవర్ధమానమహావైభవుండై యుండె నంత. 258

క. పొరుగింటి యువతి మందో
దరి యనునది పద్మినీసుధాకరవదనా
గురువిభవముఁ జూచి నిరం
తరతాప మసూయకతనఁ దను నలయింపన్. 259

మ. ఒకనాఁ డాయమ యింటి కేగి కపటోద్యోగంబున న్లేని మచ్చికతో ముచ్చటలాడి నీకు సరి యేసీమంతిను న్లేరు సుమ్మెకసక్కెంబులు గావు లేమిపడుచో నీకై వడి న్వైభవాధికవై యుండెడువేళ నేకగుణసందీప్తస్థితిం గాంచుటన్.

క. ఒకమాటఁ దెలిసికొనవేఁ
డుకనై యుండు మఱి యొన్నఁడు న్నీ రాఁగా
డకయుండు పనులబడినీ
వకుటిలహృదయాబ్జ వగుట నడిగెదఁ జెపుమా 261

క. ఏనెఱిఁగిన బ్రతుకే గద
యీనడువడి యెట్లు కలిగె నింతటిలోఁ గాం
తా నిక్షేపముఁ గంటివొ
పోనీ యెట్లైన గూఢముగ వర్ధిలుమా. 262

చ. అనవిని పద్మినీసతి ముఖాబ్జమునం జిఱునవ్వుదోఁప నా
కును మది సందియంబె యొసఁగుం ధనమే గతిఁ జేరునంచు నే
వినినది లేదు మద్విభుని వేఁడెదఁ దెల్పెడివారె కారు చె
ప్పిన నదియెల్ల నీకు వినిపించెద నీయెడ దాఁచ నేర్తునే. 263

తే. అనిన మందోదరీమందయాన పల్కు
లెన్ని నేర్చితి వమ్మ నీ వెఱుఁగకుండ
నడఁచుకొన్నాఁడె నీమనోనాథుఁ డకట
యిదియె నిజమైన నీమను వేటిమనువు. 264

మ. అకటా నీవిటు చేటుపాటులకు లోనై యున్న యిల్లాల విం
తెకదా పుట్టినయిల్లుఁ జేర్చు వగ లేదే సొమ్ము నీతోడఁ దె
ల్పక నెవ్వారికిఁ దెల్పు నాస్త మది దాఁపం బల్కఁగాఁ బోలు నే
లిక యెన్నేనియు నేల చాలు పలుకు ల్విన్నంత నేతోఁచెడిన్.

క. నామగనివంటివాఁ డీ
భూమిఁ లేఁడమ్మ యేనె పోరాడుదు గా
కేమాట యైన నాతో
దాముసు వే తెలుపు నవ్విధం బట్లుండెన్. 266

తే. ఇది యెఱుంగక యున్న నాకేమి కొదవ
నీకుఁ దెలియక యుండుట నీతిగాదు
చేరి వరువేఁడు మిమ్మాటఁ జెప్పకున్నఁ
జత్తు సరిపోదు నను ము నిస్సంశయముగ. 267

మ. అని మందోదరి యింటికేఁగుటయు నవ్వ్యాఘ్రాటి యా రేయిఁ
జల్లని పూఁబొన్నపీఁట యిచ్చి పటీరోల్లాసంబుఁ గల్పించి
య్యాయనతో మిమ్మిఁక నమ్మరాదు గద నాథా యీసిరు ల్లిల్లు
లెల్లను నాకు న్వివరింపరైతి వని లీలాకోపముం జూపినన్.

క. సుమతి రతికేళి మీఁదం
దమకము గలవాఁడు గాన దాని నసంబం
ధమహోనునయోక్తుల వ
శమునం గదియించి కూర్మి గడలుకొనంగన్. 269

క. ఇది తెలిపిన నపుడే సం
పద పోవుంగాన నెఱుకపఱపక యుంటిం
గొదవా యిది నావలనన్
ముదితా మది తాపమేల మోవియ్యఁగదే. 270

తే. అని యతఁడు వేఁడియును వేఁడ నవ్వ్యాఘ్రాటి
యింతలోఁబోవుసంపద యెన్నినాళ్లు
నిలుచు నా లెండ నాతోడఁ దెలుపఁదగదె
చాలు విడుమంచుఁ దరితీపు చలము నెఱప. 271

క. ఆసుమతి యపుడు కుసుమశ
రాసోన్మాదమున నాగణాధిపుకరుణా
శ్రీసముపలబ్ధిఁ గంటిమ
హాసంపద లంచుఁ దెలిపె నాద్యంతంబున్. 272

క. అంతట నది యప్పుడె చని
మంతనమున గోడఁ జేరి మందోదరితో
నంతయును దెలిపి క్రమ్మఱి
కాంతునికడనుండె గుట్టు గలయదివో లెన్. 273

శా. ఆనందోదరి చిట్టిబుట్టను చసూయాక్రాంతయై పోయి యే
మేమో వేఁడెదు బిడ్డలం గడిసి యే నింకెచ్చటం దెత్తు న
య్యా య్యా మీ తండ్రి గడింపలేదు గద వెయ్యార్లెన్నఁడుం
జాలు మీ, మోము ల్దిందుసుగాక యిం కనుచు వీఁపు ల్చిట్లి
పోఁ గొట్టుచున్. 274

తే. చట్టితోఁ జట్టి పగులంగఁ గొట్టి తనదు
పదపులకు నింటి బలుకుక్క లదరి కూయ
నదరు భయమున గుక్కుమిక్కనక వెనుక
వెనుక కొదిగెడు తన ప్రాణవిభునిఁ జేరి. 275

క. మగవాఁడ వనుచు నున్నా
వగునగునే కడుపుగట్టి యప్పలు మిగులన్
దెగిచి యిటు వండిపెట్టినఁ
బోగులవు కుంభంబుమీఁది పొట్టేలు క్రియన్. 276

క. కిగ్గాడి కాండ్రె యెపుడుం
దగ్గని సంపదలఁ బొదలఁ దామది యకటా
బగ్గున మండెడు నీకును
సిగ్గించుక లేదు డొక్క జేనెఁడు గాదే. 277

క. పొరిగింటి పద్మినీసతి
గిరుకుచు మట్టియలు గిలుకు గిలుకని నడువన్
మెరమెరలు పుట్టవే కాఁ
పురమేటికి మగఁడు పొట్టపోయక యున్నన్. 278

క. అని శాంతిదెచ్చుకొని ప
ద్మినిచెప్పిన మాటలెల్లఁ దెలిపిన నతఁడే

నును జని పిల్లారిని నటి
కిన నతఁడే యిచ్చు సిరులు గెలిచితి ననుచున్. 279

తే. అంత నేగిన గణనాయకాలయమున
కరిగె నాతండు సుమతియు నపుడె చనిరి
వారి నిద్దఱిఁ జూచి యవ్వారణాస్యుఁ
డధికకోపానుతాప దురాపుఁ డగుచు. 280

తే. ఒరుల కేటికిఁ దెలిపితి వోరి యనుచు
సుమతిఁ గొట్టించెఁ బ్రమథయూథముల చేత
నేర నీవేలవచ్చితి వోరి యనుచు
నట్లు సేయించె నాఁడేగినట్టివాని. 281

తే. ఆసుమతి యట్లు నొగిలి గేహంబుఁ జేరి
యంతయును దెల్పెఁ బద్మిని యడలు వగలఁ
దూలి మందోదరీకాంత తోడ నేల
దెలిపితి నటంచు మిగులఁ జింతిలఁదొడంగె. 282

ఉ. కావున విక్రమార్క హసుకన్నడిలో నిటువంటి కార్య మే
లా వినిపింపు మంటి నని లాఘవవృత్తిక లోనుగాక నీ
వే విశదంబుగా నరయు మీ దిన మెల్లను దోఁచకున్న నే
నీవిధమంచు తేపు వచియించెద నేఁడటు పోయివచ్చెదన్.

క. అని బాలసరస్వతి య
జ్జనపతికిని దెలిపె నని రసస్థితి మిగుల
న్వనిత కలశుకము దెలుపం
దినకరుఁ డుదయాద్రికరుగుడేఁ దఱి యయ్యెన్. 284

క. అంతఁ బ్రభావతి కేళిని
శాంతమునకు నేగి నాఁటి సంధ్యావేళన్

గంతునిభుఁ డైన ధరణీ
కాంతునికడ కరుగుచో శుకం బిట్లనియెన్. 235

తే. అమ్మ యమ్మంత్రిసుతప్రభావమ్ము వినుము
విక్రమార్కవసుంధరావిభుఁ డొకింత
తెలిసికొనలేక మఱునాఁడు పిలువఁబనుప
జనియె నమ్మానవయన యాస్థానమునకు. 286

వ. చని యవనీకాంతసమాసీన యగుటయు నమ్మానవేశ్వరుం
డితరప్రసంగంబున కవకాశం బొసంగక యంబుచరహాసంబు
నకు గారణంబుఁ దెలుపుమనిన నచ్చెలువ కలకలనవ్వి
పరుల నడుగండగని కార్యం బడిగెద విట్లయిన ననాచరణీ
యం బగుప్రయోజనం బొనర్పి యాపిమ్మట వనటకుం
బాలైన పాలికయను బాలికతోడి పోలికగలవాఁడ వగుదు
వది యెట్లనిన నవధానంబుతో వినుమని యిట్లనియె. 287

రెండవయుపకథ

క. ధరపై రత్నావళి యను
పుర మొక్కటి కలదు గగనపూరితమణిగో
పురమై పరమేశ్వర్యా
కరమై సరమైకలసదగారోత్కరమై. 238

క. ఆపీట రత్నవిదుఁ డనఁ
గా వైశ్యాగ్రణి యొకండు కలఁ డాతనికిన్
దేవేరి యొకతె మన్మథ
దైవతమై పాలికాభిదాన తనర్చున్. 239

క. ఆపాలిక శశిరేఖా
రూపాలిక జారజనశిరోమణి సురత
వ్యాపారమునం దన్న
వ్యాపారప్రేమఁ జెందు టరయుట కతనన్. 290

సీ. *ఓవరిపైన నీ కునికిఁ గావించిరే
బజగెడి యని దూఱు బావగారు
పొరిగింటిగోడచొప్పున గట్టివైచిరే
యవునె నిన్ననిదూఱు నత్తగారు
వాకటిచెంతఁ గావలియుంచిరే నిన్ను
గామిడి యని దూఱు మామగారు
పెరటిలోపలఁ బాతిపెట్టిరేమే నిన్ను
వగలాఁడి యని దూఱు వదినెగారు
తే. తోడికోడలు పగచాటి వీడనాఁడు
నాగడమొనర్తు రెపుడు వియ్యములవారు
నేరముల నెంచఁ దొడఁగు బానిసెలగుంపు
పతి పృథక్తల్పశయనుఁడై భయముఁ జూపు. 291

క. ఈరీతి నింటివారలు
కారియ యొనరించుకతనఁ గార్కొని యుండన్
నీరజలోచన నెమ్మది
జారజనాయోగవాయుసఖు కున్ముఖయై. 292

తే. అంత నయ్యింతి యారుదూరైనదాన
నైతినేకద తగువాని హత్తుకొన్న

* "కడకుపై నిన్నుంటు కాఁపురంబుంచిరే" అని పాఠాంతరము.

నింతకన్నను నన్ను వీ రేమి సేయ
నేర్తురని నెమ్మనంబున నిశ్చయించి. 293

తే. తనకు ననుకూలయగు నొక్కదాసి తోడ
మాలిమి యొనర్చుకొని యుంచి మంచివెట్టి
దానితో నొక్కనాఁడు మంతనమునందు
నింటివారలకసినిక్కో లెల్ల నుడివి. 294

చ. పరపురుషాభిలాష మదిఁ బాటిలు టంతయుఁ దెల్పి తత్పురీ
పరిసరభూమినున్న చలిపందిరి నొక్కనిఁదెచ్చి కూర్చినం, గరి
వరగామినీ సురతకాలమునందు నినుందలంతు దుష్కర
మని చూడ కింతయుపకార మొనర్పుమటంచు మ్రొక్కినన్.

తే. అది దిగుల్పడి నీవెట్టు లరుగుదెంతు
వెన్నికొ నటుమీఁద నీకేమికాక
ముక్కఱయుఁ గమ్మలును దాల్చి మఱియు నన్నుఁ
జూడఁజాలక యిమ్మాట లాడె దేమొ. 296

క. అని వీడనాడ దాని
న్మనమున జడుపుడుపు తేటమాటలచే న
వ్వనిత పొసఁగించి పనుపం
జని క్రమ్మరవచ్చి యది నిశాముఖవేళన్. 297

తే. అమ్మ నీమాట మీఱరా దనుచు నదిగొ
నిలిపివచ్చితి నొక నిండు నీటుకానిఁ
బురబహిర్నిర్గమప్రపాభూమి నచటి
కెట్లు పోయెదు పొమ్మని యేగుటయును. 298

తే. అందఱును నిద్రవోయెడు నంతతడవుఁ
జింత చేసియు సంకేతసీమఁ జేర

వెరవుగానక పాలికాతరళనయన
యాత్మలోనన యొకయుపాయంబు నెంచి. 299

క. ఇది సేయరా దటంచు
న్మది నెఱిఁగియుఁ దహతహా రమాతనయుఁ పశం
వదయగుటం బొనుపు డిగి
పదయుగళము సద్దడంచి భయవిరహిత యై. 300

తే. చని యధిశ్రయణిని వహ్నిసంగ్రహించి
యింటి నడికొప్పుతగిలించి యెఱుఁగనట్లు
ముంగిటికిఁబోయి రోదగాఁగ మొఱలువెట్టి
నదరిపడిలేచి గృహదాహ మనుచు బెదరి. 301

వ. శిశురక్షణంబునకుం బశురజ్జుమోక్షణంబునకుం గృహోపక
రణసంగ్రహంబునకుం దస్కరనిగ్రహంబునకుం బొల్పడి
గురుజనంబు లేమఱిన సందడిం బడి యప్పడంతి బుడిబుడి
నడలతో నగరరక్షకాధిగోపదముంబగు సాహసంబు సహా
యంబుగా సమయస్థలసరణిం గైకొని చన నంతఁ బావకుండు
నుం బవమానప్రవర్ధమానుండై నిలయాధార వేణువిదళ
జనితచిటచిటధ్వానంబు లాహోశనమంత్రోచ్చారణంబుగాఁ
దైలఘృతాదికంబు లెడనెడం బానీయంబులుగా సయ్యా
గారం బాహారంబుగాఁ గొనియుం దనివిసనక పూర్వకృత
ఖాండవదాహం బుదాహరించు తెఱంగునం బ్రతివిశాఖాతి
ప్రతాపంబుఁ జూపుటవలన ధనంజయాభిధానంబునుం
బుష్కరోజ్జృంభణవిధానంబు వలనం బృహద్భానునా
మంబును గృతార్థత్వంబుగా విహరింపఁ దొడంగె నంతక
మున్న పౌరజనకోలాహలంబులతో జంటయై యింటికెగయు

నెఱమంటలం గసుంగొని దూతికావచనంబునం బానీయశా
లాగతుండైన జారుండును నిజమందిరావనపరుండై క్రమ్మ
ఱియె నంత. 302

ఉ. పాలికనిర్జనాదిభయభావము దూరముచేసి వాసియా
బాళి జనింప నేగి చలిపందిటి ముందట నన్యభీతిచే
నాలుగుదిక్కు లారసి ఘనంబగుచీఁకటి కందరంబునుం
బోలు తదంతరాళతలము న్వడిఁ జేరి మహాఁరిరంసయై. 303

క. అచ్చట జారుని గానక
యచ్చెలి యుచ్చలితమానసాంభోరుహయై
ఱిచ్చపడి తెచ్చుకోలగు
హెచ్చరిక న్మఱియు వాని నెల్లెడ నెమకన్. 304

తే. వెదకి కానక వాఁడు నాహృదయ మెఱుఁగ
వేఁడి దాఁగెనో యని బహిర్వేదిఁ జూచి
యెచట లేఁడెందొ యరిగినాఁడేమొ యనుచు
నరిగి పందిటిలో నెల్ల నరసి పొగిలి. 305

శా. ఏరా మారుని బారికోరియనుప న్నిక్కెల్లతుఁరాత్రాళఁగాఁ
లేరా నేరము లేటి దూఱక దయాలీలం గటాక్షింపరా
మేరా గారవ మారఁగా రతిసముద్రేకంబు లేకుండుటల్
రారా కూరిమిమీఱఁ జేరి కయికోరా జారవీరాగ్రణీ. 306

తే. ఇప్పు డాయిందువచ్చు టిదేమి యనుచుఁ
గోపమున డాఁగితేమొ మద్గురుజనంబు
కనుమొఱంగుట కొకనేర్పుఁ గాంచఁగోరి
యుంటి నేరంబు సైరించు టుచిత మిపుడు. 307

క. అని బతిమాలియు జారం
గనుఁగొనఁగా లేక దూతికం దిట్టుచు న
వ్వనిత నిరాశం బగునె
మ్మనము రతికిఁ దఱుమఁగా నమందవ్యథయై. 308

చ. వెలువడి చక్కఁజూడ కవివేకముగాంచితి నేమొ యంచుఁబం
దిలికయిపోయి యందరసి నిక్కముగా నతఁ డిందువచ్చుటే
కలుగ దటంచు నిర్ణయముగాఁ దలపోయుచు నింక నేఁటితోఁ
బొలిసితి జారవాంఛ ననిపోయె నిజాలయసీమ డాయఁగన్.

క. చని యగ్నిభయముఁ జెందిన
తనవారిం గదిసి బహువిధంబులఁ దాను
న్వనరుచు నుండెను వింటివె
జనవర యేతత్కథాప్రపంచం బెల్లన్. 310

తే. అవ్వధూమణి యిది యకార్యం బటంచు
యెంచ కిల్లగ్నికై యప్పగించి జారుఁ
గలయకడలినయ ట్లగుఁ దెలిసిచూడ
నడుగరానిది నీవున్న నడుగుమెల్ల. 311

తే. కాన నేఁడెల్లఁ దెలియఁగాఁ గానకున్న
నెల్లి తెలిపెద నీ కిది యెల్ల ననుచు
నరిగె బాలసరస్వతి యనుచుఁ జిలుక
వలుక నంతటిలోనఁ బ్రభాతమైన 312

తే. ఆప్రభావతి యంతగపురాంతరమున
కరిగి యారేయి మేదినీవరునిఁ జేరఁ
బోవుచోఁ గీర మనియె నంభోజవదన
వినుము బాలసరస్వతీవిమలమహిమ. 313

క. అంత మఱునాఁడు ధరణీ
కాంతుఁడు పిలిపింప నజ్జగన్మోహిని య
త్యంతవిభాసితమణిఖచి
తాంతరపల్యంకికాసమారోహణ యై. 314

సీ. నేల జీరక యుండఁ గేలఁ గుచ్చెలఁ బూను
కొని యూడిగపుఁజెలు ల్గునిసి నడువ
మడిమెత్తు పసుపుతో మంత్రాక్షతము లీయఁ
బాల్పడి భూసురభామ లెదుర
నొక్కకే లొఱగుపైనుంచి యేకాంతంబు
దెలుపుచుఁ గూర్మి నెచ్చెలులు సనఁగ
నెదురుగాఁ బఱతెంచి నృపమౌళి సమయంబు
హెగ్గడికత్తియ లెచ్చరింప
తే. కోరి పురివారిజాక్షులు గుంపుగూడి
యమ్మ యిదిగాక నైశ్వర్య మౌర యనుచుఁ
బలుకఁ గోయిలపరిభాష లలతి నగవు
మీఱ నన్నారి యరిగె హజారమునకు. 315

క. అరిగినవ ప్రతిసీరాం
తరమునఁ గూర్చుండి యద్భుతముగాఁ బాథ
శ్చరహాస మనిప్రసంగాం
కురమెత్తిన విక్రమార్కకువలయపతితోన్. 316

తే. అవ్వరారోహ పలుకు నన్నడుగ వలవ
దన్న నడిగెద విక్లైని యధిప మున్ను
పలుకవల దన్నఁ బలికి యాపైవిచార
మందు నలదందశూక మట్లగుదు వీవు. 317

వ. తత్పురావృత్తాంతం బవధానాయత్తంబగు చిత్తంబుతో
నవధరింపుము. 318

మూఁడవ యుపకథ

సీ. సహ్యశైలాసీత జపతపస్సంజాత
యఖిలజగత్పూత యైనమాత
జలధినాయకు నేలుబడి గన్న యిల్లాలు
నిఖిలపుణ్యపుంజాలు నిలుచుప్రోలు
అభ్రఘుట్టనఖేలనాభీలకల్లోల
యఘతూలికాజాల మడఁచుకీల
ఫణిలోకవిజ్ఞానపాటవాంతర్మీన
వినుతసస్యవితానముసను వాన
తే. యధిపతి సమాగమార్థప్రయాణసమయ
సముచితాంబుజనాళభూషణావిలోల
ఘనగభీరధ్వానపటుపటాత్కారచాటు
భూరిసితవక్షభేరి కావేరి వెలయు 319

సీ. జలమానవులు చిమ్ము జముదాళి చాలునా
మిసిమివాలుగ మీలు మిట్టిపడఁగ
వరుణుండు వైచు మవ్వపు బిల్లగోలనాఁ
దరగతూరుపు గట్టుదాఁక నిగుడ
వళులపరంగుల హారిగోలుగుంపునా
వనజంబు లలఁతిగాడ్పునఁ జలింప
సలిలాబ్జపాణి యచ్చపు మేలుముసుఁగునా
ఫేనపంక్తులు దరినాని యొసఁగ

తే. నలరు మాతృమసీమాసమాగతేందు
కేళిదృషబింబపాళి కాకృతికదంబ
ఖేలనాలోలమదమిళచ్చోళబాలి
కాముఖస్తోమ యయ్యాపగాలలామ. 320

ఉ. ఇవ్వలి రేవులం దమికి యీఁది తటాలున నీటివాలుగా
నవ్వలిగట్టుఁ జేరు ద్రవిడాంగన లంబురుహోత్పలంబులన్
దవ్వగఁ ద్రోచు జాడఁ దగుఁ దన్నది జందెపువాటు గాఁగ మై
మవ్వపు సీలపు స్సరు లమర్చిన పొక్కున నక్కడక్కడన్.

క. అసమలసమానబిసరుహ
విసరలసద్ధూళి కలితవిభ్రమదావ
ర్తసముదయం బానదిలోఁ
బొసఁగుం జలనరుల గొడుగుబొమ్మరములనన్. 322

వ. వెండియు నఖండతరతీరాగ్రహారయాయజూక నిరంతర ప్రతిష్ఠిత సవనపవనసఖ ధూమస్తోమంబు లంబుధిభ్రమావలమాన జలపానవిలోలవలాహకంబులయందంబుఁ బొందుపఱుప, నిరుపమానతపస్స్థైర్యస్థాపిత కాశాతిప్రకాశకుసుమంబులు పుణ్యనదీశ్రేష్ఠతా ప్రతిపాద బిరుద చామరంబుల సింగారంబులం బొంగింప సముత్తుంగ చటచ్ఛటారావగౌరవాతిభీత నిజవధూజనసమాశ్వాసవచనముఖరపథికతరుణీనికరంబు లుల్లసితవల్లభచర్యాస కాశాత్మ చర్యాత్మదృతద్వీపకలాపంబుల విధంబునం జెలంగ నభంగ బాహాప్లవనపరాయణజనోత్తమాంగ వలయితధవళవసనంబులు విహారసమాయాతస్రోతవ్యాళ కంచుక సమంచితకుండలీకృత భోగంబుల పోయగంబునం గనుపట్ట నీరుగట్టున నెట్టుకొను తియ్య

మామిడిచెట్టులం దోరంగు ఫలరసంబు వం బవనైన శాఖ
నం బొదలి పాఱు పచేళిమభిదేళిమేక్షురసంబువనుఁ దోఁడు
చూపు వేఱుపనసపంటిరసంబుల కాలువలకు వింతలు గల్పించు
నానాప్రసూనరసంబుల నిర్ఝరంబు లుభయపార్శ్వంబులం
బొలుచు నితరనదీకదంబంబుల చక్కఁదనంబు నెక్కొలుప
నిక్కువం బిక్కటిల్లు తమ నిబ్బరపు గుబ్బలను సురాళింపఁ
బూనుకరణిం దాల్చు కనకకుంభంబులతో రంభాస్తంభంబు
లనడుమ వెడలి పోఁకమ్రాఁకుల నొరసికొని యానుఁదోఁట
లకుం గేడించి విరుచవనాంతరంబు ముందఱం గనం జెలువు
మీఱు సప్తసముద్రంబు లేకీభవించిన తెఱంగున నంబు
తత్త్వంబు సాక్షాత్కరించినవిధంబునఁ బ్రవాహవిజృంభ
ణంబు చూచుచుండ నొక్కనాఁడు. 323

తే. మణిధరనామకుఁ డగు నొక
ఫణివరుఁ డవగడము కతనఁ బడి యన్నదిలో
గణనాతీతభయంబునఁ
దృణముం బలె ఝురము వెంటఁ దేలుచువచ్చెన్. 324

తే. వచ్చు నతనిఁ జూచి వఱద వెంబడినట్లు
భీతి నరుగు నొక్క భేకవిభుఁడు
కాష్ఠబుద్ధిమణివికాసితతత్ఫణా
గ్రంబు నెక్కి బ్రదుకఁ గంటి ననుచు. 325

క. ఘనతరతరంగఘట్టన
జనితవ్యథనిజఫణాగ్రసక్తుం డగునా
తని నెఱుఁగఁ డురగవరుఁడుం
జనియెం దరిఁ జేరలేక ఝురవేగమునన్. 326

క. చనువేళఁ బక్షిద్వంద్వంబుం
గనుఁగొని తత్త్రిదశాఖ్యుఁ గాలుఁదిన ఖం
జనపతుఁ డోకఁ డిది యారా
యని నవ్వుచు మఱియు నమ్మహాహికి ననియెన్. 327

తే. అకట ఫణిరాజ నీకు నాహారమైన
కప్పు తలమీఁద నుండుట గానవేమొ
తెలియ కేమయ్యె దరిఁజేర నలఁతదీఱి
దీని గబళింతునని యుంటివేని వినుము. 328

క. ఇది మంచిబుద్ధి యింకం
బదటముచే నించుకేని భాషింపకు ప
ల్కెడవేని నోరు నిలుపక
పదరిన భూసురుని పగిది పగతువు సుమ్మీ. 329

క. అనుపమ బాలసరస్వతి
జనవరఖంజనము నప్పుడు సర్పముతోడన్
వినిపించిన యాకథ నే
వినిపించెద నేఁటిప్రొద్దు వేగం జనియెన్. 330

తే. కాన నేఁడెల్ల మదిలోనఁ గార్యసరణిఁ
జూచి యూహించి తలపోసి చూచికొనుము
యెల్లి తెలియంగ లేకున్న నేనె వచ్చి
తెలిపెద నటంచుఁ బలికి యక్కలికి యపుడు. 331

క. జననాథుఁ డంప నేగెను
దనయింటి కటంచుఁ బలికి తద్దయుఁ బ్రేమం

బునఁ బల్కె వైశ్యభామిని
విని వేగుట గాంచి మదనవేదనమతితోన్. 332

తే. అంతిపురమున కేగి యయ్యబ్జనయన
నాఁటిరాతిరి భూనాథు నరయఁ దలఁచి
దూతికాయుక్త యగుచు నేతెంచినట్టి
సెట్టిసానిఁ గనుంగొని చిలుక వలికె. 333

తే. సకలశుభమస్తుతే వైశ్యసారసాక్షి
యక్కడికి దెల్పి నిల్పితినమ్మ కథయు
మదిఁ దలఁపువచ్చె నటుల నమ్మంత్రితనయ
వేగమఖునాఁడె భూమీశు వెఱ్ఱిబుద్ధి
మాన్ప మదిలోఁ దలంచి సంభ్రమముతోడ. 334

వ. నవరత్నఖచితచతురంతయానాధిరూఢయై యవ్వారారోహ హాజారంబుఁ జేరం జని యవనికాభ్యంతరంబునఁ గూర్చుండి మీనవహాసకారణాధీనాజ్ఞానపరుండై యున్న యన్నరేంద్ర చంద్రుం గని దత్కథాప్రసంగంబు వినుమని యిట్లను నట్లు మహాప్రవాహాముఖంబునం బడి తెప్పిరిల శక్తి చాలక మండూకధృతమస్తకంబై పోవు నమ్మహాభుజంగంబుతో నాఖంజనం బిట్లనియె. 335

క. ఆకథ వినుమని తద్గా
థాకథనకుతూహలంబు దఱుమఁగ వెంటన్
నాకపథంబునఁ బోవుచు
నాకుండలివిభునితోడ నతఁ డిట్లనియెన్. 336

ఉపకథలో నుపకథ.

సీ. తామ్రపర్ణీతీరధరణిపై నొకయగ్ర
హారంబు కౌశాంబి యనఁగఁ బరఁగు
నచ్చోట విష్ణుశర్మాఖ్యుఁడు డై యొక్క
భూసురుం డలరు సద్భూతచరిత్రుఁ
డాతండు సుకుమారి యనుభార్యతోఁ గూడి
యఖిలసౌఖ్యంబుల ననుభవించు
నంతట నయ్యింతి యాత్మజాతులఁ గాంచి
కడియంపుఁజే మీఁదుగాఁగ దివము
తే. సేరుటయు వార్ధకమ్మున ఘోరతరవి
చారగరిమను నతఁ డర్థసంగ్రహమున
కిచ్చగింపని యాతనివృత్తి మెఱఁగి
తల్లియు సహోదరీజను లెల్లఁ గడిసి. 337

తే. భార్య యుండిన వనమైనఁ బట్టనంబు
పత్ని లేకున్న గృహమైన బహుళగహన
మగుచుఁ గాన్పించు నరులకు నంతయేల
నాలు లేకున్న విధినైన నధముఁ డండ్రు. 338

క. యోగముల నయోగ్యుండగు
భోగములకు బాహ్యుఁడౌ సుపుత్రోదయశ్రీ
లాగణ్యయైనభార్యా
యోగము లేకుంట నరుల కుచితమె చెపుమా. 339

ఆ. ఎంత దుఃఖమైన నింటికి వచ్చి యి
ల్లాలిమొగముఁ జూచినపుడె తలఁగు

నిది యొఱింగి కాదె ఋషులు వసిష్ఠాదు
లును సభార్యు లగుచు వినుతిఁ గనిరి. 340

క. ఒడలంటఁ గాళ్లుపిసుకం
గడివెడు వేన్నీళ్ల నీయఁ గంచము వెట్టన్
బడక యమర్పఁగఁ జేతికి
విడెమీయఁగ భార్య కాక వేఱొక తగునే. 341

తే. తిథులయందైన మఱి యపత్నీకుఁ డనుచు
బ్రాహ్మణార్థంబుఁ జెప్ప రేపాటివారు
నొకతె యూపసిగాకున్న నోసియన్న
నోయనెడు మాత్రమునకైన నుండవలయు. 342

క. కావునఁ బునర్వివాహము
గావలయు నటంచుఁ దెలుపఁగా నాతఁడు మే
ధావిని యను భూసురసుతఁ
బావనతరవంశజాతఁ బరిణయమయ్యెన్. 343

క. ఇలునించికొనుట మొదలుగఁ
జలమున మొండొడ్డి మిగులఁ జండించుచుఁ ద
త్కులకంఠి గురుజనంబుల
కులధర్మం బెంచ కేలుకొంచుం దిరుగున్. 344

సీ. తండులమాషముద్గముల గాదెల నించి
మీఁద బిళ్ల లమర్చి మెత్తు వెట్టుఁ
బక్వశాకం బెల్లఁ బలికంచముననుంచి
యొడికంబుగాఁ బట్టి యూర్చి వైచు
నాజ్యతైలఘటంబు లన్నియు వానెన
ల్గట్టి యందనిచోట నుట్టె నుంచు

దధిపయోముఖరసద్రవ్యంబు లెల్ల దొం
తుల సందు మూలమూలల నడంచుc

తే. జిక్కcజిలువాన మొకయింటc జేర్చి తలుపు
చిలుకు ముద్రించి బీగముచేయిరొండెc
జెక్కcకొనుc గ్రొత్తవలపునc జిమ్మిరేcగి
వల్లభుం డెల్లయెడc దన్ను జెల్లవిడువ. 345

తే. ఇంట నెవ్వారయిన భిక్షమిడిన ముష్టి
వెట్టినc గరాళితేజి యొప్పిదము దోcప
నెగిరిపడి యిందులకు మీర లెవ్వారనుచుc
బెద్దపులిc బోలె రొప్పు నాబిసరుహాక్షి. 346

క. నాయిల్లిది నాకాcపుర
మీయెడ నాసొమ్ము దినుట కెవ్వరు మీరో
రాయంచు నత్తవదినెల
వాయోడక కసరుc బోరు వారలతోడన్. 347

తే. ఇవ్విధంబున మెలcగు నయ్యింతి యొంటి
తిండికతమున నినుమడి కండపట్టి
నీరుపోసిన మేనితో నిలుపరాని
మనసుచే జారభోగ మేమఱక తిరిగె. 348

సీ. కలికిమాటలు కిలకిల నవ్వు లోరచూ
పులు మోవివిఱుపులుc గులుకు నడలుc
బైcటజార్పులును సోబానపాటలు కొప్పు
సవరించు నీటు చేసన్న వగలు
గోటిచిమ్ములు తెచ్చికోలు నెవ్వగ లేని
వెఱపులు నెచ్చెలి వెన్ను చఱపు

మోము ద్రిప్పులు బొమముడి బొమ్మతాటింపు
రాని జంకెన కావరంపుఁబొగరు
తే. మొలకసిగ్గులు వట్టికొంకులును దలుపు
చాటునిలుకడ లలితివేసటలు చూపు
గడియలో వింతవగ కానిఁ గాంచెనేని
కొమ్మ మారుని జంత్రంపుబొమ్మకరణి. 349

తే. ఇవ్విధంబునఁ జలిదీఱి యింటిపనులు
నూఱునటు వెట్టి వల్లభునోరుఁగొట్టి
యెల్లసొమ్ములు జారుల కెదుర వెట్ట
సాగె నిచ్ఛావిహారనిశ్చలత మీఱ. 350

సీ. పొంకంబుగా నూనె పంకించి సవరంబు
కుప్పె గన్పడఁ గొప్ప కొప్పువెట్టు
నీటి కాఁగులలోన నీడ చూచి రువార
మిట్టౌర యనఁ జాదుఁబొట్టుమర్చుఁ
జనుదోయి జిగిమించుకొనఁగఁ బూసినమాడ్కి
రహిమించు గుత్తంపురవికఁ దొడుగు
సురటి విచ్చినరీతిఁ దొరయు కుచ్చెల నేల
జీరాడఁగాఁ జల్వచీరఁగట్టు
తే. జాలు పైఁట చెఱంగు బంగారు పూల
గాజులబెడంగు జారశృంగారములకుఁ
జొక్కుచూపు మెఱుంగు తళుక్కు మనఁగ
వీథి నేవేళ మెలఁగు నవ్విప్రవనిత. 351

క. అంతట మగనికి నన్నం
బింతయిడక వండినట్టి దెల్లను జారో

పాంతములఁ జేర్ప నాతఁ డ
నంతవ్యథఁ గూటిబీదయై నెవ్వగలన్. 352

క. నీనడకలు గంటి గదే
కానీవే నగరఁ జెప్పి కారించెద ని
న్నేనంచుఁ గుంటిసుంకరి
పూనిక బెదరించుఁ బొలఁతి బోమనుడి వెట్టన్. 353

తే. అంత నయ్యింతి యొక్కింత యళికియాడి
ప్రేగులోపలితేఁట నీబీదముసలి
కన్ను లుండంగఁగద నన్ను గదుమసాగె
ననుచు జింతించి యొకయుపాయంబుఁ గాంచి. 354

తే. గ్రామదేవతయగు నమ్మగారి గుడికి
దినదినంబును జని మహాదేవి మగని
గ్రుడ్డిగావింపు మేఁటేఁటఁ గోడిబలియుఁ
బొంగలి ఘటింతు నని మ్రొక్కి పోవు మగిడి. 355

ఉ అంతట విష్ణుశర్మ జఠరానలతాపము పర్వ నెంతయుం
జింతవహించి యించుకయు శిక్షయొనర్ప నదక్కుఁ డాట నీ
యింతి నిజేచ్ఛమై మెలఁగనిమ్మిఁక నన్నముఁ బెట్టెనేని నా
కంతియొ చాలు దీనికి నుపాయముఁ జూచెదనంచు
నెంచుచున్. 356

తే. ఊరివెలుపలఁ దగు నమ్మవారిగుడికి
దినదినము భార్య చనియెడుతెఱఁగుఁ దెలిసి
యచటి కొకనాఁడు మున్నుగా నరిగి శక్తి
వెనుకఁ గూర్చుండు నంత నవ్వనిత వచ్చి. 357

క. అమ్మా ప్రతిదినమును నే
నిమ్మాడ్కి న్వేఁడుకొనఁగ నెన్నటి కిఁక నీ
వమ్మగని గ్రుడ్డి చేసెదు
నమ్మిన నాకోర్కి నీకొనర్చుట గాదే. 358

క. అని మ్రొక్కిన నప్పలుకు
ల్విని ధరణీదేవుఁ డెలుఁగు వేఱొకభంగిం
దనరఁగ నద్దేవత ప
ల్కినగతి నిట్లనియె నుమ్మలిక మెల్లఁజనన్. 359

క. నీమగని నంధుఁ జేసెద
నామాట ల్వినుమతండు నలుగుడుపడరా
దోమగువ యతని కన్నము
ప్రేమంబునఁ గంచ మరసి పెట్టుము దినమున్. 360

మ. అన మేధావిని శాంకరీవచనమే యంచు న్వితర్కించి యం
త నిశాంతంబున కేగి వల్లభునకు న్వడ్డింప నన్నంబు శా
కనికాయంబును సంఘటించిన నిజాగారంబుఁ జేరంగ వ
చ్చినవాఁడై యతఁ డూరకుండక మదశ్రీ నిట్లను
న్భార్యతోన్. 361

క. తరుణీ యేమో తెలియదు
తెరగట్టినయట్టు లున్నదే కన్నులకుం
దెరువడుగుచు వచ్చితి మం
దిరమున కిఁక నేమి యనుచుఁ దెలుపుదు నీకున్. 362

క. ఇన్నాళ్ళకరణి నేరము
లెన్నక నీయిచ్చఁ దిరుగు మిదియు మొదలుగా

నన్నము వస్త్రం బిడుచున్
నన్నుం బోషించు మింక నలినదళాక్షీ. 363

వ. అనునప్పలుకుల కప్పడఁతి యతనిం దప్పక కనుంగొని యతండు నిజాగమనసమయమున నింటిలోన లేఁడనియు నింతలోన నిప్పాపి కంథత్వంబు ప్రాప్తించెనే యనియును మదీయభ్రమావిభ్రమం బింతియె కాక లోకంబులో నుపలంబులు పలుకంజాలునే యనియును జల్పపరాయణుండై యితం డద్దేవిమఱుఁగున గూర్చుండి పలికెం గావలయు నని సిద్ధాంతీకరించి వంచనాపరుం డగు నితనిం బోషించిన మంచిదాన నగుదునే యని యెంచి కావించినసమంచితాన్నశాకానీకంబులు జారలోకంబున కర్పించిన నవ్విష్ణుశర్మయు నెత్తెఱుంగక నిత్తెఱంగున మాటలాడి నోటికూటికిఁ జేటు దెచ్చుకొంటిఁగదా యని డెందంబునం గుంది వినిందితరసనుండై కృశించెం గావున మౌనంబున నుండుమని ఖంజరీటంబు తెల్పిన సానుభవంబున మేను మఱచి యయ్యురగవరుం డేతత్కథావిశేషం బింతయొప్పునే యని యుచ్చైస్స్వనంబునం బలికిన నులికిపడి యవ్వలికిం జనిన మండూకమండలేశ్వరుం గనుంగొని యిప్పాట నోటికడి పోఁగొట్టుకొంటివే యని ఖంజరీటం బరిగెఁ గావున. 364

ఆ. పరుల నడుగరాని పరమరహస్యంబు
లడుగఁ దగునె విక్రమార్కభూప
నీవె తెలిసికొనుము నేఁడెల్ల లేకున్న
తేపు తెలియ నేర్పఱింతు నీకు. 365

తే. అని యమాత్యతనూజ యయ్యధిపు చేత
నంపకము గాంచి యింటికి నరిగె ననుచుఁ
జిలుక వచియింప నంతలో జలజబంధుఁ
డుదయగిరిసౌధవీథిపైఁ బొదలుటయును. 366

చ. కనుఁగొని యా ప్రభావతి జగజ్జనరంజనరాజభూషణం
బెనయక చిల్కపల్కులకు నేమఱియెక్క హృదయంబటంచు
మోహనగృహసీమఁ జేరి మఱి యంబుజము ల్ముకుళించు
వేళఁ బూనినపని కేగుచోఁ గలువ నేజపురాయని తేజి
యింపునన్. 367

తే. కప్పురపుబొట్టు చెమటచేఁ గరఁగి జాఱెఁ
జక్క దిద్దుము పూర్ణిమాచంద్రవదన
యింతలో నొక్కకథ వినిపింతు ననుచుఁ
బలుకఁదొడఁగెను బులకండ మొలుకుచుండ. 368

క. మఱునాఁడు విక్రమార్కుం
డరసియుఁ దెలిసికొనలేక యమ్మంత్రిసుతం
బరిచారకయువతి పరం
పరచేఁ బిలిపించికొని సమాదరణమునన్. 369

తే. తెరమఱుంగున నిలుప నత్తెఱవ పరుల
నడుగఁగూడని యిక్కార్య మడిగినపుడె
ప్రబలతరమైన జాతిస్వరంబుఁ జూపి
యడలు తురగంబుతోడ జోడగుదు వీవు. 370

అయిదవ యుపకథ.

ఉ. ఆకథఁ జిత్తగింపుము ధరాధిప సాధువనం బనంగ న
స్తోకతర ప్రసిద్ధిఁ బొలుచుం బుర మొక్కటి యందు మందరా

ఖ్యాకలితుండు శూద్రుఁడు నయాన్వితుఁడై తగు నాతఁ డిందిరా
లోకన మేమి లేమి నతిలోకదరిద్రతఁ జెంది కుందుచున్. 371

సీ. కొలుచువారల నోరుగొట్టి లెక్కలు వ్రాసి
హరువు మీఱఁగ మణియములు చేసి
భ్రమసి యాసాసలరసవాదము లొనర్చి
ప్రకటించి రాజపట్టికలు దీర్చి
ప్రతివాసరంబు లేర్పడఁగఁ జేరువ గట్టి
వాటంబుగాఁ దెరువాటు గొట్టి
వేళ్లమందు లమర్చి విషవైద్యత వహించి
తఱుఁగు బేరముల నెంతయును మించి
తే. మ్రుచ్చునగయును గని చూచి మూటమోసి
సుంకరులతోడ నొనఁగూడి జూదమాడి
యిట్లు వర్తించియును నాతఁ డేమి యందు
గళవళముఁ జెందెఁ గూడుఁ గోకయును లేక. 372

తే. అంత నమ్మందఱుం డమందార్తి నుదర
పోషణంబునకై యూరిపొంత దోస
తోఁటఁ గావించెఁ గావడిపాటుపడుచు
నదియు నధ్వన్యదృక్పరం బై తనర్చె. 373

ఉ. అంతట నొక్కనక్కదొర యంబుజబాంధవుఁ డస్తపర్వతో
పాంతముఁ జేరుదాఁక బొరియం జర రానలకీల నెంతయుం
జింతిలుచుండి రేలు తన జీతపుబంటులు దాను భీతియు
క్కింతయు లేక యేమెసవి యేగుఁ దదీయఫలంబు లన్నియున్.

తే. ఆసృగాలాగ్రణికి ఘుటకాక్య వెలయు
నాతఁ డీరీతిఁ గర్కారికాతిసక్వ

ఫలపరంపరనుదరసంభరణావృత్తి
నడుపుచుండఁగ మందరుం డలుకవాఁడమి. 375

ఉ. అక్కట దోసతోఁట యిదియైనఁ దదీయ ఫలంబులమ్మి యా
డొక్కను సాకఁగోరితిఁ గడు న్నడురేలునవచ్చి యెవ్వరో
మక్కువలేకనాకడుపుమంటయుఁబుచ్చికొనంగఁబూని యీ
చక్కెరవంటిపండ్లు తినసాగి రటంచుఁ గృశించు నెంతయున్.

చ. ఒకమృగధూర్త రాజవరుఁ డుజ్జ్వలనీతివిదుండు ధీరనా
మకుఁ డతిదూరఘోరవనమధ్య విహారుఁడు విద్విషద్విదా
రకుఁ డొకనాఁడు వేడుక సరాళముగా భటకోటితోడ నో
డక యరుదెంచె నచ్చటికి కటత్తటిదీక్షణవీక్షితాస్యుఁడై. 377

తే. వచ్చి బడలిక దీర్పు దుర్వారకర్క
టీఫలామోద ధౌరంధరీవరిష్ఠ
పవనములచేత నాహారభాగ్య మిచట
నబ్బు నని యెంచి కెలని బిట్టడవి విడిసె. 378

క. తనమంత్రివరులతో మం
తనమున నీదోసతోఁట తనరెడుచోటన్
మనజాతివార లుండరె
యని యాలోచన మొనర్చు నాసమయమునన్. 379

మ. ఘటకుండంతట వేగువారు నుడువంగా ధీరుఁ డారీతి వ
చ్చుటలెల్లన్విని మంత్రులం బిలిచియిచ్చోఁ బోయిసంధించియు
త్కటమదై్వభవమెల్లఁ జూపుటనువో కాదో వి చారింపుఁడే
మిటికన్నన్మన కొక్కవేళకగు తన్మిత్రత్వమం చెన్నెదన్. 380

చ. అది యటులుండె నంతటిమహామహుఁ డిచ్చటి కేగుదెంచినం
దుది మొదలేనెఱింగియు నెదుర్కొని పూజయొనర్పకున్కి యొ

ప్పుడు మనము ట్లొనర్చినను ప్రాభవహానియె గౌరవంబు
పొంపుదనర మున్ను మ్రొక్కఁగద మ్రొక్కఁగొనన్వలయుం
జగంబునన్. 381

క. అనిన విని సచివులందఱు
ననఘా మఱి యీతఁ డింత యధికుండైనం
గొనివచ్చి పూజలిచ్చిన
మనకుం దప్పేమి యది సముంచిత మనినన్. 382

తే. బుద్ధిసారాఖ్యసచివుండు పూని పలుకు
దొరను మంత్రులఁ జూచి సంతోషమయ్యె
మొదల నెందైనఁ జన నాకు ముదలయిచ్చి
ధీరజంబుకవరుని సంధింపఁజనుఁడు. 383

వ. అనినం దదీయసంధానసముత్సాహభంగకారణం బగు నతని
ప్రతికారవచనంబులకుఁ జిడిముడిపడి యితండేమియెఱుంగు
విచ్చేయుం డనుచు సంధానపరకృత్యులైన యమాత్యులం
గూర్చుండ నియమించి యామృగధూర్తచక్రవర్తి యిట్ల
నియె. 384

క. ఒకనికిఁ దెలియు న్వేఱొక
నికిఁ దెలియక యుండుఁ గార్యనిర్ణయ మితఁడే
టికి నడ్డుగాళ్లు వైచెనో
యకటా యది యెల్లఁ దెలియ నడుగన్వలయున్. 385

క. అని బుద్ధిసారు నెమ్మొగ
మునఁ జూపులు నిలుపఁ గేలు మొగిచి యతం డో
యనఘాత్మ పిరికన్నం
ఘనుఁడంగా నైన నొక్క కార్యము వినుమా. 386

చ. మును వినియుందు ధీరుని సమున్నతగర్వవిహారుఁ డంచునా
తని మదికి న్భవద్బలవితానము చీమలచాలుఁ బోలె నై
కనఁబడు నీవు పల్కు నుడికారపుమాటలకెల్ల నాతఁడా|న్.
డును విరసంపుఁ బల్కులు గడు న్మతిమోసము వచ్చు నత్తఱి

క. మోసము వచ్చుట యరుదే
యీసునఁ దద్గర్వభాష లిచటి సృగాలా
గ్రేసరులు సైతురే విను
మాసమయము సుమ్ము దొరల కవగడ మరయన్. 388

ఆ. అతఁడు గర్వయుక్తుఁ డౌటయుఁ గాకున్న
నొకనిదర్శనము మహోగ్ర శౌర్య
ప్రభుగుణంబు విడిచి పరభూమి కింత దూ
రంబు వచ్చునే సరాళ మనుచు. 389

క. కావున గర్వాతురుఁడై
కావలెఁ గాదేని యిచటి కర్కరికాళిం
దావిని తదాశ వచ్చెం
గావలె నెట్లైన మనకుఁ గావలెఁ జుమ్మీ. 390

మ. మనకీకర్కరికాఫలాళిగద సామ్రాజ్యంబు గల్పింపఁ జా
లినయాహారము దానికై యితఁడు దోర్లీలాసముల్లాసతం
జనుదేర న్మనమేగి విందులగతి న్సంధించు టేకార్య మి
ప్పుని నాకు న్నరిపోదు మీకు రుచియింపం బోలు నిప్పట్టునన్.

వ. అకార్య మాత్సర్యకృతానురాగు లగు నీనియోగుల మాట
లకుం గోపాటోపంబు నామదిం బొటిల్లదు దుష్టనిరసన
శుభానయనిష్ఠాగరిష్ఠులు కాక కాలోచితప్రభంజన మాత్ర
కృత్యులగువార లమాత్యులే యది యట్లుండె నతనిం గని

తోడితెచ్చితేనియుం దదీయశ్రమాపనోదారం బగు నాహా
రం బిడవలయుం గదా యీకర్కరీవనంబు కొంచెంబగుటం
బరాక్రమంబుఁ జూపకుండుసే యంటివేని దానికిం బ్రతి
కార్యం బీయుపాయంబునఁ బన్నివచ్చెద నని కర్ణోపాంతం
బునం గొన్నిమాటలు నొడివి నిజాధినాథు దెస దరహాసం
బగు నంగీకారంబుఁ గైకొని బుద్ధిసారుండు తదాస్థానంబు
వెలువడి. 392

క. పటచలితచలదళచ్యుత
తోటతోటరవశాలిఫలమిథోరణకేళీ
పటుతరజలచరనికరో
త్కటమై తనరారు చెఱువుకాలువఁ జేరెన్. 393

తే. చేరి పనిపూని యిటను వచ్చితి మదుక్తి
కొదవపడకుండ నెట్లొనఁగూడు నోకో
కార్యమని నాల్గుదిక్కులు గనుచునుండ
దైవవశమున నత్యద్భుతంబు గాఁగ. 394

సీ. క్రవ్యాగతోగ్రకాకవిధూతమక్షికా
పుంజమై తగు వెన్నుపుంటితోడ
బాలకక్రీడావిపాటితరోమజా
లంబైనయట్టి వాలంబు తోడ
సక్రమపాదబంధాతికృథాసముం
దసముతో వెడవెడ దాట్లతోడఁ
గఠిననిజస్వామికరకాష్ఠనిహతజా
తంబునై తొరఁగు రక్తంబుతోడఁ

తే. గర్ణకంఠోదరాధారకంబు లగుచు
నమరు ముయ్యూరు పిడుఁదుతండములతోడ
నచ్చటికి వచ్చె నొకయశ్వ మల్పహేష
జాతి దెల్పఁగ జలపాన సంభ్రమమున. 395

ఉ. వచ్చి జలంబు గ్రోల నిలువంబడఁ గన్గొని బుద్ధిసారుఁ డు
ద్యచ్చతురత్వ మొప్ప వినయంబునఁ జేరి నమస్కరించి యే
నిచ్చట నిన్నుఁ జూచి చనియెన్ బహుకాలము నేఁడుగంటినా
ముచ్చట లెల్లఁ దీఱ మన మున్నటి నెయ్యము లెంచుకొందువే.

చ. అది యటు లుండె నీతను వసంతబలాఢ్యము బక్కచిక్కి యు
న్నది యిది మాఱురూపువడి యద్దిర యిద్దురవస్థ యేక్రియం
గదిసెనొ నన్నువంటి చెలికాఁ డొకఁ డుండఁగ నిమ్మనో
వ్యథా, భ్యుదయము వొంద నేటికి నయో నను వింతఁగఁ
జూడఁ బాడియే. 397

క. అనిన విని యత్తురంగం
బనఘా నిను మఱవనేర్తునా బహుకాలం
బునకైన బుద్ధిసారుం
డనుసుకృతివి గావె నెయ్య మలఁతియె మనకున్. 398

క. మామా యల్లుఁడ వని మన
మామాడ్కిన్ వావి యొకటి యమరించి నయ
శ్రీమించఁ బ్రవర్తిల్లుట
యేమైన న్మఱచువాఁడనే గుణహారా. 399

చ. ప్రకటవిషాదవేదనపరస్పరవృత్తి నినుం గనంగఁ దా
వకవిహితప్రవృత్తికి నవజ్ఞత యెంచక పల్కరించి నీ

వకుటిలవృత్తివైతి వినయాభరణా మదిఁగోరియుండు మా
మకహృదయవ్యథాకథ సమస్తము నీకెఱిఁగింప నెప్పుడున్.

ఉ. ఈపురి నొక్కరెడ్డి వెలయిచ్చి ననుం గొనితెచ్చి పోషణ
శ్రీపరివర్ధమానునిఁగఁ జేయుట నీవు నెఱుంగుదే కదా
యాంపయి నాతఁ డొక్కయెడ నైన నను న్వెలకిచ్చె నన్యవి
త్తాపహృతిప్రణీతమతిహారికి వేఱొక చేరివానికిన్. 401

క. అతఁ డింక నేమి సెప్పుదు
సతతము నూరూరిసంతసంతల కత్యు
ద్ధతిఁ బెఱికలెత్తి తఱుము
న్మతినరయం డింతయైన మత్తనుబాధన్. 402

తే. పెఱికయే చాలు నానడ్డి విఱుగఁ జేయ
దానిపైఁ దాను నెక్కు నింతయును గాక
యకట వయ్యాళిగాఁగఁ బొమ్మనుచుఁ గొట్టు
నతనిచేతులలోఁ జెంగలమ్మ గొట్ట. 403

మ. పొరుగూళ్ళం దిరునాళ్లసాగిస భరంపున్మానిసి న్మోయని
ష్ఠురవృత్తిన్ననుఁజూపి సుంకము లటంచుం గూలియించు
న్వరా, లురయం బారఁగ మోచి నన్నుఁదఱుము న్లోభా
ప్తిమైఁ దా నిరాదరుఁడై మేఁపఁడు కాళ్ళుగట్టి విడుచుం
దత్తత్ప్రదేశంబులన్. 404

తే. గొఱపమా లేదు నీరార్పుగొడవ యెఱుఁగ
గడ్డి వేయఁడు కవణంబు గానివావి
జంబుకాధీశ చూడు మీచాయ నేను
గుఱ్ఱమై పుట్టి యీగోడు గుడువవలసె. 405

క. త్రిమ్మరి మాపటికై తన
యిమ్మున కేతేర దుక్కి యెనుపోతులు రెం
డిమ్ములఁ గొమ్ములఁ జిమ్ముం
గ్రమ్మిన నిర్దయతఁ బసులగాడింగట్టన్. 406

ఉ. అక్కటినాత్మకుండు కసవారసి తెమ్మని కూఁతు చేతికిం
జెక్కుడుఁబాఱ యీయ వడి నెట్టది వెల్వడి చేనిమంచెపై
నెక్కినజారుఁగూడి రమియించి దినాంతమునందు వచ్చి బ
ల్త్రొక్కులు నా మొగంబున విదుర్చును గొన్నితృణాగ్ర
ఖండముల్. 407

క. తొంటిజని వానియు ప్పటు
తింటిఁ జుమా యింతపాటుఁ దెచ్చుకొనుటకై
కంటికిఁ గూరుకురా దాఁ
కంటికిఁ దుది లేదు చిక్కకయె యెట్లుందున్. 408

క. ఇటువలె నున్నది నాకథ
ఘటకసృగాలేంద్రుఁ గొలిచికద యుండుదు వ
ప్పటుమతికి సేమమే యి
చ్చటికేటికి వచ్చి తనిన జంబుక మనియెన్. 409

తే. అకట నీయట్టి సుగుణరత్నాకరునకు
నిట్టిదురవస్థ వచ్చెనే యింకమీఁద
నంతయును జక్కనయ్యెడు నస్మదాగ
మనము వినిపింతు వినుమాసమానమాన. 410

క. ఘటకున కహిభయ మొదవె
న్నటుగతి నీకుఁగల పక్షపాత మతనిపై
నటియింపఁ జేసి మెలఁగుము
దిట మలరం దార్ఢ్యనామధేయుఁడ వగుటన్. 411

వ. అని ధీరాగమనంబు సవిస్తరంబుగాఁ దెలిపి వెండియు. 412

తే. నీవు మాకెల్ల దొరవోలె నేఁడు మొదలు
కొన్ని నాళ్లుండు భవదీయఘోరమూర్తిఁ
గాంచి ధీరుం డపూర్వమృగం బటంచుఁ
దలఁగు నది మాకు శుభము గంధర్వరాజ. 413

క. ఈరేయి దోసపం డ్ల
వ్వారిగఁ దిను మర్కుఁ డపరవసుధాధరముం
జేరనపిమ్మట నిలుమీ
చేరువ నే నపుడు వచ్చి చేర్చెదఁ దోఁటన్. 414

క. అనిపల్కి బుద్ధిసారుఁడు
చని యంతయుఁ దెలిపె ఘుటకజంబుకములనా
థున కంతటఁ జారులు దె
ల్పిన నది విని ధీరుఁడొక్క లేనగవలరన్. 415

క. తనమంత్రి సుముఖనామకుఁ
గనుఁగొనుటయు నతఁడు లేచి కార్యముమీఁద
న్ననుఁ జిత్తగింపు మనుచుం
జనియెం దత్తురగమున్న చక్కటి కెలమిన్. 416

చ. చని కరము ల్మొగిడ్చి బుధసన్నుత జంబుకజాతివాఁడ న
త్యనఘుఁడ నే నతీతము ననాగతము న్మఱివర్తమానముం
గని వివరింతు నిప్డొక కాఱియచే వెతఁ జెందినాఁడ వి
ద్దినమున నీకుఁ గల్గువడ దేఱఁగ గర్కరికాఫలావళుల్. 417

చ. ఇది నిజమైన తెపు వచియించెదఁ దక్కిన కార్యమంతయుం
దుదినొక విన్నపంబు దయతో విను మాఁకటఁ గుందినాఁడ
నేఁ, డదనున దోసపండ్లు తినునత్తఱి నన్నొకసారి పిల్వ

నేఁ, జెదరని ప్రీతి నివ్వేలుఁగుచెంగట నివ్వేలఁ బొంచి
యుండెదన్. 418

*క. అనిపూన్చి ధీరుతో న
త్యనుపమగతి సుముఖనాముఁ డవగడమగున
ట్లొనరించి వేగవచ్చితి
నని తెలిపె న్రవియుఁ బశ్చిమాంబుధిఁ గ్రుంకెన్. 419

వ. అంత. 420

మ. రవి రాక న్మదిఁగోరు పద్మినులు చక్రస్త్రీలు మోము ల్మసం
ప వియోగవ్యథఁ గుందఁ బొల్పడియెనూమాడ్కి న్మముం
గోరుకై,రవణీలోకము చెంగలించె నని చంద్రప్రేమ మస్మ
ద్వ్యాలో,కవిసృష్టం బనిజారలాడ నడరెం గాఢాంధకారచ్ఛ
టల్. 421

శా. ఆవేళ న్నిజకామినీకరగృహీతాభీలదండావనీ
జావాలీకృతబాహుమూలుఁడుమహీయగకంబళాచ్ఛాదితుం
డావిర్భూత కఠోరరోషుఁ డయి యాత్మాకల్పితోద్యానవ
న్యావీరుజ్జనితోత్పలావనపరుం డమ్మందరుం డుండఁగాన్.

చ. ఘటకుఁడు పంపఁగా నరిగి కంపవెలుంగు తలంగఁద్రోచి యు
ద్భటగతి బుద్ధిసారుఁ డటు తారునఁ గర్కరికాఘలాళిఁ జూ

*తే. అనిన విస్మయమంది యయ్యశ్వరత్న
మెంత తార్కాణగాఁజెప్పె నితఁ డటంచు
నెంచి యాహారవేళఁ దలంచువాఁడ
ననుచు నమ్మిక లిచ్చిన నాతఁడంబ.

క. చని సుముఖుం డధిపతితో, ననఘా యీయశ్వమునకు నవగడమగున
ట్లొనరించి వేగవచ్చితి, నని తెలిపె న్రవియుఁ గ్రుంకె నాసమయమునన్.

పుటయుఁ దురంగము న్నైసవెఁబోలతిక త్రెగిపోవఁ బత్రముల్
త్రుటితములై పడం బృథులతుండముభూస్థలిసోఁకునట్లుగన్.

తే. అంత సుముఖుని దలఁచి యయ్యశ్వరత్న
మలఘుహేషారవంబునఁ బిలుచుటయును
నిదియె పండ్లెల్ల దినిపోయె నేమొ యనుచు
మందరుఁడు కోలచేఁ బరిమార్చెదాని. 424

క. ఇటువలె నొగిలి తురంగం
బటునిటు వడి పాఱిపోయి యస్మద్ధ్వనియే
మిటికిం జూపితకట యని
చటులవ్యథఁ గుందె మహిభుజా వింటికదా. 425

క. కావున నేఁడెల్లను నీ
భావంబున నరయు మెఱుకపడ కుండినచో
నీవిధ మని జలచరహా
ఒసావిర్భూతికిని హేతు నమరఁ బచింతున్. 426

తే. అని నియోగితనూజ యయ్యధిపుఁ డనుప
నిలయమున కేగె నని చిల్కపలుకఁ గమ్మ
తమ్మినెత్తావి తెమ్మెర ల్గ్రమ్ముటయును
నలప్రభావతికేళీగృహంబుఁ జేరు. 427

ఉ. అంతఁ గ్రమక్రమంబున నహస్కరబింబము పూర్వశైలసౌ
ధాంతహిరణ్మయకుంభము విహాయసమండలనామఖేటకా
భ్యంతరధాతురాగ మపరాద్రివిమానవితానితాతిదు
ర్దాంతవిభావిభావ్యముకురంబును నై జలరాశిఁ గ్రుంకినన్.

సీ. అద్దంబులోఁ దోఁచు నబ్జరేఖయనంగ
మోముపైఁ దెలినాభినామ మమరఁ

దలిరాకుపై మొగ్గు నలరుమొగ్గ యనంగ
మోవిపై ముక్కఱముత్తె మమర
వలమురిపై నటు జలధిపంక మనంగ
గళముపైఁ గస్తురి కప్పు మెఱయఁ
గాలాహిపై మించు కంచుకంబో యనంగ
జడమీఁద ముడి పూవుసరము లొరయ

తే. లతనుదోహదధూమము ల్గప్పుకరణి
నంగయష్టిక నీలసంవ్యాన మెసఁగఁ
గదలి యేతెంచె రాజసంగమసుఖైక
పరతఁ జెంది ప్రభావతీపద్మగంధి. 429

ఉ. వచ్చినఁ జూచి కీర మనివారితచాతురిమీఱ నారి నీ
యిచ్చ గణాధినాథు గణియింపు తదాదృతి లేకయున్న నీ
వచ్చటి కేగు కార్యము రయంబునఁ గూడదు చిత్తగింపుమా
తచ్చరితం బటంచు సుచితంబుగ నెచ్చలి నిల్పి యిట్లనున్.

తే. అంత మఱునాఁడు విక్రమార్కానసీను
డలయమాత్యతనూజాతఁ బిలువఁ బనిచి
చనవరులు చెంతఁ గొలువ నాస్థానసీమఁ
జేరి సింగపుగద్దె నాసీనుఁ డగుచు. 431

తే. తెరమఱుంగున గూర్చుండి తేనెవాన
ప్రబలఁ గథఁజెప్ప నేర్చిన బాపనమ్మ
యిప్పుడైనను దెల్పుమా యేలనవ్వెఁ
బక్షిమీనము లనుఁడు నప్పడఁతి పలికె 432

క. అడుగం గూడని కార్యం
బడిగెద వట్లేని మును గజాస్యునితో వా

దుడుగక యొనర్చి పిమ్మట
యడలిన వటమునకు నుద్ది యగుదువు సుమ్మా. 433

ఆఱవ యుపకథ.

చ. అది యెటులంటివేని వినుమాహుళిశాహుళినుండిపన్న గాం
గదుని నివాసమై యలరు కాశికిఁ బోయెడుత్రోవ నీడపు
ట్టదు గద నాఁగమించినయెడనొ్కచో నొకలేఁతమఱ్ఱి య
భ్యుదయము నొందసాగెఁదఱినొందినవానలచేతనంతటన్.

తే. అధ్వగులు కోడిగములకై యాకులెల్లఁ
ద్రెంచి శాఖావితానము ద్రుంచివైవ
మోడుపడియుండె నది నిల్వనీడపట్టు
గొమ్మయును లేమి తనయందుఁ గుదురుకొనఁగ. 435

తే. అంత నొకశైవుఁ డాత్రోవ నరుగువాఁడు
కెలని కొలనున నాహ్నికక్రియలు దీర్చి
చెంతఁబడియున్న ఱాయి యాచెట్టుమొదటఁ
జేర్చి విఘ్నేశుఁ డనుచుఁ బూజించి చనిన. 436

క. అది మొదలుగఁ దెరువరులిం
పుదలిర్పఁగఁ దెచ్చితెచ్చి పుడిసెఁడు నీళ్లుం
బదివేలు గఱికె పోచలు
గదియించి చనంగ నచట గణపతి నిలిచెన్. 437

సీ. పాల్పొంగి వఱదలై పాఱఁ జెంగటి యూళ్ల
కాఁపుగుబ్బెతలు పొంగళ్లువెట్ట
నీళ్లువెల్లువగట్ట నికటాగ్రహారథ
రాసురు ల్నారికేరములు గొట్ట

యుండిగల్నిండఁ బొన్నాళ్లఁ గేగడు వేరు
లకలంకభక్తిఁ గానుకలు వైవఁ
గుప్పగాఁ దెరువాట్లు గొట్టెడు పెనువోంగ
బంటులాదాయంబు పంచి యొసఁగ
తే. నీడపందిరి చెంత గన్నేరుతోఁట
నమ్మి పూజించుఁ గ్రొత్తకాణాచిసంబి
పొంతనిన్చిన దారువిభూతిపాత్ర
మమరఁ గనుపట్టె నచట విఘ్నాధినేత. 438

సీ. తను దలంచినవేళ ధరణీధరకుమారి
పాలిండ్ల బోరుసఁ బాలు గురియఁ
బొడఁగనవచ్చు వేల్పులతేని కరిఁ జూచి
దాక్షాయణీభర్త తన్నుఁ దలఁప
మనసునిల్వమి నెమ్మి మాఁపుపై నయ్యాళి
మన్నిఁడు తనుఁజూచి మరలిపోవ
మముఁ బిల్వఁ బంపుకొమ్మా యని ప్రమథసం
ఘమ్ములు తన పేరఁ గమ్మలనుప
తే. నతుల కైలాసలీలాగృహాంతరాళ
కేళికాపాలికలును గపోల మరిచ
కాయమానమహాచ్ఛాయజాయమాన
మేదురామోదుఁ డయ్యె లంబోదరుండు. 439

క. ఆతనికి వెలిచి పథిక
వ్రాతము తనుఁ జెనకకునికి వటభూరుహ మ
త్యాతతశాఖాగ్రవస
ద్యోతటినీహంసికాసముత్కర మయ్యెన్. 440

వ. ఆసమయంబున. 441

సీ. పాటలావనిజాతపటలదోహదము కా
సారార్థజలకుంభజన్మమూర్తి
సహకారశుకభారసాధారకరణి వ
న్యాసంగశూలిఫాలాక్షువీక్షు
శాల్మలీఫలదండసంఘట్టనంబు ద
క్షిణమరున్మదహస్తిసింహరుతము
పథికప్రపాంగణప్రాపణాంకణము మ
రీచికానిమ్నగాస్వాపుటపటిమ
తే. మహితశైత్యవధూస్తనమార్గదర్శి
చటులజంఘాలవాత్యాళిజననవేళ
తాలవృంతాదిమూల్యప్రదాయకంబు
దనరు సంతప్తజనము నిదాఘదినము. 442

మ. తురగానీకత్రిమకృద్ధవోద్గతమహాధూమాంబువాహంబు
వే, చరమాశాగతమైన గాలి కెదురై సారోజ్జ్వలస్యందనం
బు రహిం గ్రాలఁ గుమారు గాలిపటముం బోలెండివిన్మెల్లనే
తిరుగంగానిటులయ్యె నాఁగదినము ల్దీర్ఘంబులయ్యెంగడున్.

చ. పడమటిగాలి వెట్టనొకపారియుఁ గ్రోలమి నీరసంబులై
జడిసిన చిల్వగుంపు నొకపారియు మ్రింగమి సొమ్మసిల్లిమ్రా
న్పడినగుఱాని నొల్లని ధరిత్రాయునికిం దనవాహనంబులం
బడిబడియంపెనోయమరభర్తయనంద గెదావధూమముల్.

మ. జలజాప్తోగ్రమయూఖపుంజెకుముకి న్సప్తాశ్వకాంతోపల
మ్ములసోఁకించి తదుద్గతాగ్నిలవముం బోధించి వాత్యానవా

నిలవేగంబునఁ గాలుకొల్పి పతగానీకంబు పాకంబుగా
నలరించె న్ననయాఖ్యపాచకుఁడు భూతాహారసంప్రాప్తికిన్.

మ. జలమింక న్నయనంబు లాతపభయశ్రాంతంబులై మధ్యసం
ధ్యలనుం దోఁచని యంబుకేళికయి ప్రాతర్వాసరాపోదయం
బులఁ గాన్పించె ననంగఁ దీరనగరాంభోజాతనీరాకరం
బులు నీరార్చుటకైన బల్చెలమల న్బొల్పొందెన వ్వేసవిన్.

తే. దారుణారుణకిరణసంతాపదిశల
ననుభవింపఁగఁ జాలక యంబుదములు
మెఱుపు లుఱుములు దొరఁగి భూమిపనికాయ్య
దేశముల నిల్చె ధూమంపుఁదిత్తు లగుచు. 447

క. ఆవేసవి నిష్కాసితుఁ
డై వసుధాదేవుఁ డొక్కఁ డాత్మపురీయా
త్రావేశితకుతుకంబున
నావట మున్నట్టిత్రోవ నరుదెంచె వెసన్. 448

సీ. గమనవేగంబునఁ గావిడి వెదురు వె
క్కసపు మ్రోఁతలఁ గిఱ్ఱుకఱ్ఱు మనఁగ
సగిశకరోటిపై బిగియఁ జుట్టిన పటాం
చల మింత గాలిచే సంచలింప
సరకులుంచిన మాత్రసంచిలో నంటగ
ట్టిన యట్టి నేతిలడ్డిగ దనర్పఁ
గోనలెత్తి కదియఁజెక్కిన కావిధోవతి
పైఁ గట్టుకొన్న కంబళి యొసంగ

తే. నాతపగ్లానిచే నీడ లరయఁ బాఱి
గాఢవీక్షు నిరాశచే గ్రమ్ముఱంగ

వచ్చివచ్చి యతండు దుర్వారపుణ్యా
వత్కృతప్రపమైన యవ్వాటముఁ జేరె. 449

వ. చేరి తద్విశాలపానీయశాలాంతరంబునం బరికీర్ణోశీరతాశీతలం బగుభూతలంబున విశ్వనాథేరితవచనసుఖరుం డగుచువిపథం డించినవిధంబునం గంబడి పఱచి సుఖాసీనుండై యచ్చెంగటం గూడిన యధ్వనీనులవలన యాచితోపలబ్ధం బగుతాంబూలంబునం బరితుష్టుండై యందు నందంబగు పందిటం దోరణంబుగా హత్తించిన పసుపుటాకులగుత్తుల కత్తమిల్లు నెత్తావుల మొత్తంబులు తాలవృంతంబులై దిశాభిత్తికల నొత్తుకొనుటకుం బ్రమోదాయత్తచిత్తుం డగుచు దట్టంబుగా నుట్టులం బెట్టినసారంబు లగుఘృతక్షీరపూరంబుల నుగ్గులిడి యగ్గలపుసిగ్గులు గలపాలబుగ్గలుముద్దాడి నిద్దంబులై వ్రేలు వైణవడోలికల బాలసుల నునిచి జోలలుపాడుచునిజమందిరాంగణంబునం బోలె మెలంగు పథికాంగనలఁ గనుంగొని యాశ్చర్యస్పృహుండగుచుఁ జెంగటంజెలంగు నికుంజపుంజంబులం బరిచారికలు సూపాన్నశాకంబులు పాకంబులుసేయునంతకు నిద్రాముద్రితుండై సమయంబగుటయుఁ గెలంకునం బోకంబగు కొలంకున నకలంకంబు లగు జలంబులం దోఁగి సుస్నాతుండై వచ్చి యచ్చటి కాయమానంబుల నాలంబమానంబు లగు గోపీచందనశ్వేతమృత్తికాదులు మతానుసారంబుగాఁ దాల్చి చను నధ్వన్యమాన్యుల నాహారంబులడుగు తెరువరుల దీనాలాపంబులకు దుర్వారనిర్వేదంబు నొందుచు నపారపిపాసాయాసుండై చేరి తదీయాధికారి దత్తామలకపూర్వకంబుగా శీతలోష్ణోదకంబుల యథాభిలాషంబుగఁ

గొని ప్రసంగవశజనితంబు లగు రాజకార్యంబులం బక్షాపర పక్షంబులు వహించి పోరాడుగ్రామీణుల నిరర్థప్రయాసంబునకుం దరహాసంబు సేయుచు దధితక్రవిక్రయంబులు పదేశమాత్రంబులుగా జారాన్వేషణంబులు ప్రధాన కార్యంబులుగా సమీపజనపదంబులనుండి వచ్చియున్న యాభీరభీరువులపరిభాషలభావం బెఱింగియంతరంగంబులుం గరంగి మార్గశ్రమంబును దినావసానప్రవాస్థల దూరంబులును విచారింపక తదానీతుస్త్రైసంకేతలతాగృహంబుల కరుగుకుమారపాంథుల వయోమదాంధత్వంబుఁ దిలకించి యించువిలుకాని యకాలశౌర్య నిర్వాహణంబునకు మెచ్చుచు నత్తైర్థికుండు పూర్వరాత్రంబునఁ బ్రయోజనవశంబున జాగరూకుండై యుండుటం జేసి శయనించి నిద్రాముద్రిత నేత్రుండై యుండునంత. 450

తే. తత్రప్రాంతరజనుల సంతాపదశల
పాలుపఱుపని తనప్రతాపంబు రోసి
క్రుంచెపడిచెనొ రవినాఁగఁ గోష్ఠమయ్యె
నతులయామశయానాంతరాతపములు. 451

తే. అప్పుడచ్చటఁ గూడిన యధ్వగాళి
చనియె నిర్దిష్టనగరవిశ్రాంతినొంద
బ్రొద్దుగ్రుంకినఁ బిల్లారిపూజ సేయు
బ్రాహ్మణుండును జెంగటిపల్లె కరిగె. 452

ఉ. అంతట మేలుకాంచి వసుధామరవర్యుఁ డనార్యనిర్గత
ధ్వాంతము నధ్వనీనరహితత్వముఁ జూచి దిగులుజనింప లో
నెంతయుఁ జింతనొంది తెరు వెక్కడనో కనఁగూడ దీడనే

కాంతముగాఁగ నిల్వఁగ భయంబగుచున్న దటంచు
ఖిన్నుఁడై. 453

క. అంత విచారించియు ఘన
సంతమసముకతన వెడలి చనరామి నతం
డంతిక తటాకమున సా
యంతనవిధిఁ దీర్చివచ్చి యతిభయ మెసయన్. 454

శా. గంగే ఢుంఠి గణేశ భైరవ మహాగౌరిపతే పాహియం
చుం గాశీపురి వేల్పులం దలఁచికొంచుం బన్నిలించెం దటా
త్తుంగాత్యాతతశాఖి క్రిందఁ దనదుం దోడేమియు న్లేమి
నా, సంగాఁ ఘోరభయంబు చీమచిటుకన్నం గావడిం
జూచుచున్. 455

తే. ఇట్లు శయనించి నిద్దుర గొనయతనికి
నమ్మహీజమ్ముఁ జూచి నృపాగ్రగణ్య
యలఁగయానటమ్మైన నీయంతగలదె
నిన్ను మావంటివారు వర్ణింపఁగలరె. 456

తే. సద్విజాశ్రయములు ఘనచ్ఛాఖలెల్ల
నిబిడపర్ణాత్తకంబులు నీడజడలు
హారిగతిప్రతిపాదనీయ క్రమనయ
నీమహాగమ విఖ్యాతి నెఱయ మెఱసె 457

క. నీనీడఁ జేరుకతన న
హీనతరఖ్యాతిఁ జెందె యీసుమపూజల్
భోనముల నడపఁగా నీ
యేనుఁగు మొగమయ్య వెలసె నిచ్చట ననిసన్. 458

చ. అలరి మహీరుహాగ్రణి నిజాగ్రపతత్త్రిభయంకరంబుగాఁ
గలకలనవ్వి యోబుధశిఖామణి నీఫణితంబు విన్నవే.
చెలఁగితి నీదునీడ వెలసెం గణనాయకుఁ డన్నమాటకుఁ
భళిభళి నిశ్చితార్థమతిభంగికి మెచ్చుమి దోషమొందదే. 459

క. అనుమాటకు శైలసుతా
తనయుఁడు కోపించి మంచి తగవా నేనిం
దునికి న్నీవిటు ప్రబలితి
నిను జేరుట వెలసినాఁడనే మహీరుహమా. 460

క. మునుపున్నయునికిఁ దలఁపక
ననుఁజేరుటకతన వెలసినాఁ డీగణరా
జని పలుక న్నో రెటులా
డెను సిగ్గు జనింపదేమొ డెందములోనన్. 461

తే. అనిన జలపాదియై పాదపాగ్రగణ్యుఁ
డిట్లనియెఁ దైర్థికుండౌర యిట్టివేళ
వీరికలహాంబుకతమున వెఱపులేక
యుండఁగల్గెఁగదా యని యూకొనంగ. 462

మ. జలరాశిం బవళించు శౌరి నుదరాంచల్లోకచాతుర్దశీ
కలితున్నకయుండఁ బత్రమున విఖ్యాతంబుగాఁ దాల్చి
ప్రాఁకులలో నగ్రగణేయతం దనరు నాకు న్నీవు ప్రాపన్న
సి, గ్గులచే టింత యెఱుంగ కాడితివి నీకుం బ్రాపునై
యుండఁగన్. 463

క. నానీడ నిలుచుపథికులు
కానుకగాఁ గొన్ని యొసఁగ గాదే మఱినీ

కీనడవడి గలిగెన్మదిఁ
గావున మత్కృతమహోపకారము సుమతీ. 464

మ. అని లంబోదరుతో వటం బతికుతర్కాలంబమై యున్నచో
నినబింబంబుదయంబుఁ గాంచుతఱి నాపృథ్వీసుపర్వార్యుఁడా
త్మనగర్యాదరధుర్యుఁడై యరిగె నంతం దద్ద్రుమాఖర్వగ
ర్వనిరాసంబున కంబికాసుతుఁడు దుర్వారప్రభావమ్మునన్.

మ. హితపూజాపరుఁడైన భూసురునితో నేనిచ్చట న్నిల్వ నేఁ
డతిసమ్మోదముతో స్థలాంతరసపర్యాలోలతం బోయెదన్
మతిఁజింతింపకు మంచుఁ బల్కి తలఁగెం బానీయశాలం
బడెం, బ్రతివేళాగతపాంథవేధ వటముం బ్రాగ్రూపమొందె
న్వేసన్. 466

క. ఆవెనుక నేలతోడరితి
దేవునితో ననుచు వటమతివ్యథఁజెందెన్
భూవల్లభ వింటివికద
యావగ యగుదీవు నన్ను నడిగితివేనిన్. 467

క. అటు గనుక నీవె తెలియుము
పటుగతి నేఁడెల్లఁ గానఁబడకుండిన ని
చ్చటి కెల్లివచ్చి తెలిపెద
ఘటియింపు మనుజ్ఞ మన్నికాయంబునకున్. 468

తే. అని ప్రధానతనూజ గేహమున కరిగె
ననుచుఁ గీరంబువల్క సుధాంశుకాంత
నికరములనీరు జాఱక నిలువఁజూచి
యాప్రభావతి క్రీడాగృహంబుఁ జేరె. 469

క. క్రమమున భాస్కరుఁ డంతటఁ
గమలాసీనుఁడయి కమలకరుఁడై కమలా
రమణీయుఁ డగుచుఁ గ్రుంకినఁ
బ్రమదాంబుధిఁదేలి యాప్రభావతి బాలిక్. 470

తే. రాజవిరహాప్రభావతిరస్కృతంబు
కృతసఖిప్రార్థనాశతాంగీకృతంబు
నైనభూషణచయము నేమైనదనినఁ
జేరఁ జనుదేరఁజూచి యక్కీరవరుఁడు. 471

తే. అమ్మ నినుఁ జూచినపుడెల్ల నయ్యమాత్య
తనయ తలఁపునఁ బాఱెఁడు దానినైపు
ణీవిశేషంబు వినుమంచు నిలువఁబట్టి
గట్టిచలముట్టిపడ సెట్టిపట్టి కనియె. 472

క. తనుమదిఁగనఁ జాలక య
త్యనుపమ మగుచింత విక్రమార్కుఁడు పిలువం
బనిచిన యమ్మఱునాఁడుం
జనియె న్ఘనబుద్ధితనయ సవినయగరిమన్. 473

వ. అని యథాపూర్వంబుగా నాసీనయై మానహాసకారణాజ్ఞా
నాధీనుండైన యమ్మానవాధీశ్వరుఁగుఱించి యాస్థానంబునం
గలజనంబులు నిజమధురవచనసుధాసారంబునకుఁ గర్ణాంజలి
పుటంబు లొగ్గ నక్కంజనయన యిట్లనియె. 474

తే. పరులు దెలియంగరాని యీపరమగోప్య
మైనకార్యంబు నీవు నన్నడిగితేని
స్వపతి జారుల కెడసినచపల యనెడి
కాంతతో జంట యగుదు వాగాథ వినుము 475

ఏడవ యుపకథ.

క. సౌరాష్ట్ర భూమిలో గుణ
గౌరవుఁ డనునృపతి యేలఁగాఁ దగు విభవా
ధారంబను పురిఁ గథకా
ఖ్యారాముం డొక్కభూసురాగ్రణి వెలయున్. 476

సీ. అలికి ముగ్గులు వెట్టినట్టి తిన్నెలు కంచు
బోరుతల్పులు పాలువోసి చాల
యూర్చువచ్చు ననంగ నొనరు చావడి తాళు
వారంబు చిన్నిగవాక్షు లమరు
వంట కొట్టము చిలువాన మించిన మిద్దె
పట్టెమంచముతోడి పడుక యిట్లు
పడసాలముంగిలి పందిరి పసిగాడి
కాయధాన్యములున్న కణజములును
తే. చెరటిలో నారికేళ జంబీరముఖ్య
నిఖిలఫలవృక్షములు మంచినీళ్లబావి
నమర నయ్యింట నిత్యకల్యాణములును
బచ్చతోరణములు మించఁ బరఁగు నతఁడు. 477

తే. అతనిప్రియపుత్రి యగుచపలాఖ్య యొకతె
పేర్మిఁబోషింప నానాఁటఁ బెండ్లి కెదిగె
మరుఁడు మఱచినసాము వేమఱును జేయఁ
దలఁచి సాదనగరడిలో దట్టిఁ గట్టె. 478

క. అంతట నక్కన్నియ నొక
యంతర్వాణికి నొసంగి యక్కథకుఁడు గే

పాంతమున నిలిపికొని యు
న్నంతట మోదము జనింప నాదంపతులున్. 479

క. ఆరీతినుండు నంతట
నారమణీమణికి యౌవనాగమ మొదవం
గూరిచిరి వరునితో ముద
మూరఁగఁ దలిదండ్రు లౌక మహార్తమునందున్. 480

క. ఆరేయి చపలమగనిం
జేరుటయే కాని యేమిచెప్పదు లోకా
చార మెఱుంగని యాతని
గారా మొక్కింత యైనఁ గానక చనియెన్. 481

క. దినదినము నిట్టులూరక
చనిచని యామీఁద సిగ్గు చాలించి ముదం
బెనయం బైకొని చూచియుఁ
గనదయ్యె న్వాని సురతకాంతాగుణమున్. 482

సీ. తలుపుచెంగటఁ గొంత నిలిచి యాకర్షణ
శ్రీలేమిఁ దనుదాన చేర నరిగి
క్రముకఖండము లీయఁగాఁబోయి సంగ్రహా
న్మేష లేమిని శయ్యమీఁద నునిచి
కదిసి పాదము లొత్తఁగాఁ బూని యంగీకృ
తిస్ఫూర్తిఁ గనమి భీతిల్లి లేచి
ప్రేమగన్పడఁ బల్కరించి ప్రత్యుత్తర
స్థితిగానఁబడకున్న జిన్నఁబోయి
తే శాస్త్రపాఠక్రమానంతజాడ్యుఁడైన
ధవుని గని యుస్సురంచును దలుపుమూసి

గుబ్బకవమీఁది పయ్యెదకొంగు పఱచి
నేలఁ బవళించు మగువ కన్నీరు దొరఁగ. 483

సీ. కవగూడి యెడఁబాయఁగా లేని మిథునంబు
కాంతు వీక్షించి యేకారఁదొడఁగు
నన్యోన్యమైత్రి సయ్యాటలాడెడు వధూ
వరులవేడుకకు భావమున నుడుకు
భాగ్యంబుగల సతీపతుల నిర్భయరహః
క్రీడలకెల్ల గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగు
మదనకేళీపరిమ్లానాంగులగు దంప
తుల యందమునకుఁ గొందలముఁ జెందు

తే. నుర్వి నిర్వక్రతరుణవయోమదాంధ
గంధసింధురగమన లఖండసౌఖ్య
మెంత గల్గియు సంభోగహీన మైన
నెట్లు భరియింపఁగలరు మహీమహేంద్ర. 484

క. పగలెల్ల నింటిపనులకు
నగపడ నొకరీతి మఱచియైనను నుండుఁ
మగువ నిశాముఖ మైనం
దిగులుపడు న్మగనివగ గణించుచు మదిలోన్. 485

సీ. పట్టికాఁపుర మింత రట్టాయెఁగా యంచుఁ
దల్లి పెల్లగువంతఁ దల్లడిల్లు
జాయాబహూజ్ఞప్తజామాతృజాడ్యుఁడై
తండ్రి యందంద డెందమునఁ గుందుఁ
గ్రోధమొందిననైనఁ గొడుకు దుర్గుణ మెంచి
యత్తమాడెత్తు మాటాడ వెఱచుఁ

దాఁజెప్పు చదువు లింతకుఁ దెచ్చెఁగా యంచు
మామ యే మన లేక మోమువాంచు

తే. మర్మ మెఱుఁగని వార లిమ్మగువ కేమి
యొచ్చమున్నదొకో మగఁ డొల్లఁ డనుచు
నాడుకొనఁ జొత్తు రక్కటా యాఁడుఁబుట్టు
పుట్టరాదుసుమా లోకమున నరేంద్ర. 486

తే. ఇట్లు వర్తింప నొక్కనాఁ డిరులుగవియు
వేళఁ గార్యాంతరావేశ వెంటఁబడఁగ
నింటివారికిఁ జెప్పక నేగెఁ జపల
మగఁడు పొరుగూరికై బుద్ధిమంతుఁ డగుట. 487

క. ఆ రేయి వాని చెలికాఁ
డారాధ్యుఁ డనంగఁ బరఁగు నాతండు తదా
గారమునఁ బడుక యింట ను
దారతదాగమన కాంక్షిణియై పవళించెన్. 488

తే. అంతఁ జపలావధూటి నేఁడైన మంచి
బుద్ధిపుట్టెదె మగని కాపూర్ణదైవ
కరుణ నని కేళిగేహంబు గదిసి యచట
వాని నిజనాథుఁ డని మదిలోన నెంచి. 489

శా. చేరంగాఁ జని యక్కటా యధిప మీచిత్తంబు రాకున్న నీ
పీరితిం బద సేవ సేయు మని మీరే నన్ను శిక్షించి యే
నేరం బైన సహింప భాగ్యముగదా నిష్కారణం బిట్లు నా
పేరన్న న్మదిఁ గంటగించెదరు పెంపే మీకు నన్నేఁచుటల్.

క. అని దైన్యముతోఁ బలికిన
విని యాతఁడు మదనవిశిఖవివశుం డగుచున్

మునుదాని తెఱఁగెఱుంగుట
నెనసినతమి సురతకేళి నింపుఘటింపన్. 491

క. ఆవెనుక మగఁడు గాఁడని
భావంబునఁ దెలిసి సిగ్గువడి యంతటిలో
దైవాధీనం బిది యని
భావించుచుఁ జపల మృదులభాషల ననియెన్. 492

తే. ఇంత మోసంబుఁ జేసి నాయీలువెల్ల
నపహరించితి వింక నేమి యైనకార్య
మయ్యె నేకద యీరీతి ననుదినంబు
నన్ను మన్నింపకున్నఁ బ్రాణములు విడుతు. 493

క. అని పలికె నదియు మొదలుగ
వెనుదీయక యజ్జయైన వేళల నెల్లం
జనుదెంచు వానిరతి న
వ్వనితామణి తనివిలేక వర్తిలఁ దొడఁగెన్. 494

సీ. భర్తకుఁ బ్రాతరౌపాసనాగ్ని యొసంగి
దుడుకుఁగా ముంగిటఁ దొంగి చూచు
నాయకునకు మజ్జనజలంబు ఘటియించి
తాపియింటికి నేగి తడవుచూచు
ధవునిచెంగట నిష్టదైవపూజ కమర్చి
తలవాఁకిటికిఁ బోయి నిలిచిచూచుఁ
బతికంచమున శాకవితతులు వడ్డించి
నిలువఁగూడక గోడ నిక్కిచూచు

తే. నెంతబాలియొ కాక యయ్యిందుముఖికిఁ
గూర్మినారాధ్యురాకలు గోరు టాకలె

కాని ప్రాణేశు పరిచర్య కానివావి
యయ్యె నేమందునయ్య యయ్యతనుమహిమ. 495

సీ. లీవితో నేటినీటికిం బోవుచో వెంట
వెంటవచ్చితింజుమా విద్రుమోష్ఠి
పొరుగింటి చెలిం గూడి సరసము ల్పలుకుచోం
జెంత నిల్చితింజుమా దంతిగమన
ముంగిట జననితో ముచ్చటలాడంగ
నిక్కిచూచితింజుమా టెక్కులాండి
పడుకటింటికిం జెలు ల్పార్థించి యనుపుచోం
దలుపుమీటితింజుమా తతనితంబ
తే. యనుచు నారాధ్యుం డొంటిపాటైన వేళ
నవ్వధూమణితోడ మోహంబుం దెలుప
నప్పుడంతియు నవి నీవు చెప్ప నేల
వినర నాకన్ను లెందున్న ననుచుం బలుకు. 496

క. ఈరీతి నుండు నంతట
వారల యందములు సవసవలుగా విని యు
య్యూరెల్ల గుజగుజలంబో
జారునితోం జపల తెలుపుం జాంచల్యముగాన్. 497

క. వచ్చెంగద బెడందమన కిక
నిచ్చట నడయాడం గూడ దెటకేనియు నే
వచ్చెద రమ్మటు లైన
న్విచ్చలవిడి నడువవచ్చు వెఱవకు మదిలోన్. 498

తే. అనిన భయమంది యాతండు డోయబల యింత
సాహసక్రియ చేయంగం జనునె మనకు

ననుచు వారింప విన కది యతనిఁ గూడి
యరిగెఁ దెగియుంచి నిర్భరసురతవాంఛ. 499

శా. ఆరీతిం బహుదేశముల్ గడచిపో నారాధ్యుఁ డాత్మాంగనం
గారాముల్ దలపోసి యొక్కయెడ నిక్కట్టైనచో వారా
నారతోష్ణజ్వల భూషలూడ్చికొని యానందంబు తోడం
బురిం, జేరెం దచ్చపలాక్షియు న్వగవఁ జొచ్చెం గార్య
మిట్లౌటకున్. 500

తే. వింటివా విక్రమార్క యవ్వెలఁది సేయఁ
దగనికార్యం బొనర్చి దుర్దశఁ గృశించె
గాన నన్యుల నడుగఁగా రానిమీన
హాసహేతువు మఱినీవె యరసికొనుము. 501

చ. తెలియఁగ జాలకున్న వచియించెద తేపని యింటికేగె న
చ్చెలువ యటంచుఁ దేనియలు చిల్కఁగఁ జిల్క వచింప
నంతలో, బలబల వేగవచ్చినఁ బ్రభావతి కేళిగృహంబుఁ
జేరి చం,చలమతి నాఁటిరేయి నృపచంద్రుని పొందికఁ
గోరి చేరినన్. 502

తే. చిలుక వీక్షించి కలదు విచిత్రగాథ
యది యగాధసరోజరాగాధరోష్ఠి
యనుచు వచియింపఁ దొడఁగె భాష్యార్థమాన
మాధురీమాధురీణత సాధురీతి. 503

తే. చేరి యెన్నికథలు చెప్పినఁ గనలేక
విక్రమార్కధరణివిభుఁడు పిలువఁ
బనుపనేగి మంత్రితనుజాత తత్సభా
ప్రాంగణమునఁ దెరమఱుంగుఁ జెంది. 504

తే. తనదు కథలకుఁ దరళికాతరళనయన
యాదిగాఁగల్గు నంతగిపురాబ్జముఖులు
పుష్పహాసప్రముఖ మంత్రిపుంగవులును
వచ్చి యుండుటఁ దెలిసి యవ్వామనయన. 505

మ. సభవారెల్లను సద్దుమాని వినుఁడీ సర్వంసహామండల
ప్రభుతోఁ దెల్పెద విక్రమార్కనృపచంద్రాసావధానంబు
గా, శుభదం బీకథఁ జిత్తగింపవలె నంచుం దెల్పఁ జొచ్చె
న్స్మర, ర్షభకేళీవనికామరందరసవాచాప్రాచురీచాతురిన్.

ఎనిమిదవ యుపకథ.

క. గంధవతీ నామకము వ
సుంధర నొకపురము కరము శోభిలు భాస్వ
త్సైంధవచయాతిపత్రిత
బంధురమణిసౌధకేతుపటపటలం బై. 507

క. ఆనగరరత్న మేలు
స్థానధనుం డనఁగఁ బరఁగు మానవపతితత
తూ్సనుం డభిమానధనా
ఖ్యానవనీయుండు వెలయు నధికప్రజ్ఞన్. 508

తే. అతఁడు జనకుని వెనుకఁ బట్టాభిషేక
మవధరించి నిజామాత్యులాప్తకోటి
యనుదినంబును విన్నవించిన వివాహ
మొల్లనని నిస్పృహుండయి యుండె నంత. 509

క. చనవరు లందఱు నొకనాఁ
డనఘా కల్యాణ మొల్ల నను కారణమే

మని యడిగిన వారల దెసఁ
గనుఁగొని యభిమానధనుఁ డకల్మషఫణితిన్. 510

క. ఇట్టిది యడుగనె తగదీ
పట్టున మీ కెఱుక లేక పలుమాఱు మొఱల్
వెట్టెదరు గానఁ దెలిపెద
గట్టిగఁ గామినుల నమ్మఁగారాదు మదిన్. 511

క. పురుషజనవంచనార్థము
సరసిజసంభవుఁడు తనదుసామర్థ్యముచే
నిరుపమముగ నిర్మించెను
దరుణుల మాయోపజీవితాచణగతులన్. 512

తే. జవ్వనము రాకమునుపె విశ్వప్రపంచ
మంతయును హృద్గతమొనర్చి యడఁచికొందు
రేమి యెఱుఁగని కరణి నహీనబాల్య
చేష్టఁ బ్రకటింతు రవనిరాజీవముఖులు. 513

సీ. చిన్నారిచన్నుల కన్న మున్నుగఁ దోఁచు
లోకప్రమోహనాలోలచింత
కలికి చూపులవాఁడికన్న మున్నుగ మించు
గురుజనోజ్జ్వలతృణీకరణపటిమ
కటితటీచక్రంబు కన్నమున్నుగఁ దీఱు
ననృతవాక్యస్థాపనాత్మ శక్తి
చెన్నారు మైమిన్న కన్న మున్నుగఁ బొల్చు
జనవిస్మయప్రదసాహసంబు
తే. గాఢచాతుర్యధుర్యతకన్న మున్న
పొడముఁ గంభీరజారసంభోగవాంఛ

కమలముఖులకు యౌవనాగమము కన్న
మున్ను గాఁగల్గు పాపసమూహమెల్ల. 514

క. చెక్కులు గలవాఁడైనం
జక్కనివాఁడైన రతులఁ జతురుండైనం
దక్కరు మగనికి నిక్కం
బక్కట జారునికిఁ దక్కినటువలె యువతుల్. 515

క. మగువలు గరగరనై తగు
మగవానిం జూచి వీఁడు మగఁడైనఁ గదా
తెగుదుగఖం బనుకొంచుం
దిగఁగాలుదు రెపుడు నెమ్మది న్వగమిగులన్. 516

సీ. గజకర్ణముల కింత గల్గినఁ గల్గనీ
కలికినెమ్మదికి నిల్కడలు లేవు
కమలచూపున కింత గల్గినఁ గల్గనీ
కాంతనెమ్మదికి నిల్కడలు లేవు
చలదళంబులకింత గలిగినఁ గల్గనీ
లలననెమ్మదికి నిల్కడలు లేవు
కారుమించున కింతగల్గినఁ గల్గనీ
పడఁతినెమ్మదికి నిల్కడలు లేవు
తే. జలదముల కింతగలిగినఁ గలుగనిమ్ము
కమలనేత్రలమదికి నిల్కడలు లేవు
కావున వధూటికల యిచ్చకంబు లెల్ల
విశ్వసించిన మగవాఁడు వెఱ్ఱివాఁడు. 517

క. బిసరుహనయనలు మాయా
ప్రసరల్ మఱి వారిపొందు గారాదె కదా

యసమానమనీషాఢ్యులు
వసియింతురె యాఁడు ప్రతిమ వ్రాసినయింటన్. 518

క. కావున వివాహవిచ్యుతి
గావించితి ననుచుఁ బలుకఁగా వార లయో
దేవా సర్వజ్ఞుఁడ విటు
లీవాక్యము లాడవచ్చునే యివ్వేళన్. 519

తే. ఎంచిచూచిన నూటవెయ్యింట నొకతె
గాక సతు లెల్ల జారసంగమసుఖైక
పరతఁ జెందిన వాన లేకరణిఁ గురియుఁ
బంట లేచందమునఁ బండుఁ బార్థివేంద్ర. 520

క. ఇలువరుసయు మానుషముం
గలరాజుల యిండ్లఁ గన్నెకలు పుట్టునెడం
దెలిసిన వరించి మఱివా
రలనగరికిఁ దెచ్చి పెనుపరాదా చాలన్. 521

వ. అని నిర్బంధించిననయ్యభిమానధనుం డియ్యకొని సమన్వయ మాన్యు లగు రాజన్యులకన్యాజనంబులం బ్రతీక్షించుచుం బుట్టినయప్పుడ సూతికాగృహంబులు సొచ్చి బాలికాచతుష్ట యంబుం బరిగ్రహించి నిజగేహంబునకుం దెచ్చి వియచ్చర పథావరోధిసాలనికరం బగునంతఃపురంబున వేఱువేఱ గృహంబుల నునిచి క్రమక్రమంబున మదసేనయు మంజు వాణియు మణిమంజరియు మకరందయు ననునామంబు లిడి పోషింప నొక్కదాదిం గట్టడ సేసి కొండొకకాలంబునకు జవ్వనంబు నివ్వటిల్లిన నవ్వాలందులకు వరుసక్రమంబున

ననుదినంబునుం గామోపభోగంబులం బ్రమోదం బావహిం
లంజేయుచు నప్రమత్తుం డై యుండె నంత. 522

క. ఆకామిను లధిపతిరతి
నేకట దీఱమి మనోభవేషువితానం
జేకత నొందఁగఁ బరసుర
తాకాంక్షాయత్తచిత్తలై నెవ్వగలన్. 523

సీ. మగవారిఁ జేయక మము నాఁడువారిఁగా
నీరీతిఁ బుట్టింప నేల యనుచుఁ
బుట్టించెఁబో సాధుపురుషుతోఁడుతఁ గూర్ప
కీక్రూరుతోఁగూర్ప నేల యనుచుఁ
గూర్చెఁ బో పరిపాటి కొంపలోఁ గూల్పక
నీదుర్గమునఁ ద్రోయ నేల యనుచుఁ
ద్రోచెఁ బో దయఁజూచి ఖేచరత్వ మొసంగ
కీమానుషం బీయ నేల యనుచు

తే. వారు రేలుఁ బవళ్లు దుర్వారఘోర
కోపమునఁ బల్కెడు దురాపశాపములఁ బ
యోరుహాసనుఁ డేమిగాకునికి పలుకు
టువిదతాటంకకరణముహూర్తమహిమ. 524

తే. వార లీరీతి నుండ దుర్వారచోర
గతులఁ బ్రతిగన్నవాఁ డొక్కకన్నగాఁడు
కార్యసాధకుఁ డనుపేరు గలుగువాఁడు
వాఁడు తత్పురికాళికా వసతిఁ జేరి. 525

క. ఈరాజు నగరికలిమి కు
బేరునిబొక్కసముకన్న పెట్టినధన మ

వ్వారిగఁ దొరకు న్మద్గృహ
దారిద్ర్యం బపుడుగాని తలఁగ దటంచున్. 526

క. రేలెవ్వరు గనకుండఁగఁ
గాళీదేవిం బెకల్చి కడనుంచి తదా
భీలస్థానము మొదలుగఁ
దాలిమితో నేల మాలెఁ ద్రవ్వఁగఁదొడఁగెన్. 527

క. పగలెల్లఁ గాళిక న్నై
చ్చుగ బిలముఖమున నమర్చుచు న్వాఁడొకనా
లుగుదినములలో నరపతి
నగరంటఁగఁ ద్రవ్వెఁ దెగువ నాటుకొనంగన్. 528

తే. ఇదియె ధనమున్న గృహమని యెంచి యచట
నిర్గమద్వార మెడలించి నెమ్మివెడలి
దైవవశమున మదనసేనావధూటి
పడుకయిల్లోట నిలిచి విభ్రాంతుఁ డగుచు. 529

ఉ. పానుపుమీఁదఁ గెందలిరుబాకువజీరుని బాహువైభవ
శ్రీనిధి యైన యమ్మదనసేనఁ గనుంగొని పొంగి నాకుఁ జే
కానుకచేసె నీనృపతికామిని నాదగుభాగ్య మెంత సొ
మ్మైన నదేల దీని బిగువారెడు కౌఁగిటఁ జేరఁగల్గినన్. 530

చ. అని తలపోయ వాని పొలు పద్దిరపాటునఁ జూచి విస్మయం
బనుపమలీల దొట్టిన భయంబును జిల్లరసేయ వాని నె
ల్లనుగడఁద్రోచియీపురుషలాభముదైవముగూర్చెనంచుమిం
చినతమి యాన నమ్మదనసేన మనోభవదూయమానయై. 531

ఉ. గ్రక్కునఁ గౌఁగిలించి తలకన్నల దెవ్వఁడవైన నేమి నా
చిక్కని గబ్బిగుబ్బలకుఁ జిక్కితి వెక్కడఁబోవవచ్చు నా

యక్కఱ దీర్పవచ్చిన లతాంతకృపాణివి నీవె నీకు నే
డక్కిఱితినంచుఁ బ్రేమనిగుడం బువుపాన్పునఁ జేర్పియచ్చటన్.

క. అనిరోధచుంబితాధర
మనివార్యోపర్యధఃక్రియానిష్కరణం
బనితరపూర్ణానందం
బనఁదగు రతి నవ్వధూటి యతనిం గలసెన్. 533

తే. కలసి యిట్టు లలభ్యయోగంబు దొరకె
ననుచు వెఱగంది యిటకెట్టు లరుగుదెంచి
తెవ్వఁడవు నీవు నీకుఁ బేరేమి యనుచు
నడిగి యంతయుఁ దెలిసి నెయ్యమున మఱియు. 534

క. తనురాజు చెట్టఁబట్టిన
యనువుం జిరకాలకాంక్షితాన్యజనాలిం
గనతయును దెలిపి యది నేఁ
డొనఁగూడె న్నిన్నువంటి యొఱపఱి కతనన్. 535

తే. రాజకులవర్యుఁ డాత్మభార్యాచతుష్క
నిలయముల వర్సవెంబడి నిద్రసలుపు
నాతఁ డిటు రానిదినములయందు వచ్చి
యిచట సంభోగ మొసఁగి నన్నేలుకొనుము. 536

మ. అని ప్రార్థించినఁ గార్యసాధకుఁ డమందానందముం జెంది చం
దనగంధీ యనుబంధి నైతిఁ గద నీతారుణ్యవిస్ఫూర్తికై
న నగమ్యుం బిడి యిందు రావెఱతు నుండన్వచ్చుఁ గాలీనికే
తనసీమం దినమీవు మత్కృత బిలద్వారంబున న్వచ్చినన్.

చ. అన విని పొంగి యామృదుతరాంగితరంగితసంభ్రమాప్తి నా
యన వెనువెంటఁ దత్కృతబిలాధ్వగతిన్ ఘనసాధ్వసప్రదం

బనఁజను కాళికాగృహగుహాంతరభాగముఁ జేరి చీఁకటుల్
పెనఁగొనఁ దూర్పుమూల రతిలీలలఁ జారుని గూడి పేసుకన్.

క. బిలమార్గంబునఁ గ్రమ్మఱి
నిలయము సేరంగఁ జని ఘనీకృతమోహా
కుల మొఱ లెఱుఁగనికై వడి
నలచోరుని విడక యాలతాంగి సులంగెన్. 539

క. అని యాబాలసరస్వతి
జనపతికిం దెలిపె నని రసస్థితి మిగులం
గనఁబడఁ గీరము నొడువఁగ
దినకరునిరథంబు తూర్పుదిక్తటి దోఁచెన్. 540

క. అంతఁ బ్రభావతి తనయ
భ్యంతరమందిరముఁ జెంది యారేయి ధరా
కాంతుని జేరుట కాత్మ
పాంతమునం గులుకఁ జిలుక యల్లనఁబలుకున్. 541

క. వినవమ్మ విక్రమార్కుం
డనుపమవిస్మయముఁ జెంది యవ్వలికథ యే
యనువున నడచెనొ చెపుమా
యన సచివునితనయ సవినయంబుగఁ బలికెన్. 542

తే. మహిప యంతట నయ్యభిమానధనుని
రెండవనుపాణి మునికూతిమి నటాణి
మంజువాణి మనోవ్యథ మగుడ నప్పుడు
బడినగతినుండఁ దత్పురప్రాంతసీమ. 543

తే. ఏటిదరి నొక్కసన్న్యాసి యింపునింపు
మఠముగావించుకొని శాస్త్రమంత్రతంత్ర

వేదవేదాంతవిద్భ్రష్టా వేత్తృగరిమ
నితనికెన లేదనఁగ వార్త కెక్కి వెలయు. 544

తే. త్రిషవణస్నానములు నిష్టదేవపూజ
గ్రంథపారాయణముఁ బరబ్రహ్మచింత
భైక్షభుక్తిహరితకీభక్షణంబు
నజినశయనంబుఁ గల్గి యయ్యతి వొసంగు. 545

క. ఆసమయంబున భృగుఁడను
భూసురుఁ డొకఁ డొక్కకార్యమునకై తమితో
నాసన్న్యాసికి నంతే
వాసిత్వము మెఱయఁగా ధ్రువంబున మెలఁగున్. 546

సీ. ముదముతో యతికన్న మున్న మేల్కని గోవ
యంబున మఠ మెల్ల నలికివైచుఁ
దపసి యేటికిఁ బోవుతఱి నంటి వెంటనె
నడచు నాతనికమండలువుఁ దాల్చి
సన్న్యాసి దేవపూజకుఁ బూనుచో నుప
కరణము ల్దొలిచి శీఘ్రమున నొసఁగు
సంయమీశ్వరుఁడు భిక్షకుఁ బోవునెడ గోచి
యును నార్ద్రపటఖండ మొనరఁదాల్చుఁ

తే. బారికాంక్షకి నజినంబుఁ బఱచి రాత్రి
పరమశుద్ధాంతరంగుఁడై పదము లొత్తు
నెలమి యమ్మానికలలోనఁ బిలిచె నేని
స్వామి పనియేమి యనుచు హస్తములు మొగుచు. 547

క. ఈరీతి నుండ నాతని
మేరకు నొకనాఁడు మిగుల మెచ్చి యతీంద్రుం

డోరీ యలరితి నిచ్చెద
గారవమున నడుగు మేమికావలె ననినన్. 548
తే. ఆతఁడు ప్రణమిల్లిపల్కు సంయమివరేణ్య
విన్నప మొనర్పవెఱతు నాపెట్టితనము
ముద్దుగాఁ జూచు కరుణాసముద్రమూర్తి
వగుటఁ జెప్పెద నాకోర్కి యాదరింపు. 549
ఉ. మాపొరుగింటిశూద్రుని కుమారిక పిన్నటనాఁటనుండియు
న్నాపయిఁ బ్రేమఁగన్నది యనంతర మొక్కఁడు పెండ్లియాడి
వాఁ,డీపురిలోన నిల్వెడలనీక పరుం డటు నేరకుండ సం
జ్ఞాపరుఁ డౌచు దాని ననిశంబును నేలెఁడు సంయమీశ్వరా.
సీ. ఉదుటుతో నాకాక కెదురుచూచుచు ముద్దు
గాఱఁగా నది నిల్చుకడపఁ జూచి
ననుఁజూడఁ గోరిక్రొన్ననతీవనడియాడు
విధమున నది కుల్కువీథిఁ జూచి
నీటికై వచ్చుట నెపముగ నాతోడఁ
బలుకుచు నది చెందు బావిఁ జూచి
తమవారి మొఱఁగి తత్తరముహత్తగవచ్చి
యది నన్నుఁగలయు పూఁబొదలఁ జూచి
తే. యేను భరియింపలేక మీకృప సమాశ్ర
యించి యున్నాఁడ నన్ను నీడేర్పవయ్య
యార్తరక్షణ మఖిలపుణ్యముగదయ్య
కూర్మి నెటులైన నను దానిఁ గూర్పవయ్య. 551
తే. అనినఁ జిఱునవ్వునవ్వి యయ్యతికులేంద్రుఁ
డౌర మన్మథు నిజమాయకడ్డ మెవ్వ

రంబుజాసనముఖులలో ననుచు నతని
జేరవకుఁ బిల్చి యొకవేరు చేతికిచ్చి. 552

క. ఇది త్రొక్కినఁ జనవచ్చు
న్నదిఁ దలచినచోటి కభ్రమార్గంబున న
మ్మదపతిఁగలసెదు పొమ్మా
మ్మెద సందియ మెడలి రాత్రి కేగు మటన్నన్. 553

మ. భృగుఁ డారేయిఁ దదౌషధాప్తిమహితాంఘ్రిద్వంద్వుఁడై
పోయి యభ్రగతిం దద్గృహాసీమడిగ్గి మరు బాబాఁబోలు
నాబాలతో,నగణేయాద్భృతిఁగూడి క్రమ్మఱి యతం డాకై
వడిన్రేలఁ తన్మృగనేత్రామణిపొందుఁబాయక యతిప్రీతాంత
రంగంబునన్. 554

క. ఆమ్మూలికపై దానివి
ధమ్మదివ్రాసినపసిండి దగడుపొదివి ప్రా
ణమ్మువలె దాఁచికొని మఱి
యెమ్మెయిఁ గర్జములదాని నేమఱకుండెన్. 555

క. అంత నొకనాఁ డతండు పు
రాంతిక నదిఁ జేర నరిగి యమ్మూలికఁ ద
త్ప్రాంతమున నుంచి దైవా
క్రాంతమతిం డిగ్గి యొడలు కడిగికొనంగన్. 556

తే. రాజశుద్ధాంతపుషితమరాళ మొకటి
యరుణపద్మదళభ్రాంతి నచటనున్న
మూలిక గ్రహించి యవరోధమునకుఁజనియె
భృగుఁడు తదభావమునకు నెవ్వగలఁబొగిలె. 557

ఉ. అంతట నమ్మరాళము విహారమహారతి మంజువాణిగే
హాంతరసీమవైచినఁ దదౌషధముం గొని యవ్విధూటి వి
భ్రాంతతఁ జెంది దానిపయి బంగరుతేకున వ్రాసియున్నయ
త్యంతపరిస్ఫుటాక్షరచయంబుఁ బఠించి ప్రమోదమగ్నయై.

క. ఇది త్రొక్కినఁ జనవచ్చు
న్మదిఁ దలఁచినచోటి కభ్రమార్గంబున నం
చొదవిన యాలిపియున్నది
గద దేవునికరుణ మెచ్చఁగావలె ననుచున్. 559

వ. తలంచి బహుకాలాభిలాషితం బగు పరపురుషసంగమం
బనుభూతంబైన భంగింబొంగి మనోరథపరంపరాక్రమిత
దినావసానయై నిశాసమయంబున రాజకుంజరుండు మణిమం
జరీమందిరగతుం డగుట యెఱింగి యక్కురంగనయన తన
ముంగిట నిల్చి పదాంగుష్ఠంబులన నయ్యౌషధమూలం బవ
లంబించి కాళికాగృహంబున కరుగవలయునని తలంచి
నిరాధారంబగు గగనాంగణంబున కెగిరి దైవవశంబునం
గాళీనికేతనద్వారంబున మొగులుతగులు దిగనాడి యరుగు
దెంచిన మెఱుంగుతెఱంగున వ్రాలి కేళికాగతుల మెలంగు
నవసరంబున. 560

క. పరనగరరాజసుతుఁ డొ
క్కరుఁ డప్పురమునకు నాత్మకార్యంబునకై
యరుదెంచి యునికి నిజ
తామరసేక్షణఁ దలఁచి యతఁడు మన్మథవశుఁడై. 561

తే. నిదురగానక యొకచోట నిలువలేక
వీథిఁ గ్రుమ్మరుచుండి యవ్వేళనటకు

వచ్చి మరులచ్చివంటి యమ్మచ్చెకంటి
మెచ్చి మరులెచ్చి యంటిన మెలఁతతోడ. 562

తే. పలుకరించి తదాకారభాషణాది
కముల శుద్ధాంతకామినిఁగాఁగఁ దెలిసి
యళికి తలఁకిననాతని తలఁపెఱింగి
యానృపాంగన వేగ డాయంగనరిగి. 563

ఉ. ప్రేమగనంబడం బలుకరించినవాఁడవు పోదువా యయో
నామగవాఁడ లెస్స నిను నమ్మితి రమ్మని పిల్చి కాళికా
ధామమునం బ్రతీచికడఁ దాను నతండుఁ బ్రసూనబాణసం
గ్రామవినోదకేళి సరిగాఁగఁ బెనంగి యనంతరంబునన్. 564

తే. తనచరిత్రంబు నుడివి యాతనివిధంబుఁ
దెలిసి యిఁకమీఁద రాత్రులు దినదినంబు
నిచ్చటికి రమ్ము తఱియైన నేను వత్తు
ననుచు వాడఁబాటు చేసి యవ్వనిత సనియె. 565

క. చని నాఁడు మొదలుగాఁ బ
ర్వినతమితో సజ్జయైన వేళల నృపనం
దనుపొందునడుపుచుండెన్
ఘనతరమునిదత్తమాలికామహిమమునన్. 566

చ. అని సచివేంద్రనందన ధరాధిపుతో వినిపించెనంచుఁ జెం
దిన నెఱనేర్పుతోఁ జిలుక తెల్పఁ బ్రభాతముగాఁ బ్రభావతీ
వనరుహగంధి యంతట నివాసముఁ జేరి దినావసానసం
జనితకుతూహలాప్తి నృపచంద్రునిదూతిక వెంటవచ్చినన్.

క. శుకమిట్లను వినవమ్మా
సకియా యలవిక్రమార్క జనవరుఁడు దద

గ్రకథావిధ మడుగన్మం
త్రికుమారి మనంబు గొలుపఁ దెలుపం దొడఁగెన్. 568

తే. దేవ యభిమానధనుని తృతీయభార్య
యైనమణిమంజరీహంసయాన తనదు
ప్రాయ మెల్లను గోర్కులపాలు చేసి
యుపపతిక్రీడ కేకారు చున్నయంత. 569

క. ధరపై నిగమావతియను
పురమునఁ గ్రూరుఁడను నామమున నొకశూద్రుం
డరివరనికరభయంకర
కరకరవాలాంకుఁడై జగన్నుతిఁ గాంచున్. 570

క. ఆతనికిఁ జపల యనఁగాఁ
గాతరమృగనయన యొకతె గల దది మదిలో
నీతిగణింపక జార
వ్రాతములకు హృదయ మిచ్చి వర్తిల్లుటయున్. 571

తే. ఆతఁ డది యెఱింగి కామినీహత్య కళికి
యాలిఁ దోడ్కొని పరభూమి కరుగు బుద్ధి
గంధవతి చెంతకరుదేరఁ గలిపయప్ర
యాణముల నంత నచ్చపలాబ్జనయన. 572

ఉ. వీఁడిఁక నెన్ని దేశముల వెంబడిఁద్రిప్పునొ యేమి చేయును
న్వాఁడొకొ కాదటంచు జతనంబునఁ గన్ను మొఱంగిపోయిన
న్వాఁడిమి వెంటనే వెదకవచ్చుఁగదా యెటులైన నీతనిం
బోఁడిమి మాన్చి కాని మఱిపోదఁగదంచు విచారఖిన్నయై.

క. పెదవులు తడుపుచుఁ బదములు
గుదిగొనఁగా నొక్కచోటఁ గూర్చుండి యయో
హృదయేశ యెచటి కీడ్చెదొ
కద నాకుం దప్పి వశముగా దని పలుకన్. 574

తే. అతఁడు చోరభయంబున నవ్వధూటి
మేనిసొమ్ములు తనయొడిలోన డాఁచి
నీరపాత్రంబుఁ గైకొని నెమకఁ జనియె
హ్రదనదీకూపముఖ్యంబు లంతలోన. 575

మ. ఒకశూద్రుం డభిరామనాముఁ డొక యుద్యోగంబుపై
వచ్చి య, మ్ముకురాస్యం గని యొంటినున్న దిది యేమో
యంచు మాటాడనిం,చుకశంకించినఁ జేరఁబిల్చి తన యస్తోక
వ్యథం దెల్పి య,వ్వికచాంభోరుహగంధి వాని మది
యుఱ్విల్లూరఁగాఁ జేయుచున్. 576

తే. నీకు నామీఁదఁ గోర్కి జన్మించెనేని
కాఁపురమునకు నుండెదఁ గాని యిటకు
వచ్చు జలములు గొనుచు నావరుఁడు వాని
మొఱఁగిపోయిన వెదకుచు నరుగుదెంచు. 577

తే. కూలికిలారికం బందుఁ గొంటువానిఁ
జెనకి నిర్జించిపోవ నీచేతఁగూడ
దట్టు గావున నిట్లు సేయంగవలయు
నని యుపాయంబుఁ జెప్పిన యంతలోన. 578

ఉ. క్రూరుఁడు నీళ్లుఁ గొంచు నటకుం జనుదెంచినఁ దత్ప్రఫుల్లనీ
రేరుహనేత్ర దప్పి యొకరీతి నడంచిన యట్లు చేసి యీ
యూరికిఁ బోయి నేఁ డిచట నుండుదమా యని మువ్వురు

న్ర యో, దారతనేగి గంధవతిఁ దద్దయు మెచ్చుచు
వచ్చుచు న్నెడన్. 579

క. ఆరమణియు నభిరాముఁడు
క్రూరుని నిరువంకఁ బెట్టుకొని యయ్యో యీ
యూరికి దొర లేఁడా యీ
చోరుని దండింప ననుచు స్రుక్కక కూయన్. 580

క. ఆమాటవిని తలారుల
దేమని గద్దింప నామృగేక్షణ రొదగా
నామగఁ డితఁడని యయ్యభి
రాముని వెసఁజూపి నిబ్బరంబునఁ బలికెన్. 581

తే. ఆలుమగఁడును నియ్యూరి యఱుత నిలిచి
చలిది భుజియింప నాసొమ్ము సంగ్రహించె
గొట్టుసేయక వీనిఁ జూపట్టుకొనుచు
నిచ్చటికిఁ దెచ్చితిమి పట్టుఁ డిప్పు డితని. 582

వ. అనిన విని యన్నగరరక్షకు లాక్షేపపూర్వకంబుగా నతనిం
బట్టుకొని బాధించి శోధించి యొడిలోని యాభరణములం
గనుంగొని దొంగయగు నని నిశ్చయించి యభిమానధనున
కెఱింగించి మూఁడు త్తరువులు గైకొని నిజకామినీకుహాన
సంజనిత విస్మయాదృతప్రత్యుత్తరుం డగు నతని వధియించి
యమ్మండనంబు లిచ్చినం జపలాభిరాములుసంపూర్ణకాములై
యథేచ్ఛ నరిగి రాక్రూరుండును నన్యాయహతుం డయ్యెం
గావునం బిశాచంబై యాచారవంతులం గని తలంగం
బాఱుచు మాంత్రికులం గని గడగడ వడంకుచు నాయుధ
హస్తులం జూచి యేచినభయంబునుం బొందుచు భైర

వాఞ్ఛావశుండై యాహారంబుఁ గొనంగానక వెఱచినవారి
వెంటంబడి తదీయజనప్రకల్పిత రాత్రి కాననంబుల నుద్దండ
తరజఠరానలంబున శృంగాటకంబులఁ గాఁపుగరిత లగ్న
లంబుగా భగ్గునం దరికొన బలియర్పించు పొంగళ్లవలనం
గొంతకొంత సంతసించుచు నిడుమలకుం గడగానక యప్పట్ట
నంబున నెట్టుకొని యున్నవాఁ డగుటం జేసి యతం
డొక్కనాఁడు. 583

క. నరపతికిం గానుకగా
విరిపొట్లము గొనుచు నొకఁడు వీథింజనుచో
గురుతర మగు సురుచిరత
త్పరిమళముల వెంటనంటి పాయక చనియెన్. 584

ఉ. భూపతి యంత నవ్విరులపొట్లముఁ గైకొని కొల్వు దీఱి క్రీ
డాపరమైన బాళి నిగుడ న్వెస నంతిపురంబుఁ జేరి కొ
మ్మాపువుఁబోణి యంచు మణిమంజరి కిచ్చి తదీయ మన్మథో
ద్దీపితకేళిఁ దేలి పొడతెంచు రవిం గని లేచిపోయినన్. 585

క. ఆకమలనయన పరసుర
తాకాంక్షల్ నిగుడ నెవ్వఁడైనను మగవాఁ
డీకడకు వచ్చి కోరిక
నాకొనగూర్చునని నెమ్మనంబునఁ దలఁచెన్. 586

క. క్రూరుం డప్పుడు తనయా
కారముతో నిలిచి యళుకుగాంచినదానిం
జేరంగ నరిగి వెఱవకు
మోరమణీ వినుము మన్మహోదంతంబున్. 587

చ. అని నిజభార్య చేసిన యపాయమునం దనకట్లు సంభవిం
చిన యశరీరితాస్థితులు చెప్పి యిఁకం జఠరానలంబుచే
తను నెరియం దొడంగె వనితా యిపుడన్నము వెట్టితేని నీ
పనిచిన పంపుఁజేసెద శుభంబగు నీకని మ్రొక్కి వేఁడినన్.

క. అమ్మగువ చపలఁ గూరిచి
యమ్మా భువినాఁటదాన వైనన్నిఁ చే
యమ్మహితసాహసము నా
కిమ్మా నాకోర్కు లెల్ల నీడేఱుటకున్. 589

క. అని మెచ్చి క్రూరునిం గనుఁ
గొని వాహనమగుచునన్నుఁ గొని చనఁగలవా
మనమునఁ దలఁచినచోటికి
దినదినము న్నీకు మంచితిండి ఘటింతున్. 590

తే. అనిన నినుమోచికొనుట భాగ్యంబుగాదె
బ్రతికితినటంచు వాఁడొడఁబడినఁ జూచి
యబల బోనంబు వానికాహారమిచ్చి
తోయజానన యర్ధమరేయి వేళ. 591

క. పతి మకరందాగృహసం
గతిఁ గాంచుట దెలిసి గగనగమనక్రూరో
ద్ధతవాహనయై విజన
క్షితి దలఁచుటఁ జనియె కాళిగేహము చేరన్. 592

క. చని వాహనంబు డిగి య
వ్వనితామణి పథికుఁడైన వైశ్యుని నొకనిం
గని తనవర్తన మంతయు
వినిపించి తదీయకథలు విని మోదమునన్. 593

తే. అతఁడు దాను గాలిగేహంబులోన
దక్షిణపుమూల రతికేళిఁ దనివినొంది
యనుదినము నాతఁ డటువచ్చునట్లు చేసి
పోయి యాలీల మెలఁగె నప్పొలఁతి మఱియు. 594

మ. అని రాజన్యున కయ్యమాత్యసుత నిత్యప్రౌఢవాగ్రూఢిఁ దె
ల్పెనటంచుఁ శుకరాజుపల్కు నెడ నాళికాప్తభానుప్రభల్
దనర నైర్మల్యవధూటియంతరనిశాంతంబొందియారాత్రియ
మ్మనుజేంద్రాత్మజుపొందుఁ జెందఁజను ప్రేమన్మంగలన్నిల్చినన్.

క. కని చిలుక నేఁట మాత్రమె
విను మమ్మంత్రిసుత భూమివిభుతో మును జె
ప్పినకథ లేపటికిఁ గథల్
వినిపించిన నరఁటిపండ్ల వేయుము చెలియా. 596

వ. అనినవ్వించియాజవ్వనితో నవ్విహంగమపుంగవం బిట్లనియె.

క. అంతనలవిక్రమార్కుఁడ
నంతరకథ యడుగ మంత్రినందన నవవా
సంతసమయప్రమోదా
క్రాంతవికస్వరపికస్వరంబునఁ బలికెన్. 598

తే. మానవాధీశ యయ్యభిమానధనుని
నాలుగవ కొమ్మ కమ్మకుందనపుబొమ్మ
యైన మకరంద యిచ్ఛావిహారమంద
సందు గానక మదచంచలతఁ జెంది. 599

సీ. నిలనీని వంట వార్పుల నత్తమామల
పోరును లేని కాఁపురముగలిగె

నెచటనుండిన నింట నేమనువారు లే
కింపుపొంపుఘటిల్లు నిల్లుగలిగె
రేలువగల్పట్టి పాలార్పఁగొక వేళ
తగ వెంచి చనుదెంచు మగఁడు గలిగె
వలసినయట్టు లవ్వారిగా సారక
స్తూరికాముఖ్యవస్తువులు గలిగె
తే. నెన్ని గలిగిన నేమి నాయిచ్ఛలోని
యాస గడతేఱ జారవిహారసుఖము
సంభవించ దటంచుఁ గాంతావిశేష
పరవశస్వాంత యగుచుఁ దాపంబుఁజెంద. 600

మ. ఒకనాఁ డాత్మనిశాంతసౌధలసమానోద్యానవీథీసము
త్సుకయైపోయి తదంతరంబున మణిస్తోమాతిధామాతిరం
జకమై యుప్పరమంటు చప్పరమున న్సౌవర్ణడోలావిలో
లకుఁడై నిల్చిన యొక్కసిద్ధుఁగని చాలన్విస్మయంబందుచున్.

క. జారవిహారంబునకే
కారెడు నాకోర్కిఁదీర్పఁగా వచ్చిన య
మ్మారుఁడె యితఁడని యచ్చెలి
చేరం జని చూపువలపుచేఁతలఁ దెలుపన్. 602

క. నిలిచిన నతఁడాసతికిం
గలకోర్కి యొఱింగి మమ్ముఁ గామింపకుమీ
యిలచూడఁగవచ్చిన సి
ద్ధుల మతనునితూపు మనసుఁ దూఱదు మాకున్. 603

ఉ. ఇందుమనోహరంబయిన యుద్యానవాటిక చూచినప్పుడే
డెందము మమ్మునిల్ప నిట డిగ్గితి మిప్పుడ పోవలెం జిదా

నందవిభూతిగల్గ లలనాజనసంగమసౌఖ్యమేల ర
మ్మిందునిభాస్య నీమది యభీష్టము నేకుఱునట్లు చేసెదన్. 604

క. అని చేరఁబిలిచి కర్ణం
బున నొకమంత్రంబు నుడివి పూఁబోఁడి మనం
బున నిది జపింపు మింక గ
గనగమనము గల్గు నీదుకాంక్షలు తీరున్. 605

చ. అని కరుణించి సిద్ధుఁడు వియత్పథజాంఘికుఁడైన మెచ్చి య
వ్వనిత విభాకరుం డపరవార్ధిఁ బడ న్మణిమంజరీగృహం
బునకు నిజేశ్వరుండరుగుపూఁటయటంచునునిశ్చయించి య
మ్మనువు జపించి విష్ణుపదమార్గమునం జనియెన్ రయంబునన్.

క. చని తత్కాళీగేహం
బున నొక మగనాలికూటమునకై కనుగొ
ర్కనియొక్క జారుతో నిం
పునఁ బొదలుచు నుత్తరంపుమూల రమించెన్. 607

తే. అనుదినము వేళయైనప్పు డవ్వధూటి
యటకుఁ దావచ్చునట్లుగా నతఁడువచ్చు
నట్లుగాఁజేసి యట్టుల నతనిపొందు
విడువఁజాలక మెలఁగెఁ బూవిలుతునాజ్ఞ. 608

చ. మనుజకులేంద్ర యంతనభిమానధనుండొకనాఁటి రేయిఁగాం
చనరుచివారము ల్గలహజారమునం గొలువున్కిఁజేసి య
వ్వనితలు నల్వురు న్మనువు వచ్చుక్రమంబున వచ్చి కాళికా
ఘనగృహసీమఁజేరి రతిఁ గాంచుచునుండిరి నాల్గుమూలలన్.

క. అంతట నభిమానధనుం
డాంతరమునఁ గాళికాపదాంబుజసేవా

నంతరతి వోడమ నుడిగపు
టింతులతోఁ గొలువు దీరి యే తెంచుటయున్. 610

క. వచ్చిన దివ్వటివెలుఁగున
నచ్చెలువలు నాథుఁజూచి రాతఁడుఁ గనియెం
దచ్చపలాతులఁ గనుఁగొని
యిచ్చమహాశ్చర్యసమభివృతముగ నిలువన్. 611

క. తరుణులు నలువురు నపుడొం
డొరులచరిత్రంబు లెఱిఁగి యొదవినభయము
న్నిరసించి యొక యుపాయము
దొరకొన విభుఁజేరి ధైర్యధుర్యాత్మకలై. 612

వ. కట్టెదుట నిలువంబడి కాళికాపదాంబుజంబులు భజియింప నింపునం జనుదెంచిన యతుకమలాతుల మిన్నలుపురము మదీయనాయకులు నేముఁను ననుదినంబు నిశాసమయంబున నిచ్చటికి వచ్చి పోవుదుము. మాకు నతీతానాగత వర్త మానంబులు తెలియుట కడుగం బనిలే దింత యేల నీయంతరంగంబున భవదీయభార్యాసౌందర్యవిశేషభాష ణాదులు మాయందుఁ దోఁచుటం జేసి సందియంబు కంద ళించినది కావున నింతయుం దెలుపవలసె నచ్చెలువలు మాయంశంబున జనియించినవారలు కావున మాపోలికలు వారికిం గలిగియుండు నయ్యండజయానలకు శుభంబుఁ గోరికదా యేతన్మహాశాంకరీపదపంకజారాధనకు ననురా త్రంబు నరుగుదెంతు మిందు రమ్మని యిందుధరసుందరీ సమీపంబునకు దోడ్కొనిపోయి నిర్మాల్యప్రసాదంబుగా విభూతియొసంగిసీయంగనలసద్ధర్మంబుగా నేలిమామనంబులు

చల్లఁజేయుమని యనిపిన నజ్జననాథుండును నేమియుం బలుక
వెఱచి యూరక వెడలె నప్పుడు. 613

క. అచ్చపలాక్షు లతిత్వర
వచ్చి నివాసముల నిలువ వసుధేశ్వరుఁడున్
ఱెచ్చుపడుమనముతో వెస
నచ్చటికి న్వచ్చి వారినందఱఁ జూచెన్. 614

తే. చూచి మనమున మిక్కిలి చోద్యమంది
వార లొనరించునతులోపచారసరణిఁ
దేలి తజ్జాలసంసక్తిఁ దెలియలేక
యధికతరమైన ప్రేమతో నాదరించె. 615

ఉ. మానవనాథ యిట్టియభిమానధనుం డెఱుఁగంగఁజాలెనే
యానలినాయతాక్షులదురాచరణం బదియట్లులే సుమీ
యేనరుఁడైన నిట్టి వెతలించుక యైన నెఱుంగఁ డింతటన్
మానసవీథిఁ జూచుకొనుమీ యిఁకఁ దెల్పఁగ నేర
మేమియున్. 616

తే. అనుచు బాలసరస్వతీవనిత విక్ర
మార్కుతోఁ దెల్పెననుచు శుకాగ్రగణ్యుఁ
డలప్రభావతి కెఱిఁగించునంతలో శ
కుంతములు మేఁతలకుఁ దమకూళ్ళ వెడలె. 617

తే. అంతటఁ బ్రభావతీకమలాయతాక్షి
యాత్మకేళీగృహంబున కరిగి నాఁటి
రేయి నృపుపొందుఁ గోరి చేరిన మనోజు
తేజి యిట్లను దియ్యనితేనెలొలుక. 618

క. నేఁటికథ చిత్రతర మో
హోఁటీ వినవమ్మ మంత్రిపుంగవసుత య
ప్పాటిం దెలిపిననాదొర
నాటినచింతాభరంబున న్మన మగలన్. 619

తే. కొంతతడవుండి యందు నొక్కింతయేని
దెలియనే యెక్కడిపరాకు పలుకుమనుచుఁ
గదళికాకాంతపైఁ జేతి కమ్మవిరుల
చెండువైచినఁ దత్సతీసరసిజాక్షి. 620

తే. సొమ్మసిలినట్లు వ్రాలినఁ జూచి విక్ర
మార్కభూపాలవరుఁడు హాహానినాదుఁ
డగుచు విలపింపఁ జని వయస్యాజనంబు
శీతలక్రియ లొనరింప నేదఁదేఱె. 621

చ అదిగనిపుష్పహాసుఁ డహాహా యనినవ్వఁ బ్రసూనవర్షమ
భ్యుదయము గాఁగ నంతట విభుండు కనుంగొని తీవ్రకౌ
తుకుఁడై, యదయుఁడ వింతెకాక యొకయప్పుడు నవ్వని
వాఁడ విప్పుడీ, మదవతి పుష్పపాతమున మ్రాన్పడిన న్విడి
నవ్వ నేటికిన్. 622

చ. అనవిని యయ్యమాత్యుఁడు ధరాధిప మున్నొకయద్భు
తంబు నేఁ, గనుఁగొనఁగంటిఁగాన బహుకాలము తద్వ్యథఁ
గుంది యున్కినే, పనులకు నవ్వకుండితి సభాస్థలి నేఁడొక
యద్భుతంబుఁ జూచినకతనన్మనంబు వికసించిన నవ్వితిఁ
జిత్తగింపుమా. 623

తే. అధిప యీయమ్మవారు మర్యాదపోవ
విడిచి నగరెట్లు వెడలెనో వెడలివచ్చి

తెరక్రిందటిమరుగుజ్జుఁ జేరి వానిఁ
గలసి యేతెంచు నిది మీకుఁ గానఁబడదు. 624

ఉ. దేవరకొల్వు దేరిన మదీయగృహంబున కేగువాఁడనై
యేవెసఁ బోవుచోఁ గురిసె వృద్ధవరాహకఠోరఘుర్ఘురా
రావమహాశనిధ్వని పరంపరతో నొకవాన మున్న రే
యావిలమానసాంబుజుఁడనై యొకమండపసీమఁ జేరితిన్.

తే. అచ్చటికి వచ్చె నిమ్మందయాన వచ్చి
తెరక్రింది ప్రతీక్షణాధీనుఁడైన
గుజ్జుఁ జేరిన వాఁ డతిక్రుద్ధుఁ డగుచు
నింతతడ వేల రావైతివే యటంచు. 626

తే. గుండియలు గ్రుళ్లఁ దన్నిన గ్రుక్కుమిక్కు
రనఁక యాతని కినుక చల్లాఱనిచ్చి
విక్రమార్కుండు నిద్ర గావించుదనుక
వెడలి రారాదటంచును వేఁడుకొనియె. 627

తే. అతని పదఘాతముల కోర్చినట్టి దాని
కివ్విరులబంతి వ్రేటున కింతమూర్ఛ
వచ్చెనే యంచు నవ్వితి వసుమతీశ
చనవరియటంచు నాతప్పు సైఁపవలయు. 628

క. అన విక్రమార్కభూపతి
విని వెఱఁగున ముక్కుమీఁద వ్రేలిడి చింతన్
మునుఁగుచు బాలసరస్వతిఁ
గని తెలిసె స్మీనహాసకారణ మౌ లే. 629

తే. కాకయుండినఁ దైలపక్వంబులైన
మత్స్యములు నవ్వునే యంచు మందబుద్ధి

నక్కటా కానన్నైతి నీహంతలాఁడి
వగలు నమ్మితిఁ గద పతివ్రత యటంచు. 630

క. అని మఱియుఁ బదియుఁబదియును
గనుఁగొని కదళికకు నాజ్ఞఁ గల్పించె న్నా
స్త్రనిరూపితపద్ధతి న
జ్జననాథుఁడు వింటివా నిశాకరవదనా. 631

క. అని చిలుక పలుకఁ బూర్వా
వనిధరశృంగాగ్రమున దివాకరుఁ డెసఁగం
గనుఁగొని ప్రభావతీసతి
చని గృహముననుండి తన్నిశాముఖవేళన్. 632

క. పుడమిదొరఁ జేరు వేడుక
పొడమగఁ జనుదెంచి కీరపుంగవుతో నీ
కడుపెల్లఁ గథలు గద ని
న్నడుగం బనియేమి పోదునా యని పలుకన్. 633

తే. పోయిరమ్మిందువదన యపూర్వమగుచు
నలరు నొకకథ విను విక్రమార్కనృపతి
యవ్విధంబున నిజసతి కాజ్ఞ వెట్టి
పుష్పహాసుని జూచి యింపులు జనింప. 634

శా. ఈయాశ్చర్యము కంటిమేకద పురాదృష్టాద్భుతంబేమి యో
యాయాఖ్యానముఁ దెల్పుమన్న నతఁడుద్యత్ప్రీతితో నిట్లను
న్, సాయంకాలనటన్మహానటజటాఝూటాటవీదోర్ధునీ
స్ఫాయద్భంగఘుమంఘుమోపమితవాచాచాతురీధుర్యుఁడై

శా. వస్వద్రిప్రతిమానధైర్య విబుధధ్వంసిప్రభూద్భూతభీ
నిస్వస్థక్షితిభృద్విరోధిమునిదిఙ్నేత్రాబ్జజస్మేరణభృ

ద్వాస్వాదిత్యముఖా_ర్తబర్హిచయదీవ్యద్వారివాహోదయా
భాస్వద్వంశపయోధిశుభ్రకర శుంభత్కుంభకర్ణాంతకా. 636

క. ఖరకరకులశరనిధిశశ
ధర ఖరసురవిమతశమన ధనదసఖధను
ర్ధారణభయదభుజ భవహర
సురవరమునినికరభజిత శుభకరశరణా. 637

స్రగ్విణి.—
మానితాజ్ఞేక్షణా మానిసంరక్షణా
భానుసూనుప్రియంభావుకప్రాభవా
దానసంతుష్టగోత్రాసుధాంధస్స్తుతా
జానకీస్వచ్ఛభూసారసేందిందిరా. 638

గద్యము. ఇది శ్రీమత్ఖాదిరీనృసింహకరుణాకటాక్షవీక్షణా సమాగత కవితాధార పాలవేకరికుల కలశాంభోనిధి సుధాకర తాడిగోళ్ళకరియమాణిక్యనృపహార్యక్షపౌత్ర పవిత్రచరిత్ర కదురధరామండలాఖండలపుత్ర విద్వత్కవిరక్షణానుసంధాయక కదిరీపతినాయకప్రణీతంబైన శుకసప్తతి యను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శుకసప్తతి

చతుర్థాశ్వాసము.

క. 1

తే. అవధరింపుము సకలరాజాధిరాజ
నతపదాంభోజుఁ డగు ధర్మనందనునకు
సరసవైదికలౌకికాచారవిహిత
హితకథారమ్యుఁ డగు ధౌమ్యుఁ డిట్టులనియె. 2

తే అవధరింపుము విక్రమార్కావనీంద్ర!
చిన్న నాఁడేను మున్ను కాశీపురస్థ
లావలోకనకాంక్షచే నరిగి యరిగి
జంబుకేశ్వర మనుపట్టనంబుఁ జేరి 3

తొమ్మిదవ యుపకథ.

తే. కంటి పాంథజనాహ్వానకారిమృదుల
వాతపోతచలత్పటకేతనాంక
మై మదీయశ్రమచ్ఛిదాహారి యగుచు
నలరు నొకవంటకూలి యొయ్యారియిల్లు. 4

సీ. హాళిపుట్టించె సద్యఃకల్పితానల్ప
రసపూర్ణగాథాదురంతపటిమ
రక్తి గల్పించె ధారాళవాచాసుధా
మాధురీధుర్య సంగీతరీతిఁ
దెలియఁజేసె ననేకదేశసభాంతరా
రాశికాంతరనికరప్రపంచ
మస్ఫురం బొసఁగె శబ్దార్థవైచిత్రిని
బంధనోజ్జ్వలగద్యపద్యసమితిఁ
తే. దద్గృహాలకన్న కల్పితతారకాయ
మానసోమసమానీతు లైనపథిక
కథికగాయకచారుసత్కవులయుదర
పూర్వ్యగంతరసల్లాపములు నరేంద్ర. 5

చ. చిటిలినవాభినామ మొకచేఁ దెలనాకులు చాయతోడి
పుక్కిటివిడెముం బెడంగుగ బిగించినపైఁటచెఱుంగులోనఁ బి
క్కటిలు కుచంబులుం బసేఁడికమ్మతళుక్కను చెక్కుదోయి
చొ,క్కటముగ ముద్దుగుల్కు[illegible]నొకకల్కి వెసం జనుదెంచి
యచ్చటన్. 6

సీ. మఱివండి పెట్టుకొమ్మలు లేరె మావెంటఁ
బడుదు రటంచును బాయఁబలికి
పోవఁజూచినఁ దిట్టిపోదు రిదేల వా
దాడఁజాల మటంచు నాసగొలిపి
యటువంటివారమా యాఁకలిదీర్పు మి
క్కిలిపుణ్యమన్న నంగీకరించి

కమ్మలు గదలఁ గన్బొమ్మలు నిక్కఁడ
నారజమ్మునఁ గూలి జేరమాడి
తే. వచ్చు తెరువరులందఱు వంటపనికి
నన్ను మెత్తురటంచు నందములు సూపి
బాళిపుట్టించు దాని కప్పధికులెల్ల
నొడఁబడి కెమీఁద నే మిన్కు లొసఁగి రపుడు. 7
తే. వారితో నేను భుజియించి వనజబంధుఁ
డ స్తగిరిఁ జేరుతఱియైన నపుడు సదికిఁ
బోవువారలఁ జూచి నేఁ బోకనిలిచి
సందెవార్చితి జలము లొసఁతి యొసంగ. 8
క. ఆసమయంబునఁ జీఁకటి
మాసినతనముదుకచీరమైకలనిగ్గు
ల్వాసులకుఁ బెనఁగఁగా నొక
దాసి యరుగుదెంచి యొకసుధాకరముఖితోన్. 9
క. ఏమో గుసగుసలాడిన
నామగువ మత్తేమిసేతు ననువగుమగవాఁ
డీమాటకు నొడఁబడఁ డ
క్కామినియెడ మాట నిల్పఁగా లేనైతిన్. 10
క. అనుమాటలు సవసవగా
విని నేనేమో ప్రమోషవిధమని చేరం
జని యది యేమని యడుగం
గనుఁగొని యమ్మగువ ముఖవికాస మెసంగన్. 11
తే. హాత్తుకోవచ్చు నీవంటియుంద గాని
నున్న దొకచోట నొకమంచి యొజపులాఁడి

దాని కిలికించితంబునఁ దవిలినట్టి
వాఁడు దేవేంద్రునకుఁ జేటి వ్రాయఁగలఁడు. 12

మ. అను నమ్మాటలతోడనే రతిపతిజ్యావల్లి కాటింకస్తుతుల్
విని తా మంచిది పోదనా యనుచు నవ్వీక్షించి యయ్యంబు
జా, నన సెబాసు బలార జాణవవు దన్నా యింత తెంపాం
దకుం, డినవాఁ డేమగవాఁడు నీతపము పండె న్నిండె
సౌఖ్యస్థితుల్. 13

తే. పట్టనని యోగి యాగుణభద్రుఁ డనెడు
భూసురుం డొకఁ డియ్యూర వాసిగనియె
వానిబంటున కున్నయైశ్వర్యగరిమఁ
బడసినఁ గుబేరుఁడైనను బ్రదికిపోవు. 14

మ. అలరుందూపులమన్నె వాని మగవాఁ డన్పించుఁ దత్కాంత
య, య్యలివేణీమణి జారసంగమసుఖైకాకాంక్ష దీనిని
చ్చలు నాయింటికిఁ బంపు నొక్కనిమహాచాతుర్యధుర్యస్థి
మె, చ్చులొసంగం దగువానిఁగాఁ బనుపుమంచుం గ్రన్న
పూర్వంబుగన్. 15

క. వీనును మాలిమిగల మగ
వానికి నిది యెఱుకసేయ వడవడ వడఁకుం
గాని చన వెఱచుఁ వాఁడ
మ్మానినితోఁ బ్రొద్దు కొంచెమా యొనఁగూడుసన్. 16

తే. అట్టిచో నెట్లు పోవుదు నంటివేని
దద్గృహాము చెంత నొక వటతరువు గలదు
దానిపై నెక్కి చీఁకటిగాన నిపుడె
యాడవెంటనె దిగు మొనఁగూడుపనులు. 17

తే. కాంతిమతి దాని పేరు తత్కాంతుఁ డధిపు
డనుపఁగా దూరభూమికి నరిగినాఁడు
నడచి యిచ్చటి కతఁడు రాఁ దడవుపట్టు
వేగఁ జను మిందులకుఁగాను వెఱవవలదు. 18

క. అని నన్నుఁ బలికి దానిం
గనుఁగొని యమ్మగువ కింత కార్యంబో జ
వ్వని వే తెల్పుము పొమ్మని
యనుపఁగ నది వెడలి చనియె నంతట నేనున్. 19

మ. తరలంబైన మనోంబుజంబు ఘనసంత్రాసంబుతోఁ బోరి శం
బరవిధ్వంసి మహాప్రతాపము జయింపం గాంతిమత్యాల
యాం,తరముం జేరఁగ నిశ్చయింప వట ముద్యత్ప్రౌఢిమ
ల్మిఱ నెక్కి రహిన్మాఖలవెంటనే యరిగి తద్గేహాంబునం
డిగ్గితిన్. 20

ఉ. అంతకుమున్నె యచ్చటి కొయారముమీఱఁగ వచ్చియున్న
త, త్కాంతిమతీవధూటి ననుఁ గన్గొని మోమఱవాంచి
నిల్చినం, జెంతకుఁ జేరి దాసి యిది సిగ్గుపడ న్సమయంబటే
గృహా,భ్యంతరసీమఁ జేర్పుద మటంచు ననుం గొనిపోయి
రిద్దఱున్. 21

చ. బటువులు తాపితాపఱుపు పట్టుతలాడముమీఁదఁ జల్వదు
ప్పటిపయిఁ జప్పరంపుజిగి బంగరువ్రాఁతకురాళముం గురం
గటఁ బడిగంబుఁ గంచుదివగంబము గల్గినపట్టెమంచము
త్కటరుచినింప మించు రతిధామముఁ జేరితి నిర్భయంబునన్.

తే. అంతట భుజించి నను వినయంబు దోఁప
మంచమున నుంచి యక్కాంతిమతిని జూచి

యొనసెఁ గదవమ్మ నీమనోభీష్ట మితని
యలరుఁ బ్రాయంబు కొల్లాడు మనుచుఁ బలికె. 23

శా. నన్వీక్షించి సమస్త దేశతరుణీనానారహఃక్రీడలం
గన్నావందపుజాణ విక్కలికి బొంకన్లేదు సుమ్మా మెయిం
జిన్నెల్చించకుమా బయల్పడిన నాచేఁ గాదు సుమ్మా ప్రజం
గన్నుల్మూయఁగ నీకుఁ దెల్పవలెనా కార్యం బకర్తవ్యమున్.

క. అని తలుపుమూసికొంచుం
జనియెం దద్దాసి గడియ చక్కఁగఁ బొంకిం
చి నెలంత యంత తల్పం
బున కొయ్యనవచ్చె నగవు మొగమునఁ దోఁపన్. 25

తే. ప్రథమసంగమకేళి యప్పటికి నంత
ముగ్ధ యనుపించి పిదప నమ్మోహనాంగి
జాతివారాంబుజేక్షణల్ సైఁత మింత
నేర రనిపించెఁ గలయిక యారజముల. 26

మ. సభలోన న్వివరింపరాదె గద తచ్చాతుర్య మెంతంచు నే
నభివర్ణించెద నంశుమత్కరదురాపాంతఃపురావాస యా
యిభయానామణి యెందు నేర్చినది హాయీకౌశలం బంచు నే
సభయాశ్చర్యతఁ జెందితిన్మహిమ నాసాతర్జనీయోగమున్.

ఉ. ఎంతకు నేర రంత తెగియించినవా రది యున్న దేకదా
యంతట తెల్లవాఱిన లతాంగి ననుం బడుకింటి మిద్దెపై
దంతపుమేలుమంచము సుధాకరకాంతగృహాంతరంబులో
నెంతయుఁ జింతలేక వసియింపఁగఁ జేసెను సాహసంబునన్.

తే. రాత్రు లెల్లను గేళ్యాగారమున నుంచుఁ
బగలు మేల్మచ్చుపై నుంచుఁ బ్రతిదినంబు
బేర్మి రెట్టింప షడ్రసోపేతములుగఁ
బ్రొద్దుప్రొద్దునఁ భోజనస్ఫురణ లొసఁగు. 29

తే. దానినడకల వగ లెన్నియైనఁ గలవు
చెప్పఁ జిత్రంబు లటమీఁదఁ జిత్తగింపు
మంత నయ్యింతి గర్భచిహ్నములు దాల్చె
వేడుకలు ద్రోచి నామది వెలుపువాడమ. 30

తే. అంత నొకనాఁటి రేయి యేకాంతసదన
సీమ నన్నుంచికొని మున్ను చేర్చియున్న
గంటమాకులుఁ గొని దివ్యాగంబ మింత
యొనయఁగూర్చుండి యాపూర్ణి మేందువదన. 31

సీ. శ్రీమన్మహాగుణస్థిరగుణభద్ర పా
దములకు దేవరదాసియైన
కాంతిమతీదేవి ఘనభక్తినతులు గా
వించి చేయంగల విన్నపములు
మిమ్ము నాపాలిస్వామినిఁగాఁ దలంపుదు
మీమహిమంబులు మీకె తెలియుఁ
గలలోన మీరు సాక్షాత్కరించుటఁ జేసి
గర్భంబు నిలిచె నిక్కంబుగాఁగ

తే. నింటివారెల్ల నామీఁదఁ గంటగించు
చెపుడు నెఱుఁగుదురేకద యింకమీఁద
నేమి కల్పింపఁజూతురో యెఱుఁగరాదు
కరుణ నిల్పుమటంచొక కమ్మ వ్రాసి. 32

క. తనదాసిఁ బనుప నదియుం
ఘనజవమున నేగి చేరి కమ్మ యొసంగం
గనుఁగొని గుణభద్రుఁడు చది
వినవాఁడై విస్మయం బవేలముగాఁగన్. 33

క. చింతాక్రాంతుండై యిసు
మంతయు మాటాడకున్న నాతనికుపిత
స్వాంతత్వ మెఱిఁగి దాసి య
నంతత్వర మరలివచ్చి యంతయుఁ దెలిపెన్. 34

సీ. ఆఁడుదిదైనచో నడుగఁ గులస్థాన
పౌరుషములతోడఁ బ్రబలువాఁడఁ
గొడుకైనఁ గలదు లే గుణభద్రునకు మున్ను
మున్నుగానె పితౄణమోచనంబు
జతగూడ మనపురోహితుని రప్పింపరే
పాటించి లగ్న మేర్పఱచుఁగాని
బొడ్డుగోయరె యేమి పురుటింటిలోఁజొచ్చి
మనపతివ్రత బిడ్డఁ గనియెనిప్పు
తే. డనుచుఁ గేరడముల నింటి యమ్మలక్క
లాడికొనఁ జేటికానీత యైనవస్తు
కోటిచే నింత యేమియుఁ గొదవలేక
కాంతిమతి యంత మగవానిఁ గనియె నధిప. 35

క. కని పెనిచెం దదనంతర
మున భూనాథుండు పనుపఁ బోయినకార్యం
బొనగూడుకతనఁ గ్రమ్మఱి
చనుదెంచెం దద్విభుండు సదనంబునకున్. 36

తే. నిజసపూగమసంభ్రమోన్నిద్రులగుచు
నింటివార లెదుర్కొన నేగుదెంచి
యాత్మభార్యాచరిత్రంబు లడుగఁ బొక్కి
ఖిన్నుఁడై యున్నవాని నీక్షించి యపుడు. 37

సీ. బెడఁగుఁజూపెడు నూనెముడిలోను గాఁ నంటఁ
గట్టిన వాసెనకట్టుతోడఁ
గస్తూరిపసుపు చొక్కటపుఁ జల్లనితావి
వెదచల్లు పుక్కిటి విడెముతోడ
నిసుపపై పసుపునూనియ జిడ్డులంటిన
చిటికమ్మినుఱుమాపుచీరతోడ
నొసటనందంబుఁ జెందు విభూతిరేఖపైఁ
బొంకంబుగను చుక్కబొట్టుతోడఁ

తే. గాన్పుసంతస మందు మొగంబుతోడ
నడపు మురిపంబుగులుకు నెన్నడలతోడఁ
గాంతిమతి పేఁడె నీముద్దుగాఱు తనయుఁ
డనుచుఁ జేతికి నీయఁగా నవ్విభుండు. 38

తే. కన్ను లెఱ్ఱగా నెగాదిగఁ గన్గొని
యాడుగఱచి దీని నాఁటదానిఁ
జంపరాదుగా విసర్జించితి నటంచుఁ
బొన్నవచనులఁ జూచి పలుకుటయును. 39

చ. కలకల నవ్వి యానెకద కాదనవచ్చునె నన్నువంటితో [మం
య్యలి నిడనాడ నీయడ నమూరె నెబాసురె యింటివారి
దలవపహింమంబు గాక నిసుదూఱఁగఁబల్కఁ బనేమి బాపురే
కలిసుగమామటంచు నని కాంతిమతిలలితాంగి వెండియున్.

మ. కలనిక్కంబగు నేయటన్న నిఁకనౌఁగాదంచు మాఱాడఁగాఁ
గలనా యింతకు వచ్చినప్పుడును బల్కన్నేర నాకాన్పుర
చ్చలకెక్కెం గద యింక మానుదురె యీసాధ్వుల్ననుం
దూఱఁగా, వెలయం దైవమెఱుంగుఁ గల్లనిజము ల్వీరాడఁ
గా నేమగున్. 41

సీ. నలుగు రుండినచోట నిలువఁగాఁబెట్టి మా
టాడఁగాఁ గంటిరా యమ్మలార
ననువంటియాఁడుబిడ్డను గన్నవా రింతె
పలుకరే యేమియుఁ దెలియలేని
సబ్బిణు ల్మీరు మీచాటుమాటలు గదా
నానాథుమేలిగుణంబుఁ జెఱచె
దయ యింతలేక యెంతకు నెత్తుకొంటి ర
క్కటా మిమ్ముఁ గన్నదిగాక తల్లి
తే. సూర్యుఁడా చూచుచున్నావె చోద్యపడక
యందఱును జేయుపాపపుణ్యంబు లెవరి
నడిగితెవి ధర్మదేవతా యమ్మచెల్ల
వింత నావంటి దానికా యింతమాట. 42

తే. అని గయాళించుకొనుచు హస్తాంబుజముల
నలరుపాపని దురదుర నరిగి తోట్ల
లోనఁబడవైచి మొగమునఁ బూను గండు
తోడ బొమముడి నిగుడ నత్తోయజాక్షి. 43

క. మును రామునిమాటలకై
యనలము వెసఁ జొచ్చి వెడలి యలరిన సీతాం

గనకంటె నేను దక్కవె
చని కాళిక చెంత బాసపలిపి గెలిచెదన్. 44

మ. అనుచుం గ్రక్కున గేహము న్వెడల దాయాదు ల్మహా
సాధ్వివి,ట్లు నినుం బేర్కొన మింక నీసడిదె చాలుం జాలు
రమ్మంచు వెంటనె రాఁగా నిది యేమొకో యనుచు నానా
మానవు ల్గుంపులై, కనుఁగొంచుం జనుదేరఁగా నడిచెఁ
దత్కాళీమహాస్థానికిన్. 45

సీ. తనవారు పిలువఁగా వినక బాసయొనర్పఁ
జనుటేటికో యని యనెడువారు
నాఁడుఁబుట్టువు చెడ్డదవుఁగదా యిటువంటి
యపకీర్తివచ్చెనే యనెడువారు
నపకీర్తివచ్చిన నడఁపక యింటివా
రగడుచేయుట దోస మనెడువారు
నగ దేమిచేసి రియ్యతివ తానే వారి
కారడి గల్పించె ననెడువారుఁ
తే. జూడవచ్చిన నచ్చుముచ్చో యెఱుంగ
కాడ రా దేల యీపాప మనెడువారు
బయలుదేఱిన యపుడె యీపడఁతి జంత
యగుఁజుమా యనువారు నైరపుడు జనులు. 46

వ. వెండియుం దండోపతండంబులుగా మెండుకొని యాలో
కించు పురజనంబుల కోలాహలంబు విచారించి సంభ్రమా
శ్చర్యంబుగా నరిగి యూడిగంపుఁ బడఁతులు విన్నవించిన
నన్నగరాధినాథుం డగు నరపాలుండు విస్మయంబున నగరు

పనము న్మెచ్చి యొనర్చెనంచు నెదలన్భావించి పశ్యత్పురీ
జను లౌరౌరపతివ్రతా యనుచు మెచ్చన్నింగిముట్టెన్రొదల్.

ఉ. అంత నృపాలుఁ డాలలనయంఘ్రులకుం బ్రణమిల్లి యామినీ
కాంతముఖీ! యరుంధతివి కానక నీవయిఁ గాని పోని యీ
వింత ఘటించినట్టి యలివేణులనోరికి శాస్తిసేసి య
త్యంతయశంబు నిల్పితి కదా యిఁక నింటికి నేగఁగాఁ దగున్.

చ. అనవిని రానిసిగ్గునఁ బటాంచల మించుక వంచినట్టి మోము
నకు మఱుంగుఁ జేయు కరము న్మృదుపాదపయోరుహ
ద్వయం,బున నెలకొన్న చూపు లోకపొంకము చూపఁగఁ
గొంకుమాట ల,త్యనుపమముగ్ధతాగతి వెలార్ప నడంతువ
చంద మేర్పడన్. 55

మ. అపవాదంబు పరిత్యజించుటకునై ప్రాణంబులే నిల్పుదు
న్నృప! యీభూప్రజకెల్లఁదండ్రి వగదా నీముందఱం బాసచే
సి పరఖ్యాతి వహింపఁ గంటిఁ గద నీచిత్తంబు నచ్చెం గదా
యిపు డీపోఁడిమి చాలుఁ గాఁపురముపొం దేలా విసర్జించె
దన్. 56

క. అని వెండియుఁ బలుతెఱఁగు
ల్గనఁబడఁగాఁ బల్కు ధరణికాంతునివచనం
బున కలికి మీఱఁజాలని
యనువున మేకొనియె సతి గృహంబున కరుగన్. 57

మ. అపుడత్యుజ్జ్వలభూషణాంబరవిశేషాదుల్సమర్పించి యా
తపనీయాంగిని బల్లకి న్నిలిపి యుద్యత్పంచవాద్యధ్వను
ల్విపులాక్రాంతర మెల్ల నిండ వినయానిర్యాతిఁ దోడ్తెచ్చె నా
నృపలోకేశ్వరుఁ డింటనిల్పె నియమం బ్రీతాంతరంగంబుతోన్.

క. అంతటఁ గాంతిమతీసతి
యింతంతనరాని ప్రేమ నిటు సనఁగా దే
శాంతర నానామనుజుల్
సంతసమున నెంచ మిగుల సన్నుతి కెక్కెన్. 59

క. అని యిట్లు పుష్పహాసుఁడు
ననుపమవైఖరుల విక్రమార్కున కెఱిఁగిం
చె నటంచుఁ జిలుక పలుక
న్వనజాప్తుండెక్కెఁ బూర్వవసుధాధరమున్. 60

వ. అప్పుడు ప్రభావతి మనోజరథవిఫలీకృతమనోరథయై యవ
రోధంబున కరిగి నిశాసమయం బగుటయు నవ్వసుంధరా
పురందరసంగమానందంబు డెందంబునం గల్పించుకొని
యనుభవించుచుం జనుదెంచు నచ్చంచలాక్షితో ననంతర
కథావిధానంబు వినుమని శుకాగ్రగణ్యుం డిట్లనియె. 61

క. అలవిక్రమార్కభూవరుఁ
డలఘుతరాద్భుతయుతాంతరంగుం డై య
వ్వలికథ యడుగంగఁ గుతూ
హలమున నాతనికిఁ బుష్పహాసుం డనియెన్. 62

తే. ఇందులకు నింత విస్మయం బేల విక్ర
మార్క! యిఁక మీఁదఁ గలకథ యవధరింపు
మేను బూర్వక్రమంబున దానియిల్లు
జేరి నిల్చితిఁ దత్ప్రతిస్థితులఁ దెలఁగి. 63

తే. బలి యొసంగినఁ బూజలు సలిపి వేఁడు
కొనినఁ దత్కాంతిమతిమాయ మనమునందు

హత్తుకొని యున్కిచే మానదయ్యె నధిప
కాళికాదేవి నిజశిరఃకంపనంబు. 64

చ. అదిగని పౌరులెల్లను భయంబునఁ దత్పురనాథుఁ జేరి యా
యదన మహాపతివ్రత గుణాంచిత కాంతిమతీలతాంగి నే
రొప్పదవఁగ నిల్పిన స్థిలుపనోపు మఱెవ్వరిచేతఁ గానియ
భ్యుదితశివాశిరశ్చలన మోనృప యంచును విన్నవించినన్.

మ. ఇదియాానంచు నరేంద్రుఁ డందఱును దోనేతేరఁగా సర్వసౌ
ఖ్యదమౌ కాంతిమతీగృహంబు దరియంగావచ్చి ఫాలంబుఁద
త్పదములోన్కఁగ మ్రొక్కి యెట్లయిన నంబామూర్ధకంపంబు
మాన్పి దయంబ్రోవు మటంచు దైన్యగతి గాన్పింపంగఁ
బ్రార్థించినన్. 66

ఉ. ఆలలితాంగి కేళినిలయంబు కవాటము మాటుఁ జెంది భూ
పాలక యింటివా రిడిన బాముల రచ్చల కెక్కినంత యే
చాలదె యింకమీఁదను నిజంబుగ రట్టున కోర్చునంతకుం
దాళునె యీశరీరము వితావిత యెక్కడిజోలి యక్కటా.

తే. అరయఁ దోఁబుట్టుపైఁ గల్గు కరుణ నిందు
వచ్చి యీరీతి దేవరవారె యింత
ప్రార్థన మొనర్చుపట్లఁ గాదనఁగఁ దగునె
యైన నొకచిన్న విన్నప మవధరింపు. 68

క. భామాజనసామాన్యము
గా మది నన్నెంచు జనులు గననేఁడు మొదల్
గామహిలోపలఁ గానని
నామహిమ మెఱుంగవలయు నరనాథమణీ. 69

తే. ఇలఁ బతివ్రత లగువారు గలిగిరేని
కాళి యొనరించు నిజశిరఃకంపనంబు
మాన్పు మని చాటఁ బనుపుము మానవేంద్ర
యప్పు డందఱే వగ తెలియంగవచ్చు. 70

క. అని యవ్వధూటి పలుక
న్మనుజకులేంద్రుండు మాఱుమాటాడఁగఁ గొం
కినవాఁడై భువిఁ జాటం
బనిచెం దద్వచనరీతిఁ బ్రకటముగాఁగన్. 71

తే. అంత రాజాజ్ఞ మీఱరాదంచు ధరణిఁ
గలుగుసతులెల్ల వచ్చి నిక్కమగుభక్తి
నెంత మ్రొక్కిన నంతంత కెచ్చసాగె
ధూర్జటివెలందిమూర్ధవిధూననంబు. 72

తే. కాంతిమతిదక్క మనుజలోకమున నింకఁ బ
తివ్రతలు లేరటంచు సుదీర్ణవచన
ముఖరులై జనులాడ నమ్ముదితలెల్ల
సిగ్గుపడి యేగి రప్పు డచ్చెరువుఁ జెంది. 73

ఉ. అంతట రాజమౌళి పునరాగతుఁడై ధరణిన్వధూటికా
సంతతిలోనఁ జూడ నొకసాధ్వియు లేదని యాత్మలోన సి
ద్ధాంత మొనర్చితిన్మముఁ గృతార్థులఁ జేయుమటంచు మ్రొక్కిన
క్కాంతిమతీవధూటి యవుఁగాకని కాళిగృహప్రవేశయై.

తే. రాజు మొదలయినవారి దూరమున నునిచి
గర్భగృహమున కరిగి వేగమ కవాట
బంధన మొనర్చి గ్రక్కున భద్రకాళి
డాసి నిలుచుండి ధీరతాడంబరమున. 75

క. నామనసువచ్చుకై వడి
నేమెలఁగినఁ జూడలేక యెవ్వతెవే యీ
బూమెలు పన్నఁగ వలదిఁక
యీమేరన్నిలువకున్న నిట్టటుఁజేతున్. 76

తే. అనినఁ దత్కాళి యెంతకైనను దెగించి
నట్టిదీజంత యేమి సేయంగఁ బూను
నోయనెడుభీతిఁ దలయూఁచు టుడిగినిలువఁ
దరుణి వాకిలి తెఱచి యందఱిని బిలిచె. 77

క. పిలిచిన నరపతి మొదలుగఁ
గలవారలు వచ్చి భద్రకాళీదేవిం
దిలకించి శిరఃకంపము
నిలుచుటకు న్విస్మయాదినిబిడాశయులై. 78

తే. కాంతిమతి భూతలమున సాక్షాత్కరించి
నట్టియయ్యాదిలక్ష్మిగా కరసిచూడ
మనుజకామినిగాదు సుమ్మనియు మఱియు
మఱియు మ్రొక్కిరి వినయసంభ్రమములెనయ. 79

ఉ. ఆసమయంబున న్నరవరాగ్రణి భృత్యులు తెచ్చినట్టి సిం
హాసనమందు నవ్వికసితాంబుజలోచన నుంచి వైభవ
శ్రీసముదీర్ణవృత్తి నభిషేకము చేసి విశేషభూషణో
ద్భాసితచిత్రచేలము లపారముగాఁ గయికాన్క చేసి నా
నాసతు లెల్ల మ్రొక్కఁగ నొనర్చి యనేకకృతప్రణాముఁడై.

తే. సతులొనర్చి మహాపతివ్రత యటంచుఁ
బేరుపెట్టి యలంకృతవారణంబు

పై సమాసీనం గావించి పటహాముఖ్యా
భద్రవాద్యరవంబు లంబరము నిండ. 81

వ. ఇవ్విధంబున నక్కాంతిమతి నూరేగించి, నిజగృహాబహిర్భా
గంబున గజావరోహణంబు గావించిన యక్కాంతిమతిచేత
సాష్టాంగప్రణామపూర్వకంబుగా ననుజ్ఞాతుం డై యానృ
పాలపురుహూతుం డరుగం దక్కినవారలను బాదపరా
గంబు ప్రసాదించి వీడ్కొలుపుచు నమ్మందగమన మంది
రాంతరంబునకుం బోయి. 82

తే. వరము లిచ్చు మహాపతివ్రత యటంచు
నేతు కాశీపురాంతరక్షితిజనంబు
లచ్చమగు భక్తిం గానుకల్దెచ్చి చూడ
వేళ గానక యుండంగా వెలసె నధిప. 83

క. అంతయుం గనుంగొని యింక నీ
జంతన్నమ్ముదురె యెపుడు చంపునొ యనుచుం
జింతించి యళుకుం బాయక
యంతం ద్వర వెడలి కాశి కరిగితి నధిపా. 84

శా. గంగాభంగముల న్మునింగి నిగమగ్రామేశ్వరు న్విశ్వనా
థుం గీర్తించుచు మ్రొక్కి డుంఠిగజవక్త్రుం గొల్చి యంతం ద్రివే
ణిం గాయంబుం దొలంచి పూర్వకృతనిర్నిద్రాఘములు ల్వాసి నీ
రంగత్పూర్వకృపారసంబునకుం బాత్రంబై తి ధాత్రీశ్వరా!

క. ఆయద్భుతంబు మదిలోం
బాయ మనంగ లేకయుంటిం బదపడి సభలో
నీయాశ్చర్యముం గని భూ
నాయక తద్విగుణ మగుట నవ్వుదయించెన్. 86

క. అని తెలుప విక్రమార్కుం
డనుపమ విస్మయతం బుష్పహాసుని మన్నిం
చి నితాంతవిభవసౌఖ్యం
బునసుండ నిచ్చెను వైశ్యభుజగద్వేషీ. 87

క. అని యిట్లు చిలుక పలుకఁగ
విని మిక్కిలి వెఱఁగుపడి వెసనంతటిలోఁ
దినపతి గరలు కనఁబడఁ
జనియెఁ బ్రభావతి నిజాస్యసదనంబునకున్. 88

తే. కోమటి మెఱుంగుసిబ్బెపుగుబ్బలాఁడి
యింటిపురమున కరిగి సాయంసమయము
గాంచి కై సేసికొని మహీకాంతసంగ
మాభిలాషంబుతోఁ జేర నరుగుదేర 89

క. కనుఁగొని గుణసాగరుఁడో
వనితా చనియెదవు ధరణీవల్లభుకడకున్
జను మిఁక నొకకథ విను మని
యనుచుం బలుకం దొడంగె నతివేడుకతోన్. 90

ఇరువదియవకథ.

ఉ. అంగవసుంధరాభరణమై యొక పట్టన మంద మొందు మా
తంగతురంగసద్భటరథంబరశాంగతతు ల్చెలంగఁగా
మాంగళికాభిధాన మనమానము గా వహించి యప్పురం
బంగదనామధేయవసుధాధిపుఁ డేలు నవేలసంపదన్. 91

ఉ. ఆనరపాలమౌళి కపరాంగము కైవడి నొక్కమంత్రి మే
ధానిధినాముఁడై తగు నతండును నిజాంగన జాయమానశో

భానుతశాంత శాంత యను బాలికఁగాంచి దివంబుకేగ సం
తానముఁగోరి లోలయను తన్వివరించి రమించె నంతటన్. 92

ఉ. ఆలలితాంగి కంటికిఁ బ్రియంబగుసొమ్ము ధరించి సేవక
శ్రీలమరించి జిహ్వకురుచించు పదార్థము లాహరించి యే
వేళఁ బ్రసూనతల్పముల వేడుకమైఁ బవళింపఁ గల్గుటం
జాల మదించి జారజనసంగతికై తివురు న్మనంబునన్. 93

తే. ఇవ్విధంబున నప్పూర్ణిమేందువదన
యన్యసంభోగసుఖలేశ మబ్బ నేని
యాకసంబైన భేదించి యవలఁబోవు
నంతకుఁ దెగించియున్న యయ్యవసరమున. 94

క. వారింట దేవపూజా
కారిత్వముఁబూని వేదఖనియై వినుతా
చారణుఁడై సద్గుణనిధి
చారణుఁ డననొక్క బ్రహ్మచారి చెలంగున్. 95

క. ఈరీతినుండువానిం
జారిణి లోపఱిచి యొకనిశావేళఁ దమః
పూరితమగు నొకయింటం
జేరిచికొని యిష్టకామ్యసిద్ధిం గనియెన్. 96

క. కని యది మొదలుగఁ దద్రతి
ననుపమ సౌఖ్యాబ్ధి నోలలాడుచు మరునిం
దనబంటుగాఁగఁ దలఁపుచు
ఘనతరగర్వమునఁ గన్నుఁగానక మెలఁగెన్. 97

క. అంతఁ దనసవతిసుత యగు
శాంతం బోషింప మఱచి చారణునిఘ్న

ప్వాంతత్వముఁ జెందిన త
త్కాంతామణి నడకలెల్లఁ గాంచిన యదియై. 98

తే. శాంత శాంతల యయ్యును జతుర యగుట
దీనికి భయంబు చూపినఁ గాని తనకుఁ
బోషణము లేదనుచు డెందమునఁ దలంచి
యోర్చికొనియుండి యంతట నొక్కనాఁడు. 99

చ. జనకునిఁ జేరి యాతనికి సంతసమయ్యెడు మాటలాడి సొం
పెనయఁగ నీవుగాక మఱి యింకొకతండ్రి గలండు నాకుఁ
బ్రొమ్మని పలుకన్ వినిశ్చలత రాద్భుతుఁడై మదిఁజెందు సంది
యం,బునఁ దలపోసి యాసచివపుంగవుఁ డెంతయు నాద
రంబునన్. 100

తే. ఇంక నొకతండ్రి గలఁడంటి వింధువదన
యతనిఁ జూపెదవే యన్న నవ్వధూటి
మంచిదని రేయిచూపెద నంచుఁ బలికి
యవలికరిగిన నమ్మాట లాలకించి. 101

క. ఆలోలాంగన తనదు
శ్శీలం బిది యెఱిఁగి పతికిఁ జెప్పఁగఁ బూనం
బోలు నని తలఁచి మిక్కిలి
జాలింబడి శాంతఁ బిలిచి సప్రియరీతిన్. 102

తే. అనునయించిన నబ్బాల యైన నేమి
నన్నుఁ బోషించెదేని యెంతయును దప్ప
దాల్తు నని పల్కె నింక న త్తరుణి జనక
భావసంశయమెట్లు పాపంగవలయు? 103

క. అని పలికి యూరకుండినఁ
గనుఁగొని యూరుజసరోజగంధి విచారం
బొనరించి తెలియఁజాలక
వినిపింపుమటన్నఁ గీరవిభుఁ డిట్లనియెన్. 104

వ. అంత నిశాసమయం బగుటయు నమ్మేధానిధి విభావధీరిత
తమఃపుంజం బగు కేళిమందిరంబున లోలాసమేతుండై
యుండి యబ్బాలికం బిలిచి ద్వితీయజనకుం జూపుమనిన
శాంత యత్యంతమౌగ్ధ్యంబుఁ దాల్చి తదీయఛాయం
జూపిన నతండు నవ్వి లోలం జూచి యేతద్బాలికాలాపంబు
లకు నీయందు సందియంబుఁ జెందితి నని తద్వృత్తాంతం
బంతయుఁ దెలిపి పతివ్రతాశిరోమణి వగు నీకిట్టిగుణంబులు
పుట్టునే యని పలుకరించెంగావున నయ్యమాత్యకుమారి
కకుం గల నైపుణంబు గలిగినం గాక ధరణీభుజంగపుంగ
వునిసంగతికిం జనఁగూడునే యనునంతలోన నరుణోదయం
బైనం బ్రభావతీలలితాంగి శుద్ధాంతంబున కరిగి క్రమంబున
దినావసానం బగుటయు. 105

శా. పన్నీటంజలకంబులాడి తొగబాబాపాదుశాకాయపుం
జిన్నెల్రాసిన చీరెగట్టి యపరంజిం జిమ్ము నెమ్మేనిపై
మిన్నల్గ్రిమ్మెడు సొమ్ముదాల్చి మహిభృన్మీనాంకజన్యక్రియా
సన్నద్ధత్వముఁ జెంద యందము రహించం జేర నేతెంచినన్.

క. అమ్మ ప్రభావతి రాజగృ
హమ్మున కరిగెదవె మంచి దరుగుదువు వినో
దమ్మగుకథ వినియెదె యని
కమ్మనిచక్కెరలు గెరలఁగా నిట్లనియెన్. 107

ఇరువదియొకటవ కథ.

మ. అవనీమండలమండనం బయిన యార్యావర్తదేశంబునం
దు విరాటుం డనురాజు ప్రోవఁ జెలువందుం భద్రకాఖ్యం
బుర,ప్రవరం బొక్కటి యందు విప్రకులపారావారహాలా
హాలం,బవు నీతం డన దేవలాంకుఁ డొకఁ డర్థాపేక్షుఁ డై
వర్తిలున్. 108

సీ. సంతలోఁ బ్రత్తి బిచ్చము లెత్తి నూఁటాలు
వగల జన్నిదములు వడికి వడికి
నికటకాననభూములకు నేగి మట్టియా
కులు దెచ్చి విస్తరల్ గూర్చిగూర్చి
శాకపుబీజము ల్చల్లి బావులనీరు
చేఁది పోయుచుఁ బైరు చేసిచేసి
వేకువ నంగళ్ల విక్రయవేళల
జాఱిన మిరియంబు లేఱియేఱి
తే. యన్నియును విక్రయించి భార్యాకుమార
ముఖ్యు లాఁకట స్రుగ్గిన మొగముజూడఁ
డాసపడి యేమి కోరిన నాగ్రహించు
జందెములు ద్రెంచుకొని తద్ద్విజన్మఖలుఁడు. 109

తే ఇట్లు గడియించి ధనమెల్ల నింట నునిచి
యతఁడు పరలోకమేనయఁ దదాత్మజుండు
గర్గుఁ డనువాఁడు కౌమారకలితుఁ డగుచుఁ
దరుణగాణిక్యవిహరణాదరణుఁ డగుచు. 110

సీ. జోగి జంగంబు లెచ్చుగఁ బల్కులకు వాఁడు
చెలరేఁగి లంజమందులకుఁ జల్లి

తముకు వేసినవెన్కఁ దాఁ జరించినఁ బట్టి
యునుపకుండఁ దలార్ల కొసఁగి యొసఁగి
కొండెము ల్జెప్పక యుండ విరాటభూ
వరుని వాకిటి చనవరుల కిచ్చి
దర్పకాకారదాతలరాయ యని వెంటఁ
బడు బట్టువారికిఁ బాఱవైచి
తే. తగులుగా నిచ్చు పీఠమర్ద విటచేట
కులకును విదూషకులకు మేకోలు నడపి
తండ్రి గడియించినట్టి విత్తంబువోవ
లోల్లగాఁడయ్యె నవ్విప్రవల్లభుండు. 111
తే. ఇవ్విధంబున లేమివహించి గర్గు
డప్పురము రోసి పరభూమి కరుగుచోటఁ
బ్రబలమగు నొక్క యగ్రహారమున నిలిచి
యతి పిపాసాబుభుక్షాతురాత్ముఁ డగుచు. 112
చ. సకలపురాణము ల్నిగమచర్చ లెఱింగిన వైదికాఖ్యుఁడౌ
నొకగృహమేధి పిల్వఁగఁ దదుజ్జ్వలమందిరసీమఁ జేరి యిం
చుక తలవంచుచుం బెళుకుఁజూపులతో వెసఁబాద్యమిచ్చుత
న్ముకురకపోలఁ గన్గొని కనుంగవకుం బ్రమదంబువొందఁగన్.
తే. పతికిఁ జాటుగ నిల్చి తప్పక మెఱుంగు
సొలపుఁజూపుల బెళికిపోఁ జూచుదారిఁ
దియ్యవిలుకానిఁ దెచ్చి ప్రతిష్ఠసేయఁ
గర్గుఁ డిష్టాన్నభుక్తి సోత్కంఠుఁడయ్యె 114
తే. అపుడు వైదికుఁ డాగర్గు నాదరించి
వానతఱియయ్యె రవి గ్రుంకవచ్చె నింక

నెందుఁ జనలేవు శయనింపు మిందె యనుచుఁ
దాను నాతఁడు సమయకృత్యములు దీర్చి. 115

ఆ. పవ్వళించిరంతఁ బనిదీర్చి దీపంబు
మలఁపి యద్దగోడ మఱుఁగు గాఁగ
వైదికునిసుధాంశువదనయు శయనించె
పచ్చువింటిరాయఁ డెచ్చరింప. 116

మ. గొనబుంబ్రాయము రూపసంపదయుఁ బేర్కొఁగల్గుటల్
మాటికిం, దనువీక్షించుట గర్గభూసురునిమీఁదం గోరుకు
ల్మల్లడు, ల్గొనఁగా నేఁడొకనాఁటిమాత్రమున కీలోలత్వ
మేలంచుఁ జెం,దినధైర్యంబునఁ గొంతసేపునకు నిద్రించె
న్వారాకాంక్షియై. 117

ఉ. గర్గుఁడు దానిమేనియధికవ్యతిరూపములు న్విలాసనై
రర్గళము ల్విలోకనపరంపరలుం దలపోసి చిత్తభూ
మార్గణభూమి నొంప ససమంబగు తామస మంకురింపఁగా
నిర్గతభీతి వైదికుఁడు నిద్రవహించుటఁ జూచి గ్రక్కునన్.

క. చని దానివీఁపుపైఁ గర
మునుప న్మేల్కొంచి యాతలోదరి నాథుం
డని యొగ్గ నతఁడు తద్రతి
దనిసి వెస న్శయనభూమిదండకు నరిగెన్. 119

క. అంతట నిశిసమయమునకు
నంతము గలుగుటయు గర్గుఁ డరుగం గని య
క్కాంత నిజాధిపుఁ గనుఁగొని
సంతసమున సిగ్గు సాధ్వసం బొనగూడన్. 120

చ. పదరితిరేమి రాత్రి నగుబాటని యెంచకవచ్చి యంతసే
యుదురె గృహంబులో నితరుఁ డున్కి యెఱుంగరె సిగ్గు
దాఁకదో, మది మగవారలైనను సమస్త మెఱింగినయట్టి
వారికే, దుది నొకవేళ నేమియును దోఁచదువో గద
యెంచి చూచినన్. 121

క. అనిన విని నేను నిశి మే
ల్కనినే లేదనుచు దానికాంతుం డిదిగ
ర్గనికృత్యమె కావలెనని
ఘనమైన జుగుప్సవొడమఁగాఁ గుత్సించెన్. 122

తే. అప్పు డన్నాతి యేరీతి నాత్మమాన
భంగమాచ్ఛాదితంబు చేయంగవలయు
ననఁ బ్రభావతి నన్నేమి యడిగె దవలి
కథ యెఱింగింపుమనిన శుకంబుఁ బలికె. 123

మ. అపుడమ్మానిని యధ్వనీనకృతధార్ష్ట్యప్రక్రియల్గాఁ దలంచి
పతిస్వాంత మెఱింగి మోసము జనించెం జూచితే యింక
మన్నిపుణత్వంబునఁ గాని యీవిభునిసందేహంబుపోదంచు
డెందపుఁదమ్మిందలపోసి యద్భుతరసానందంబుఁ గల్పించు
చున్. 124

ఉ. కంటిరె యొంతవింత కలగన్నపుడెల్లను మీరు వచ్చి న
న్నంటినయట్టులుండు నదియాఁగద రాతిరి మిమ్ముఁ బాసి
న్నే, నొంటిగఁ బవ్వళించుటకు నోపకచింతవహింప నంతలోఁ
గంటికి నిద్రవచ్చెఁ గలగంటి భవద్రతి గల్గినట్లుగాన్. 125

తే. వామహస్తము నురముపై వైచి నిదురఁ
జెందుతఱిఁ గానికల గందు రందు రెండు
నవ్విధంబునఁ బవళించి గ్గొనకలయు
గంటి భవతీయకారుణ్యగరిమవలన. 126

క. అని పలుకు దానిమాటలు
విని నిశ్చయ మని తలంచె విభుఁ డాపద్మా
నన యంత నేర్పుగలిగిన
జనవచ్చు నటంచుఁ గీరచంద్రుఁడు పలికెన్. 127

ఇది ప్రథమభాగము

చెన్నపురి: శ్రీరామాప్రెస్సున ముద్రితము—1935.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
23	2	ధవము	ధనము
26	19	న్వచ్ఛ	స్వచ్ఛ
51	18	దురిటిల్లు	దురపిల్లు
52	2	ఊర్మ్యుంజా	ఊర్మ్యాచా
65	22	గంవ	గండ
76	23	శెఖరుఁ	శేఖరు
98	11	శొక్క—కీ	నొక్క—కే
150	9	పతిపత్ని	పతివత్ని
176	10	నెప్పును	నెప్పులును
222	17	నోజనజాస్య	నోజలజాస్య
	19	సతుల	నతుల
258	13	వేసి	వేఁపి
263	6	మంచు	నుంచు
280	18	రసనము న్మే	రససము న్మే
288	23	నిందు	నందు
309	7	యవనీకాంతస	యవనికాంతరస
312	4	తనయు	తనయ
	8	నడికొప్ప	నడికొప్పు
314	14	యెంచ	నెంచ
335	15	సాగిస	సాగిన
	16	గూలియించు	గూలియంచు
361	12	గ.న్నెకలు	గన్యకలు
370	14	వొడఁబాటు	నొడఁబాటు
377	2	పొంపు	సొంపు
386	4	మాధురీ	చాతురీ
	6	రాశికాం	రాళికాం
	7	మస్ఫురం	మద్భుతం

ఆంధ్ర గ్రంథములు.

పద్యకావ్యములు.

	రూ.	అ.
ప్రతి 1-కి	రూ.	అ.
అచ్చ తెనుఁగు రామాయణము, తిమ్మకవిప్రణీతము, శుద్ధప్రతి	1	4
డిటో కాలికో బైండు ...	1	10
అధ్యాత్మ రామాయణము, క్రొత్తయచ్చు ...	1	8
అనంతుని ఛందము, (ఛందోదర్పణము) ...	0	14
అనిరుద్ధచరిత్రము, కనుపర్తి అబ్బయామాత్యప్రణీతము	0	8
డిటో కాలికో బైండు ...	0	14
అప్పకవీయము, శ్రీ గిడుగు రామమూర్తిపంతులుగారి విమర్శతో నున్నది ...	2	8
ఆముక్తమాల్యద, (విష్ణుచిత్తీయము) వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో మేలైన కాగితములమీఁద పెద్ద [illegible] ముద్రింపఁబడినది ...	4	0
ఆదిపర్వము మాత్రము, పెద్దయచ్చు, పెద్దసైజు ...	1	8
ఆనందరంగరాట్ఛందము, కాలికో బైండు ...	1	8
ఆంధ్రభాగవతము, పోతనామాత్యప్రణీతము, ఇదివరకు ముద్రితమైన ప్రతులకన్న అన్నివిధముల బాగుగనున్నది	5	8
డిటో అత్యుత్తమప్రతి, 2 సంపుటములు ...	7	8
డిటో 3 సంపుటములు ...	8	4

శ్రీమదాంధ్రభారతము, పద్యకావ్యము:—

అనేక ప్రాఁతప్రతుల సహాయమున చిరకాలమునుండి సంపూర్ణ పరిశ్రమతో పరిష్కరింపఁబడినది. మేలైన కాగితములపై స్ఫుటముగ అచ్చొత్తింపఁబడి మంచి కాలికో బైండు చేయఁబడియున్నది.

	రూ.	అ.
7 సంపుటముల ప్రతి ...	14	0
3 సంపుటముల ప్రతి ...	13	0

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ఆది, సభాపర్వములుగల సంపుటము	...	2	0
ఆరణ్యపర్వము ,,	...	2	0
విరాటోద్యోగపర్వములు ,,	...	2	0
భీష్మద్రోణపర్వములు ,,	...	2	0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు ,,	...	2	0
శాంతిపర్వము ,,	...	2	0
అనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములుగల సంపుటము		2	0
ఆదిపంచకము, ఒకటేసంపుటము	...	5	8
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వముగల సంపుటము	...	3	12
శాంతిసప్తకము	...	3	12
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు—టీకానుక్రమణికాసహితము		0	12
డిటో కాలికోబైండు	...	1	0
ఆంధ్రదశరూపకము	...	0	8
ఆంధ్రచంద్రాలోకము, సటీక	...	0	8
ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి పాపరాజప్రణీతము, గిల్టుబైండు		2	0
ఉత్తరహరివంశము, నాచన సోమనాథకృతము	...	1	8
కవిసంశయవిచ్ఛేదము, అడిదము సూరకవివిరచితము		0	6
కవికర్ణరసాయనము (మాంధాతృచరిత్ర)	...	1	8
డిటో మేలుప్రతి, కాలికోబైండు	...	1	14
కవిరాజమనోరంజనము (పురూరవచరిత్ర), కనుపర్తి అబ్బయామాత్యప్రణీతము	...	1	4
కళాపూర్ణోదయము, దళసరి కాగితములు	...	2	4
కాశీఖండము, చక్కనికూర్పు	...	1	8
డిటో కాలికోబైండు	...	1	12
కృష్ణరాయవిజయము, కుమార ధూర్జటికృతము	...	0	8
గోపీనాథరామాయణము, 2 సంపుటములు, శ్రీమద్రామాయణమునకు సరియైనతర్జుమా, కవనము మిక్కిలిసొంపు, పీఠిక అతివిపులము		7	8

	ప్రతి 1-కి	రూ.	అ.
గరుడోపాఖ్యానము	...	0	8
చాటుపద్యమణిమంజరి, (వేటూరిప్రభాకరశాస్త్రి), ప్రథమభాగము		1	4
చిత్రభారతము, చరిగొండ ధర్మనకృతము	...	1	4
చెన్నబసవపురాణము, పాపకవికృతము	...	1	2
జైమినిభారతము, అశ్వమేధపర్వము	...	1	0
డిటో కాలికోబైండు	...	1	6
దశకుమారచరిత్రము, కేతనకవికృతము	...	1	8
డిటో కాలికోబైండు	...	1	12
దశావతారచరిత్ర, చక్కనసోమార్యు	...	2	0
నరసభూపాలీయము, అట్టబైండు	...	0	10
డిటో మేలుప్రతి, కాలికోబైండు	...	1	0
నలచరిత్ర, ద్విపద, చక్రపురిరాఘవాచార్యప్రణీతము, కాలికో		0	14
నిర్వచనోత్తరరామాయణము, తిక్కనామాత్యప్రణీతము		1	0
డిటో కాలికోబైండు	...	1	6
నిరంకుశోపాఖ్యానము, రుద్రకవికృతము	...	0	6
డిటో కాలికోబైండు	...	0	10
నీలాసుందరీపరిణయము, కూచిమంచి తిమ్మకవికృతము		0	4
డిటో కాలికోబైండు	...	0	8
నృసింహపురాణము, ఎఱ్ఱాప్రగడ, క్రొత్తకూర్పు	...	1	0
డిటో కాలికోబైండు	...	1	6
పంచతంత్రము, నారాయణకవికృతము	...	0	12
డిటో కాలికోబైండు	...	1	2
డిటో వెంకటనాథరాజకవికృతము	...	1	4
డిటో కాలికోబైండు	...	1	10
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము, క్రొత్తకూర్పు	...	0	10
డిటో కాలికోబైండు	...	0	14
లంకావిజయము (రావణదమ్మీయము) పిండిప్రోలు లక్ష్మణకవికృతము, టీకాతాత్పర్యసహితము	...	1	4

వసుచరిత్ర, సటీక, రామరాజభూషణప్రణీతము, అనేకనూతనాం
ములుగల చక్కని క్రొత్తకూర్పు ...
వాసిష్ఠరామాయణము, ద్విపద, తరికొండ వెంకమ్మ ...
విక్రమార్కచరిత్ర, జక్కనకవిప్రణీతము ...
విష్ణుపురాణము, వెన్నెలకంటి సూర్యనార్యప్రణీతము, లఘుటిప్ప
సహితము, క్రొత్తకూర్పు ...
వివేకసింధువు, కొండనార్యప్రణీతము ...
వేమనపద్యములు, చక్కనికూర్పు ...
డిటో బ్రౌనుదొరగారి ఇంగ్లీషుతో ...
డిటో 2728 పద్యములు, కాలికోబైండు ...
డిటో తాత్పర్యసహితము, ఇందు గ్రంథవిమర్శ, కవిజీవితవ
మొదలగునవి చేర్పఁబడినవి, చక్కని క్రొత్తకూర్పు
వైశ్యపురాణము, శ్రీగురుభాస్కరాచార్యకృతము ...
శకుంతలాపరిణయము, కృష్ణకవిప్రణీతము ...
డిటో నాగరాజామాత్యప్రణీతము ...
శతకంఠరామాయణము, క్రొత్తకూర్పు, మర్దనకవికృతము ...
శశిరేఖాపరిణయము, అప్పప్పకవికృతము ...
శృంగారనైషధము, శ్రీనాథకవిది, క్రొత్తకూర్పు ...
శృంగారశాకుంతలము, పినవీరభద్రకవి ...
శేషధర్మము, తామరపల్లి తిమ్మయ్య ...
సమీరకుమారవిజయము (నూతనముద్రితము) ...
సారంగధరచరిత్రము, చేమకూర వేంకటకవికృతము ...
సానందోపాఖ్యానము, శ్రీశివరామకవి విరచితము ...
సీతారామాంజనేయసంవాదము, సటీక, అనేక నూతనాంశములుచేర్చి
చిన్నసైజున ముద్రించినారము, టీక వివరణము మిక్కి
విపులము. ఈవఱకు ప్రకటితమైన ప్రతులకన్న బాగు
నున్నది, సాధారణప్రతి ...
డిటో మేలుప్రతి, గిల్టుపేరు, కాలికోబైండు ...

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,
292, ఎస్ప్లనేడ్, మద